

Kunst i tall 2020

Inntekter fra musikk, litteratur, visuell kunst
og scenekunst.

Tiril Salhus Røed, Jon Martin Sjøvold,
Lars Ivar Slemdal og Peder Laumb Stampe

Kunst i tall 2020

Inntekter fra musikk, litteratur, visuell kunst
og scenekunst.

Tiril Salhus Røed, Jon Martin Sjøvold,
Lars Ivar Slemdal og Peder Laumb Stampe

Copyright © 2021 by
Norsk kulturråd / Arts Council Norway
All Rights Reserved
Utgitt av Kulturrådet

ISBN 978-82-7081-200-4

Grafisk produksjon: Bleed Design Studio
Design og omslag: Bleed Design Studio

Forsidebilde: Linda Morell: *Epidaurus*, 2020 © Linda Morell 2021.
Foto: Bjarte Bjørkum

Kulturrådet
Postboks 4808 Nydalen
0422 Oslo
Tlf.: +47 21 04 58 00
E-post: post@kulturradet.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven. Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarfremstilling bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

For mer informasjon om Kulturrådet og Kulturrådets utgivelser:
www.kulturradet.no

Kulturrådets utgivelser omfatter forsknings- og utredningsarbeider med relevans for Kulturrådet, for norsk kulturliv og for forskere på kulturfeltet. De vurderinger og konklusjoner som kommer til uttrykk i utgivelsene, står for den enkelte forfatters regning og avspeiler ikke nødvendigvis Kulturrådets oppfatninger.

Innhold

1	Innledning	
1.1	Bakgrunn	6
1.2	Samlede inntekter i kunstbransjene	7
1.3	Samlede inntekter i Norge	8
1.3.1	Salgsinntekter i Norge	10
1.3.2	Fremførings-/visningsinntekter i Norge	11
1.3.3	Opphavsrettslige inntekter i Norge	12
1.4	Inntekter fra utlandet	13
2	Musikk i tall	
2.1	Samlede inntekter i musikkbransjen	15
2.2	Samlede inntekter i Norge	16
2.2.1	Inntekter fra salg av innspilt musikk	17
2.2.2	Konsertinntekter	21
2.2.3	Opphavsrettsinntekter	23
2.3	Samlede inntekter fra utlandet	27
2.3.1	Eksportinntekter fra salg av innspilt musikk	29
2.3.2	Inntekter fra konsertvirksomhet i utlandet	29
2.3.3	Opphavsrettsinntekter fra utlandet	30
3	Litteratur i tall	
3.1	Samlede inntekter i litteraturbransjen	31
3.2	Samlede inntekter i Norge	31
3.2.1	Inntekter fra salg av litteratur	32
3.2.2	Fremføringsinntekter	46
3.2.3	Opphavsrettslige inntekter	48
3.3	Samlede inntekter fra utlandet	52
4	Visuell kunst i tall	
4.1	Samlede inntekter i den visuelle kunstbransjen	56
4.2	Samlede inntekter i Norge	57
4.2.1	Inntekter fra salg av visuell kunst	58
4.2.2	Visningsinntekter	67
4.2.3	Opphavsrettslige inntekter	69
4.3	Samlede inntekter fra utlandet	74
4.3.1	Inntekter fra salg av visuell kunst til utlandet	76
4.3.2	Inntekter fra utleie av visuell kunst til aktører i utlandet	77
4.3.3	Opphavsrettslige inntekter fra utlandet	78

5 Scenekunst i tall

5.1	Samlede inntekter i Norge	80
5.1.1	Fremføringsinntekter i Norge	81
5.1.2	Fordeling på ulike kunstuttrykk	84
5.1.3	Opphavsrettsinntekter i Norge	86
5.2	Samlede inntekter fra utlandet	89
5.2.1	Fremføringsinntekter fra utlandet	90

6 Metode

6.1	En overordnet modell som er gjentagbar og robust	95
6.1.1	Analyseramme	95
6.2	Referansegrupper	96
6.3	Musikk i tall	97
6.3.1	Verdikjeden og pengestrømmen i musikkbransjen	97
6.3.2	Sentrale begreper	98
6.3.3	Beskrivelse av variablene	100
6.4	Litteratur i tall	105
6.4.1	Verdikjeden i litteraturbransjen	105
6.4.2	Sentrale begreper	107
6.4.3	Beskrivelse av variablene	108
6.5	Visuell kunst	114
6.5.1	Verdikjeden i den visuelle kunstbransjen	114
6.5.2	Nærmere om modellen for salg av visuell kunst	116
6.5.3	Sentrale begreper	117
6.5.4	Beskrivelse av variablene	119
6.6	Scenekunst i tall	125
6.6.1	Verdikjeden i scenekunstbransjen	125
6.6.2	Sentrale begreper	126
6.6.3	Beskrivelse av variablene	127

7 English Summary

7.1	Total turnover in the arts industries	132
7.1.1	Turnover in Norway	133
7.1.2	Turnover from abroad	135

Forord

Kunst i tall er en årlig publikasjon som gir verdifull innsikt i kunstmarkedets økonomiske utvikling og fremveksten av nye plattformer og transaksjonsformer for salg av kunst. På musikkområdet er det gjort målinger i ni år (2012–2020), på litteraturområdet i åtte år (2013–2020) og på området for visuell kunst i syv år (2014–2020). I tillegg er det nå femte gang det foreligger en måling på scenekunstmrådet. Målingene baserer seg på regnskapstall, og vi kan derfor ikke utarbeide rapporten før på høsten.

Denne rapporten måler kunstmotsetningen i 2020 og fanger dermed opp de konsekvensene covid-19-pandemien har hatt for omsetning og formidling av kunst. Med utgangspunkt i tidsseriene fra tidligere års målinger ser vi hvordan pandemien har påvirket vilkårene for omsetning av kunst. Tallene viser at pandemien har rammet kunstmrådene, men de er rammet ulikt.

Verdiene kunsten representerer for samfunnet, er ikke målbare på samme måte. Kunstens samtidsrelevans og evne til å trekke linjer gjennom tiden vises for eksempel i kunstverket av Linda Morell som er gjengitt på forsiden av denne publikasjonen. Verkets tittel, «Epidaurus», henviser til antikkens Hellas og byen som huset Asklepios, leggekunstens gud, og den klassiske verdens episenter for helbredelse. De syke mottok her drømmer som skulle fortelle hvordan de kunne bli friske. Linda Morell fikk Norske Kunsthåndverkeres debutantpris for 2020 for verket «Epidaurus».

I tillegg til denne rapporten publiserer vi resultatene for *Kunst i tall 2020* i et dynamisk dashboard på Kulturrådets nettsider. Der kan man klikke rundt og selv velge grupper, filtre og visninger av tallene som er publisert. Dashboardet er et fleksibelt og brukervennlig verktøy for alle som ønsker et enkelt overblikk over målingene, eller som ønsker å dykke ned i variabler og kunstmråder. Dashboardet gir mulighet til vise utvikling over tid, og man kan sammenligne ulike variabler eller kunstgrupper. Vi håper dette verktøyet vil gi merverdi til Kunst i tall-målingene og bidra til økt kunnskap om omsetning av kunst.

Sammen med Kulturrådets forskningsprogrammer, evalueringer og øvrige kunnskapsproduksjon belyser denne rapporten kunstens betydning og samfunnsrolle. Rapporten inngår i kunnskapsgrunnlaget for kultursektoren og synliggjør kunstmrådenes verdiskaping. Prosjektet er utført av Rambøll Management Consulting, og bidrag fra en lang rekke aktører på de ulike kunstmrådene har vært avgjørende for å få frem de tallene vi nå kan presentere. Vi retter en stor takk til alle som har bidratt til dette arbeidet.

Mariann Komissar

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Kunst i tall 2020 presenterer kunnskap om inntekter i musikk-, litteratur-, visuell kunst- og scenekunstbransjen i Norge. På musikk- og litteraturområdet har Rambøll samlet inn inntektstall siden henholdsvis 2012 og 2013. Visuell kunst ble inkludert fra målingen for 2014, og scenekunstheltet ble inkludert i 2016.

I *Kunst i tall* har vi beregnet de samlede inntektene på hvert av kunstområdene ved å hente inn omsetningsstatistikk langs tre spor: opphavsrettslige inntekter, salgsinntekter og inntekter fra fremføring eller visning. Hver inntektstype har potensielt også eksportinntekter. Datagrunnlaget og metodene vi har brukt i denne rapporten, er utførlig omtalt i kapittel 6.

Omsetning av kunst skjer på forskjellige måter i ulike deler av kunstbransjen og er preget av forskjellige strukturer for produksjon, støtte, visning og konsum av kunst. Likevel er det noen fellestrekk mellom bransjene og kunstfeltene når det gjelder hvordan kunsten omsettes. Kunstomsetning oppstår for eksempel ved at noen betaler for å oppleve og konsumere allerede produsert kunst – det kan være ved å kjøpe en vinylplate med innspilt musikk, en bok i en bokhandel eller et maleri på et auksjonshus. I alle disse tilfellene betaler forbrukeren for en kunstopplevelse som er produsert og ferdigstilt fra kunstnerens side. Inntekter fra denne typen kunstomsetning omtaler vi som *salgsinntekter*. En annen form for kunstomsetning skjer når en forbruker betaler for å oppleve en fremføring eller en visning av kunst. Et eksempel på det er når en forbruker kjøper billett for å gå på en konsert for fremføring av musikk eller betaler for inngang til et museum der visuell kunst er stilt ut. Inntekter fra denne formen for kunstomsetning omtaler vi som *fremføringsinntekter/konsertinntekter/visningsinntekter*. En tredje form for kunstomsetning som vi inkluderer i *Kunst i tall*, er *opphavsrettslige inntekter* som genereres som følge av at en forbruker betaler billett til en visning, kjøper/konsumerer kunst eller lignende.

I de følgende avsnittene presenteres hovedlinjene for inntektene i de fire kunstbransjene i perioden 2016–2020. Videre vil vi gå nærmere inn i datamaterialet gjennom egne kapitler for hvert av kunstområdene. For de bransjene vi begynte å måle før 2016, inneholder kapitlene også lengre tidsserier.

Et viktig poeng som kommer frem av redegjørelsen i de neste avsnittene, er de store strukturforskjellene mellom de fire kunstområdene. Dette gjenspeiles i hvordan inntektene er fordelt mellom de tre hovedkategoriene. Et viktig skille går mellom kunstområder som har inntekter fra salg av fysiske objekter, som musikkbransjen, litteraturbransjen og den visuelle kunstbransjen, og scenekunstbransjen, hvor dette ikke er tilfelle. Et annet skille gjelder fremføringsinntekter. Det er lite inntekter i denne kategorien i litteraturbransjen, mens den utgjør størsteparten av de samlede inntektene i scenekunstbransjen og i musikkbransjen. I tillegg er det ulike typer inntekter som ligger bak tallene som presenteres i de ulike kategoriene for hver av bransjene. For fremføringsinntekter i litteraturbransjen benytter vi *honorarer* som måleenhet, mens vi for tilsvarende inntekter i de øvrige bransjene måler

billettinntekter når det kommer til inntekter i Norge. Slike forskjeller gjør at en direkte sammenligning av inntektene i de ulike bransjene ikke gir mening. Når vi viser og redegjør for tallene samlet, er det for å illustrere forskjellene mellom kunstbransjene og i datagrunnlaget for statistikken, og ikke for å sammenligne den endelige størrelsen på inntektene.

Tallene i denne rapporten er basert på bransjeaktørenes egne tall i tillegg til ytterligere tall og informasjon som vi selv har samlet inn. Med bakgrunn i datagrunnlaget har vi foretatt egne beregninger for å beskrive de samlede inntektene i bransjene. Gjennom arbeidet med *Kunst i tall* får vi stadig ny informasjon og nytt datagrunnlag som gjør at vi kan foreta mer presise beregninger av inntektstallene. Når vi oppdaterer beregningsmodellen, justerer vi også tallene tilbake i tid slik at tallene innenfor de ulike kunstbransjene skal være sammenlignbare over tid. Tallene i denne rapporten kan derfor avvike noe fra fjorårets rapport. Alle inntektstall er videre justert etter endringer i konsumprisindeksen og kan leses som 2020-kroner.

Når denne rapporten publiseres, har kulturbransjen gått gjennom en svært krevende situasjon som følge av covid-19-pandemien. Fordi denne rapportserien har målt utviklingen i bransjene på samme måte over flere år, har vi nå et datagrunnlag som kan fortelle hvordan pandemien har påvirket kunstbransjene økonomisk ut fra bransjenes egne tall.

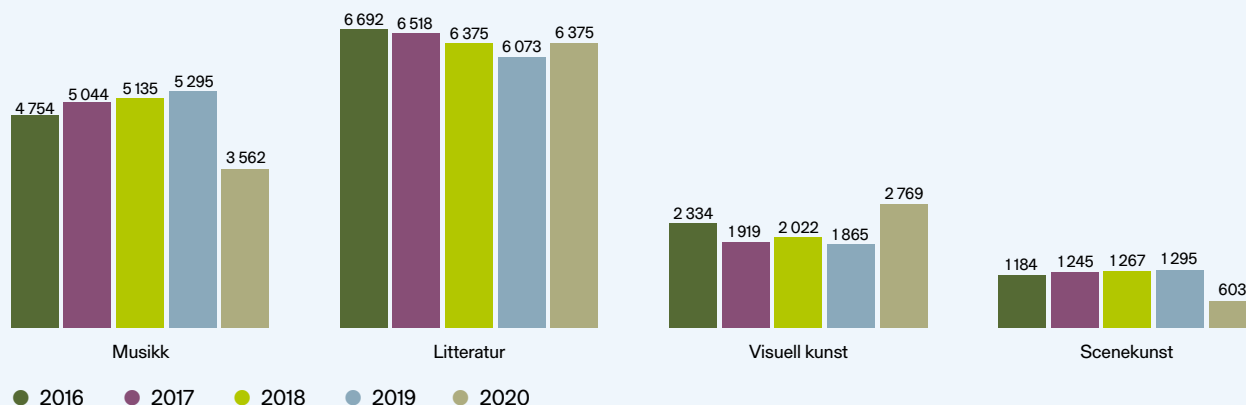
Som tidligere rapporter i denne serien har vist, har bransjene utviklet seg i ulike retninger. Denne rapporten viser i tillegg at de ulike bransjene har blitt påvirket av pandemien på ulike måter. For musikk- og scenekunstbransjen, der inntektene i større grad kommer fra publikumsaktiviteter som konserter og forestillinger, har de samlede inntektene gått ned. For litteraturbransjen og den visuelle kunstbransjen, som i større grad er drevet av salgsinntekter, har inntektene derimot økt under pandemien.

Vi har gjennom arbeidet med denne rapporten også merket at pandemien har påvirket kulturbransjen ut over det økonomiske. På grunn av pandemien har bransjen vært gjennom en omstilling, og derfor har det vært mer utfordrende å få tak i tallgrunnlag til denne rapporten enn tidligere. Dette skyldes at dette arbeidet har vært nedprioritert hos enkelte organisasjoner, eller at nøkkelpersoner som har hatt ansvar for å levere tall, ikke lenger arbeider i organisasjonen.

1.2 Samlede inntekter i kunstbransjene

De samlede inntektene i kunstbransjene i 2020 var 13 308 MNOK. Det er 1 219 MNOK eller 8 prosent mindre enn i 2019, da de samlede inntektene var 14 527 MNOK. Som tidligere år ser vi at inntektene i de ulike bransjene varierer, jamfør figur 1.1.

» Figur 1.1 – Samlede inntekter i kunstbransjene, 2016–2020 (i MNOK)

Note 1: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

Note 2: Se kapittel 6 for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

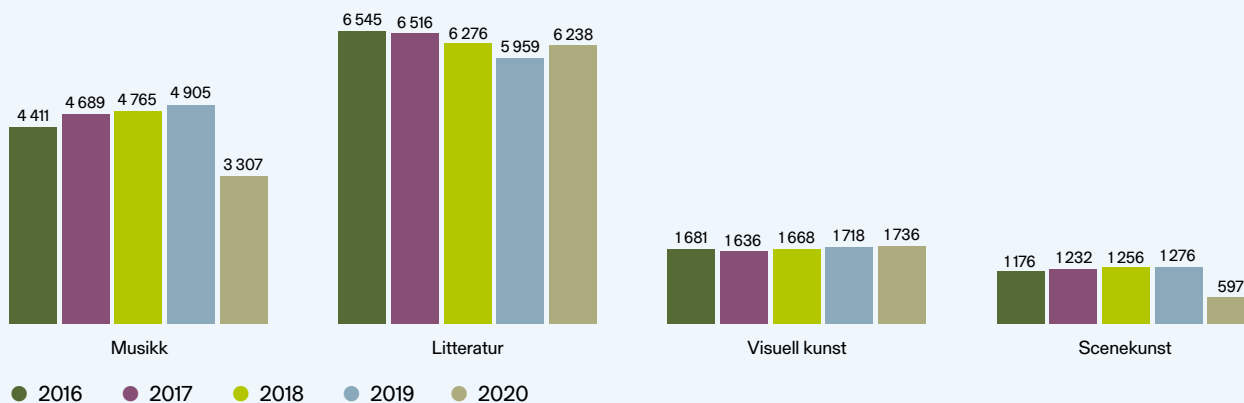
De samlede inntektene i musikkbransjen var 3 562 NOK i 2020. Det er 33 prosent lavere enn i 2019, da inntektene var 5 295 MNOK. Inntektene i musikkbransjen har økt med 4 prosent i gjennomsnitt årlig fra 2016 til 2019, men faller altså kraftig i 2020. Det er kraftig reduksjon inntekter fra konserter som står for mesteparten av nedgangen i de samlede inntektene i bransjen. Tilsvarende var de samlede inntektene i litteraturbransjen 6 375 MNOK i 2020, mot 6 073 MNOK i 2019. Inntektene i litteraturbransjen har sunket med i gjennomsnitt 4 prosent årlig i perioden 2016–2019, men i 2020 har bransjen økt sine inntekter fra 2019. Den visuelle kunstbransjen hadde 2 769 MNOK i samlede inntekter i 2020, mot 1 865 i 2019. Inntektene i den visuelle kunstbransjen blir særlig påvirket av salg av enkeltverk til store summer. I 2020 ble det eksportert kunstverk for over 1 milliard, noe som er seks ganger så mye som i 2019, og som dermed har påvirket de samlede inntektene i bransjen. De samlede inntektene i scenekunstbransjen var 603 MNOK i 2020. Det er under halvparten av hva inntektene var i 2019. Inntektene i scenekunstbransjen har i gjennomsnitt økt med 3 prosent årlig fra 2016 til 2019. Denne veksten har nå stoppet opp som følge av en sterk reduksjon i fremføringsinntektene.

I de neste avsnittene skal vi se på hvordan de samlede inntektene i kunstbransjene fordeler seg på henholdsvis inntekter i Norge og fra utlandet samt underkategorier.

1.3 Samlede inntekter i Norge

De samlede inntektene i Norge var 11 878 MNOK i 2020. Inntektene i musikkbransjen var på 3 307 MNOK, mens litteraturbransjen samlet sett hadde inntekter på 6 238 MNOK i Norge i 2020, jamfør figur 1.2. Tilsvarende hadde den visuelle kunstbransjen 1 736 MNOK i inntekter i Norge, mens inntektene i scenekunstbransjen var 597 MNOK.

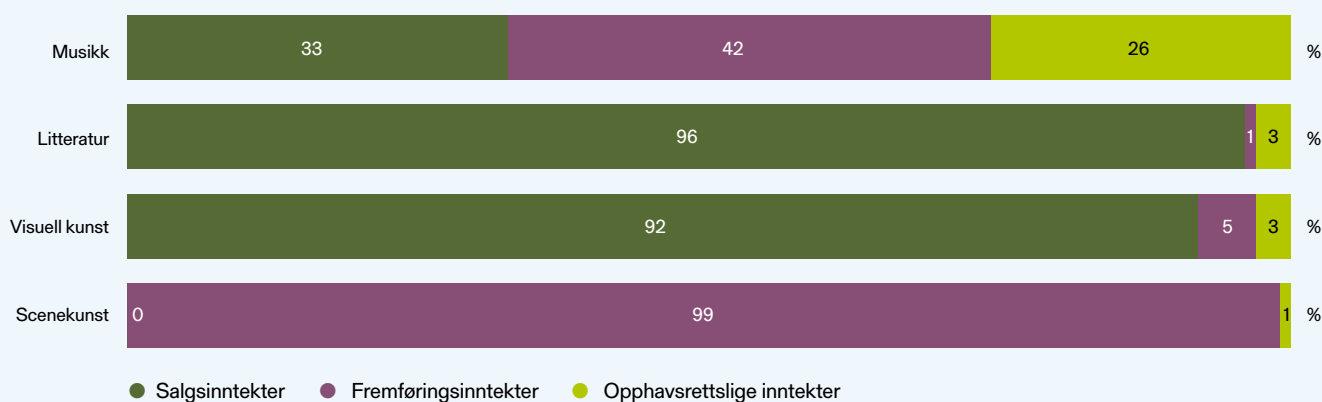
» Figur 1.2 – Samlede inntekter i kunstbransjene i Norge, 2016–2020 (i MNOK)

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

I tillegg til at det er relativt store forskjeller mellom kunstbransjene når det gjelder de samlede inntektene i Norge, er det også store forskjeller når det gjelder hvordan inntektene fordeler seg på de tre kategoriene *salgsinntekter*, *visnings-/ fremføringsinntekter* og *opphavsrettslige inntekter*. Noe av grunnen til dette er at det er ulike strukturer for distribusjon, salg og konsum av de ulike kunstuttrykkene. Musikkbransjen er preget av relativt store inntekter i hver av de tre kategoriene, men mesteparten av inntektene er knyttet til fremføringsinntekter (konsertinntekter). Disse inntektene har gått fra å utgjøre 61 prosent av de totale inntektene i 2019 til 42 prosent av inntekten i 2020. Litteraturbransjen og den visuelle kunstbransjen er kjennetegnet av å ha den største andelen av sine inntekter fra salg av henholdsvis bøker og visuell kunst. Scenekunst er derimot kjennetegnet av at inntektene først og fremst kommer fra fremføring av scenekunst. Med unntak av musikkbransjen utgjør opphavsrettslige inntekter en svært liten del av de samlede inntektene i bransjene.

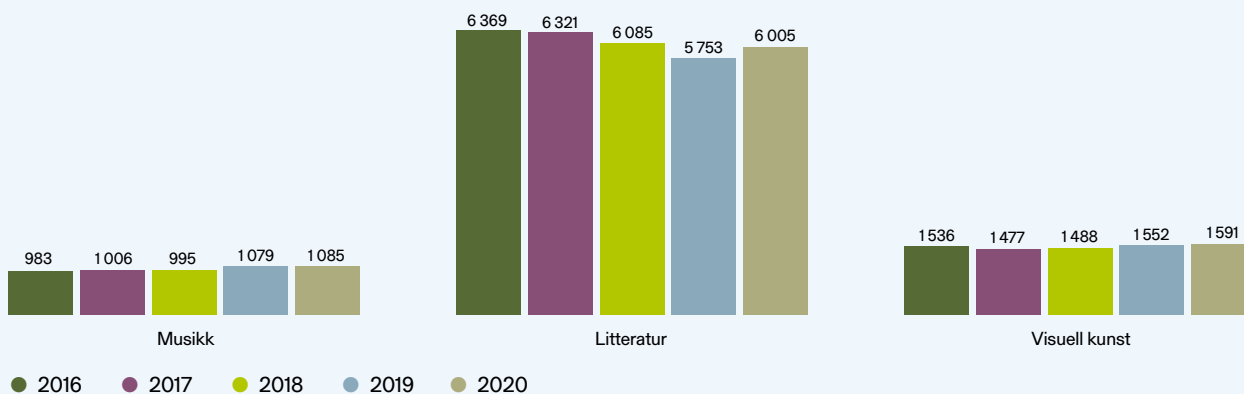
» Figur 1.3 – Prosentvis fordeling av de samlede inntektene i Norge, 2020

1.3.1 Salgsinntekter i Norge

Musikkbransjen hadde 1 085 MNOK i salgsinntekter i 2020. Dette er mer enn de foregående årene, og inntektene har i snitt økt med 3 prosent årlig fra 2016-2020. Salgsinntektene i musikkbransjen omfatter inntekter fra salg av musikkinnspillinger i fysisk format (cd, vinyl og dvd) og digitalt format (nedlastning og strømming). Tilsvarende hadde litteraturbransjen salgsinntekter på 6 005 MNOK i 2020. Disse inntektene har sunket med 4 prosent årlig i gjennomsnitt i perioden 2016-2019, men økte med 4 prosent fra 2019 til 2020. Salgsinntektene i litteraturbransjen omfatter inntekter fra salg av litteratur i fysisk og digitalt format. Innenfor visuell kunst omfatter salgsinntekter inntekter fra salg av visuelle kunstverk. Provisjon, salær og kunstavgift som inngår i salget, er ikke regnet med i vår oversikt over salgsinntekter. Den visuelle kunstbransjen hadde 1 5691 MNOK i salgsinntekter i 2020, noe som er høyere enn inntektene de foregående årene.

» Figur 1.4 – Salgsinntekter i Norge, 2016–2020 (i MNOK)

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

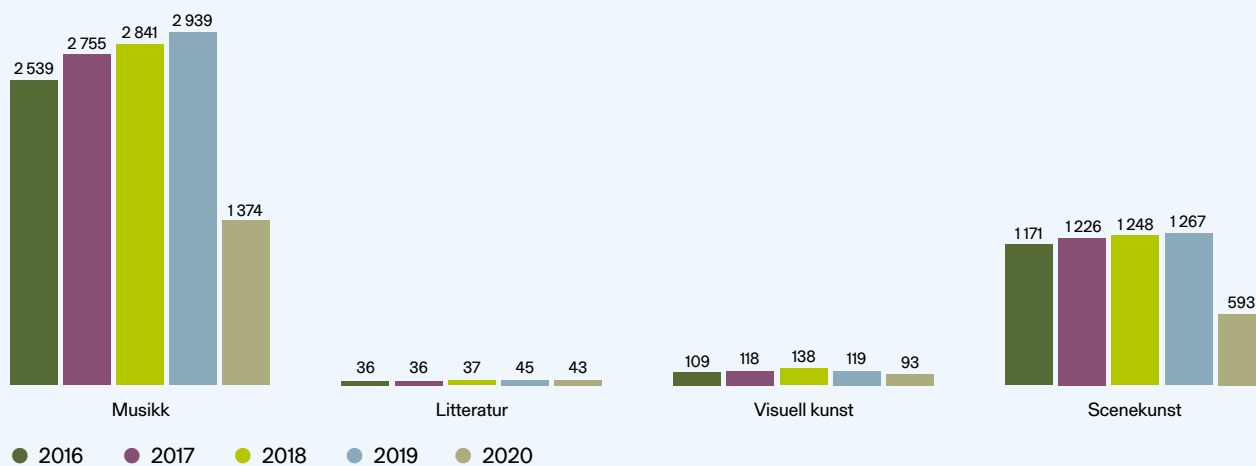
1.3.2 Fremførings-/visningsinntekter i Norge

Den største andelen av inntektene i musikkbransjen stammer fra fremførings-/konserthinntekter. Dette er inntekter fra billettsalg til publikum for konserter i Norge, altså den prisen forbrukere betaler for å høre på levende musikk i Norge. I 2020 hadde musikkbransjen 1 374 MNOK i slike inntekter, jamfør figur 1.5. Det er 53 prosent mindre enn i 2019. Disse inntektene har i gjennomsnitt økt med 7 prosent årlig i perioden 2016–2019, men denne veksten stoppet som følge av pandemien.

Scenekunstbransjen er også i stor grad kjennetegnet av inntekter fra fremføring av scenekunst for publikum. Fremføringsinntektene i scenekunstbransjen omfatter i hovedsak billettinntekter fra forestillinger. Disse utgjorde 593 MNOK i 2020, som er mindre enn halvparten av inntektene i 2019 (1267 MNOK). Disse inntektene har i gjennomsnitt økt med 3 prosent i året fra 2016 til 2019.

Visningsinntektene i den visuelle kunstbransjen i Norge omfatter i hovedsak billettinntekter for visninger/utstillinger av visuell kunst. I 2020 utgjorde visningsinntektene 93 MNOK, hvilket er noe mindre enn i 2019 (119 MNOK). Litteraturbransjen er i liten grad preget av inntekter fra fremføring, og slike inntekter utgjorde 43 MNOK i 2020. Det er 2 MNOK mindre enn i 2019.

Figur 1.5 – Fremførings-/visningsinntekter i Norge, 2016-2020 (i MNOK)

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. For alle kunstbransjene er inntekter fra Den kulturelle skolesekken inkludert i fremførings-/visningsinntektene.

1.3.3 Opphavsrettslige inntekter i Norge

Til forskjell fra salgsinntekter og fremførings-/visningsinntekter, som har et forbrukerperspektiv, har de opphavsrettslige inntektene et bransjeperspektiv. Opphavsrettslige inntekter i Norge er inntekter som er samlet inn for bruk av opphavsrettslig materiale i Norge. Dette er inntekter som i hovedsak samles inn av vederlags- og opphavsrettslige organisasjoner, og som videreformidles til opphavspersonene innenfor de ulike bransjene. Disse tallene gjenspeiler derfor bruk av kunst på en annen måte enn tallene som er beskrevet tidligere i kapittelet.

Også når det gjelder denne kategorien av inntekter i Norge, er det store forskjeller mellom kunstbransjene. Dette har bakgrunn i reelle forskjeller i inntekter, men også til en viss grad i tallgrunnlaget som er tilgjengelig for de ulike bransjene. I musikkbransjen er det flere organisasjoner som forvalter kunstneres rettigheter på dette området, blant annet TONO og Gramo. Tilsvarende organisasjoner eksisterer for eksempel ikke på scenekunstmrådet. Dette, samt ulike strukturer, avtalegrunnlag og oppfatninger av hvordan opphavsrettslige vederlag (skal) utbetales, er noen av grunnene til at inntektene i denne kategorien varierer så mye mellom bransjene.

I musikkbransjen utgjorde de opphavsrettslige inntektene 847 MNOK i 2020. Disse inntektene økte fra 2016 til 2018, men sank igjen i 2019 og ytterligere i 2020. I litteraturbransjen var de opphavsrettslige inntektene 191 MNOK i 2020, hvilket er mer enn de foregående årene, og inntektene har i snitt økt med 8 prosent årlig.

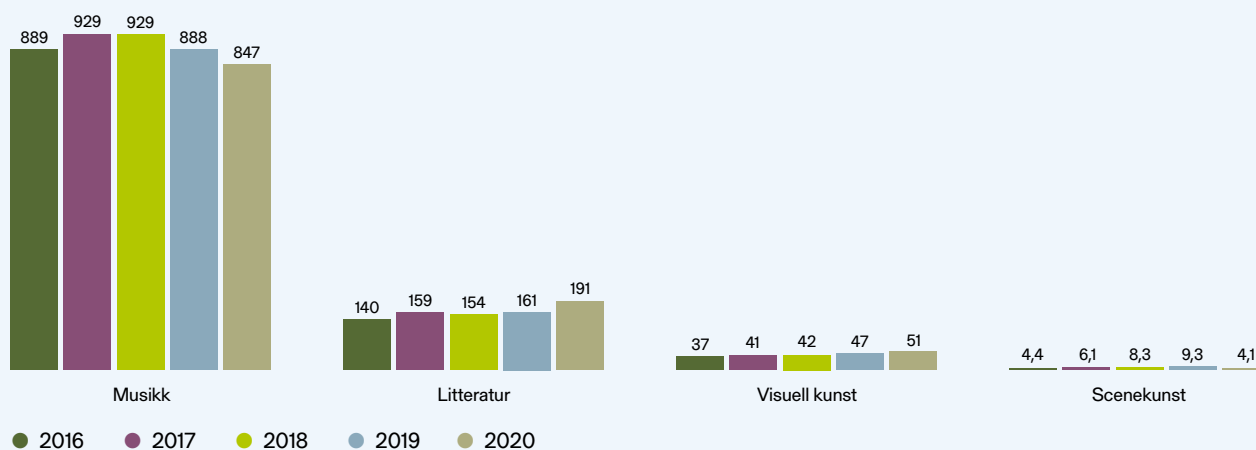
I den visuelle kunstbransjen består opphavsrettslige inntekter av inntekter fra vederlag som tilfaller norske opphavspersoner og/eller kunstnerorganisasjoner for bruk av kunstneres verk.¹ Slike inntekter utgjorde 51 MNOK i 2020, noe som er mer

¹ Bruk i utstillinger, reproduksjoner/kopiering, tilgjengeliggjøring for allmennheten, kringkasting, nettpubliserings og annen videreutnyttelse samt videresalg av kunstverk (følgerett).

enn i 2019. De opphavsrettslige inntektene i den visuelle kunstbransjen har i snitt økt med 8 prosent årlig i perioden 2016–2020.

I scenekunstbransjen er det få felles strukturer for utbetaling av opphavsrettslige inntekter, og det eksisterer ikke kollektive avtaler på samme måte som i de øvrige kunstbransjene. Mange aktører skiller heller ikke mellom lønn/honorarer og inntekter knyttet til opphavsretten. Inntektene i denne kategorien er derfor relativt beskjedne og var på 4 MNOK i 2020. Dette inkluderer vederlag fra Kopinor for kopiering av skuespill/drama, vederlag for oppføring av dramatiske verk i amatørfeltet (gjennom Dramas) og vederlag for oppføring av drama og musikalener i Norge (gjennom Nordiska og Songbird).

» Figur 1.6 – Opphavsrettslige inntekter i Norge, 2016–2020 (i MNOK)

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

1.4 Inntekter fra utlandet

Musikkbransjens samlede inntekter fra utlandet i 2020 er beregnet til 255 MNOK, jmf figur 1.7. Dette inkluderer eksportinntekter fra innspilt musikk, honorarer fra konsertvirksomhet i utlandet og opphavsrettslige inntekter som er samlet inn av organisasjoner utenfor Norge og overført til opphavspersoner i Norge. Musikkbransjens inntekter fra utlandet steg fra 2016 til 2019, men sank i 2020 til under 2016-nivå (343 MNOK).

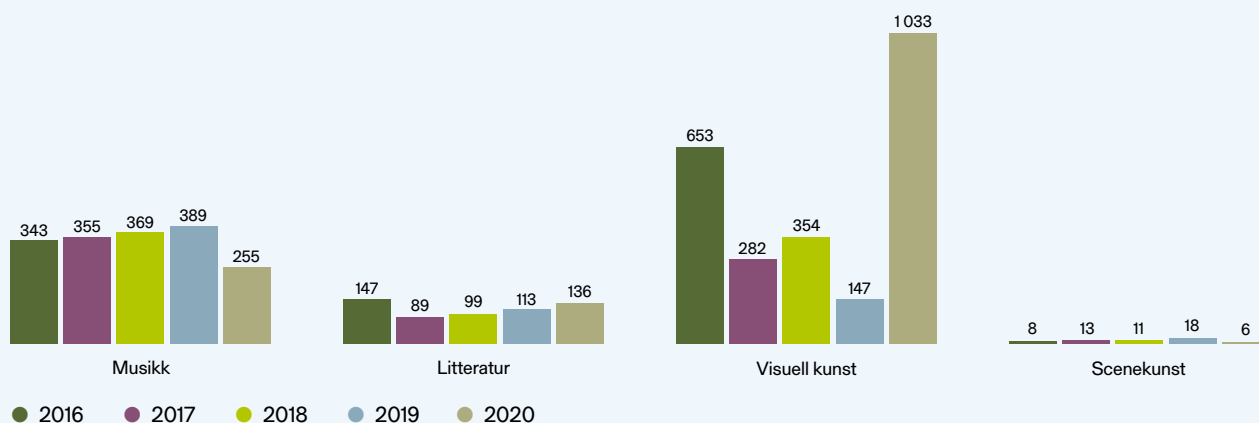
I litteraturbransjen omfatter inntektene fra utlandet salgsinntekter (direkteeksport av litteratur fra norske forlag samt salg av rettigheter) og opphavsrettslige inntekter fra utlandet. Dette utgjorde 136 MNOK i 2020, noe som er det høyeste siden 2016. Nedgangen fra 2016 til 2017 er imidlertid ikke reell, siden nedgangen i våre tall i sin helhet skyldes en omregistrering i bransjestatistikken til Den norske Forleggerforening, der en aktør som for tidligere år ble klassifisert innenfor eksport, ble klassifisert som innenlandsaktør fra og med 2017. Øvrige variabler og inntekter fra

utlandet i litteraturbransjen, herunder salg av rettigheter, har økt. Se kapittel 3 for en nærmere beskrivelse.

I den visuelle kunstbransjen omfatter inntektene fra utlandet inntekter fra eksport av visuell kunst fra Norge (salgsinntekter), inntekter fra utleie av visuell kunst til fremvisningsformål i utlandet (visningsinntekter) og inntekter som utbetales av utenlandske opphavsrettsorganisasjoner til opphavspersoner i Norge (opphavsrettslige inntekter). Slike inntekter utgjorde samlet sett 1 033 MNOK i 2020, mot 144 MNOK i 2019. Den store økningen skyldes at Astrup Fearnley solgte verket *Triptych Inspired by the Oresteia of Aeschylus* av Francis Bacon for over 800 MNOK på auksjon i London. 2020 og 2016 ser ut til å være unntaksår, hvor salg av enkeltverk til høye summer har påvirket det samlede inntektsnivået. Se kapittel 4 for en nærmere beskrivelse.

I 2020 er de samlede inntektene fra utlandet til den norske scenekunstbransjen beregnet til 6 MNOK. Det er 12 MNOK mindre enn i 2019. Inntektene omfatter fremføringsinntekter fra opptredener i utlandet, målt i honorarer. I tillegg inngår opphavsrettslige inntekter utbetalt for oppføring av norsk dramatik og musikal i utlandet (gjennom teaterforlagene Nordiska og Songbird), utbetalt på bakgrunn av oppsetninger av ulike verk.

» Figur 1.7 – Inntekter fra utlandet, 2016–2020 (i MNOK)

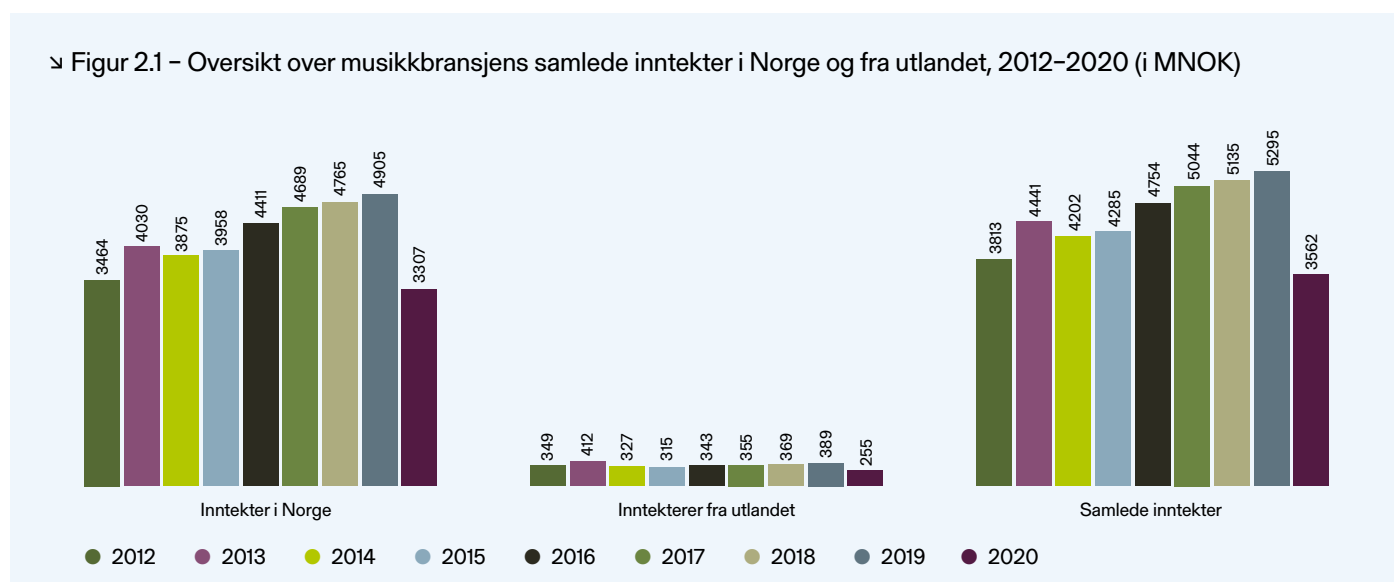
Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

2 Musikk i tall

2.1 Samlede inntekter i musikkbransjen

De samlede inntektene fra salg av innspilt musikk, salg av billetter til konserter, opphavsrettslige inntekter og inntekter fra utlandet (eksport) var 3 562 MNOK i 2020, jmfør figur 2.1. Det er 1 732 MNOK mindre enn i 2019 og tilsvarer en reduksjon i inntektene på 33 prosent. Fra 2012 til 2019 har de samlede inntektene i snitt økt med 5 prosent årlig, men i 2020 faller de altså kraftig som følge av koronapandemien. I 2020 ser vi en reduksjon både i de samlede inntektene i Norge og i eksportinntektene, selv om fallet har vært kraftigst i inntektene i Norge.

Med *musikkbransjen i Norge* menes de sentrale aktørene som enten skaper, utøver, produserer eller distribuerer musikk i Norge, og som selger og tjener penger på sin virksomhet. Alle musikksgangre inngår her.

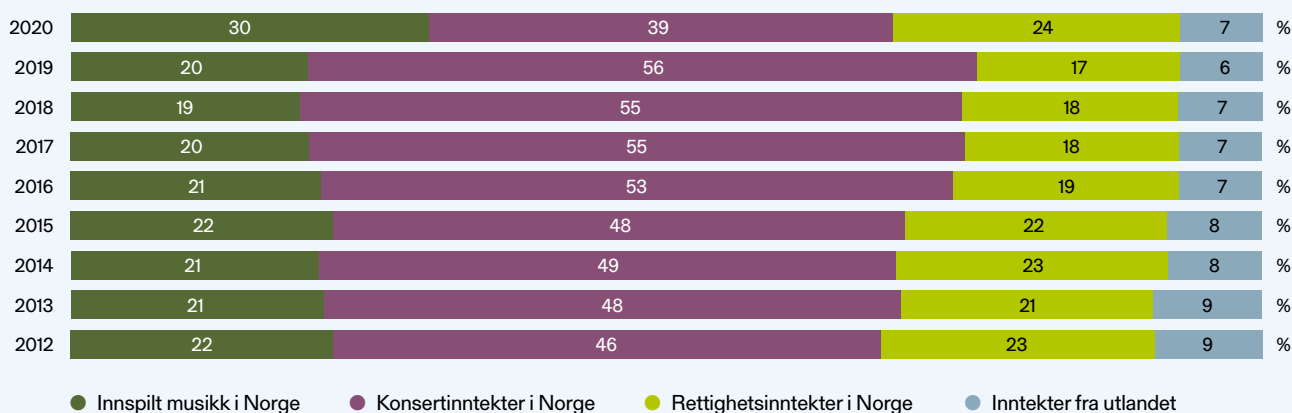
Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Se metodekapittelet (kapittel 6.3) for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

Kilde: IFPI

Som tidligere målinger har vist, utgjør billettinntektene fra konserter i Norge den største andelen av de samlede inntektene i musikkbransjen, og andelen har vært økende. Det er fall i disse inntektene som utgjør det meste av nedgangen i de samlede inntektene i musikkbransjen.

I 2019 utgjorde billettinntektene i Norge 57 prosent av de samlede inntektene, mens de i 2020 utgjorde 39 prosent, jmfør figur 2.2. Inntektene fra innspilt musikk i Norge utgjorde 30 prosent av de samlede inntektene i musikkbransjen, og opphavsrettslige inntekter generert i Norge utgjorde 24 prosent. Begge utgjør en større andel enn tidligere år. Det forteller oss at disse inntektene har vært viktigere for musikkbransjen i et år da inntektene fra konserter minket. Inntektene fra utlandet stod for 7 prosent av inntektene i 2020, som tilsvarer det vi har sett de siste fire årene.

» Figur 2.2 – Fordeling av de samlede inntektene i Norge og fra utlandet, 2012–2020 (i prosent)

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Se metodekapittelet (kapittel 6.3) for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

Kilde: IFPI

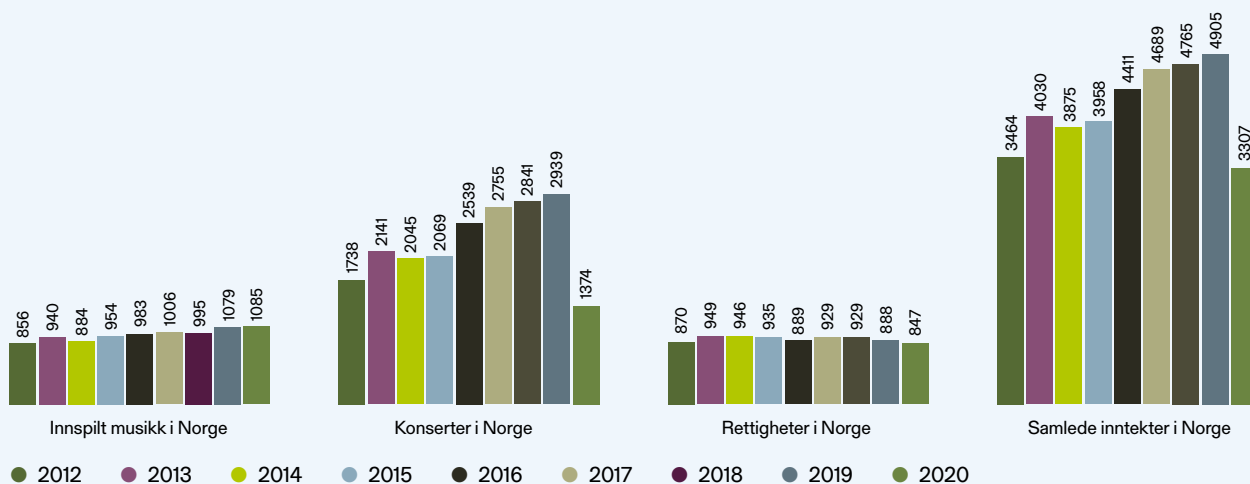
2.2 Samlede inntekter i Norge

De samlede inntektene i Norge utgjorde 3 307 MNOK i 2020. Det er 33 prosent mindre enn i 2019, da inntektene var 4 905 MNOK totalt.

I perioden vi har målt, har det vært sterkest vekst i inntektene fra konsertvirksomhet i Norge,

med en gjennomsnittlig vekst på 5 prosent årlig i perioden 2012–2019. Inntekter fra konsertvirksomhet utgjør i 2020 fortsatt den største andelen av de totale inntektene i Norge, til tross for over en halvering av disse inntektene. I 2020 utgjorde disse inntektene 1 374 MNOK, mens de i 2019 var 2 939 MNOK. Over tid har vi også sett en økning i inntektene fra innspilt musikk, i gjennomsnitt 3 prosent årlig økning. Inntektene fra innspilt musikk var totalt 1 085 MNOK i 2020, noe som er 1 prosent mer enn i 2019. De samlede opphavsrettslige inntektene i Norge har vært relativt stabile i perioden vi har målt. Opphavsrettsinntektene har minket med 40 MNOK fra 2019 til 2020.

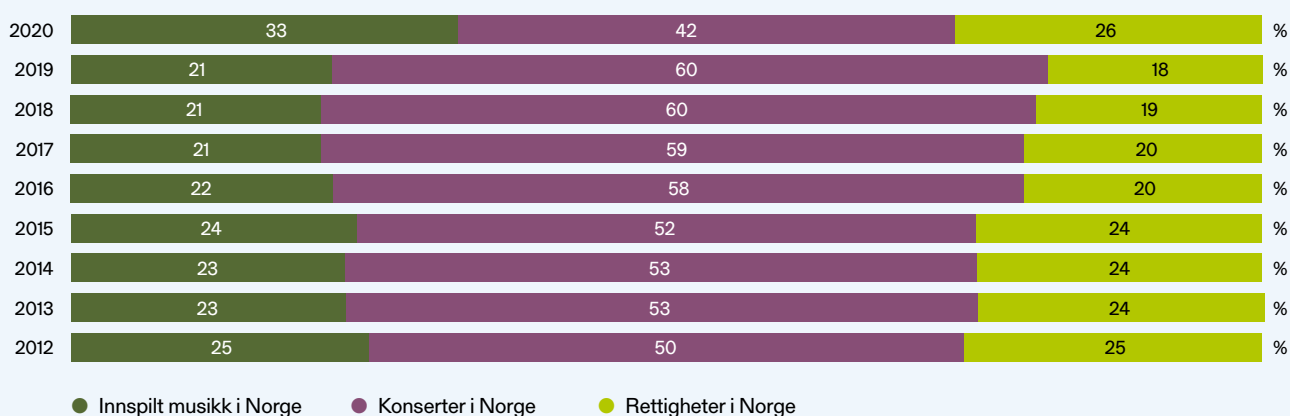
» Figur 2.3 – Samlede inntekter i Norge fordelt på de tre inntektsformene, 2012–2020 (i MNOK)

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

Kilde: IFPI

» Figur 2.4 – Fordeling av samlede inntekter i Norge, 2012–2020 (i prosent)

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

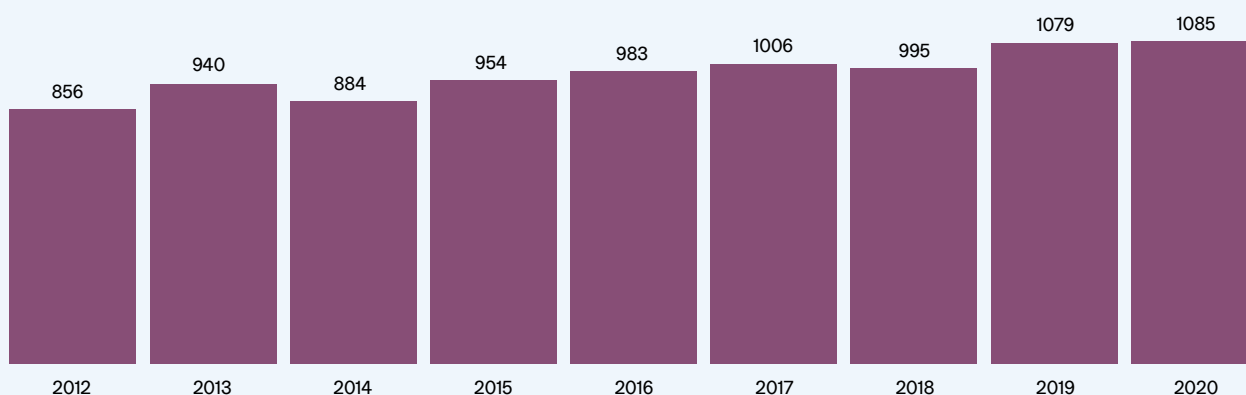
Kilde: IFPI

2.2.1 Inntekter fra salg av innspilt musikk

Inntektstallene som presenteres her, refererer til salg av innspilt musikk. Det kan være fysiske formater (cd, vinyl e.l.) eller digitale formater (strømming eller nedlastning). Inntektene fra innspilt musikk er beregnet med utgangspunkt i hva konsumentene betaler for slike produkter i Norge.

Våre analyser viser at de samlede inntektene fra innspilt musikk i Norge i 2020 var 1 085 MNOK, jamfør figur 2.5. Dette tilsvarer en økning på 1 prosent fra 2019, da inntektene var 1 079 MNOK, regnet i faste priser. Siden 2012 har endringene i disse inntektene vært små fra år til år.

» Figur 2.5 – Samlede inntekter fra innspilt musikk, 2012–2020 (i MNOK)

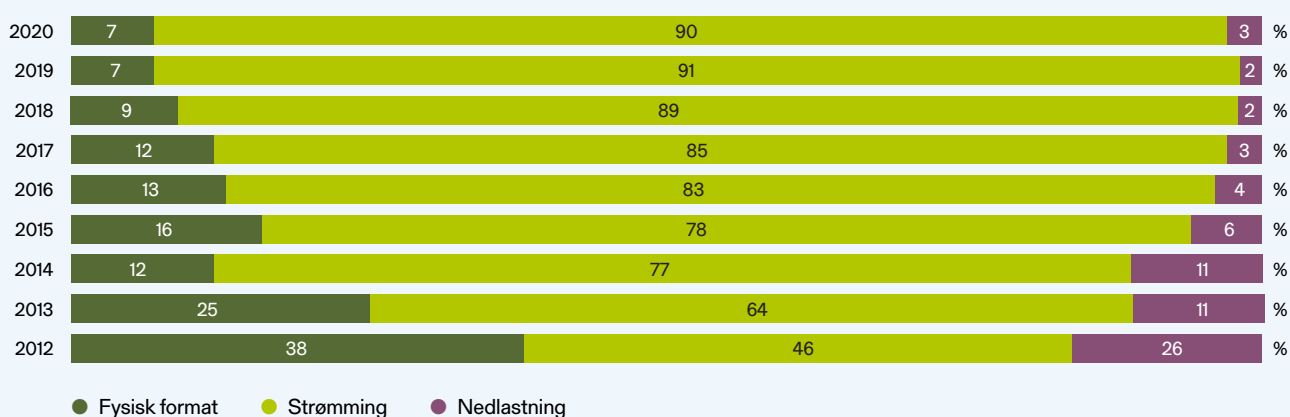

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Disse tallene er også presentert i figur 2.3.

Kilde: IFPI

Hvis vi ser på utviklingen innenfor de tre distribusjonsformene *salg av fysiske formater av innspilt musikk, strømming og nedlastning*, er den i tråd med utviklingen vi har sett tidligere år også under koronapandemien, jmfør tabell 2.1 og figur 2.6. Mens inntektene fra salg av fysiske formater og nedlastninger fortsetter å minke, ser vi stadig økte inntekter fra strømming, selv om veksten avtar noe. Strømming utgjorde 90 prosent av inntektene fra innspilt musikk i 2020.

» Figur 2.6 – Fordeling av inntekter fra fysiske formater, strømming og nedlastning i Norge, 2012–2020 (i prosent)

Kilde: IFPI

Tabell 2.1 viser inntektene fra innspilt musikk fordelt på distribusjonsformene fysisk salg, strømming og nedlastning. Tabellen viser også inntektstall i perioden 2012–2020 i disse kategoriene samt den prosentvise endringen fra 2019 til 2020 og gjennomsnittlig årlig endring fra 2012 til 2020.

▾ Tabell 2.1 – Inntekter fra innspilt musikk i Norge, 2012–2020

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020	2012–2019
	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	Endring	Gjennomsnittlig årlig endring
Fysiske formater	327	235	108	156	127	123	93	77	73	- 5 %	- 14 %
Strømming	393	599	679	744	819	852	882	977	981	0 %	15 %
Nedlastning	136	105	97	53	37	30	20	25	31	20 %	- 19 %
Samlede inntekter i Norge	856	940	884	954	983	1006	995	1079	1085	1 %	3 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

Kilde: IFPI

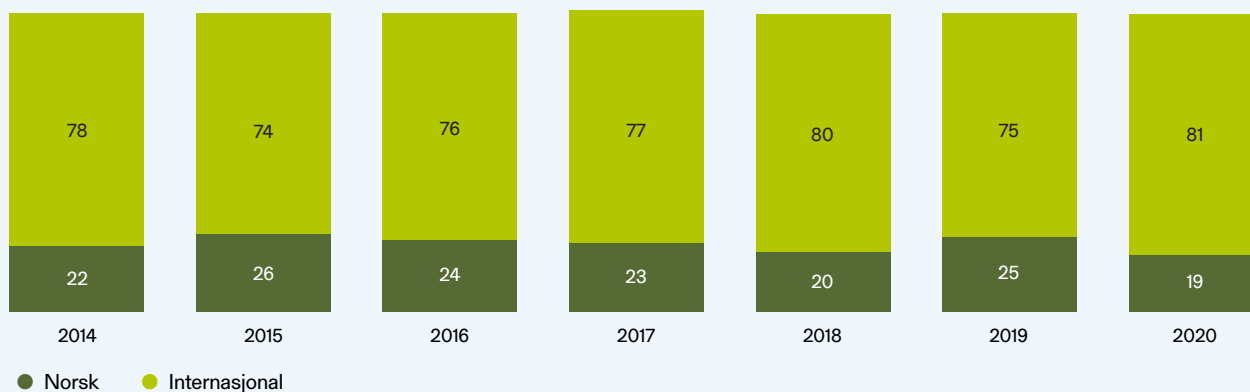
Inntektene fra salg av fysiske formater utgjorde 73 MNOK i 2020. Det er 4 MNOK mindre enn i 2019. Det er salg av vinyl som utgjør brorparten av disse inntektene. Inntektene fra strømming utgjorde 90 prosent av de samlede inntektene fra innspilt musikk i Norge i 2020. Strømmeinntektene er beregnet til å ha vært 981 MNOK i 2020, omtrent det samme som i 2019.

I kategorien innspilt musikk er det inntektene fra nedlastning som har hatt den sterkeste nedgangen i tidsperioden vi har målt, men de har vokst litt i 2020 sammenlignet med 2019. De økte inntektene i denne kategorien skyldes økt salg til mobil og andre digitale tjenester. I 2020 utgjorde nedlastning 31 MNOK og 3 prosent av de samlede inntektene fra innspilt musikk i Norge.

Norskandel for innspilt musikk

Det finnes ingen ensartet definisjon av *norsk musikk*. Ulike definisjoner får betydning for hvor stor andel som oppgis i ulike sammenhenger. I beskrivelsen vår av norskandelen innenfor innspilt musikk er definisjonen og størrelsene hentet fra IFPI. Her er *norsk musikk* definert som innspillinger hvor rettighetene er knyttet til plateselskap i Norge. I 2020 var norskandelen for innspilt musikk etter denne definisjonen 19 prosent, jamfør figur 2.7.² Dette er 6 prosentpoeng lavere enn i 2019 og på lavere nivå enn tidligere år.

▾ Figur 2.7 – Norskandel for salg av innspilt musikk, 2014–2020 (i prosent)

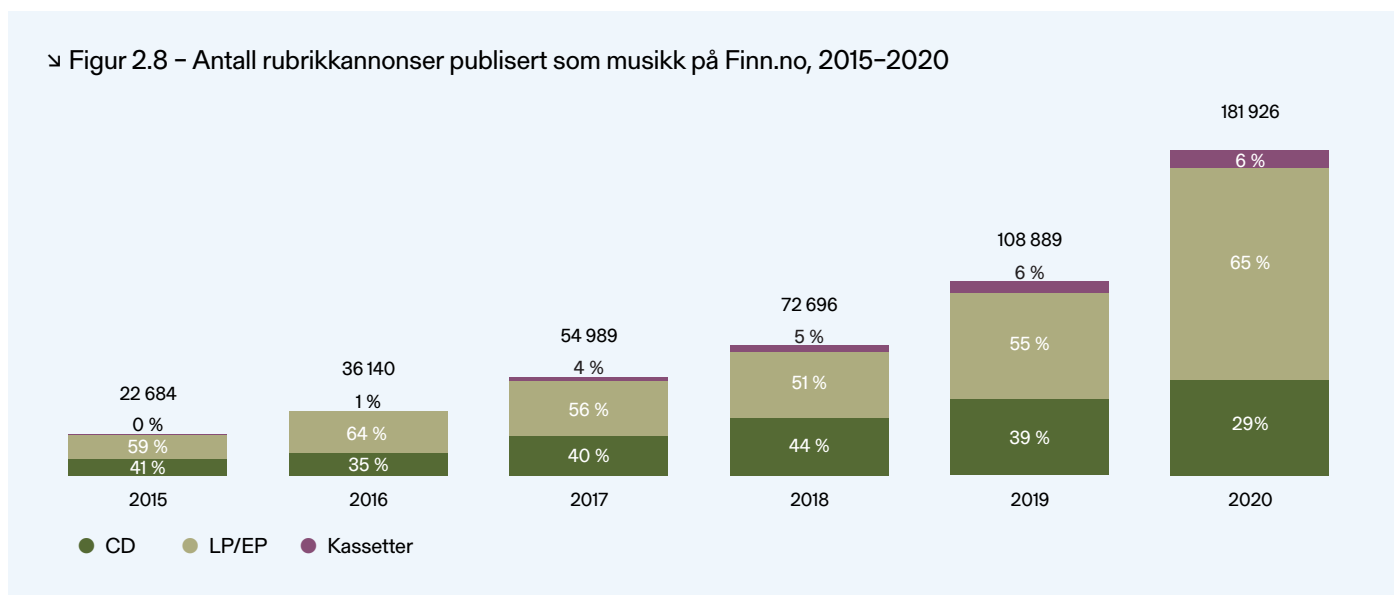
Kilde: IFPI

² Her er norsk musikk definert som innspillinger hvor rettighetene er knyttet til plateselskap i Norge.

Bruktmarkedet – utvikling i antall annonser med innspilt musikk

I statistikken har vi ikke hatt mulighet til å undersøke hvor store inntekter det er fra salg av musikk i brukmarkedet, men vi har fått tilgang til tall fra Finn.no som forteller oss hvor mange annonser for salg av musikkinnspillinger i fysisk format som er lagt ut (illustrert med figur 2.8). Disse tallene representerer ikke reelle salgstall, ettersom vi ikke vet om produktene har blitt solgt eller ikke, men de gir oss et innblikk i omfanget av slike annonser i brukmarkedet og utviklingen i annonseringen. Tallene omfatter også annonser som publiseres på nytt, og én enkelt annonse kan inneholde flere artikler.

Tallene viser en sterk utvikling i antall annonser med musikkinnspillinger. I 2015 var det samlet sett 22 683 annonser på Finn.no hvor privatpersoner hadde lagt ut musikkinnspillinger for salg. Fem år senere, i 2020, er antallet annonser flere ganger høyere. Over halvparten av annonsene i 2020 var for salg av vinyl (LP/EP), 29 prosent av annonsene var for salg av cd-er, mens 6 prosent av annonsene var for salg av kassetter.

Kilde: Finn.no.

» Tekstboks 2.1

De mest populære albumene i Norge i 2020

1. Shoot For The Stars Aim For The Moon
– Pop Smoke
2. After Hours – The Weeknd
3. Divinely To A Hellish Extent
– Lewis Capaldi Uninspired
4. Legends Never Die – Juice Wrld
5. When We All Fall Asleep, Where Do We Go?
– Billie Eilish
6. Ine Line – Harry Styles
7. Golden Hour – Kygo
8. Hollywood's Bleeding – Post Malone
9. Fånga Mig När Jag Fallar – Victor Leksell
10. Future Nostalgia – Dua Lipa

De mest populære låtene i Norge i 2020

1. Svag – Victor Leksell
2. Blinding Lights – The Weeknd
3. Roses (Imanbek Remix) – Saint Jhn
4. Dance Monkey – Tones And I
5. Someone You Loved – Lewis Capaldi
6. Rockstar – Dababy Feat. Roddy Ricch
7. Haugenstua – Herman Flesvig
8. Mood – 24kgoldn Feat. Iann Dior
9. Savage Love (Laxed – Siren Beat)
– Jawsh 685, Jason Derulo
10. Somebody – Dagny

Kilde: IFPI

Listene i tekstboks 2.1 viser den mest populære musikken i Norge i 2020.

Rangeringen er basert på antall strømminger, nedlastninger og solgte (fysiske) eksemplarer. Listen til venstre viser de mest populære albumene i Norge gjennom 2020, og listen til høyre viser de mest populære singlene³.

2.2.2 Konsertinntekter

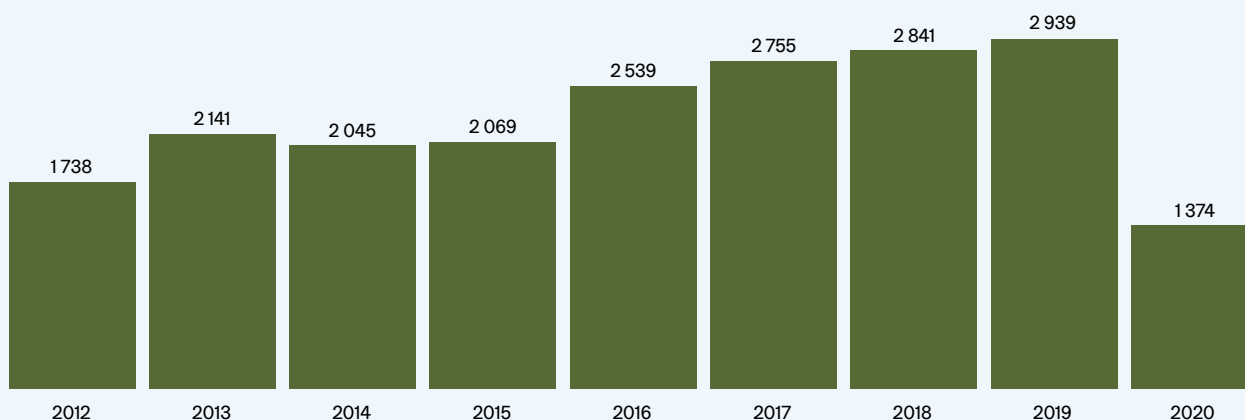
De samlede inntektene fra konsertvirksomhet i Norge var 1 374 MNOK i 2020, jamfør figur 2.9. Det er 53 prosent mindre enn i 2019. Tallene er også vist i tabell 2.3, hvor de er delt inn i beregnede inntekter fra salg av billetter i Norge og inntekter til musikkbransjen fra Den kulturelle skolesekken.

Våre beregninger viser at det samlet sett ble solgt billetter til konserter for 1 357 MNOK i 2020. Dette inkluderer også inntekter fra strømmede konserter under pandemien som er rapportert inn til TONO. I gjennomsnitt har konsertinntektene økt med 9 prosent årlig i perioden 2012–2019. Denne veksten har stoppet opp som følge av koronapandemien. I tillegg til at det var flere avlysninger og mindre konsertaktivitet, ble det også gjennomført langt færre større konserter med høyere billettinntekter enn tidligere år. Dette er med på å forklare det kraftige fallet i billettinntektene i 2020.

Inntektene fra Den kulturelle skolesekken utgjorde 17 MNOK i 2020. Dette er 6 MNOK mindre enn i 2019, regnet i fastpris, og inntektene er på det laveste nivået i perioden fra 2012.

3 IFPI Norge (2021). Musikkåret 2020

» Figur 2.9 – Samlede inntekter fra konsertvirksomhet i Norge, 2012–2020 (i MNOK)

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

Kilder: TONO, aktører fra Arrangørforum, innsamling av inntektsopplysninger fra musikk institusjoner og Kulturtanken.

» Tabell 2.2 – Samlede konsertinntekter i Norge, 2012–2020 (i MNOK)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020	2012–2019
	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	MNOK	Endring	Gjennomsnittlig årlig endring
Billettinntekter	1 703	2 105	1 992	2 036	2 499	2 720	2 813	2 916	1 357	- 53 %	8 %
Den kulturelle skolesekken	35	35	52	33	40	34	29	23	17	- 27 %	- 3 %
Samlede konsertinntekter	1 738	2 141	2 045	2 069	2 539	2 755	2 841	2 939	1 374	- 53 %	8 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

Kilder: TONO, aktører fra Arrangørforum, innsamling av inntektsopplysninger fra musikk institusjoner og Kulturtanken

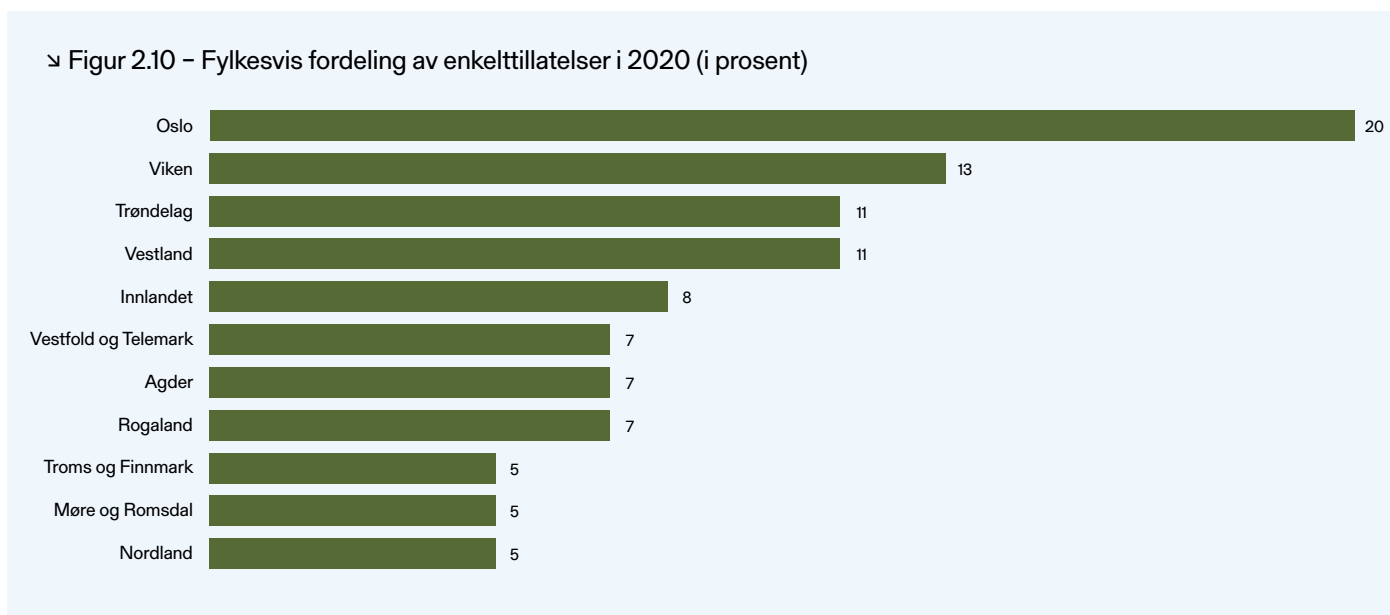
Det er sannsynlig at beregningene av billettinntektene ikke fanger opp all konsertaktivitet i Norge, og at de samlede inntektene i realiteten er høyere enn hva som kommer frem av denne rapporten. I tillegg til at vi har hentet inn tall fra ulike konsertarrangører i Norge, er det gjort beregninger på TONOs vederlagstall fra livefremføringer av musikk. Konserter som blir holdt, men som ikke rapporteres til TONO eller inngår i det øvrige datagrunnlaget, inngår ikke i våre beregninger. I tillegg inkluderer tallgrunnlaget konserter som er holdt tidligere år, men som er rapportert senere. Tallene kan altså gjenspeile aktivitet fra tidligere år og er ikke avgrenset til å gjelde ett kalenderår. Se kapittel 6.3 for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

Geografisk fordeling av konsertarrangementer

Når musikk som er opphavsrettslig beskyttet, fremføres offentlig, betales det inn vederlag til TONO. Samtidig registreres det informasjon om hvor i Norge konsertene avholdes. Basert på disse enkelttillatelsene kan vi tegne et bilde av den geografiske fordelingen av konsertarrangementer.⁴

⁴ En begrensning i dataene er at fordelingen baserer seg på postnumrene i TONOs fakturaer for slike enkelttillatelser. Disse kan referere til et annet sted enn der konserten faktisk er avholdt. Tallgrunnlaget gir derfor ikke mulighet til å generalisere til hele konsertfeltet. Fordelingen baserer seg på i overkant av 16 000 rapporter om konserter som er avholdt i Norge. Noen aktører har faste avtaler med TONO, og for dem har vi ikke denne informasjonen. Vi kan heller ikke si noe om geografisk plassering av fremføringer av musikk som ikke er opphavsrettslig beskyttet, som eldre klassisk musikk.

Fordelingen av enkelttillatelser som TONO har innvilget i 2020, er illustrert i figur 2.12. Fordelingen er tilnærmet lik den vi har sett de siste fem årene.

Kilde: TONO.

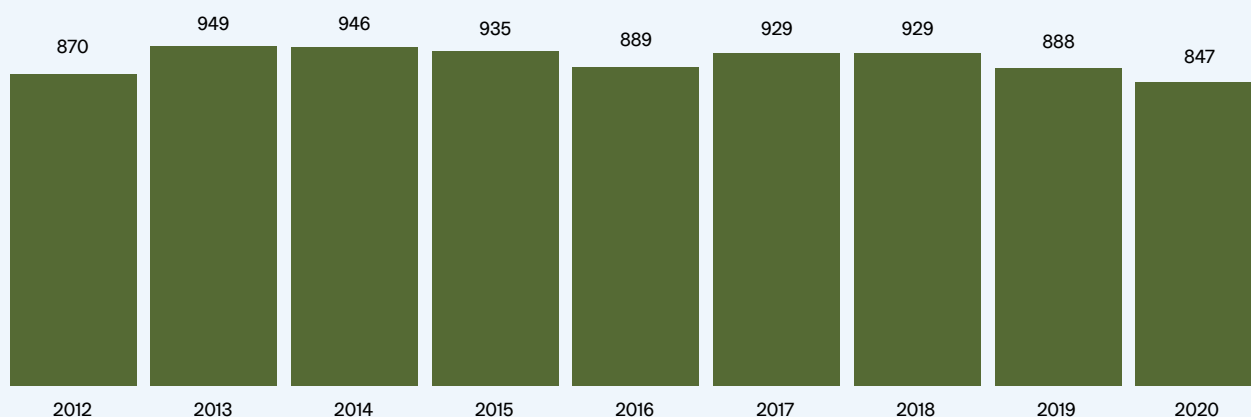
Oslo var fylket med størst konsertaktivitet målt i enkelttillatelser, etterfulgt av Viken, Vestland og Trøndelag. Slik har det også vært de siste årene. Troms og Finnmark, Møre og Romsdal og Nordland var fylkene med færrest enkelttillatelser.

2.2.3 Opphavsrettsinntekter

Opphavsrettsinntekter er inntekter for bruk av opphavsrettslig materiale i Norge som tilfaller rettighetshaver i Norge. Dette er inntekter som i hovedsak samles inn av vederlags- og opphavsrettslige organisasjoner, og som videreføres til opphavspersoner, musikere / utøvende kunstnere, musikkforlag og plateselskaper i Norge.

De samlede opphavsrettslige inntektene til den norske musikkbransjen utgjorde 847 MNOK i 2020, jamfør figur 2.13. Det er cirka 40 MNOK lavere enn i 2019, justert for endringer i konsumprisindeksen. Disse inntektene har vært relativt stabile i perioden vi har målt (2012–2020). Inntektene i 2020 og 2019 er imidlertid noe lavere enn hva vi har sett tidligere år. Fallet i de samlede opphavsrettslige inntektene er særlig knyttet til reduksjonen i fremføringsinntektene, som inkluderer inntekter fra konsertaktivitet.

» Figur 2.11 – Samlede opphavsrettslige inntekter i Norge, 2012–2020 (i MNOK)

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Disse tallene er også presentert i figur 2.5.

Kilder: TONO, Gramo, Norwaco, NCB, Kopinor og Musikkforleggerne.

Fordelingen av ulike typer opphavsrettsinntekter i musikkbransjen har også vært relativt stabil i den perioden vi har målt (2012–2020). I figur 2.12 og tabell 2.3 viser vi hvordan disse inntektene er fordelt på *type* opphavsrett. Fremføringsrettigheter og kringkasting står for de største andelene av de samlede opphavsrettslige inntektene, med henholdsvis 24 og 34 prosent i 2020. Dette er inntekter fra betalinger for bruk av opphavsrettslige verk i offentlig rom. Det kan være i form av kringkasting via tv og radio, bakgrunnsmusikk på hoteller, på serveringssteder og i butikker eller livefremføringer (konserter). Også når musikk strømmes eller lastes ned, har opphavspersonene blant annet krav på vederlag for offentlig fremføring. Fremføringsrettighetene utgjorde samlet 653 MNOK, og inntektene fra kringkasting utgjorde alene 286 MNOK i 2020, jamfør tabell 2.4. Mens fremføringsinntektene både i 2018 og 2019 utgjorde 32 prosent av de samlede opphavsrettslige inntektene, har de altså i 2020 gått ned til å utgjøre 24 prosent.

» Figur 2.12 Fordeling av samlede opphavsrettslige inntekter i Norge, 2020 (i prosent)

Kilder: TONO, Gramo, Norwaco, NCB, Kopinor og Musikkforleggerne.

Inntekter fra videresendingssektoren viser til inntekter som tilfaller opphavspersoner i Norge for sekundær utnyttelse av lyd i for eksempel tv-produksjoner. Disse utgjorde 140 MNOK i 2020. Det er 34 MNOK mer enn i 2019.

Inntekter fra mekaniske rettigheter oppstår i forbindelse med produksjon og utgivelser av innspillinger til for eksempel cd eller vinyl, men også digitale utgivelser. I 2020 utgjorde de mekaniske rettighetene 19 MNOK. Dette er en nedgang fra 2019. I 2019 var disse inntektene høyere enn normalt på grunn av restbetaling fra tidligere år. Som for 2017 og 2018 har det ikke lyktes oss å få tilgang til detaljerte tall for mekaniske rettigheter fra online-utgivelser, grunnet en omlegging i ansvarsfordelingen for disse rettighetene i 2017.

Avgifter for ikke-vernet musikk er innkrevde avgifter for kringkasting og annen offentlig bruk av ikke-vernedede opptak. Disse avgiftene utgjorde samlet 40 MNOK i 2020, noe som er 9 MNOK mer enn i 2019.

I 2020 hadde musikkforlag i Norge *inntekter fra noter og sangbøker* tilsvarende 17 MNOK. Dette inkluderer salg av noter og sangbøker, men også noteutleie. Tallet er noe lavere enn i 2019 og tidligere år. I tillegg til ble det samlet inn til sammen 21 MNOK i vederlag for kopiering av noter og sangbøker i 2020. Dette ble viderefordelt til musikkorganisasjoner i Norge.

Selv om kartleggingen har til hensikt å skape et så fullstendig bilde som mulig av inntektene, finnes det opphavsrettslige inntekter som faller utenfor vårt datagrunnlag. Dette gjelder eksempelvis synkroniseringsavtaler (bruk av musikk i film og tv) gjort direkte mellom brukere og rettighetshavere og «store rettigheter» som gjelder musikkverk som er skapt for å fremføres dramatisk (for eksempel opera, operetter, musikaler, skuespill o.l.). Se kapittel 6.3 for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

↘ Tabell 2.3 Samlede opphavsrettslige inntekter i Norge, 2012-2020 (i MNOK)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019-2020	2012-2019
										Endring	Gjennomsnittlig årlig endring
Fremføringsrettigheter samlet:	563	609	629	653	644	703	715	669	631	- 6 %	3 %
• Kringkasting	294	300	301	309	309	302	301	287	286	0 %	0 %
• Offentlig fremføring (konserter, bakgrunnsmusikk mv.)	208	223	222	230	242	261	259	276	205	- 26 %	4 %
• Online (nedlastning og streaming)	60	86	107	114	93	140	155	106	140	32 %	12 %
Videresendingssektor	115	110	101	102	91	110	114	107	117	9 %	0 %
Mekaniske rettigheter*	77	78	63	63	*48	20	18	34	19	- 45 %	- 4 %
Avgifter ikke-vernet musikk	56	54	63	43	41	36	27	31	40	29 %	- 7 %
Salg og lisensiering av noter og sangbøker	37	73	71	55	46	36	31	23	17	- 29 %	- 1 %
Kopiering av noter og sangbøker	15	17	15	14	16	20	20	21	21	0 %	5 %
Andre vederlag	8	9	4	3	3	3	3	2	3	31 %	- 11 %
Samlede opphavsrettslige inntekter	870	949	946	935	889	929	929	888	847	- 5 %	0 %

* Tallet er ikke fullstendig fra 2016 når det gjelder mekaniske rettigheter fra onlinesalg.

Kilder: Tono, Gramo, Norwaco, NCB, Kopinor og Musikkforleggerne.

» Tekstboks 2.4

Hva er opphavsrett i musikkbransjen?

Opphavsretten gir komponister, tekstforfattere, artister, musikere og deres musikkelskap og -forlag mulighet til økonomisk erstatning. Opphavsrett innebærer en enerett til å fremstille eksemplarer av et verk (mekaniske rettigheter) og en enerett til å gjøre disse tilgjengelig for allmennheten (fremføringsrettigheter). Dersom du besitter opphavsrett, har du krav på kompensasjon dersom verket ditt blir tilgjengeliggjort offentlig, for eksempel via radio, tv eller internett, på konserter eller som bakgrunnsmusikk i ulike varianter, eller hvis musikken blir spilt inn og utgitt.

For komponister og tekstforfattere er opphavsretten beskyttet for det arbeidet de har lagt ned i å skape ny musikk. For musikere og artister innebærer opphavsretten en rett til erstatning for innspilte verk som de har medvirket på, og som fremføres offentlig for eksempel gjennom radio og tv. I likhet med øvrige rettighetshavere har musikkforlag gjennom opphavsretten rett til betaling for bruk av innspilt musikk. Overordnet er det fire rettigheter man råder over som opphavsperson:

- retten til å reproducere verket ved innspilling av fonogram eller noter
- retten til å mangfoldiggjøre og videreselge kopier av verket
- retten til å bearbeide og skape andre versjoner av verket
- retten til å fremføre verket offentlig

Opphavsrettslige inntekter viser til avgifter som blir betalt inn til rettighetsforvalterne og deretter viderefordelt til opphavsrettshaverne for bruk av opphavsrettslig materiale. Samarbeidet mellom opphavsrettsorganisasjoner verden over gjør at norske opphavsrettspersoner og andre rettighetshavere får den inntekten de har krav på for det arbeidet de har utført med å fremstille verket, utenfor Norges grenser så vel som for hjemmemarkedet.

2.3 Samlede inntekter fra utlandet

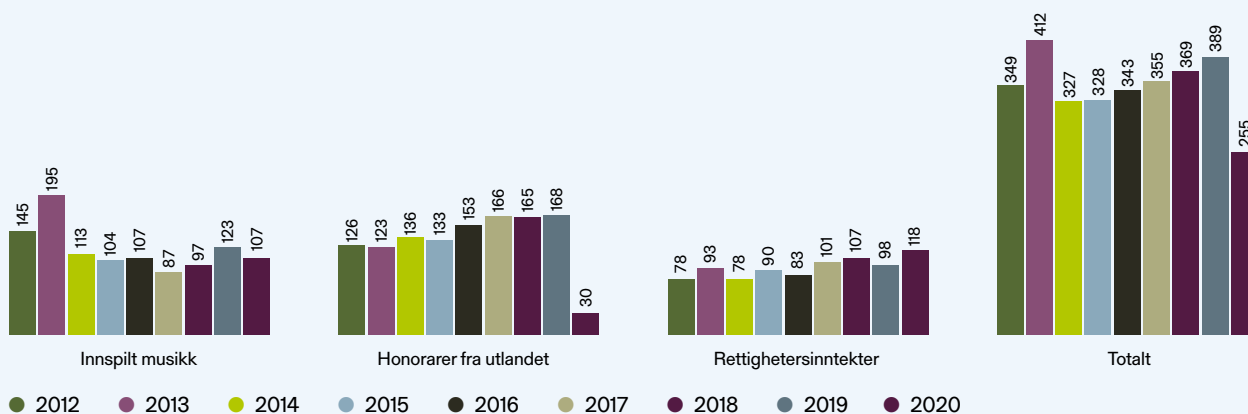
De samlede inntektene til musikkbransjen i Norge fra utlandet er beregnet til å ha utgjort 255 MNOK i 2020. Dette inkluderer eksportinntekter fra innspilt musikk, honorarer fra konsertvirksomhet i utlandet samt opphavsrettslige inntekter som er samlet inn av organisasjoner utenfor Norge og overført til aktører i Norge. De samlede inntektene er 134 MNOK lavere i 2020 enn i 2019. Dette skyldes i hovedsak at det er nedgang i inntekter fra konserthonorarer, men inntektene fra innspilt musikk er også lavere.

Eksportinntekter er i denne sammenheng inntekter som er generert utenfor Norge, og som tilfaller selskaper/aktører i Norge. Eksporten som presenteres under dette avsnittet, representerer en kjerne av bransjens virksomhet og favner dermed ikke alle inntekter den norske musikkbransjen står for i utlandet. For eksempel kan «norske»

artister, låtskrivere og produsenter ha enkeltavtaler med utenlandske selskaper som ikke er medregnet. Inntekter til norske aktører med selskaper utenfor Norge er heller ikke medregnet. Se metodekapittelet (kapittel 6.3) for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

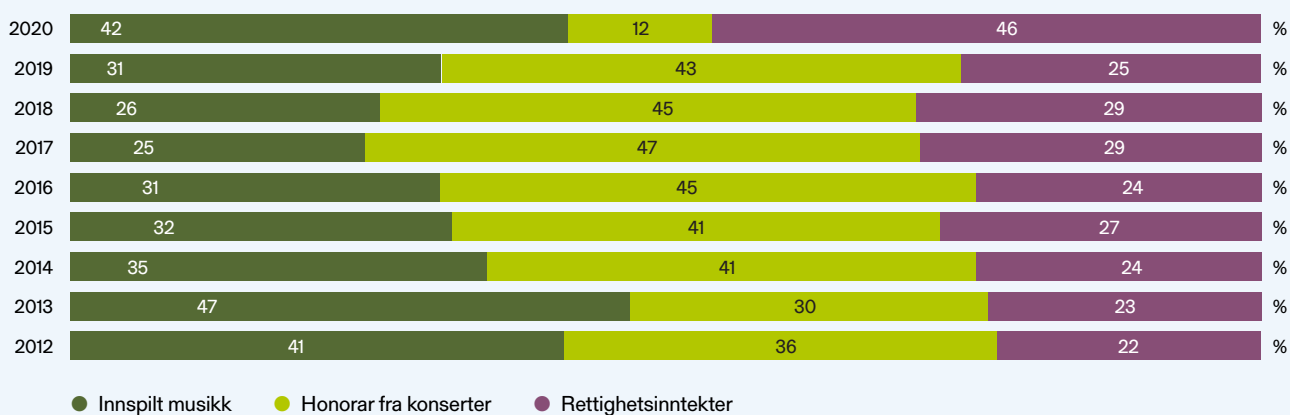
Av de samlede inntektene fra utlandet har honorarer knyttet til konsertvirksomhet utgjort den største andelen i perioden 2012–2019. I 2019 utgjorde disse inntektene 50 prosent av de samlede inntektene fra utlandet, mens de i 2020 utgjorde bare 12 prosent, ifølge våre beregninger (se figur 2.14). Inntektene fra innspilt musikk og opphavsrettslige inntekter utgjorde henholdsvis 42 og 46 prosent av de samlede inntektene fra utlandet i 2020.

» Figur 2.13 – Samlede inntekter fra utlandet, 2012-2020 (i MNOK)

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Se metodekapittelet for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

» Figur 2.14 – Fordeling av samlede inntekter fra utlandet, 2012-2020 (i prosent)

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Se metodekapittelet for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

2.3.1 Eksportinntekter fra salg av innspilt musikk

Med *eksportinntekter fra salg av innspilt musikk* mener vi inntekter i form av royalties som er generert utenfor Norge av selskaper i Norge. De samlede eksportinntektene fra salg av innspilt musikk er beregnet til å utgjøre 107 MNOK i 2020, jmfør tabell 2.5. Eksportinntektene fra innspilt musikk har i snitt minnet 1 prosent årlig i perioden vi har målt.⁵

▾ Tabell 2.4 – Samlede eksportinntekter av innspilt musikk, 2012–2020 (i MNOK)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Innspilt musikk	145	195	113	104	107	87	97	123	107	- 13 %	1 %
Samlede inntekter	145	195	113	104	107	87	97	123	107	- 13 %	1 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Disse tallene er også presentert i figur 2.15.

Kilder: NCB og egne beregninger.

2.3.2 Inntekter fra konsertvirksomhet i utlandet

Konsertrelatert eksport er her avgrenset til å omfatte honorar som artister og musikere i Norge får for konsertvirksomhet i utlandet, og som tilfaller selskaper registrert i Norge.

Etter våre beregninger var de samlede inntektene fra konsertvirksomhet i utlandet 30 MNOK i 2020. Det er 82 prosent lavere enn i 2019, og det er det laveste tallet i perioden vi har målt. I perioden 2012–2019 økte disse inntektene i gjennomsnitt med 4 prosent årlig.

I 2019 var det om lag 650 aktører som søkte reisestøtte for aktiviteter i utlandet. Av disse var det 440 som mottok støtte. I 2020 var det rundt 270 som søkte, og 190 som fikk støtte til å realisere konsertvirksomhet utenfor Norge. Dette vitner om langt mindre aktivitet utenfor Norge under pandemien enn tidligere år, og samlet førte dette til en kraftig reduksjon i de samlede honorarer. Symfoniorkestrene rapporterer også om svært lave eksportinntekter i 2020 sammenlignet med tidligere år. Ut fra kartlegginger blant andre større aktører som ikke har søkt reisestøtte, er konsertaktiviteten i utlandet i 2020 nesten ikke-eksisterende.⁶ Det rimer med internasjonale rapporter som beskriver en kraftig nedgang i arrangerte konserter og festivaler.

I tillegg til honorarer tjener norske aktører også penger på salg av merchandise i forbindelse med opptredener i utlandet. Gjennom rapporteringene til Music Norway oppgir artister, band og orkestre at de samlet sett tjente 5 MNOK på merchandise

5 Eksportinntektene er estimert høyere i 2012 og 2013, og årsaken til dette ligger i datagrunnlaget. I 2014 ble avtalegrunnlaget til NCB (Nordisk Copyright Bureau) endret. Dette har betydning for datagrunnlaget og gir utslag i beregningene. Også i 2017 ble det gjort en omlegging av NCBs ansvarsområde som påvirker datagrunnlaget. Det er derfor knyttet usikkerhet til tallene for 2014–2020, og vi vurderer at disse er noe underestimert. Tallene fra 2012–2013 er ikke direkte sammenlignbare med senere år.

6 Som grunnlag for de samlede honorartallene foretar Rambøll kartlegginger av regnskapene til kjente aktører som turnerer i utlandet og inkluderer disse i datagrunnlaget for beregninger av totale honorarer fra konserter i utlandet. Metoden har sine svakheter: For det første er det utfordrende å identifisere samtlige aktuelle aktører, for det andre å frembringe informasjon om hvor mye av inntektene som stammer fra konsertrelatert aktivitet og andre inntekter. Det er derfor usikkerhet knyttet til størrelsen på tallet.

fra konserter de mottok reisestøtte for i 2019.⁷ I 2020 var disse inntektene redusert til 1,4 MNOK.

I denne statistikken vil en del av de «norske» aktørenes inntekter ikke komme frem. Som nevnt innledningsvis beregner vi kun inntekter til norskregistrerte selskaper, derfor er for eksempel kun deler av Kygos inntekter regnet med.

↘ Tabell 2.5 – Samlede inntekter fra konsertvirksomhet i utlandet (honorar), 2012–2020 (i MNOK)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020	2012–2019
										Endring	Gjennomsnittlig årlig endring
Honorarer fra utlandet	126	123	136	133	153	166	165	168	30	- 82 %	4 %
Samlede inntekter	126	123	136	133	153	166	165	168	30	- 82 %	4 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Disse tallene er også presentert i figur 2.15.

Kilder: Music Norway, egen kartlegging og egne beregninger.

2.3.3 Opphavsrettsinntekter fra utlandet

Opphavsrettsinntekter fra utlandet er inntekter som er samlet inn for bruk av opphavsrettslig materiale utenfor Norge, og som tilfaller opphavspersoner i Norge. Inntektene som overføres fra utlandet, inkluderer blant annet opphavsrettslige inntekter fra fremføringsrettigheter. De opphavsrettslige inntektene gjenspeiler på denne måten *bruk i utlandet* av musikk fra opphavspersoner i Norge.

De samlede inntektene fra bruk av opphavsrettslig materiale har økt de siste årene. Inntektene har økt fra 77 MNOK i 2012 til 118 MNOK i 2020. Det tilsvarer en gjennomsnittlig økning på 6 prosent årlig for denne perioden. Det er inntektene fra fremføringsrettigheter som har bidratt til denne økningen. Disse inntektene har hatt en gjennomsnittlig årlig vekst på 17 prosent i perioden vi har målt. Inntektene fra mekaniske rettigheter har i snitt minket tilsvarende 5 prosent årlig, og er i 2020 på det laveste nivået i perioden vi har målt. Inntektene fra videresendingssektoren utgjør kun en liten andel av de samlede opphavsrettslige inntektene fra utlandet.

↘ Tabell 2.6 – Samlede opphavsrettslige inntekter fra utlandet, 2012–2020 (i MNOK)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020	2012–2019
										Endring	Gjennomsnittlig årlig endring
Fremføringsinntekter	37	38	46	57	46	81	89	73	101	38 %	13 %
Mekaniske rettigheter	39	53	31	31	31	18	16	24	17	- 30 %	- 1 %
Videresendingssektoren	1	2	2	2	5	2	2	1	1	- 34 %	14 %
Samlede inntekter	78	93	78	90	83	101	107	98	118	20 %	4 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Disse tallene er også presentert i figur 2.15.

Kilder: TONO, Gramo, NCB og Norwaco

⁷ Music Norway (2019). Årsrapport 2019.

3 Litteratur i tall

3.1 Samlede inntekter i litteraturbransjen

De samlede inntektene i den norske litteraturbransjen var 6 375 MNOK i 2020, jmfør tabell 3.1.

Dette er 302 MNOK mer enn i 2019, og tilsvarer en økning på 5 prosent fra 2019 til 2020.

Fra 2013 til 2019 har de samlede inntektene i gjennomsnitt sunket med 1,8 prosent årlig. Bakgrunnen for dette er at inntektene i hjemmemarkedet, som utgjør den klart største andelen av de samlede inntektene, i gjennomsnitt har sunket med 1,9 prosent årlig. Selv om inntektene fra utlandet i gjennomsnitt har økt med 6,2 prosent årlig, utgjør disse inntektene en for liten del av totalen til å gi seg utslag på de samlede inntektene totalt. I 2020 ser vi en økning både i de samlede inntektene i Norge og de samlede inntektene fra utlandet.

Litteraturbransjen inkluderer inntekter fra salg av litteratur, opphavsrettslige inntekter og fremføringsinntekter både i Norge og fra utlandet.

» Tabell 3.1 –Oversikt over litteraturbransjens samlede inntekter i Norge og fra utlandet, 2013–2020 (i MNOK)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Samlede inntekter i Norge	6 709	6 514	6 616	6 545	6 516	6 276	5 959	6 238	4,7 %	-1,9 %
Samlede inntekter fra utlandet	93	101	130	147	89	99	113	136	20,3 %	6,2 %
Samlede inntekter totalt	6 802	6 615	6 746	6 692	6 605	6 375	6 073	6 375	5,0 %	-1,8 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner

Note 2: Se metodekapittelet 6.4 for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

3.2 Samlede inntekter i Norge

De samlede inntektene i Norge utgjorde 6 238 MNOK i 2020. Dette tallet inkluderer inntekter fra salg av bøker, fremføringsinntekter og opphavsrettslige inntekter. I perioden fra 2013 til 2019 har disse inntektene samlet sett sunket med 1,9 prosent årlig, jmfør tabell 3.2. Men fra 2019 til 2020 har inntektene i det norske markedet hatt en merkbar økning, på 4,7 prosent.

Av de samlede inntektene i Norge var det inntekter fra salg av litteratur som utgjorde den klart største andelen. Inntekter fra salg av litteratur utgjorde 6 005 MNOK i 2020, noe som tilsvarer 96 prosent av de samlede inntektene. Fremføringsinntektene utgjorde 42,5 MNOK og 1 prosent, mens de opphavsrettslige inntektene utgjorde 190,9 MNOK og 3 prosent.

» Tabell 3.2 – Samlede inntekter i det norske markedet, 2013–2020 (i MNOK)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Salgsinntekter	6 532	6 333	6 436	6 369	6 321	6 085	5 753	6 005	4,4 %	-2,1 %
Fremføringsinntekter	29,6	36,4	32,4	35,9	35,8	36,6	44,8	42,5	-5,1 %	7,9 %
Opphavsrettslige inntekter	147,5	144,9	148,1	140,4	159,1	153,7	161,4	190,9	18,3 %	1,7 %
Samlede inntekter i Norge	6 709	6 514	6 616	6 545	6 516	6 276	5 959	6 238	4,7 %	-1,9 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner

3.2.1 Inntekter fra salg av litteratur

Inntekter fra salg av litteratur utgjorde 6 005 MNOK i 2020. Dette utgjør dermed den klart største andelen av de samlede inntektene i litteraturbransjen i Norge.

Salgsinntekter fra Norge refererer til salg av bøker eller andre litterære formater til en konsument gjennom fysiske eller digitale utsalgssteder i Norge.⁸ Konsumentene kan være enkeltpersoner som kjøper bøker til seg selv eller andre, og det kan være organisasjoner som folkebibliotek, offentlige myndigheter og skoler som har kjøpt bøker for å gjøre dem tilgjengelige for forbrukere i Norge.

3.2.1.1 De tre bokmarkedene

Bokmarkedet deles ofte inn i tre markeder: *skolebokmarkedet* (bokgruppe 1), *fagbokmarkedet* (bokgruppe 2) og *allmennbokmarkedet* (bokgruppe 3–9). Fordelingen av omsetningen mellom de tre bokmarkedene har holdt seg forholdsvis stabil i perioden 2013 til 2020, jamfør figur 3.1.

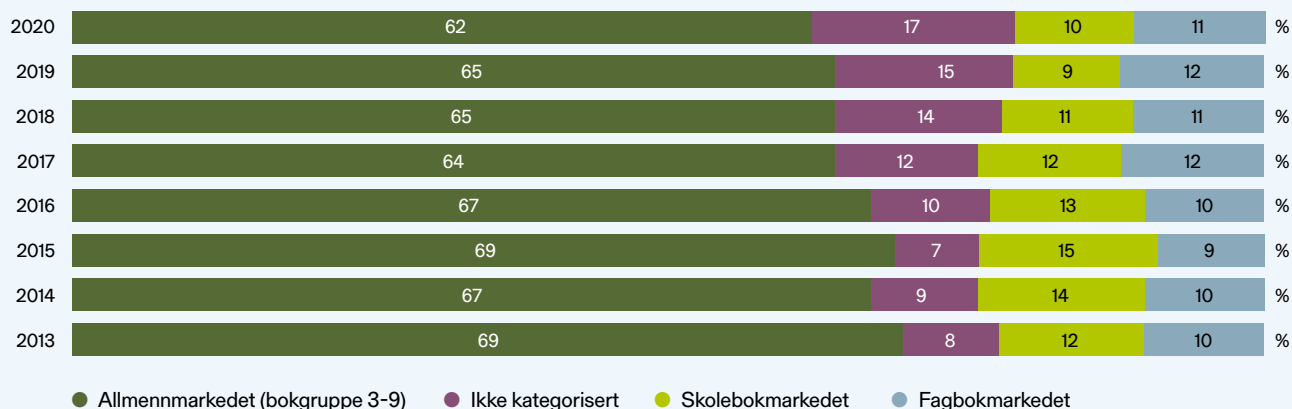
Skolebokmarkedet (bokgruppe 1) økte fra 12 prosent av den totale omsetningen i 2013 til 15 prosent i 2015, men sank i perioden 2016 til 2019, for så å øke noe. I 2020 utgjorde skolebokmarkedet 10 prosent av de totale salgsinntektene i Norge. Fagbokmarkedet (bokgruppe 2) holdt seg stabilt på omtrent 10 prosent fra 2013 til 2016. Andelen økte i 2017 til 12 prosent og utgjorde 11 prosent i 2020. Allmennbokmarkedet (bokgruppe 3–9) utgjorde 69 prosent av de totale inntektene i 2013, men har sunket noe de siste årene og utgjorde 62 prosent i 2020.

I tillegg til de tre bokmarkedene kommer det frem av figur 3.1 at 17 prosent av de totale inntektene fra salg av litteratur i Norge ikke er kategorisert verken i de tre bokmarkedene eller i bokgruppesystemet. Frem til midten av 2014 omfattet denne kategorien først og fremst fremmedspråklige bøker. I 2014 ble det imidlertid innført to nye bokgrupper: bokgruppe 9.3 – sakprosa på originalspråket og bokgruppe 9.4 – skjønnlitteratur på originalspråket. En stor del av omsetningen av bøker som hører til disse to bokgruppene, ble tidligere ikke kategorisert, men fra og med 2015 benytter flere dataleverandører de nye bokgruppene. Omsetningen som ikke er kategorisert fra 2015, omfatter dermed i hovedsak bøker som er importert direkte til norske forhandlere og videresolgt til forbrukere i Norge, eller som er importert direkte av forbrukere i Norge fra utenlandske nettbokhandlere, og som ikke kategoriseres etter

⁸ Statistikken er avgrenset til å gjelde publikasjoner med ISBN-nummer samt digitale tjenester som springer ut av forlagsbransjen, for eksempel lisensierte digitale læremidler. Statistikken inkluderer både norskspråklige og fremmedspråklige bøker.

det norske bokgruppesystemet. Dette er to områder som har hatt en betydelig vekst de siste årene. Omsetningen av bøker som ikke er kategorisert, utgjorde 17 prosent (1 022 MNOK) av de totale inntektene fra salg av litteratur i Norge i 2020.

» Figur 3.1 – Bokmarkedets fordeling av salg i det norske markedet, 2013–2020

Kilder figur 3.1: Biblioteksentralen, Den norske Bokhandlerforening, Den norske Forleggerforening, Innkjøpsordningen, Virke og Norstat.

3.2.1.2 Bokgruppedeling

Inntekter fra salg av litteratur i det norske markedet kan fordeles på bokgrupper, jmfør tabell 3.3.

Bokgruppe 4 (skjønnlitteratur) har utgjort den største bokgruppen i hele perioden vi har målt. Inntektene fra salg i denne bokgruppen har imidlertid sunket over tid: I 2013 var de totale inntektene i denne bokgruppen 1 808 MNOK (28 prosent), mens tilsvarende tall i 2020 var 1 328 MNOK (22 prosent). Omsetningen i denne bokgruppen sank både i absolutte og relative tall frem til 2020, hvor denne bokgruppen har hatt en marginal økning på 0,5 prosent. Utviklingen for perioden 2013 til 2019 tilsvarer en gjennomsnittlig årlig nedgang på 5 prosent.

Bokgruppe 3 (sakprosa) har i perioden 2013 til 2019 sunket med 4 prosent årlig, men i 2020 steg inntektene i denne bokgruppen med 6 prosent, fra 989 MNOK i 2019 til 1 051 MNOK i 2020. Denne bokgruppen utgjorde 17,5 prosent av inntektene i 2020.

Bokgruppe 8, som omfatter lydbøker, e-bøker og elektroniske innholdsprodukter, har i perioden 2013 til 2019 steget i gjennomsnitt med 13 prosent årlig. I 2020 sank imidlertid inntektene for denne bokgruppen med 15 prosent, fra 727 MNOK i 2019 til 616 MNOK i 2020. Denne bokgruppen utgjorde 10,3 prosent av inntektene i 2020. En annen kategori som har vist fremgang er salg av litteratur som ikke er kategorisert i bokgruppesystemet som har økt med gjennomsnittlig 10 prosent årlig i perioden 2013 til 2019. I 2020 utgjorde denne kategorien 1 022 MNOK, noe som tilsvarer en økning fra 2019 til 2020 på 31 prosent. Denne kategorien utgjorde 17 prosent av inntektene i 2020.

» Tabell 3.3 – Inntekter fra salg av litteratur fordelt på bokgrupper, 2013–2020 (i MNOK)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Bokgruppe 1: Skolebøker	812	899	983	855	789	655	518	596	15 %	-6 %
Bokgruppe 2: Fagbøker og lærebøker	647	613	604	612	728	673	677	664	-2 %	1 %
Bokgruppe 3: Sakprosa	1 277	1 221	1 267	1 169	1 146	1 033	989	1 051	6 %	-4 %
Bokgruppe 4: Skjønnlitteratur	1 808	1 588	1 657	1 576	1 533	1 391	1 322	1 328	0,5 %	-5 %
Bokgruppe 5: Billigbøker	594	629	662	688	594	514	503	471	-6 %	-2 %
Bokgruppe 6: Verk	13	12	7,5	4,1	3,1	2,6	2	2	10 %	-27 %
Bokgruppe 7: Kommissjonsbøker, lover, forskningsrapporter og tilsvarende	77	87	57	47	41	31	32	22	-32 %	-12 %
Bokgruppe 8: Lydbøker og elektroniske innholdsprodukter	361	362	422	495	522	593	727	616	-15 %	13 %
Bokgruppe 9: Annen skjønnlitteratur	393	325	355	308	233	344	137	231	68 %	-10 %
Ikke kategorisert i bokgruppesystemet	549	597	422	613	732	848	845	1 022	21 %	10 %
Totale inntekter i Norge	6 532	6 333	6 436	6 369	6 321	6 085	5 753	6 005	4 %	-2,1 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner

Kilder: Biblioteksentralen, Den norske Bokhandlerforening, Den norske Forleggerforening, Innkjøpsordningen, Virke og Norstat.

» Figur 3.2 – Salgsinntekter fordelt på bokgrupper, 2020

Kilder: Biblioteksentralen, Den norske Bokhandlerforening, Den norske Forleggerforening, Innkjøpsordningen, Virke og Norstat.

Forleggerforeningens bransjestatistikk gir oversikt over antall nye titler og utgaver i det norske markedet blant foreningens medlemmer (gjengitt i tabell 3.4). Statistikken viser at det sammenlignet med de foregående årene er en nedgang i antall nye titler og utgaver i det norske markedet i 2020. I 2020 ble det utgitt 6 153 nye titler og utgaver blant Forleggerforeningens medlemmer, mot 6 232 i 2019 og 6 894 i 2018.

▾ Tabell 3.4 Antall nye titler og utgaver i det norske markedet, 2017–2020

	2016	2017	2018	2019	2020
1.1 Skolebøker – grunnskolen	281	147	102	117	310
1.2 Skolebøker – videregående	99	77	75	40	171
2.1 Lærebøker for høyere utdanning	418	299	310	286	297
2.2 Fagbøker for profesjonsmarkedet	160	148	114	184	129
3.1 Norsk sakprosa for voksne	649	596	677	557	498
3.2 Oversatt sakprosa for voksne	279	263	261	219	164
3.3 Norsk sakprosa for barn	77	59	58	60	65
3.4 Oversatt sakprosa for barn	110	163	81	74	40
4.1 Norsk skjønnlitteratur for voksne	324	310	349	323	311
4.2 Oversatt skjønnlitteratur for voksne	326	315	297	250	243
4.3 Norsk skjønnlitteratur for barn	314	238	223	226	128
4.4 Oversatt skjønnlitteratur for barn	385	299	279	205	169
5.0 Billigbøker	692	698	784	560	488
6.0 Verk	4	1	1	0	0
7.0 Kommissjonsbøker, lover, forskningsrapporter og tilsvarende	204	102	93	81	74
8.0 Digitale læremidler og andre digitale produkter	302	291	151	77	253
8.1 Lydbøker allmenmarkedet fysisk format	1 024	1 073	105	41	0
8.2 Lydbøker underv. og profesjonsmarkedet fysisk og lydfil			1	2	0
8.5 E-bøker til allmenmarkedet	1 301	1 084	1 323	1 200	1 137
8.8 Lydbøker allmenmarkedet lydfil			1 168	1 270	1 117
8.9 E-bøker for undervisnings- og profesjonsformål	66	34	77	203	382
9.1.0 Norske serieromaner	226	154	161	170	151
9.2.0 Oversatte underholdningsromaner	208	237	102	63	25
9.3.0 Skjønnlitteratur på originalspråket	52	5	102	3	0
9.3.4 Sakprosa på originalspråket	1	8	0	21	1
Totalt	7 682	6 601	6 894	6 232	6 153

Kilde: Forleggerforeningens bransjestatistikk, 2020. Oversikten er kun basert på Forleggerforeningens medlemmer.

Videre presenterer bransjestatistikken også en oversikt over antall solgte eksemplarer i det norske markedet blant Forleggerforeningens medlemmer, jamfør tabell 3.5. Totalt viser oversikten at det fra 2019 til 2020 var en nedgang på 3 prosent på tvers av bokgrupper. Ser vi nærmere på de ulike bokgruppene i 2020, varierer det om antall solgte eksemplarer har økt eller sunket sammenlignet med 2019. Eksempelvis har antall solgte eksemplarer i bokgruppe 1.1 (skolebøker – grunnskole) sunket fra 1 471 973 i 2019 til 1 290 309 i 2020. Dette tilsvarer en nedgang på 12 prosent. Bokgruppe 1.2 (skolebøker–videregående) har derimot økt fra 310 547 solgte eksemplarer i 2019 til 461 742 solgte eksemplarer i 2020, noe som tilsvarer en økning på 49 prosent. Bokgruppe 2.1 (lærebøker for høyere utdanning) har økt med 13 prosent fra 2019 til 2020, mens fagbøker til profesjonsmarkedet har sunket med 19 prosent fra 2019 til 2020.

» Tabell 3.5 – Antall solgte eksemplarer i det norske markedet, 2017-2020

	2017	2018	2019	2020	2019-2020
1.1 Skolebøker – grunnskolen	2 176 208	1 799 400	1 471 973	1 290 309	-12 %
1.2 Skolebøker – videregående	499 829	481 816	310 547	461 742	49 %
2.1 Lærebøker for høyere utdanning	713 121	694 905	644 678	727 972	13 %
2.2. Fagbøker for profesjonsmarkedet	224 859	213 331	186 770	151 708	-19 %
3.1 Norsk sakprosa for voksne	2 391 577	2 161 113	2 086 036	2 002 776	-4 %
3.2 Oversatt sakprosa for voksne	783 797	741 168	634 884	474 883	-25 %
3.3 Norsk sakprosa for barn	170 865	141 628	233 986	243 124	4 %
3.4 Oversatt sakprosa for barn	584 466	457 496	535 958	489 590	-9 %
4.1 Norsk skjønnlitteratur for voksne	1 132 044	1 171 467	1 178 928	1 003 432	-15 %
4.2 Oversatt skjønnlitteratur for voksne	1 004 908	772 987	674 703	654 281	-3 %
4.3 Norsk skjønnlitteratur for barn	1 402 268	1 415 499	1 395 301	1 210 226	-13 %
4.4 Oversatt skjønnlitteratur for barn	1 368 239	1 219 612	1 161 027	1 028 664	-11 %
5.0 Billigbøker	3 655 140	3 912 388	3 512 757	2 865 982	-18 %
6.0 Verk	4 192	5 582	1 754	2 591	48 %
7.0 Kommisjonsbøker, lover, forskningsrapporter og tilsvarende	101 041	53 484	54 163	9 930	-82 %
8.1 Lydbøker allmenmarkedet fysisk format	0	110 532	40 284	10 454	-74 %
8.2 Lydbøker underv. og profesjonsmarkedet fysisk og lydfil	0	1 196	2 107	976	-54 %
8.5 E-bøker til allmenmarkedet	371 270	418 378	479 028	533 414	11 %
8.8 Lydbøker allmenmarkedet lydfil*	0	3 999 058	5 028 573	6 132 080	22 %
8.9 E-bøker for undervisning og profesjonsmarkedet	4 585	3 234	5 377	11 464	113 %
9.1.0 Norske serieromaner	1 608 101	1 578 565	1 520 474	1 340 650	-12 %
9.2.0 Oversatte underholdningsromaner	346 885	437 778	376 122	255 176	-32 %
9.3.0 Skjønnlitteratur på originalspråket	29 303	17 450	3 073	1	-100 %
9.3.0 Sakprosa på originalspråket	42	23	13 281	408	-97 %
Totalt	18 572 740	21 808 090	21 551 784	20 901 833	-3 %

Kilde: Forleggerforeningens bransjestatistikk, 2020. Oversikten er kun basert på Forleggerforeningens medlemmer.

» Tabell 3.6 – De mest solgte bøkene i Norge i 2020

	Tittel	Forfatter	Forlag
1	<i>Hekneveven</i>	Lars Mytting	Gyldendal
2	<i>Kongen forteller</i>	Harald Stanghelle	Kagge
3	<i>Kongeriket</i>	Jo Nesbø	Aschehoug
4	<i>Solsøsteren</i>	Lucinda Riley	Cappelen Damm
5	<i>Omgitt av idioter</i>	Thomas Erikson	Gyldendal
6	<i>Hey nineteen</i>	Frode Øverli	Strand
7	<i>Bare en mor</i>	Roy Jacobsen	Cappelen Damm
8	<i>Til de voksne</i>	Linn Skåber	Pitch forlag
9	<i>Livet – illustrert</i>	Lisa Aisato	Kagge forlag
10	<i>Gul bok</i>	Zeshan Shakar	Gyldendal

Kilde: Bokhandlerforeningen

3.2.1.3 Norsk og oversatt litteratur

Bokgruppeinndelingen har tre nivåer, og i noen bokgrupper skilles det mellom norsk og oversatt litteratur. Bokgruppe 4 – skjønnlitteratur er for eksempel delt opp i gruppe 4.1 – norsk skjønnlitteratur for voksne, gruppe 4.2 – oversatt skjønnlitteratur for

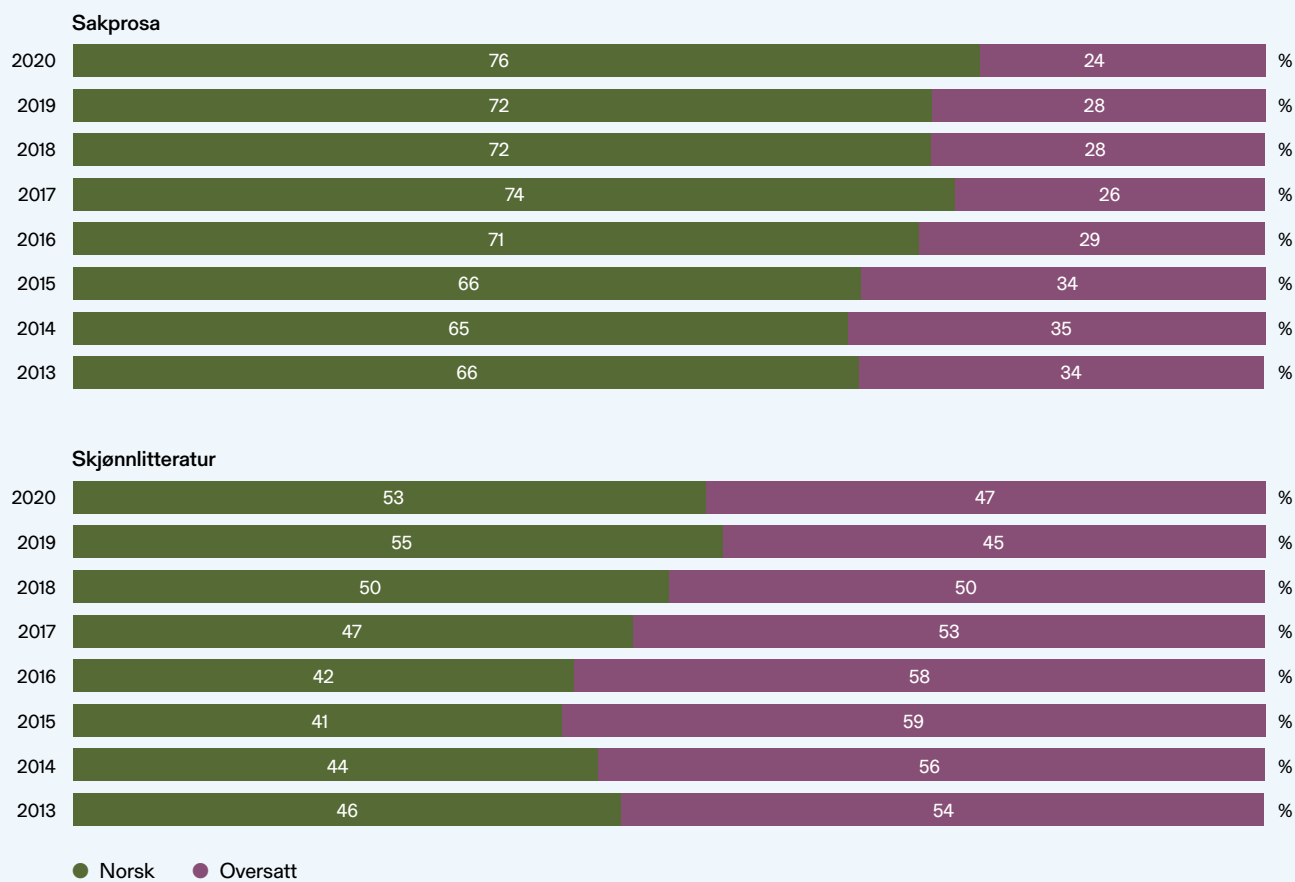
voksne og så videre.⁹ For deler av inntektene fra salg av litteratur har vi tall på et så detaljert nivå at vi kan presentere fordelingen mellom norsk og oversatt litteratur og fordelingen mellom litteratur for barn og unge og litteratur for voksne. Dette gjelder inntekter fra salg av litteratur gjennom bokhandlere og inntekter fra salg av litteratur til bibliotek og andre offentlige virksomheter, forlagenes dirktesalg til forbrukere og til øvrige forhandlere samt forlagenes salg gjennom massemarkedet. Til sammen dekker inntektene fra litteratur gjennom disse markedene over 80 prosent av de totale inntektene i det norske markedet.

Figur 3.3 viser en oversikt over henholdsvis sakprosa- og skjønnlitteraturen fordelt etter andelen norsk litteratur, og andelen som er oversatt fra andre språk.

Fordelingen mellom norsk og oversatt litteratur har vært forholdsvis stabil både for sakprosa og for skjønnlitteratur i perioden 2013 til 2020, med en liten endring i favør av norsk litteratur. Andelen av inntektene fra salg av litteratur med norsk som originalspråk er imidlertid større for sakprosa enn for skjønnlitteratur. I 2020 var 76 prosent av inntektene fra sakprosalg knyttet til sakprosa med norsk som originalspråk, mens 24 prosent av inntektene var knyttet til sakprosa som var oversatt fra et annet språk. Dette er en endring i favør av norsk litteratur i 2020 sammenlignet med 2019. For inntekter fra salg av skjønnlitteratur er fordelingen annerledes. Der er en større andel av omsetningen knyttet til salg av oversatt litteratur. I 2020 utgjorde inntektene fra salg av skjønnlitteratur med norsk som originalspråk 53 prosent, mens salg av oversatt skjønnlitteratur utgjorde 47 prosent. Dette er en endring i favør av oversatt litteratur sammenlignet med 2019. I 2015 utgjorde inntekter fra norsk litteratur 41 prosent av skjønnlitteratursalget. Utviklingen de siste årene har dermed vært i favør av norsk skjønnlitteratur.

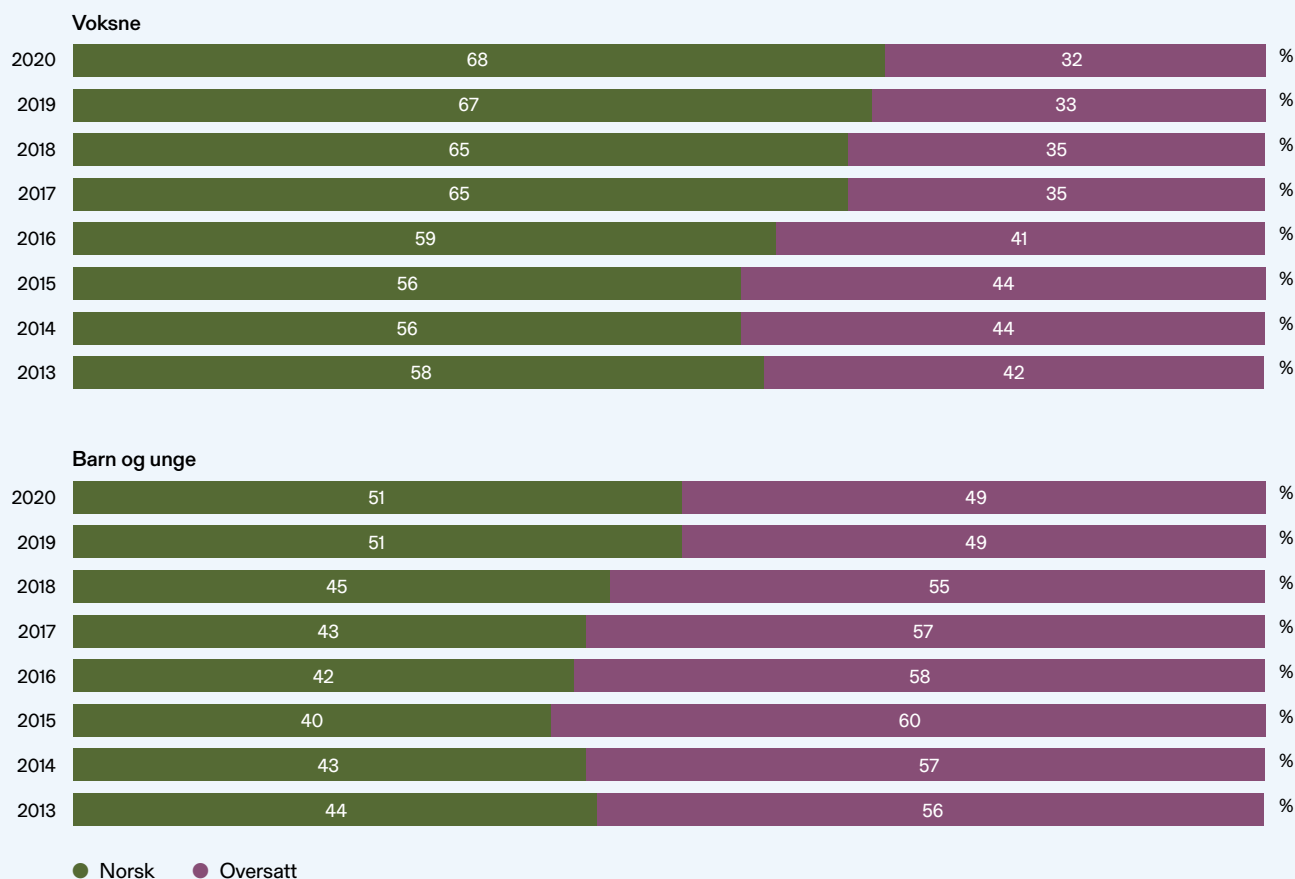
9 For en fullstendig oversikt over bokgruppesystemet se for eksempel Forleggerforeningens nettsider: <http://www.forleggerforeningen.no/bokgruppene/>

» Figur 3.3 – Andelen norsk og oversatt sakprosa og skjønnlitteratur, 2013–2020

Kilder: Biblioteksentralen, Den norske Bokhandlerforening og Den norske Forleggerforening.

» Figur 3.4 – Andelen norsk og oversatt skjønnlitteratur for voksne og for barn og unge, 2013–2020

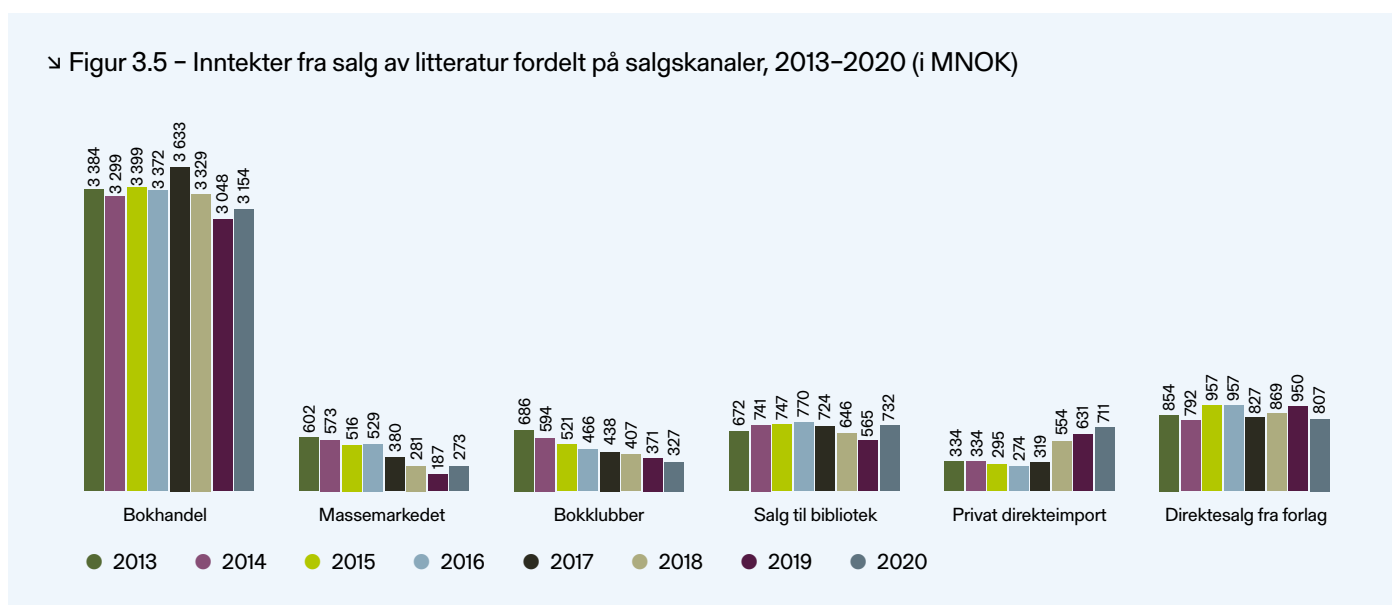

Kilder: Biblioteksentralen, Den norske Bokhandlerforening og Den norske Forleggerforening.

Fordelingen mellom norsk og oversatt litteratur (sakprosa og skjønnlitteratur) har også vært relativt stabil i perioden 2013 til 2020, både for voksne og for barn og unge, jmfør figur 3.4. Men det er gjennomgående en mindre andel av inntektene fra salg av litteratur for barn og unge som kommer fra litteratur med norsk som originalspråk, sammenlignet med litteratur for voksne. I 2020 var 51 prosent av inntektene fra salg av litteratur for barn og unge knyttet til salg av litteratur med norsk som originalspråk. For litteratur for voksne var 68 prosent av inntektene knyttet til salg av litteratur med norsk som originalspråk. Både for litteratur for voksne og litteratur for barn og unge har imidlertid inntekter fra salg av litteratur med norsk som originalspråk økt i perioden 2015 til 2020.

3.2.1.4 Salgskanaler

I litteraturbransjen distribueres bøkene gjennom fysiske og digitale salgskanaler som bokhandlere og bokklubber, direkte fra forlagene og gjennom det som omtales som massemarkedet, som omfatter dagligvarehandlere, kiosker og lignende. I tillegg distribueres det bøker til norske konsumenter direkte fra utenlandske nettbokhandlere. Det sistnevnte omtaler vi som *privat direkteimport*. Videre gjøres bøker også tilgjengelig for norske brukere gjennom folkebibliotekene og andre offentlige virksomheter. Figur 3.5 viser inntektene fra salg av litteratur for årene 2013 til 2020, fordelt på disse ulike salgskanalene.

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

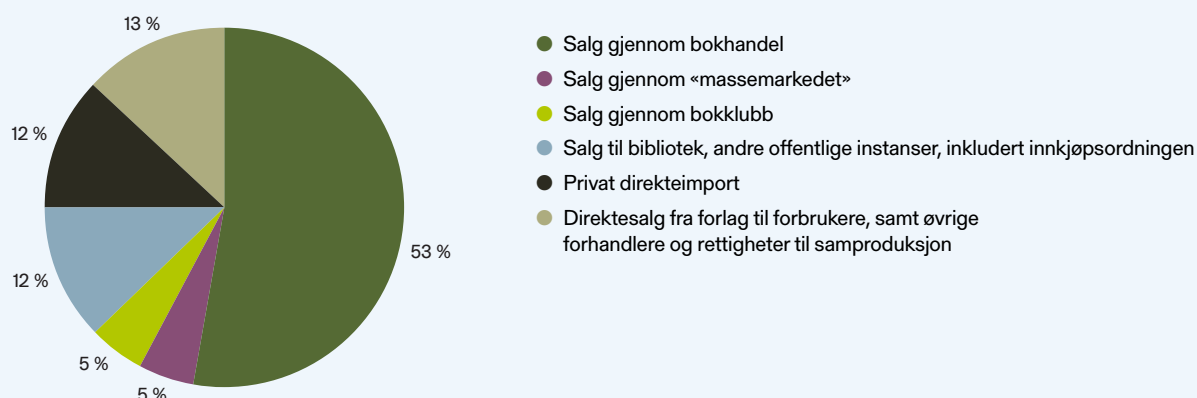
Kilder: Biblioteksentralen, Den norske Bokhandlerforening, Den norske Forleggerforening, Innkjøpsordningen, Virke og Norstat.

Over halvparten av inntektene fra salg av bøker kommer fra salg gjennom bokhandlere. Andelen gikk noe ned i 2018 og 2019, men har økt litt igjen i 2020. Til sammen har andelen salg av bøker gjennom bokhandlere sunket med 1 prosent årlig i gjennomsnitt i perioden 2013–2020. I 2020 utgjorde inntektene fra salg gjennom bokhandlere 53 prosent (3 154 MNOK) av de samlede salgsinntektene.

Av salgskanaler som viser fremgang, finner vi inntekter fra privat direkteimport¹⁰ og salg til bibliotek. Inntektene fra privat direkteimport utgjorde 12 prosent av inntektene fra salg av litteratur i 2020 (711 MNOK). Inntektene fra direktesalg til bibliotek utgjorde også 12 prosent av inntektene i 2020 (732 MNOK). Direktesalg fra forlagene utgjorde 13 prosent av inntektene i 2020 (807 MNOK). Salg gjennom massemarkedet og bokklubber utgjorde hver 5 prosent av inntektene i 2020 (henholdsvis 273 MNOK og 237 MNOK).

¹⁰ For privat direkteimport hentet vi tall fra Virke til og med 2017. Fra og med 2018 har Norstat kjørt en omnibus som vi henter tall fra.

Figur 3.6 – Inntekter fra salg av litteratur fordelt på salgskanaler, 2020

Kilder: Biblioteksentralen, Den norske Bokhandlerforening, Den norske Forleggerforening, Innkjøpsordningen, Virke og Norstat.

3.2.1.5 Salg av litteratur i fysiske og digitale formater

Litteratur distribueres både fysisk og i digitale formater¹¹. Tabell 3.7 viser fordelingen av inntektene fra salg av litteratur fordelt på fysiske og digitale produkter. De totale inntektene fra salg av digitale produkter i 2020 var 996 MNOK, dette utgjør en økning på 15 prosent fra 2019 til 2020. Inntektene fra salg av digitale produkter har gjennomsnittlig økt med 22 prosent årlig fra 2013 til 2019. Inntekter fra salg av fysiske bøker utgjorde 5 008 MNOK i 2020, noe som utgjør en økning på 3 prosent fra 2019 til 2020. Inntekter fra salg av fysiske bøker har gjennomsnittlig sunket med 4 prosent årlig fra 2013 til 2019.

De totale inntektene fra salg av e-bøker i Norge utgjorde 288 MNOK i 2020, dette utgjør en økning på 16 prosent fra 2019 til 2020. Inntektene fra denne kategorien har i gjennomsnitt økt med 17 prosent fra 2019 til 2020. Inntektene fra lydbøker for nedlastning har hatt en betydelig vekst siden 2013. De totale inntektene utgjorde her 410 MNOK i 2020, mot bare 9 MNOK i 2013. Inntektene fra denne kategorien har i gjennomsnitt økt med 88 prosent årlig fra 2013 til 2019.

Salget av e-bøker i denne kategorien inkluderer privat direkteimport av e-bøker, strømming av e-bøker samt salg av e-bøker som distribueres gjennom og utenom Bokbasens distribusjonskanal (DDS).

¹¹ Digitale bøker finnes i ulike formater som e-bøker, lydbøker for nedlastning (inkluderer strømming av lydbøker), digitale tjenester som for eksempel salg av bok-apper og andre digitale tjenester, lisensbaserte læremidler med mer.

» Tabell 3.7 – Inntekter fra salg av litteratur fordelt på fysiske og digitale bøker, 2013–2020 (i MNOK)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Fysiske bøker	6 267	6 024	6 074	5 919	5 728	5 315	4 885	5 008	3 %	-4 %
Digitale produkter	265	309	362	450	593	770	868	996	15 %	22 %
• E-bøker	109	122	121	125	139	231	249	288	16 %	17 %
• Lydbøker for nedlasting	9	21	55	114	208	274	329	410	25 %	88 %
• Digitale tjenester	147	165	187	210	246	265	290	298	3 %	12 %
Totale inntekter i Norge	6 532	6 333	6 436	6 369	6 321	6 085	5 753	6 005	4 %	-2 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner

Kilder: Biblioteksentralen, Den norske Bokhandlerforening, Den norske Forleggerforening, Innkjøpsordningen, Virke og Norstat.

» Tekstboks 3.1

Ulike tjenester for digitale litterære produkter

Det er mange måter å kjøpe, leie eller abonnere på e-bøker og lydbøker på. De fleste norske bokhandlere tilbyr muligheter for å kjøpe og laste ned filer direkte fra nettsidene deres, og de norske bibliotekene gir tilsvarende muligheter for utleie. Det finnes også populære tjenester i form av apper.

De mest populære norske tjenestene inkluderer

- Storytel (*Cappelen Damm*)
- Fabel (*Gyldendal og Aschehoug*)
- Ebok Pluss (*Schibsted*)

Det finnes også populære utenlandske tjenester, blant annet

- Audible og Kindle (*Amazon*)
- Audiobooks (*Audiobooks.com*)
- Scribd (*Scribd*)

» Tekstboks 3.2

Bokavtalen og strømeplattformer

Bokavtalen mellom Bokhandlerforeningen og Forleggerforeningen legger føringer for flere av de viktigste prinsippene i den norske bokbransjen. Det er for eksempel denne avtalen som sørger for fastpris i norske bokhandlere. Et annet viktig prinsipp i Bokavtalen er nedtegnet i paragraf 3.1 Skaffeplikt og leveringsplikt: «Enhver bokhandel har, etter forespørsel fra kundene, plikt til å skaffe de bøker som lagerføres av forlagene. Forlagene har leveringsplikt til bokhandlene.»

Fra og med utgangen av 2017 ble det vedtatt at strømme- og abonnements tjenester for digitale produkter også skal omfattes av Bokavtalens paragraf 3.1. Det vil si at både forhandlerne og forlagene er pliktige til å imøtekomme etterspørsel på digitale plattformer på lik linje med tradisjonelle fysiske utsalgssteder.

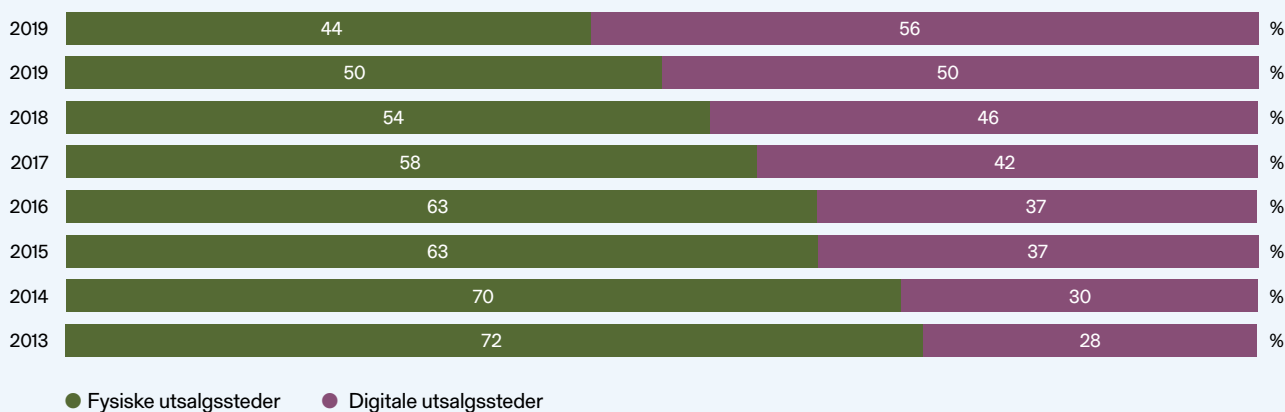
Vedtaket er imidlertid ikke realisert, så forbrukere må fremdeles forholde seg til at utvalget av lydbøker i Norge er fordelt på ulike tjenester avhengig av hvilke forlag forfatterne har avtaler med.

Kilder: Forleggerforeningen og NRK.

3.2.1.6 Fysiske og digitale utsalgssteder

Det innsamlede datamaterialet gir grunnlag for å si noe om forholdet mellom fysiske og digitale utsalgssteder for deler av inntektene i litteraturbransjen, jamfør figur 3.7. Fra 2013 til 2020 var det en økning i andelen av inntektene fra salg av litteratur som skjedde gjennom digitale utsalgssteder. I 2013 utgjorde dette 28 prosent av de totale inntektene, mens i 2020 var andelen 56 prosent. Dette tilsvarer en økning på 28 prosentpoeng og en gjennomsnittlig årlig økning på 10 prosent.

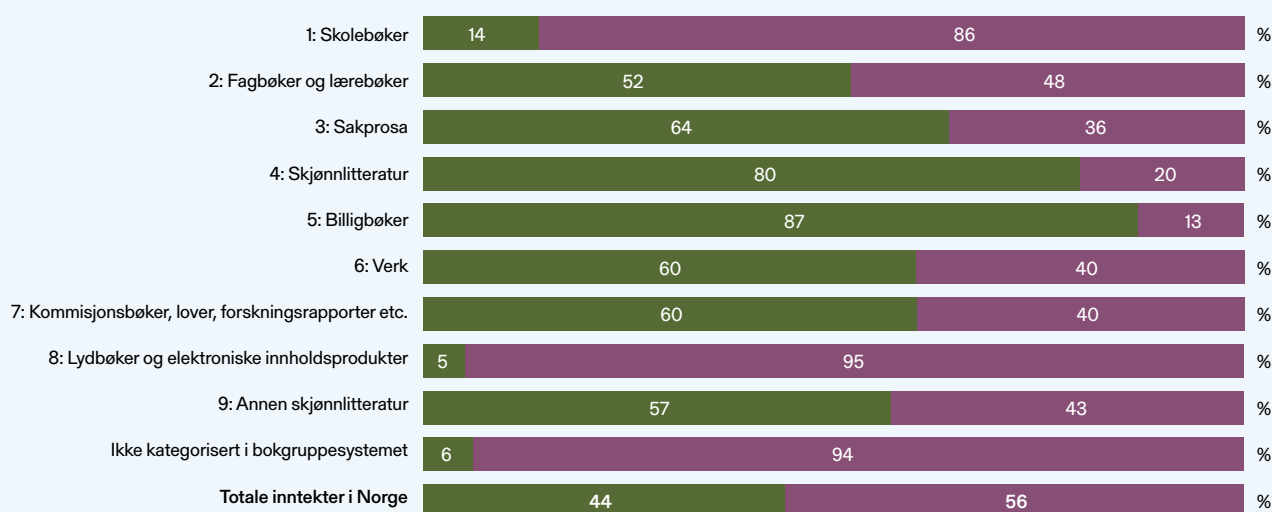
» Figur 3.7 – Inntekter fra salg av litteratur fordelt på fysiske og digitale utsalgssteder, 2013–2020

Kilder: Biblioteksentralen, Den norske Bokhandlerforening, Den norske Forleggerforening og Norstat

Hvordan salget fordeler seg mellom digitale og fysiske utsalgssteder, varierer mellom de ulike bokgruppene, jamfør figur 3.8. Bokgruppe 4 (skjønnlitteratur) og bokgruppe 5 (billigbøker) er de bokgruppene der størst andel av omsetningen skjedde gjennom fysiske utsalgssteder i 2020, med henholdsvis 80 og 87 prosent av de totale inntektene. Bokgruppe 1 (skolebøker) og bokgruppe 8 (lydbøker og elektroniske innholdsprodukter) er bokgruppene med størst inntekter fra salg gjennom digitale utsalgssteder, med 86 prosent for bokgruppe 1 og 95 prosent for bokgruppe 8.

» Figur 3.8 – Inntekter fra salg av litteratur fordelt på fysiske og digitale utsalgssteder og bokgrupper, 2020

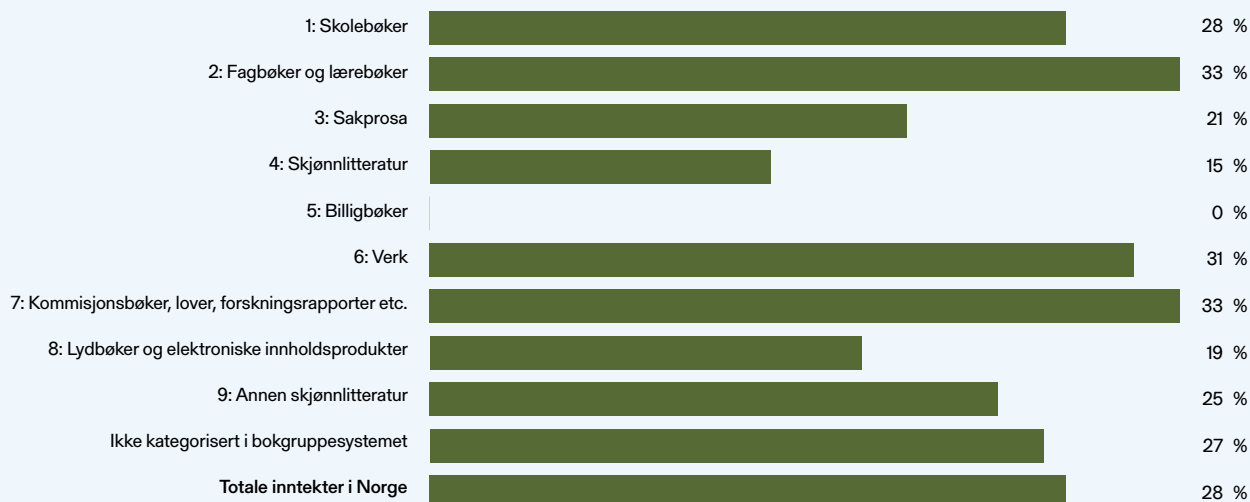

Kilder: Biblioteksentralen, Den norske Bokhandlerforening, Den norske Forleggerforening og Norstat.

Figur 3.9 illustrerer i hvilken grad bokbransjen har blitt mer digital de tre siste årene. Utviklingen er vist som endring i prosentpoeng fra 2013 til 2020 i favør av digitale utsalgssteder per bokgruppe. I denne perioden var økningen på tvers av alle bokgrupper på 28 prosentpoeng sammenlignet med 2013.

I bokgruppe 1 (skolebøker) og bokgruppe 2 (fagbøker og lærebøker) økte inntektene fra digitale utsalgssteder med henholdsvis 28 og 33 prosentpoeng sammenlignet med 2013. I bokgruppe 6 (verk) var økningen på 31 prosentpoeng, men det er viktig å påpeke at denne bokgruppen utgjør en svært liten del av de totale inntektene både i 2017 og 2020. Dermed gir forholdsvis små endringer i reelle tall store utslag i den prosentvise endringen. Det samme gjelder for bokgruppe 9 (annen skjønnlitteratur), der inntektene fra salg gjennom digitale utsalgssteder økte med 25 prosentpoeng sammenlignet med 2013.

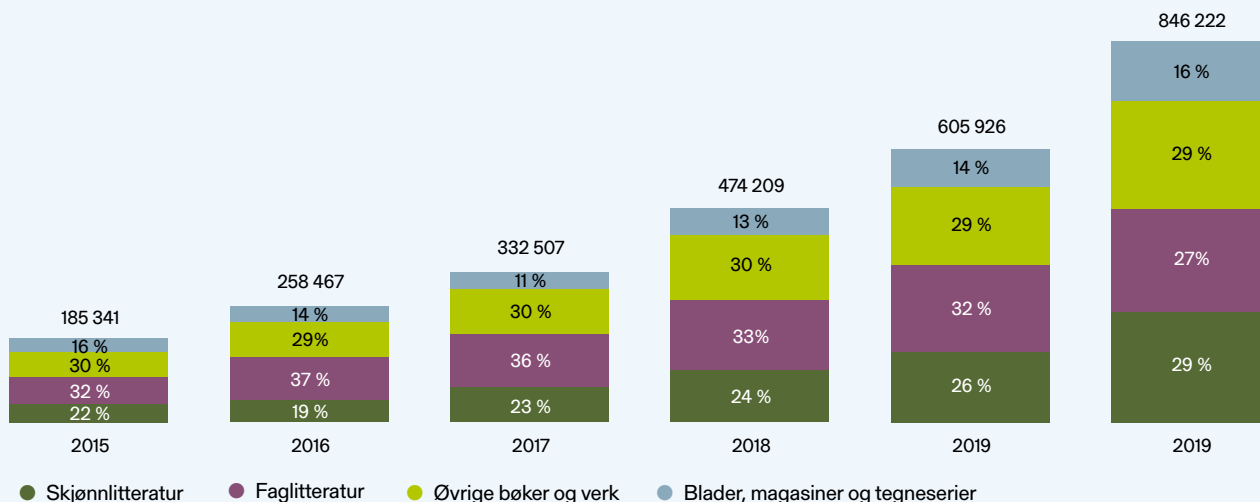
» Figur 3.9 – Digitalisering: endring i favør digitale utsalgssteder 2013–2020 (i prosentpoeng)

Kilder: Biblioteksentralen, Den norske Bokhandlerforening, Den norske Forleggerforening og Norstat.

Tallene som presenteres over, må imidlertid tolkes med varsomhet. Digitaliseringen av bokbransjen, i form av bøker som kjøpes gjennom digitale salgskanaler, er antagelig mer omfattende enn våre tall viser. Våre tall inkluderer ikke salg av bøker gjennom markedsføringskanaler som Finn.no, Schpock og Tise, fordi de i for liten grad har systemer som kan hente ut de faktiske salgstallene og inntektene fra slikt salg. Vi har imidlertid fått tilgang til Finn.no sine tall på antall annonser i kategorien «litteratur» fra 2015 til og med 2020, jmfør figur 3.10. Det er viktig å presisere at dette bare er tall på *annonser*, og at det ikke representerer de reelle salgstallene. I perioden 2015 til 2020 ser vi likevel en betydelig og jevn økning i antall bokannonser, fra 185 341 bokannonser i 2015 til 846 222 annonser i 2020. Dette tyder på at det selges stadig mer litteratur gjennom Finn.no.

» Figur 3.10 – Antall bokannonser på Finn.no fordelt på litterære kategorier, 2015–2020

Kilde: Finn.no

Det er i kategorien «faglitteratur» det legges ut flest annonser på Finn.no. Innenfor denne kategorien er det også de siste årene etablert en rekke andre salgs- og formidlingstjenester spesielt rettet mot fag- og skolebokmarkedet. En av disse aktørene er iBok (se tekstboks 3.3). Salg gjennom iBok og tilsvarende digitale salgskanaler er ikke inkludert i denne statistikken. Denne typen salg representerer et annenhåndsmarked for litteratur som det er utfordrende å kartlegge det totale omfanget av, selv om mye tyder på at det øker for hvert år.

» Tekstboks 3.3

iBok

iBok er en studentdrevet, digital markeds plass for kjøp og salg av brukte pensumbøker, fagbøker og skolebøker. Tjenesten er gratis og finansieres i hovedsak av reklameinntekter.

iBok ble opprettet i 2005 og utvikles og driftes av studenter som jobber frivillig. Det er Studentmediene i Trondheim AS som står bak virksomheten.

3.2.2 Fremføringsinntekter

Fremføringsinntekter for litteratur i Norge er beregnet til 43 MNOK i 2020, jamfør tabell 3.8. Dette utgjør en nedgang på 5,1 prosent fra 2019 til 2020. Utviklingen for de totale fremføringsinntektene i Norge har vært en gjennomsnittlig årlig økning på 7,9 prosent fra 2013 til 2019.

Fremføring av litteratur er her definert som opplesninger eller andre oppdrag som forfattere tar på seg i kraft av sitt virke som forfatter. Med fremføringsinntekter menes honoraret forfatterne får utbetalt for ulike typer oppdrag (se tekstboks 3.4). Fremføringsinntektene som er beregnet, inkluderer alle honorarer som utbetales i forbindelse med opplesing av litteratur på arrangementer gjennom Norsk Forfattersentrum og samtlige oppdrag som gjennomføres i forbindelse med Den kulturelle skolesekken (DKS).

Summen av utbetalinger for bibliotekoppdrag har vært relativt stabil fra 2019 til 2020, mens utbetalinger for festivaloppdrag har hatt en nedgang på 15,8 prosent. Tilsvarende har også samlekategorien «Andre oppdrag gjennom forfattersentrum» hatt en nedgang på 38 prosent fra 2019 til 2020. Utbetalinger gjennom DKS har derimot økt med 47,1 prosent samme periode.

» Tabell 3.8 – Utbetalte honorarer til forfattere, 2013–2020 (i MNOK)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Bibliotekoppdrag	3,0	3,3	3,8	4,0	4,1	4,2	4,9	4,9	-0,1 %	8,5 %
Festivaloppdrag	2,3	2,5	2,8	3,2	4,2	3,8	3,8	3,2	-15,8 %	9 %
Den kulturelle skolesekken	12,3	18,2	13,4	15,0	13,6	12,4	14,2	21,0	47,1 %	5,0 %
Andre oppdrag gjennom Forfattersentrum	11,9	12,5	12,4	13,7	14,0	16,2	21,8	13,4	-38 %	11,2 %
Totale inntekter i Norge	30	36	32	36	36	37	45	43	-5,1 %	7,9 %

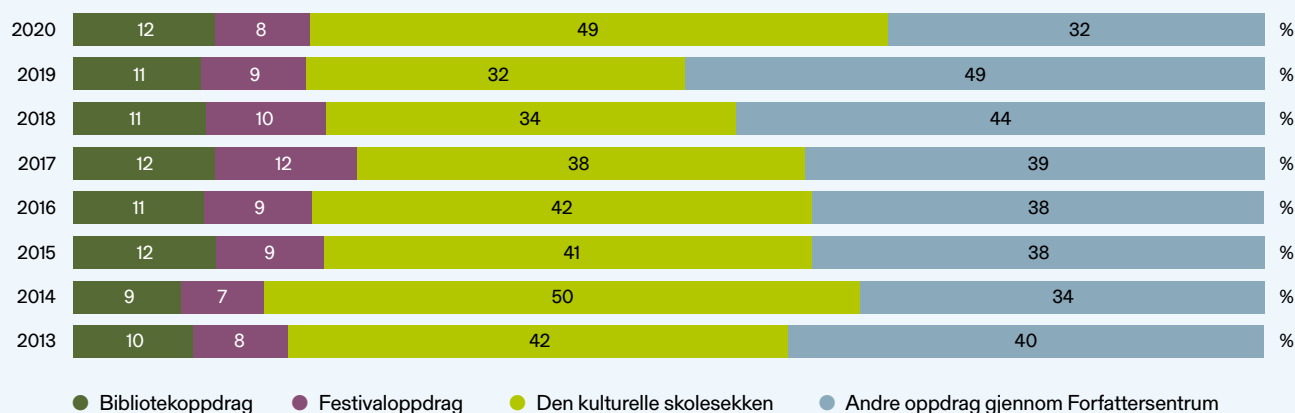
Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner

Kilder: Den kulturelle skolesekken og Norsk Forfattersentrum.

Fremføringsinntektene i perioden 2013–2020 fordeler seg forholdsvis likt på de ulike typene oppdrag, jamfør figur 3.11. Unntakene er Den kulturelle skolesekken, som har hatt en økning fra 2019 til 2020 (fra 14,2 MNOK til 21 MNOK), og inntekter fra oppdrag som kategoriseres under «andre oppdrag gjennom Forfattersentrum» som har hatt en nedgang fra 2019 til 2020 (fra 21,8 MNOK til 13,4 MNOK). Den kulturelle skolesekken har tidligere hatt den laveste totale veksten i perioden vi har målt, mens inntekter fra «andre oppdrag gjennom Forfattersentrum» har hatt en økning.

I de foregående årene som vi har målt, er det sannsynlig at den totale omsetningen innen fremføring av litteratur er noe høyere enn det som fremgår her. Dette skyldes blant annet at statistikken ikke inkluderer honorarer som faktureres utenom Forfattersentrum, honorarer i tilknytning til forfatteres private oppdrag og honorarer for oppdrag i utlandet. Omfanget av forfatteroppdrag i utlandet anslås å være lite, selv om det er sannsynlig at enkelte forfattere kan ha fremføringsoppdrag utenfor Norge. Det vil typisk være de samme forfatterne som har litterære agenter, jamfør avsnitt 3.3 om inntekter fra utlandet. Vi vet per i dag ikke hvorvidt fremføringsoppdragene disse forfatterne har i utlandet, skaper inntekter eller ikke, og vi har ikke kilder som gir grunnlag for å estimere det. Det er likevel grunn til å anta at denne andelen vil være mindre i 2020 enn i tidligere målinger.

» Figur 3.11 – Fordeling av fremføringsinntekter på ulike typer oppdrag, 2013–2020

Kilder: Den kulturelle skolesekken og Norsk Forfattersentrum.

» Tekstboks 3.4

Norsk Forfattersentrum

Norsk Forfattersentrum er en medlemsorganisasjon for skjønnlitterære forfattere og sakprosaforfattere. Organisasjonen har over 1 500 medlemmer og formidler opplesningsoppdrag og forfatterbesøk på skoler, på bibliotek, i foreninger med mer samt turneer, kunstnerseminarer og litterære festivaler. Fra og med 2009 har Norsk Forfattersentrum fungert som nasjonal aktør for litteraturformidlingen i Den kulturelle skolesekken.

» Tekstboks 3.5

Fremføringsinntekter som honorarer

Det er flere årsaker til at vi benytter honorarer som mål på omsetningen innen fremføring. Den mest åpenbare grunnen er at arrangementer i litteraturbransjen svært ofte er gratisarrangementer uten noen form for inngangspenger eller billettsalg. I tillegg er arrangementene ofte i regi av offentlige instanser som folkebibliotek og skoler. Dette medfører at de eventuelle inntektene som tilfaller litteraturbransjen, nettopp er forfatternes honorarer.

3.2.3 Opphavsrettslige inntekter

De samlede opphavsrettslige inntektene som tilfalt litteraturbransjen fra Norge i 2020, utgjorde 191 MNOK, jamfør tabell 3.9. Av dette utgjorde 162 MNOK kollektive vederlag, mens 28,9 MNOK utgjorde individuelle utbetalinger.

Kollektive vederlag økte fra 2019 til 2020 med 6,3 prosent, mens individuelle vederlag har økt betydelig fra 2019 til 2020. Den store økningen i 2020 for individuelle vederlag skyldes i hovedsak etterutbetalinger fra tidligere år, og er dermed ikke sammenlignbar med de foregående årene som vi har målt. De samlede opphavsrettslige inntektene fra Norge har i perioden 2013 til 2019 økt med en gjennomsnittlig årlig vekst på 1,7 prosent.

» Tabell 3.9 – Samlede opphavsrettsinntekter fra Norge, 2013–2020 (i MNOK)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Kollektive vederlag	144,9	141,9	146,5	132,1	145,5	144,4	152,4	162,0	6,3 %	1,0 %
Individuelle vederlag	2,6	3,0	1,6	8,3	13,7	9,4	9,0	28,9	*222,5 %	68 %
Totalt	148	145	148	140	159	154	161	191	18,30 %	1,7 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner * Økningen i 2020 er ikke sammenlignbar med tidligere år.

Kilde: Kopinor

» Tekstboks 3.6

Opphavsrettslige inntekter i litteraturbransjen

Opphavsrettslige inntekter i litteraturbransjen består av vederlag som er samlet inn av rettighetsforvaltere og fordelt til aktører i litteraturbransjen. Vederlagene utbetales i form av kollektive og individuelle vederlag. De kollektive vederlagene fordeles gjennom Kopinors medlemsorganisasjoner og kommer den enkelte rettighetshaver til gode gjennom stipender og kollektive formål i tillegg til direkte utbetalinger til enkeltutgivere. De individuelle vederlagene som utbetales av Kopinor, utbetales direkte til den enkelte rettighetshaver.

» Tekstboks 3.7

Individuelle vederlag i litteraturbransjen

Lydbokvederlaget er en avtale staten og rettighetshaverorganisasjonene har inngått om vederlag for fremstilling av lydbøker til bruk for funksjonshemmede. Produsentene av lydbøker for funksjonshemmede er godkjent av Kulturdepartementet og omfatter: Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB), Statped og Kristent Arbeid Blant Blinde og svaksynte (KABB).

Eksamensvederlaget er en avtale mellom Kopinor og Utdanningsdirektoratet om vederlag for bruk av utgitte verk ved eksamen. Eksamensavtalen gjelder offentlige eksamener og nasjonale prøver som administreres av Utdanningsdirektoratet og avholdes i grunnskolen, videregående skole og voksenopplæringen.

Klareringsvederlaget er en avtale som sier at Kopinor kan gi tillatelse til kopiering som går utover grensene for de generelle kopieringsavtalene. Dette gjelder særlig i forbindelse med fremstilling av kompendier til høyere utdanning.

Nettbiblioteket (tidligere bokhylla.no) er en avtale mellom Kopinor og Nasjonalbiblioteket om å legge ut digitaliserte bøker på internett. Avtalen omfatter bøker utgitt til og med år 2000, det vil si cirka 250 000 bøker.

Behovsoptrykkssystemet *Skaff* er en avtale som sier at Kopinor kan gi tillatelse til kopiering som går utover grensene for de generelle kopieringsavtalene. Dette gjelder i forbindelse med behovstrykk av tidligere utgitte fagbøker. Vederlagene fordeles som hovedregel individuelt.

Pensumtjenesten *Bolk* utgjør en sentral del av avtalen mellom Kopinor og universiteter og høyskoler. I henhold til avtalen skal pensum og annet nødvendig lærestoff i form av bokutdrag som kopieres og gjøres tilgjengelig for studenter eller kursdeltagere, registreres for klarering i Bolk. Dette gjelder enten det gjøres tilgjengelig digitalt eller i trykt form, for eksempel i form av kompendier.

» Tabell 3.10 – Individuelle vederlag, 2013–2020 (i MNOK)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Lydbokavtalen	1,3	1,7	0,2	1,6	1,2	1,2	1,0	1,2	19,6 %	112 %
Eksamensavtalen	1,3	0,5	0,9	1,9	0,9	1,2	1,1	0,7	-38,9 %	17 %
Klareringsvederlag	0,1	0,8	0,5	0,1	0,02	0,00	0,0	0,0	0,0 %	174 %
Bokhylla				3,2	3,8	3,5	0,0	5,2	*17658,3 %	-29,9 %
Skaff				0,3	0,1	0,5	0,1	0,2	67,9 %	166 %
Bolk				1,2	7,7	2,9	6,7	21,7	223,6 %	199 %
Totalt	2,6	3,0	1,6	8,3	13,7	9,4	9,0	28,9	*222,53 %	68 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. * Endringen er ikke sammenlignbar med tidligere år.

Kilde: Kopinor

Inntektene fra individuelle vederlag fra Norge i 2020 utgjorde totalt 28,9 MNOK, jmfør tabell 3.10. Det er en betydelig økning fra 2019 til 2020 som i hovedsak skyldes etterutbetalinger for nettbiblioteket Bokhylla og pensumtjenesten Bolk. Økningen for Bolk skyldes en større opprydning i Kopinors database og dermed en innhenting av et etterslep av utbetalinger. Økningen for Bokhylla skyldes en etterutbetaling for 2019 som følge av at det ikke ble utbetalt vederlag for denne ordningen i påvente av en voldgiftsdom og en endelig avklaring av fordelingen, se tekstboks 3.8. Inntektene fra individuelle vederlag er dermed ikke sammenlignbare med inntektene fra tidligere år. Som følge av manglende eksamensgjennomføring i 2020 har inntekter fra eksamensavtalen hatt en nedgang fra 1,1 MNOK i 2019 til 0,7 MNOK i 2020.

» Tekstboks 3.8

Bokhylla-vederlaget

Gjennom en avtale med Kopinor har Nasjonalbiblioteket lagt ut bøker i fulltekst i sitt nettbibliotek, tidligere kjent som Bokhylla. Avtalen omfatter bøker utgitt til og med år 2000.

Da opphavere og utgivere ikke ble enige om andelsfordelingen mellom dem, gikk saken til Kopinors voldgiftsrett. Saken skulle egentlig behandles i voldgiftsretten i mars, men pandemien gjorde at saken ble utsatt. Den 7. september 2020 fastslo voldgiftsretten fordelingen av vederlag for Nasjonalbibliotekets nettbibliotek mellom opphavere og utgivere fra og med 2018.

Over 25 millioner kroner ble utbetalt for årene 2018 og 2019. Da er kostnader til administrasjon og til voldgiftsretten trukket fra. 5,7 millioner kroner ble utbetalt som individuelle vederlag til forlag og forfattere i slutten av november 2020, mens 17,3 millioner ble utbetalt til medlemsorganisasjonene i desember 2020. Vederlaget til utenlandske rettighetshavere betales ut i 2021.

Kilde: Kopinor.

» Tekstboks 3.9

Opphavspersoner til norske utgivelser

I 2019 var det registrert 8 700 opphavspersoner til originale norske utgivelser. 46 prosent var kvinner, som er om lag samme andel som året før. I kategorien språk var kvinner i flertall i 2019. Av de totalt 558 opphavspersonene til litterære bøker var 397 kvinner, noe som utgjorde 71 prosent.

Historie og geografi og religion er emnekategoriene med lavest andel kvinnelige opphavspersoner i 2019, med henholdsvis 29 og 31 prosent. I kategorien litteratur er det 54 prosent kvinnelige opphavspersoner i 2019.

Kilde: SSBs kulturstatistikk 2019.

3.3 Samlede inntekter fra utlandet

De samlede inntektene til litteraturbransjen i Norge fra utlandet er beregnet til å utgjøre 136 MNOK i 2020, jmf tabell 3.11. Dette inkluderer forlagenes inntekter fra direkteeksport, inntekter fra salg av rettigheter, samproduksjon og royalties (se neste avsnitt) samt inntekter fra vederlag som utbetales til norske aktører fra Kopinors søsterorganisasjoner i utlandet (opphavsrettslige inntekter).

Opphavsrettslige inntekter fra utlandet som utbetales gjennom Kopinor, har steget fra 2,2 MNOK i 2019 til 2,8 MNOK i 2020.

For å estimere omfanget av forlagenes direkteeksport har vi brukt Forleggerforeningens bransjestatistikk i samråd med Forleggerforeningen. Inntektene fra denne kategorien økte betydelig i perioden 2013 til 2016, fra 54 MNOK i 2013 til 103 MNOK i 2016. Så falt de til 35 MNOK i 2017 og lå på 35 MNOK også i 2020. Bakgrunnen for dette bruddet i utviklingen er at Forleggerforeningen omklassifiserte en aktør fra eksport for sine tall i 2017.

Inntektene fra salg av rettigheter, samproduksjon og royalties har vi hentet inn fra forlag og agenter i samarbeid med NORLA, Senter for norsk litteratur i utlandet. Frem til målingen for 2019 har det kun vært norske forlagsagenter eller frittstående norske agenter som har rapportert tall til statistikken. Fra og med 2019 har vi også hentet inn tall fra utenlandske agenter som representerer norske forfattere i utlandet. Tallene for 2019 og 2020 er dermed ikke direkte sammenlignbare med tidligere år. I den grad det er forlagsagenter eller frittstående agenter som ikke har rapportert inn tall til statistikken, er deres inntekter estimert i samråd med NORLA. For 2020 gjelder dette både de norske og de utenlandske agentene.

Som tabell 3.11 illustrerer, utgjorde inntekter fra salg av rettigheter, samproduksjon og royalties fra både utenlandske og norske agenter 99 MNOK i 2020. Dette er en betydelig økning fra 2019 på 31 prosent. Denne økningen skyldes i hovedsak at flere agenter har rapportert tallmateriale til statistikken.

▸ Tabell 3.11 – Samlede inntekter fra utlandet, 2013–2020 (i MNOK)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020	2012–2019
									Endring	Gjennomsnittlig årlig endring
Direkteeksport fra forlag	54	64	81	103	35	34	36	35	-3,0 %	1,4 %
Salg av rettigheter, samproduksjon og royalties	37	35	46	42	51	63	76	99	31,0 %	14 %
Opphavsrettslige inntekter, KOPINOR	1,5	2,2	2,4	2,2	3,4	2,5	2,2	2,8	26,4 %	12 %
Samlede inntekter fra utlandet	93	101	130	147	89	99	113	136	20 %	6,2 %

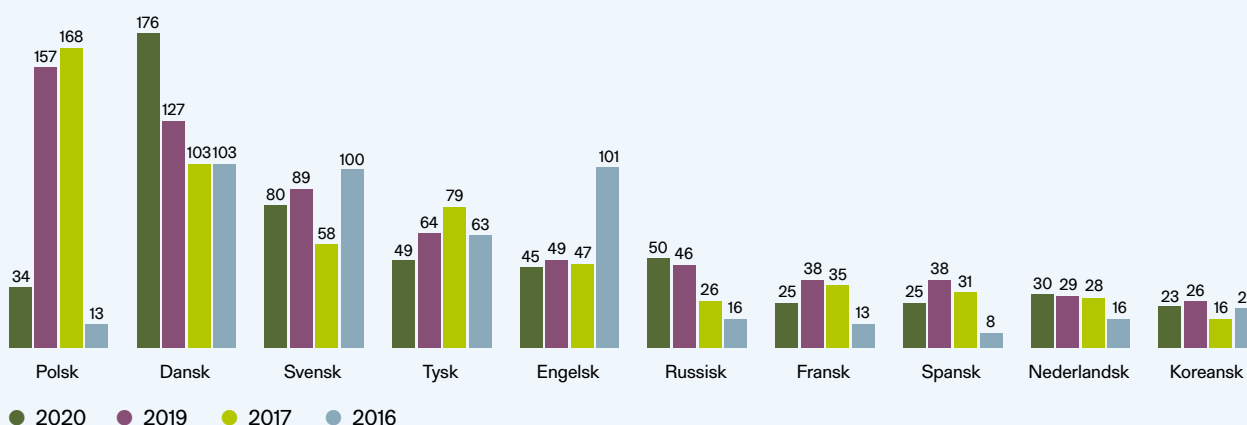
Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. * Frem til og med målingen i 2018 var kun inntekter fra norske agenter og utenlandske agenter inkludert. Fra og med 2019 er også inntekter fra utenlandske agenter inkludert i tallene. Inntektene for 2019 og 2020 er dermed ikke direkte sammenlignbare med tidligere år.

Korrigert for tallene fra utenlandske agenter utgjorde de samlede inntektene fra salg av rettigheter, samproduksjon og royalties 56,1 MNOK i 2020. Dette tilsvarer en nedgang på 14 prosent fra 2019.

I tillegg til inntektene fra salg av rettigheter, samproduksjon og royalties har vi samlet inn statistikk over agentenes kontrakter i utlandet for 2020. De utenlandske agentene rapporterer om 349 kontrakter med norske forfattere i 2020.

De norske agentene og forlagene rapporterer om 1 005 nye kontrakter i 2020. For de norske agentene har vi oversikt over hvordan de nye kontraktene fordeler seg på ulike land. Figur 3.12 viser en oversikt over de ti største språkene for nye kontrakter i utlandet for 2020 for agentene som har levert inn tall, samt antallet nye solgte kontrakter for de samme språkene for 2019, 2017 og 2016. Merk at tallene for 2017 og 2016 *ikke* utgjør de ti største landene, men er inkludert for å sammenligne utviklingen for språktoppen for 2020. I 2020 var Danmark (dansk) det landet der størstedelen av inntektene kom fra.

▸ Figur 3.12 – Språktopp for nye utenlandske kontrakter i 2020 (norske agenter), samt 2019, 2017 og 2016

Kilde: NORLA

» Tekstboks 3.10

Suksesshistorier fra noen agenturer i 2020

Oslo Literary Agency

Til tross for fraværet av bokmesser, litteraturfestivaler og forlagsbesøk viser tallene for 2020 bare en marginal nedgang i forhold til 2019. Det mest gledelige funnet er nok at barne- og ungdomsbøkene har klart seg svært godt under pandemien, forteller agenturet. Agenturets bestselgere i 2020 var Katharina og Linnea Vestres *Dyrenes rekordbok* (solgt til 10 språk), og Maja Lunde og Lisa Aisatos *Solvokteren* (solgt til 9 språk).

Egmont

Malin Falch debuterte som tegneserieskaper i 2018 med første bok i Nordlys-serien: *Nordlys, Reisen til Jotundalen*. Denne ble en umiddelbar suksess i Norge, og til nå er det gitt ut fire bøker i serien samt to spin-offs. Serien er solgt til syv land: Sverige, Danmark, Finland, Island, Polen, Bulgaria og Nord-Makedonia. I tillegg er filmrettigheter solgt til Nordisk Film.

Magikon

Agenturet sin absolutte suksesshistorie i 2020 er *Alle sammen teller* av Kristin Roskifte, som har vunnet en rekke nasjonale og internasjonale priser, inkludert Nordisk Råds litteraturpris for barne- og ungdomslitteratur og Wenjin Award fra Det kinesiske nasjonalbiblioteket. Rettighetene til denne boken er solgt til 35 språk, og agenturet forventer at det snart blir flere ettersom noen mulige salg ble utsatt på grunn av pandemien.

» Tekstboks 3.11

Innvilget støtte til å oversette norske bøker

NORLA, Senter for norsk litteratur i utlandet (Norwegian Literature Abroad), arbeider for å spre kunnskap om norske bøker og forfattere i utlandet og drifter en rekke støtteordninger som har til hensikt å fremme oversettelse av norske bøker.

I 2020 bevilget NORLA støtte til 634 utgivelser av norske bøker for oversettelse til 48 ulike språk: 456 skjønnlitterære titler og 178 fagbøker. Av de skjønnlitterære og faglitterære titlene var 178 bøker for barn og unge. De 634 utgivelsene omfattet 443 ulike titler, som igjen representerer 302 ulike forfatterskap.

De mest oversatte forfatterne etter NORLAs oversettelsesstøtte, uavhengig av sjanger, omfatter

- Maja Lunde (20* oversettelser av skjønnlitteratur og barne- og ungdomsbøker, inkl. titler illustrert av Lisa Aisato og Tegnehanne)
- Karl Ove Knausgård (19 oversettelser, både skjønnlitteratur og sakprosa)
- Hedvig Montgomery (15 oversettelser av sakprosa)
- Jørn Lier Horst (15* oversettelser av skjønnlitteratur, inkl. 7 titler skrevet sammen med Thomas Enger og en barnebok illustrert av Hans Jørgen Sandnes)
- Roy Jacobsen (12* oversettelser, inkl. én tittel skrevet sammen med Anneliese Pitz)

Kilde: NORLAs årsmelding 2020.

» Tekstboks 3.12

Leserundersøkelsen 2020

Ettersom denne rapporten omhandler tallene og økonomien bak litteraturmarkedet i Norge, gjennomføres det også en årlig undersøkelse av norske leservaner. Denne undersøkelsen ble i 2020 gjennomført av Ipsos (tidligere MMI) på vegne av Forleggerforeningen og Bokhandlerforeningen. Undersøkelsen ble gjennomført i uke 4-5 i 2020.

Det er flere funn i denne undersøkelsen som kan være med på å belyse de tallene som kommer frem i *Kunst i tall 2020*. Det mest sentrale funnet er at nordmenn selv rapporterer at de leste *mer* i 2019 enn i 2017 (i snitt 13,2 bøker per person, opp fra 12,7 i 2017). Dette står i kontrast til en jevn nedgang i inntektene fra salg av bøker.

Rapporten viser også økt konsum av digital litteratur, særlig i form av lydbøker. Undersøkelsen viser at vi i 2019 lyttet på i gjennomsnitt 2,9 lydbøker, mot 2,3 lydbøker i 2017. Videre ser vi at e-bøker er den eneste (rapporterte) kategorien hvor fremmedspråklige titler utgjør en større andel enn norske titler. Det kan blant annet være med og belyse tallene for privat direkteimport, der store deler av markedet omhandler nettopp utenlandske e-bøker.

Kilde: Leserundersøkelsen 2020.

4 Visuell kunst i tall

4.1 Samlede inntekter i den visuelle kunstbransjen

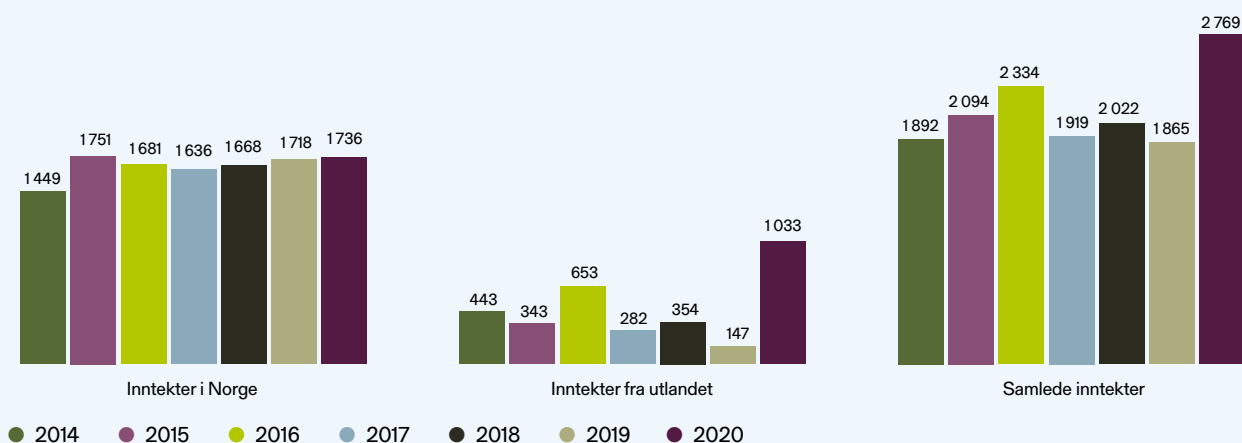
De samlede inntektene i den visuelle kunstbransjen var 2 769 MNOK i 2020, jamfør figur 4.1. Dette omfatter inntekter fra salg av visuell kunst, inntekter fra visning av visuell kunst og opphavsrettslige inntekter. I de to første årene i tidsperioden vi måler, steg de samlede inntektene med 11 prosent årlig i gjennomsnitt, fra 1 820 MNOK i 2013 til 2 334 MNOK i 2016. I 2017 falt inntektene til 1 846 MNOK (- 18 prosent), mens de steg til 2 022 MNOK i 2018 (+ 5 prosent). De samlede inntektene har med andre ord variert en del i løpet av disse syv årene, og til sammen gjør dette at den gjennomsnittlige årlige veksten i perioden utgjør 8 prosent.

De samlede inntektene i Norge var 1 736 MNOK i 2020. Dette er en økning på 1 prosent sammenlignet med 2019. Inntektene i Norge later dermed til å ha stabilisert seg etter at de hadde en sterk vekst fra 2014 til 2015, da inntektene steg med 21 prosent fra 1 449 MNOK til 1 751 MNOK.

Når det gjelder inntektene fra utlandet, er utviklingen betydelig mer varierende. I 2020 var inntektene fra utlandet 1 033 MNOK. Dette er de desidert høyeste inntektene vi har målt på disse seks årene. Disse inntektene er tydelig preget av større enkelthendelser. For eksempel kan salget av enkelte svært verdifulle kunstverk gi store utslag i statistikken, slik som i 2016.

I de neste avsnittene skal vi se nærmere på hvordan inntektene henholdsvis i Norge og fra utlandet fordeler seg på underkategorier.

Figur 4.1 – Samlede inntekter i Norge og fra utlandet, 2014–2020 (i MNOK)

Note 1: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Pilene viser gjennomsnittlig årlig endring.

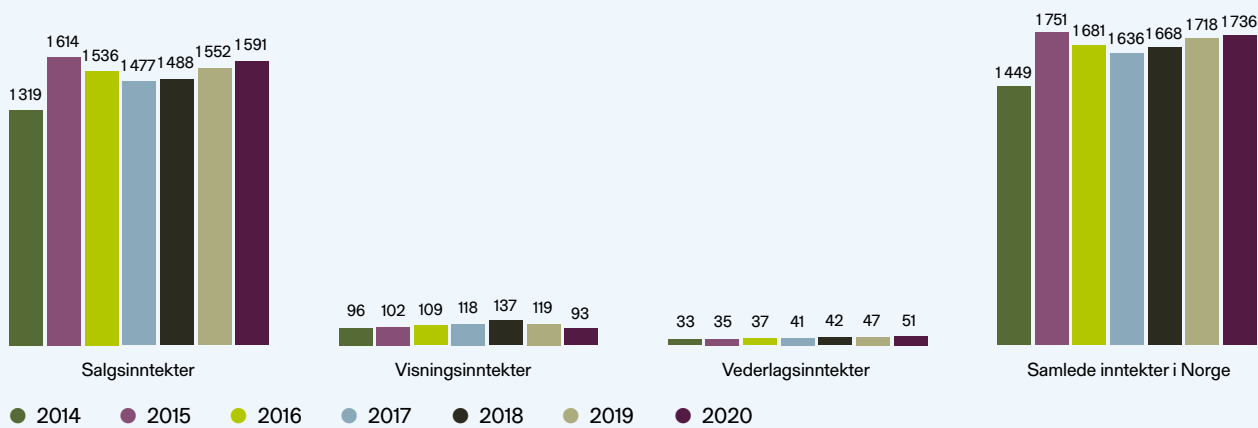
Note 2: Se metodekapittelet 6.5 for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

Kilder: Bildende Kunstneres Hjelpesfond (BKH), Billedkunst Opphavsrett i Norge (BONO), SSB, Tolletaten, Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge (KiN), Kulturrådet, Kunst i Skolen, Kunst på Arbeidsplassen, Kulturtanken, Billedhoggerforeningen, Den kulturelle skolesekken, Norwaco, Kopinor og egen kartlegging blant enkeltgallerier.

4.2 Samlede inntekter i Norge

Salgsinntekter er den klart største inntektskategorien i den visuelle kunstbransjen i Norge, med 1 591 MNOK i 2020, jamfør figur 4.2. Salgsinntektene i 2020 er 4 prosent høyere enn i 2019. Fra 2015 til 2017 så vi en nedgang i salgsinntektene i Norge, fra 1 641 MNOK i 2015 til 1 477 MNOK i 2017. Denne utviklingen har nå snudd, og siden 2017 har inntektene økt med i gjennomsnitt 3 prosent årlig.

» Figur 4.2 – Samlede inntekter i Norge, 2014–2020 (i MNOK)

Note 1: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Pilene viser gjennomsnittlig årlig endring. Note 2: Disse tallene er også presentert i figur 4.1.

Kilder: Bildende Kunstneres Hjelpefond (BKH), Billedkunst Opphavsrett i Norge (BONO), SSB, Tolletaten, Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge (KIN), Kulturrådet, Kunst i Skolen, Kunst på Arbeidsplassen, Kulturtanken, Billedhoggerforeningen, Den kulturelle skolesekken, Norwaco, Kopinor og egen kartlegging blant enkelte auksjonshus.

Visningsinntektene i Norge har hatt en relativt jevn vekst mellom 2014 og 2018, men i 2019 falt de tilbake til 2017-nivå. En forklaring på denne nedgangen kan være at Nasjonalmuseet stengte 13. januar 2019. Dette førte til et fall i deres billettinntekter på 18 MNOK sammenlignet med 2018-tallene. Den videre nedgangen skyldes at mange av visningsstedene måtte holde stengt under store smitteutbrudd i forbindelse med covid-19-pandemien. I 2020 utgjorde visningsinntektene 93 MNOK, jamfør figur 4.2. Det tar oss tilbake til nivået i 2014 og gir en gjennomsnittlig årlig utvikling på 0 prosent i perioden 2014–2020.

Vederlagsinntektene i Norge utgjorde 51 MNOK i 2020. Denne inntektskategorien har hatt en stabil vekst i perioden. Den årlige gjennomsnittlige veksten har vært på 8 prosent siden den første målingen.

Inntektene i hver kategori har variert i reelle tall i løpet av syvårsperioden vi har målt, men fordelingen mellom de ulike inntektskategoriene holdt seg relativt stabil frem til 2019. I 2020 har derimot visningsinntektene falt, mens de andre inntektene har fortsatt å stige. Den klart største inntektskategorien er inntekter fra salg av visuell kunst. Denne utgjorde 92 prosent i 2020, jamfør figur 4.3. Visningsinntektene utgjorde 5 prosent, mens vederlagsinntektene utgjorde 3 prosent.

» Figur 4.3 – Fordeling samlede inntekter i Norge, 2014–2020

Kilder: Bildende Kunstneres Hjelpefond (BKH), Billedkunst Opphavsrett i Norge (BONO), SSB, Tolletaten, Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge (KiN), Kulturrådet, Kunst i Skolen, Kunst på Arbeidsplassen, Kulturtanken, Billedhoggerforeningen, Den kulturelle skolesekken, Norwaco, Kopinor og egen kartlegging blant enkelte auksjonshus.

4.2.1 Inntekter fra salg av visuell kunst

I Norge skal det betales en avgift på all offentlig omsetning av kunstverk, jamfør kunstavgiftsloven. Med *offentlig omsetning* menes det at kunstverket er tilbudt til allmennheten, for eksempel gjennom utstillinger, auksjoner, annonser på internett og lignende. Det skal betales kunstavgift av både førstehånds- og annenhåndsomsetning av kunstverk. Ethvert kjøp som skjer med sikte på offentlig visning i gallerier, museer eller tilsvarende er som hovedregel likestilt med offentlig omsetning. Det samme gjelder kjøp direkte fra kunstneren når arbeidet er et utsmykkingsoppdrag eller bestillingsverk. Avgiftsplikten gjelder kun for salg av kunstverk til over 2 000 NOK, og av den grunn skiller vi i denne rapporten mellom offentlig salg over og under dette beløpet. Det private salget vi samler inn tall for, er salg direkte fra en kunstners atelier uten at det er offentliggjort.

Videre samler vi inn tall for import av visuell kunst til Norge. Denne importen tilfaller ikke den visuelle kunstbransjen i Norge, men viser hva forbrukere i Norge betalte for å kjøpe visuell kunst fra utlandet.

Det avgiftspliktige salget, altså det offentlige salget av verk med en utsalgspris på over 2 000 NOK, utgjør den største inntektskategorien innenfor salg av visuell kunst i Norge, med 817 MNOK i 2020, jamfør tabell 4.1. Inntektene har dermed steget med 14 prosent sammenlignet med 2019, da salgsinntektene var 719 MNOK. I løpet av perioden 2014–2019 har disse inntektene i gjennomsnitt økt med 4 prosent årlig, noe som blant annet skyldes den sterke veksten fra 2014 til 2015. Siden 2014 har inntektene variert en del, men inntektene i 2020 er de nest høyeste vi har målt siden 2015.

▸ Tabell 4.1 – Totale inntekter fra salg av visuell kunst, 2014–2020 (i MNOK)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Offentlig salg over 2000 kr	687	859	780	750	779	719	817	14 %	2 %
Offentlig salg under 2000 kr	42	51	48	47	51	47	43	-10 %	3 %
Privat salg (fra eget atelier)	142	156	150	156	158	164	172	5 %	3 %
Import av visuell kunst	449	547	558	523	499	622	560	-10 %	8 %
Samlede inntekter fra salg i Norge	1 319	1 614	1 536	1 477	1 488	1 552	1 591	3 %	4 %

Note 1: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Note 2: Disse tallene er også presentert i figur 4.2.

Kilder: BKH, BONO, SSB, Tolletaten, Norske Kunstforeninger, Norske Kunsthåndverkere, Kulturrådet og egen kartlegging blant enkelte auksjonshus.

Inntektene fra det offentlige salget under 2 000 NOK hadde en nedgang fra 2019 til 2020 tilsvarende 10 prosent, fra 47 MNOK til 43 MNOK. I perioden fra 2014 til 2019 har de imidlertid økt i gjennomsnitt 3 prosent årlig. Denne veksten skyldes imidlertid i hovedsak den store økningen fra 42 MNOK i 2014 til 51 MNOK i 2015.

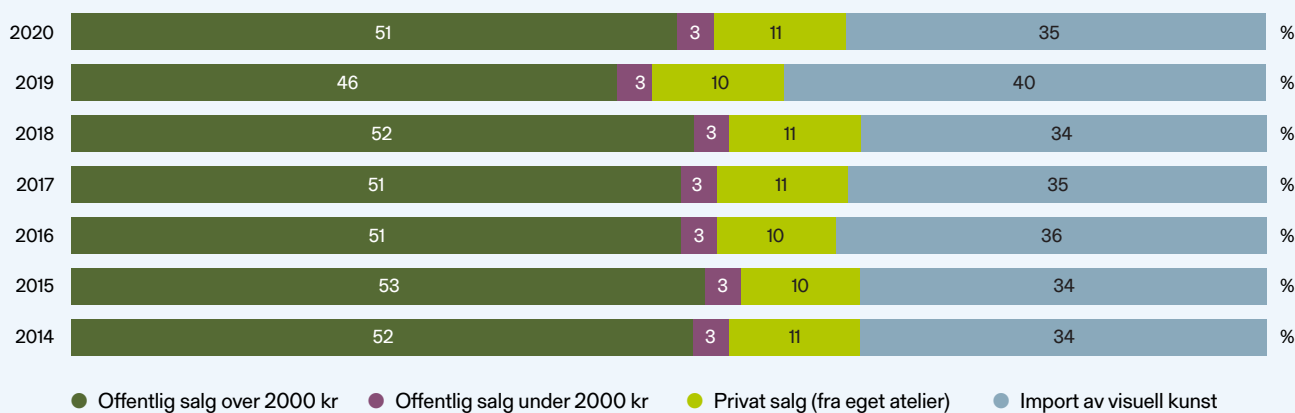
Privat salg fra kunstneres atelierer utgjorde 172 MNOK i 2020. Det tilsvarer en økning på 5 prosent fra 2019, og den gjennomsnittlige årlige veksten mellom 2014 og 2019 har vært på 3 prosent.

Inntekter fra import av visuell kunst utgjorde 560 MNOK i 2020, mot 622 MNOK i 2019. Dette tilsvarer en nedgang på 10 prosent. 2020 har de nest høyeste inntektene fra import av visuell kunst i måleperioden. Samtidig har inntektene fra import av visuell kunst vokst i gjennomsnitt med 8 prosent i perioden fra 2014 til 2019. Import av visuelle kunstverk beskrives nærmere i avsnitt 4.2.1.3.

Til tross for variasjoner mellom de ulike inntektskategoriene har det vært vekst i alle kategoriene i løpet av den syvårsperioden som målingene omfatter.

Inntektene i hver kategori har variert noe i reelle tall, men fordelingen av inntektene mellom de fire kategoriene har forholdt seg relativt stabil i måleperioden. Fordelingen i 2019 skiller seg imidlertid noe ut: Det året utgjorde inntekter fra import av kunst en større andel av de totale inntektene (40 prosent) sammenlignet med øvrige år og på bekostning av inntektene fra offentlig salg av kunst med en utsalgspris på over 2 000 NOK. I 2020 ser det ut til at fordelingen er tilbake til slik den var før 2019. I 2020 er det fortsatt inntekter fra det offentlige salget av visuell kunst som utgjør den største andelen av de totale inntektene (51 prosent i 2020). Andelen har dermed steget med 5 prosentpoeng (fra 46 prosent) i 2019. Inntektene fra offentlig salg av kunstverk med en utsalgspris på under 2 000 NOK og inntekter fra privat salg utgjorde henholdsvis 3 og 11 prosent i 2020, noe som er på nivå med tidligere år.

» Figur 4.4 – Fordeling av inntekter fra salg av visuell kunst, 2014–2020

Kilder: BKH, BONO, SSB, Tolletaten, Norske Kunstforeninger, Norske Kunsthåndverkere, Kulturrådet og egen kartlegging blant enkelte auksjonshus.

» Tekstboks 4.1

Salg av visuell kunst i Norge

Med *salg av visuell kunst* mener vi det forbrukere i Norge har betalt for å kjøpe ulike former for visuell kunst. Forbrukere kan være enkeltpersoner som kjøper visuell kunst til privat bruk, eller ulike former for private og offentlige organisasjoner og bedrifter som kjøper kunst til utsmykking eller til andre formål.

De samlede inntektene fra salg av visuell kunst omfatter alt offentlig salg av visuell kunst og alt salg av visuell kunst direkte fra kunstneres egne atelierer. Offentlig salg i denne sammenhengen handler om salg av kunstverk som er frembudt for allmennheten. Både førstehånds- og annenhåndssalg er i utgangspunktet inkludert, men det private annenhåndssalget eksisterer det ikke samlede tall for. Denne delen av markedet er derfor ikke beskrevet i rapporten.

Salg av visuell kunst i Norge omfatter altså det forbrukere i Norge har betalt for å kjøpe ulike former for visuell kunst i Norge eller importert fra utlandet. Eksport av visuell kunst (som i denne rapporten er presentert under inntekter fra utlandet i avsnitt 4.3.1) omfatter det norske aktører har solgt visuell kunst for til utlandet. For eksport og import av visuell kunst benytter vi tall fra tollvesenet, som omfatter visuell kunst som er importert inn til og eksportert ut fra Norge og deklart.

4.2.1.1 Fordeling av salget på ulike salgs- og kjøpskanaler

Ettersom det offentlige salget av kunstverk med utsalgspris over 2 000 NOK er omfattet av kunstavgiften, er det mulig å bryte ned inntektene (817 MNOK totalt i 2020) på ulike salgskanaler og aktørers innbetaling av kunstavgift, jamfør tabell 4.2.

De største inntektene i denne kategorien stammer fra gallerier og kunsthandlere, som også omfatter auksjonshus. Inntektene fra salg av visuell kunst i gallerier og kunsthandlere har steget med 6 prosent sammenlignet med 2019 og utgjorde 589 MNOK i 2020. Denne salgskanalen er fortsatt den største for offentlig salg av visuell kunst i Norge og har hatt en gjennomsnittlig årlig vekst på 1 prosent i perioden fra 2014 til 2019.

» Tabell 4.2 – Offentlig salg, basert på ulike aktørers innbetaling av kunstavgift, 2014-2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Galleri/kunsthandel	533	646	562	568	583	548	589	7 %	1 %
Kunstforening/-senter	31	26	33	29	34	29	31	4 %	0 %
Offentlige institusjoner	72	133	128	98	102	74	85	14 %	7 %
Forening/enkeltperson	51	54	58	55	61	66	112	69 %	6 %
Totale kunstavgiftspliktige inntekter	687	859	780	750	779	719	817	14 %	4 %

Note 1: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Note 2: Disse tallene er også presentert i tabell 4.1.

Kilder: BKH.

Kunstforeninger og kunstsentre solgte avgiftspliktig kunst for 31 MNOK i 2020. Det utgjør en oppgang på 7 prosent fra 2019, da tilsvarende inntekter var 29 MNOK. Kunstforeningene og kunstsentrene har hatt en relativt stabil utvikling i perioden og står i 2020 for like store inntekter som i 2014 når vi justerer for prisvekst.

Inntektene knyttet til offentlige institusjoner var 74 MNOK i 2020. Dette tilsvarer en oppgang på 14 prosent fra 2019 da tilsvarende inntekter var 65 MNOK. For denne kategorien er det ikke mulig å lese ut av de tilgjengelige tallene hvorvidt den innbetalte kunstavgiften refererer til salg eller kjøp av visuell kunst.¹

Ifølge BKH er imidlertid den største andelen av den innbetalte kunstavgiften fra offentlige institusjoner knyttet til utsmykking i kommunal og statlig regi.

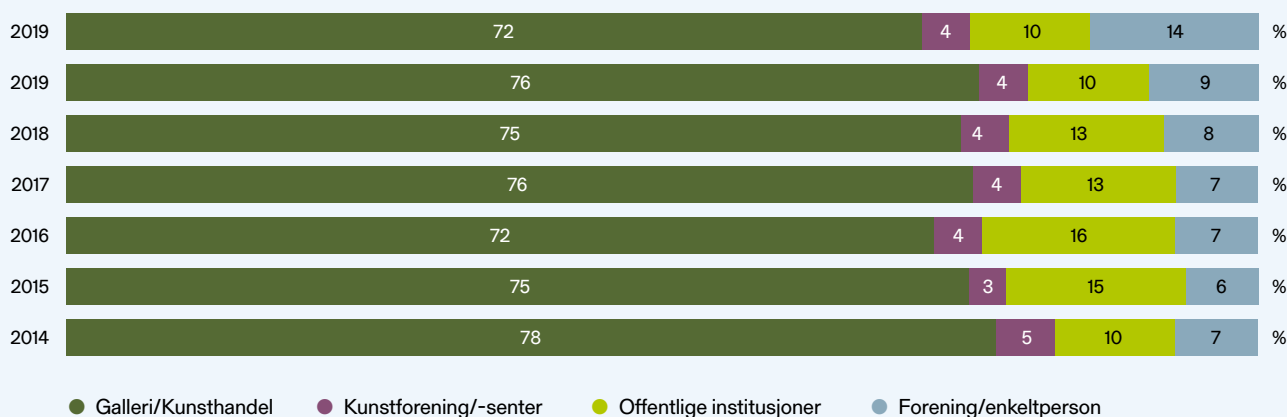
Kategorien «Foreninger/enkeltpersoner» stod for 112 MNOK av de kunstavgiftspliktige inntektene i 2020. Det tilsvarer en relativt kraftig vekst sammenlignet med målingen i 2019, da inntektene utgjorde 66 MNOK. Kategorien har hatt en jevn vekst i hele perioden, med en gjennomsnittlig årlig vekst på 6 prosent fra 2014 til 2019. For denne kategorien er det ikke mulig å lese ut fra den tilgjengelige statistikken hvorvidt den innbetalte kunstavgiften refererer til salg eller kjøp av visuell kunst.

Figur 4.5 viser hvordan inntektene fra offentlig salg av kunstverk over 2 000 NOK fordeler seg på de ulike salgskanalene. Inntektene fra gallerier og kunsthandlere har steget i reelle tall sammenlignet med 2019. De utgjorde 72 prosent av de totale inntektene i 2020, mot 76 prosent i 2019.

¹ Dersom enkeltpersoner selger kunst gjennom offentlige salgskanaler, digitale eller fysiske, er salget avgiftspliktig, og selger har ansvaret for å innbetale kunstavgift til BKH. I tillegg er kjøp av visuell kunst avgiftspliktig dersom den er ervervet direkte fra kunstneren og arbeidet er et utstillingsopdrag, et bestillingsverk eller lignende, eller formålet med kjøpet er offentlig visning i gallerier, museer eller tilsvarende. I dette tilfellet er det som hovedregel kjøper av kunstverket som er pliktig til å betale kunstavgift til BKH

Videre utgjorde inntektene fra foreninger/enkeltpersoner 14 prosent av de samlede salgsinntektene i 2020. Dette tilsvarer at andelen har økt med 5 prosentpoeng sammenlignet med målingen i 2019 (9 prosent), og er den høyeste andelen målt i måleperioden. Kategoriene som omhandler offentlige institusjoner og kunstforeninger/-sentre, er uforandret fra fjorårets måling, med henholdsvis 10 og 4 prosent i 2020.

» Figur 4.5 – Andel salg gjennom ulike aktører/omsetningskanaler, 2014–2020

Kilder: BKH.

» Tekstboks 4.2

Kunstavgift og markedsplasser

Kunstavgiften omfatter alt offentlig salg av visuell kunst i Norge der salgsprisen er over 2 000 NOK. Ved ordinært salg er selger eller formidler av kunsten ansvarlig for å betale inn avgiften. Ved utsmykkingsoppdrag, bestillingsverk og konkurranseutkast til bruk i det offentlige rom skal det også betales kunstavgift. Da er det den som blir eier av verket når det er slutført, som skal sørge for innbetalingen. Ved disse anledningene er det altså kjøper som er ansvarlig for kunstavgiften.

Fysiske og digitale markedsplasser fungerer som arenaer hvor selgere tilbyr kunst til allmennheten, og det er den enkelte selger av kunst ved slike markeder som er ansvarlig for innbetaling av kunstavgift. De som drifter disse markedsplassene, har i liten grad oversikt hvor mye som selges. Kunst som selges her til en utsalgspris under 2 000 NOK, er i begrenset grad dekket av statistikken. Eventuelle salg som skjer gjennom slike markedsplasser og formidlingsinstanser, og der selger unnlater å innbetale kunstavgift, inngår ikke i tallene som presenteres i denne statistikken.

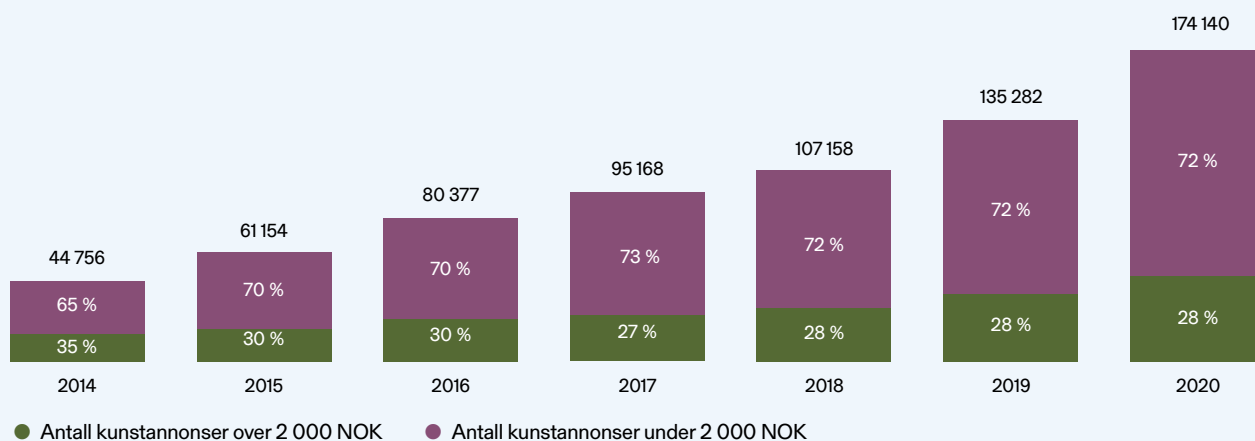
For å si noe om utviklingen i salget av kunst via digitale plattformer har vi samlet inn statistikk for antallet annonser som er publisert i kategorien «kunst» på den digitale

markedspllassen Finn.no. I 2020 ble det publisert i overkant av 174 000 annonser om salg av kunst på Finn.no, jamfør figur 4.5. Dette er den høyeste målingen siden første måling i 2014. Til sammenligning ble det i 2014 publisert like i underkant av 45 000 slike annonser. Veksten fra 2019 til 2020 var på 29 prosent.

Til tross for at veksten i *antall* annonser fortrinnsvis var knyttet til annonser med en utsalgspris på over 2 000 NOK, er *andelen* lik som for 2018 og 2019. Hvis vi ser på annonser med en utsalgspris på over 2 000 NOK, utgjør de som i de to foregående årene en andel på 28 prosent, og andelen annonser under 2 000 NOK utgjør 72 prosent.

Selv om det ikke finnes tall for hvor mange av disse annonsene som har ført til salg, indikerer tallene at omsetningen i dette markedet har vokst betydelig. Det er også viktig å påpeke at en del av veksten henger sammen med at Finn.no gjorde det gratis å publisere annonser på «Torget» fra mai 2014.

» Figur 4.6 – Antall kunstannonser publisert på Finn.no per år, 2014–2020

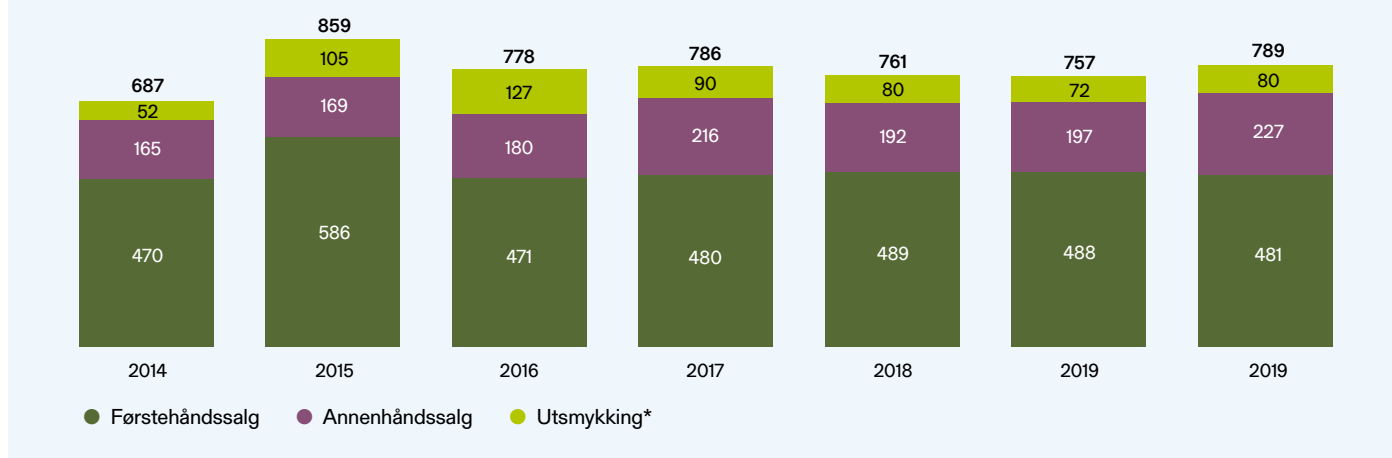
Kilde: Finn.no

4.2.1.2 Førstehåndssalg, annenhåndssalg og utsmykking

Ved innbetaling av kunstavgift skilles det mellom førstehåndssalg, annenhåndssalg (videresalg) og salg knyttet til utsmykkingsoppdrag, bestillingsverk og lignende. Det skyldes at det er den som blir eier av verket når det er slutført, som er ansvarlig for innbetaling av kunstavgiften ved utsmykkingsoppdrag, mens det ved øvrig salg er selger eller formidler som er ansvarlig for innbetaling. Basert på den innbetalte kunstavgiften som er registrert for de tre kategoriene, er det mulig å estimere det totale salget for disse kategoriene, jamfør figur 4.7.²

² Ved annenhåndssalg kan salget være følgerettspliktig. I disse tilfellene har vi i våre beregninger trukket ut følgerettsvederlag og justert det estimerte salget for de tilfellene hvor det er betalt en lavere sats på grunn av følgeretten (se metodekapittel for detaljer).

» Figur 4.7 – Avgiftspliktig salg av visuell kunst fordelt på salgstyper, 2014–2020 (i MNOK)

* Tallene i kategorien omfatter kun omsetning innrapportert som offentlig utsmykking, det vil si hvor kjøper/erhverver har betalt kunstavgift. Avgift rapportert av selger (for eksempel når en offentlig institusjon handler i et galleri eller direkte fra kunstner) havner i en av de andre kategoriene.

Note: Alle verdier er omregnet til 2020-kroner.

Kilder: BKH.

Det kunstavgiftspliktige førstehåndssalget utgjorde 481 MNOK i 2020. Inntektene er tilnærmet på nivå med målingene fra 2018 (489 MNOK) og 2019 (488 MNOK). I 2020 utgjorde førstehåndssalget 61 prosent av det kunstavgiftspliktige salget, sammenlignet med 64 prosent i 2018 og 2019.

Inntektene fra annenhåndssalget utgjorde 227 MNOK og 10 prosent av den avgiftspliktige omsetningen i 2020.³ Det tilsvarer en økning på 15 prosent fra 2019, da annenhåndssalget var 197 MNOK. I hele syvårsperioden statistikken dekker, med unntak av perioden 2017–2018, har annenhåndssalget steget, og det utgjorde 62 MNOK mer i 2020 enn i 2014.

Inntekter fra utsmykking utgjorde 80 MNOK i 2020. Dette tilsvarer en økning på 8 MNOK sammenlignet med målingen i 2019 (72 MNOK). Inntektene fra utsmykking har vært relativt stabile de siste fire årene, men de er fortsatt langt lavere enn måleperiodens høyeste måling i 2016 (127 MNOK).

Tallene for den følgerettspliktige omsetningen i Norge fra og med 2015 viser til en begrenset del av den totale salgsomsetningen i Norge. Samtidig viser de at det innenfor det følgerettspliktige kunstsalg er få dyre verk som selges i Norge, jamfør tabell 4.3. Tabellen viser videre at inntektene fra følgerettspliktig salg i Norge har variert de siste seks årene. I reelle kroner utgjør inntektene i 2020 (76 MNOK) det nest høyeste året i måleperioden. Det er bare drøye 3 MNOK lavere enn det høyeste inntektsåret i 2015 (79 MNOK).

³ Førstehåndssalget omfatter kun avgiftspliktig omsetning og dermed ikke privat salg fra eget atelier, selv om dette også vil være førstehåndssalg.

▾ Tabell 4.3 – Detaljer om følgerettspliktig kunstsalg i Norge, 2015–2020

Priskategorier	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	Antall salg	Antall salg	Antall salg	Antall salg	Antall salg	Antall salg
3000 EUR-50.000 NOK*	264	311	264	224	204	253
50.000-100.000 NOK	192	170	177	184	172	200
100.000-250.000 NOK	126	139	122	130	116	131
250.000-500.000 NOK	31	30	31	38	29	36
500.000 NOK - 1 MNOK	11	11	5	15	5	11
1 - 2,5 MNOK	2	8	-	4	5	4
2,5 - 5 MNOK	-	-	-	1	0	1
5 - 10 MNOK	1	-	-	-	-	-
Over 10 MNOK	-	-	-	0	0	0
Totalt antall følgerettspliktige salg	627	669	599	596	531	636
Verdi følgerettspliktig omsetning	80 MNOK	76 MNOK	58 MNOK	75 MNOK	60 MNOK	76 MNOK

Note: Tallene viser kun følgerettspliktig omsetning, det vil si videresalg av opphavsrettslig vernede verk der kunstner har krav på følgerett. Tabellen viser omsetningstall og ikke størrelsen på følgerettsvederlaget. Videre inngår kun omsetning som skjer i Norge. Priskategoriene starter på 3 000 EUR, ettersom dette er minstegrensen norske myndigheter har satt for følgeretten. Salg av verk med en pris lavere enn 3 000 EUR vil ikke medføre følgerett. Verdiene er omregnet til 2020-kroner. Kilder: BONO.

▾ Tekstboks 4.3

Kjønnsforskjeller i videresalg

Fordelingen av inntekter fra videresalg for 2020 viser at over 86,6 prosent av inntektene er tilknyttet kunstverk med mannlig opphavsperson, og 13,4 prosent er knyttet til kunstverk med kvinnelig opphavsperson. I 2019 var inntektene knyttet til kvinnelige kunstnere 11,9 prosent. Kvinneandelen har dermed gått opp fra 2019 til 2020. Disse tallene baserer seg på videresalg der kunstomsetteren også har følgerettspliktig salg (totalt 76 MNOK).

Denne kjønnsfordelingen gjelder også når vi avgrenser til videresalg av kunstverk laget av nålevende kunstnere: 88,1 prosent av inntektene fra videresalg med nålevende kunstner er tilknyttet kunstverk med mannlig opphavsperson, mens 11,9 prosent er tilknyttet kunstverk med kvinnelig opphavsperson. Det videreselges betydelig flere verk fra mannlige opphavspersoner, og de selges også for høyere summer. I 2019 var fordelingen av inntektene mellom nålevende mannlige og kvinnelige opphavspersoner henholdsvis 84,8 og 15,2 prosent.

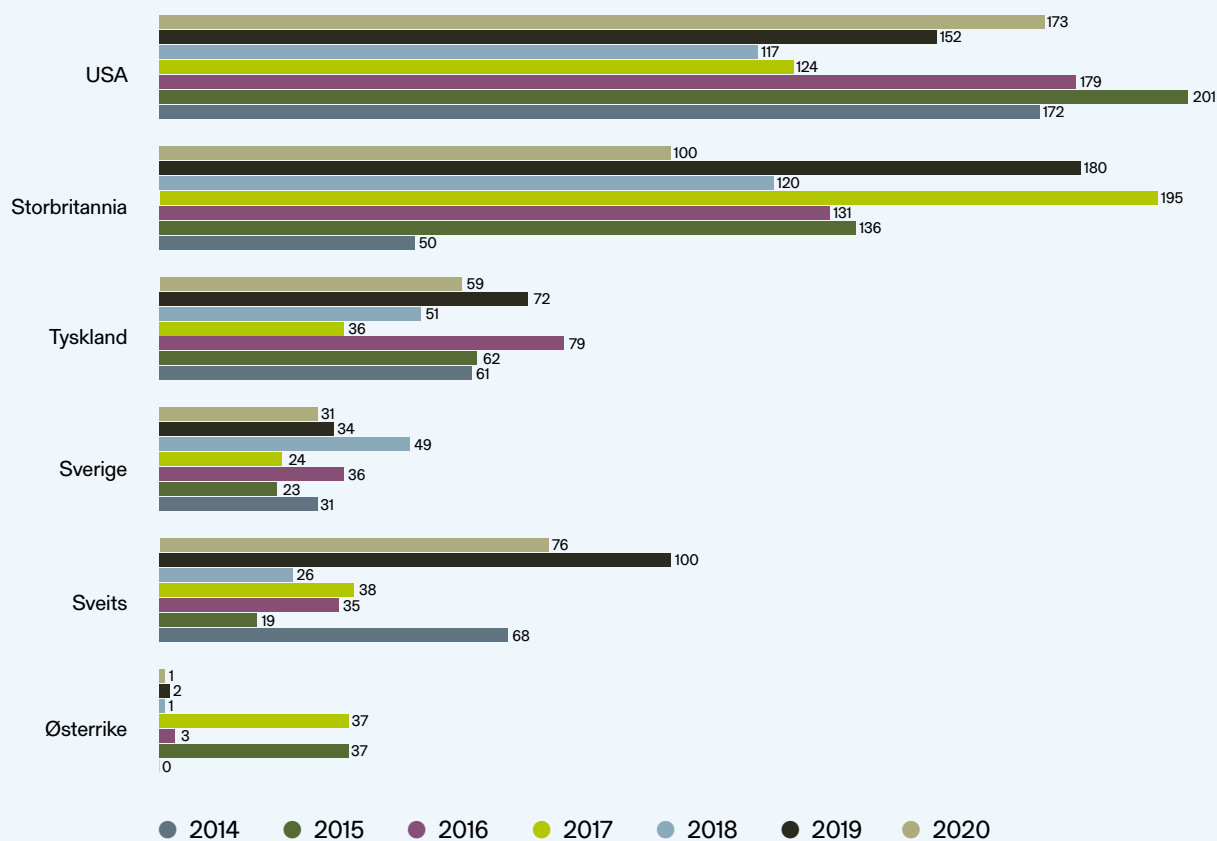
4.2.1.3 Import av visuell kunst

Inntekter fra import av visuelle kunstverk utgjorde samlet sett 560 MNOK i 2020. Inntektene fra import av visuell kunst var dermed lavere enn inntektene fra eksport, som utgjorde 1 023 MNOK i 2020. (Eksport presenteres nærmere i kapittel 4.3.1.)

Datamaterialet fra Tolletaten gir anledning til å dele inn inntektene fra import av visuell kunst etter ulike land. I 2020 var USA det største importlandet. Til sammen ble det importert visuell kunst for 173 MNOK fra USA i 2019, jamfør figur 4.8. Dette er en

økning fra 2019, hvor inntektene fra import fra USA var på 152 MNOK. Figur 4.8 viser også en kraftig nedgang for import av visuell kunst fra Storbritannia, som har sunket fra 180 MNOK i 2019 til 100 MNOK i 2020. Storbritannia var i 2020 det landet det ble importert nest mest kunst fra, målt i verdi. I perioden vi har tall fra, er i tillegg Tyskland, Sverige og Sveits de landene det importeres mest visuell kunst fra etter USA og Storbritannia, målt i verdi.

» Figur 4.8 – De største importlandene, 2014–2020 (i MNOK)

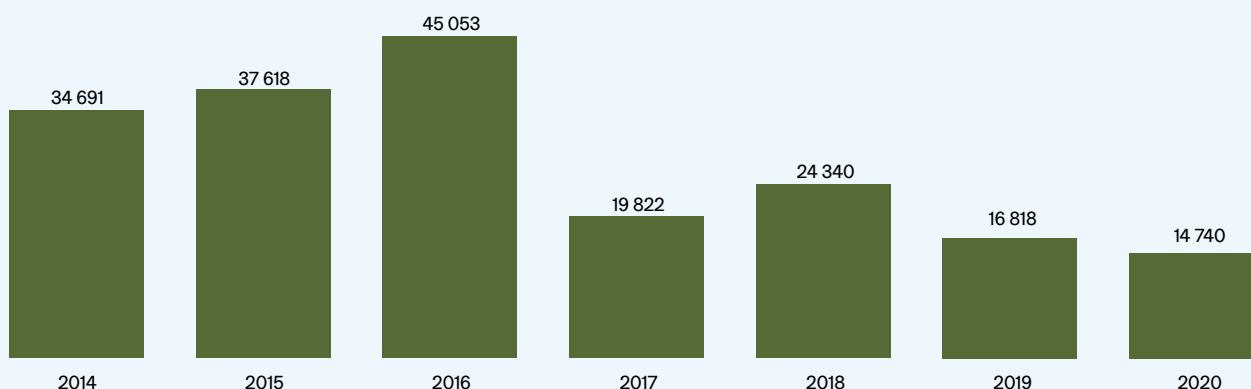

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

Kilder: SSB, Tolletaten.

Antallet importerte kunstverk i 2020 var 14 740, jamfør figur 4.9. Det betyr at *antallet* importerte kunstverk er redusert med over to tredjedeler sammenlignet med 2016, da det ble importert 45 053 kunstverk til Norge. *Inntektene* fra import av visuell kunst har imidlertid steget markant, noe som betyr at gjennomsnittsprisen for de importerte kunstverkene har steget kraftig de siste årene.

» Figur 4.9 – Antall verk for import, 2014-2020

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

Kilder: SSB, Tolletaten.

4.2.2 Visningsinntekter

Visningsinntekter for visuell kunst i Norge er inntekter fra publikums betaling for å oppleve visuell kunst i Norge. Disse inntektene utgjorde 93 MNOK i 2020, noe som tilsvarer en nedgang på 22 prosent sammenlignet med i 2019 (119 MNOK). I perioden fra 2014 til 2019 steg imidlertid visningsinntektene årlig med i gjennomsnitt 5 prosent. Det er imidlertid store forskjeller mellom inntektene fra ulike typer visningssteder i løpet av perioden 2014–2020, jamfør tabell 4.4.

» Tabell 4.4 – Samlede visningsinntekter, 2014–2020 (i MNOK)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Billettinntekter (inkl. omvisning og audioguider)	55	64	76	89	110	91	76	-17 %	12 %
Medlemskapsinntekter (som gir gratis/rabatter inngang)	6	6	6	5	7	5	6	17 %	-1 %
Utleieinntekter	3,3	3,5	3,4	2,9	2,8	3,4	3,5	2 %	2 %
DKS-inntekter	33	28	23	21	18	20	21	9 %	-9 %
Visningsinntekter i Norge	96	102	109	118	137	119	93	-22 %	5 %
Visningsinntekter utland	12	9	6	10	10	12	7	-40 %	-3 %
Samlede visningsinntekter	109	111	115	128	147	130	100	-24 %	4 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-tall.

Kilder: Kulturtanken, Kulturrådet, Norske Kunstforeninger, Kunst i Skolen, Kunst på Arbeidsplassen og Billedhoggerforeningen.

Billettinntektene, inkludert inntekter fra omvisninger og utlån av audioguider, har hatt en relativt sterk vekst i hele perioden frem til 2018, før de gikk ned i 2019. Tallene fra 2020 viser en ytterligere nedgang på 17 prosent fra 2019 (119 MNOK i 2019). Dette skyldes nok i stor grad at mange av visningsstedene måtte holde stengt under store smitteutbrudd i forbindelse med covid-19-pandemien.

Til tross for nedgangen fra 2018 til 2020 har billettinntektene hatt en gjennomsnittlig årlig vekst på 12 prosent i perioden fra 2014 til 2019. Billettinntektene er nesten utelukkende knyttet til kunstmuseer, som står for 99 prosent av billettinntektene.

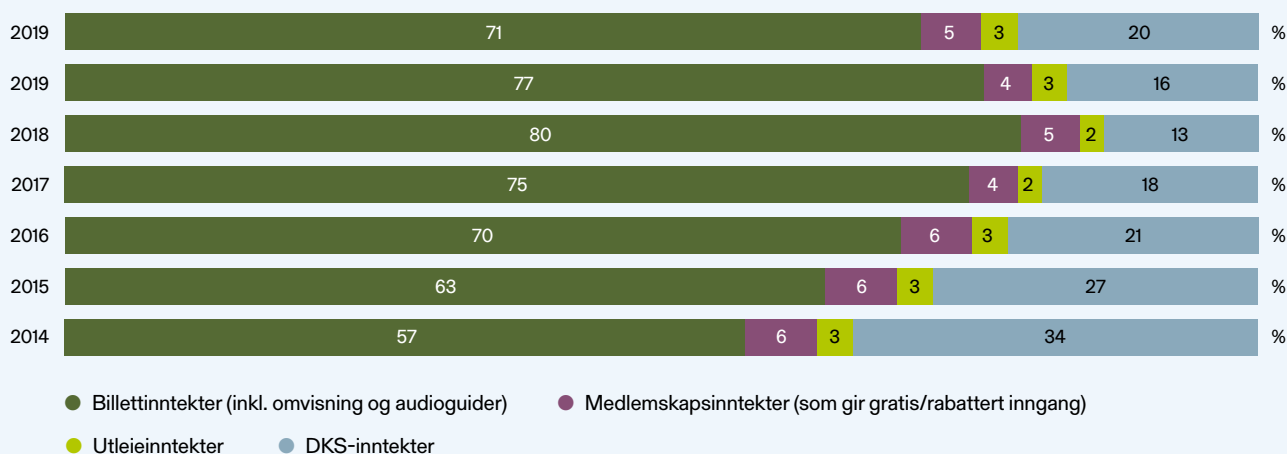
Inntekter fra salg av medlemskap i museer og kunstforeninger har steget fra 5 MNOK i 2019 til 6 MNOK i 2020. Medlemskapsinntektene som er tatt med i rapporten, er avgrenset til medlemskap som gir gratis eller rabattert inngang til utstillinger med visning av visuell kunst.⁴

Inntekter fra utleie av visuell kunst utgjorde 3,5 MNOK i 2020, en økning på 2 prosent fra 2019 da tilsvarende inntekter utgjorde 3,4 MNOK. Inntektene har hatt en svak gjennomsnittlig vekst på 2 prosent fra 2014 til 2019. Inntekter knyttet til Den kulturelle skolesekken (DKS) utgjorde 21 MNOK i 2020.

Det tilsvarer en økning på 1 MNOK fra 2019 (20 MNOK), men en gjennomsnittlig årlig nedgang på 9 prosent per år i perioden fra 2014 til 2019.

Variasjonen i utviklingen i de ulike inntektskategoriene innebærer at fordelingen av visningsinntektene også varierer. I 2020 utgjorde billettinntektene 82 prosent av visningsinntektene for visuell kunst, jmf figur 4.10. Andelen de utgjør i denne kategorien, har steget med 5 prosentpoeng fra 2019 (77 prosent), og billettinntektene er fortsatt den klart største kategorien av de samlede visningsinntektene. Til sammenligning utgjorde billettinntektene 57 prosent i 2014. Andelen til DKS-inntektene har, til tross for vekst i 2018 og 2019, hatt motsatt utvikling og utgjorde i 2020 23 prosent mot 34 prosent i 2014.

▸ Figur 4.10 – Fordeling mellom ulike type visningsinntekter, 2014–2020

Kilder: Kulturtanken, Kulturrådet, Norske Kunstforeninger, Kunst i Skolen, Kunst på Arbeidsplassen og Billedhoggerforeningen.

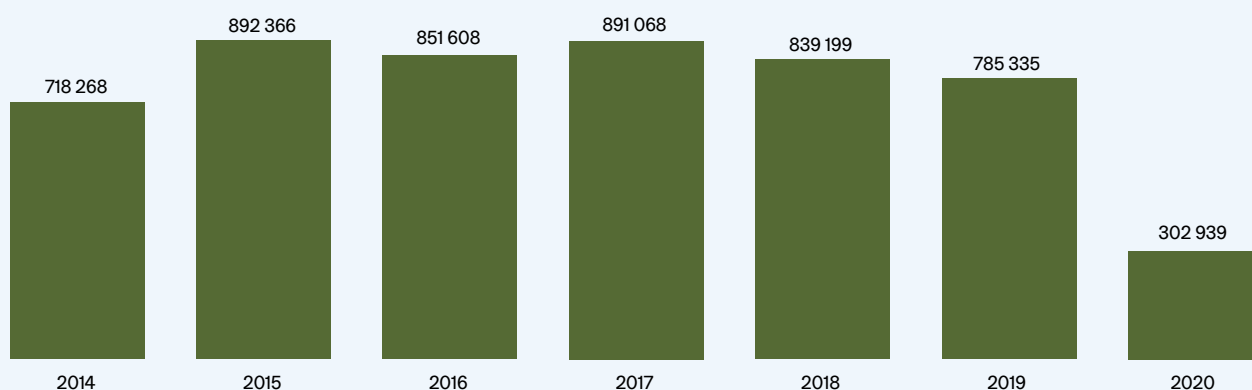
Kunstsentrene har i all hovedsak gratis utstillinger og dermed i svært liten grad inntekter knyttet til visning av visuell kunst. Dette gjelder også kunstutstillinger ved

⁴ Valget om å avgrense medlemskap som gir gratis eller rabattert inngang, skyldes at det bare er i disse tilfellene at medlemskapet kan sies å være en betaling for å oppleve visuell kunst. Medlemskapsinntekter i kunstforeninger eller museer hvor det uansett er gratis adgang, er dermed ikke inkludert.

gallerier og auksjonshus. Kunstforeningene har billettinntekter samlet sett, men dette gjelder kun et fåtall av foreningene, ettersom de fleste har gratis inngang til utstillinger. Det er også verd å merke seg at utlån og byttelån av kunstverk og samlinger skjer i betydelig grad. Nasjonalmuseet har for eksempel omfattende utlånsavtaler i hele Norge for å ivareta sitt nasjonale oppdrag om å gjøre kunsten tilgjengelig for befolkningen. Men selv om utlån og byttelån er utbredt, tas det i liten grad betalt for dette. I forbindelse med slike utlån tas det i mange tilfeller kun betalt for vedlikehold, frakt, forsikring og lignende. Dette omfattes ikke av statistikken.

Nedgangen i antall besøkende med billett på kunstmuseer fra 2019 til 2020 var enorm, fra drøye 785 000 besøkende i 2019 til snau 303 000 i 2020. Antall besøkende med billett på kunstmuseer har imidlertid steget med i gjennomsnitt 2 prosent per år fra 2014 til 2019. Nedgangen fra 2019 til 2020 skyldes fortrinnsvis at mange av visningsstedene måtte holde stengt under store smitteutbrudd i forbindelse med covid-19-pandemien. Tallene på antall besøkende er ikke direkte sammenlignbare med inntektstallene som er presentert tidligere i dette kapittelet. Dette er fordi vi benytter tall fra Museumsstatistikken til å kartlegge antall besøk, og den omfatter ikke samtlige kunstmuseer i Norge.

» Figur 4.11 – Antall besøkende med billett

Kilder: Kulturrådet, Norske Kunstforeninger, Kulturtanken, Oslo DKS, Kunst i Skolen, Kunst på Arbeidsplassen og Billedhoggerforeningen. (Visningsinntekter i utlandet (eksport) omfatter norske visningsaktørers inntekter fra utleie av kunst til utenlandske visningsaktører. Se metodekapittelet 6.5 for nærmere detaljer.)

4.2.3 Opphavsrettslige inntekter

De opphavsrettslige inntektene i den visuelle kunstbransjen er de inntektene som tilfaller rettighetshaverne til visuelle verk i Norge for bruk eller videresalg av deres verk.

De opphavsrettslige vederlagene innkreves og utbetales til rettighetshaverne gjennom de kollektive forvaltningsorganisasjonene BONO, Kopinor og Norwaco. Både BONO, Kopinor og Norwaco krever inn og fordeler vederlag for forskjellige typer utnyttelse og bruk av verk (se tekstboks 4.4.), men for enkelthets skyld er disse vederlagene fremover omtalt som hhv. «BONO-vederlag», «Kopinor-vederlag»

og «Norwaco-vederlag». Vederlag innkrevd av BONO utbetales til den enkelte rettighetshaver, mens vederlag innkrevd av Kopinor og Norwaco utbetales til de visuelle medlemsorganisasjonene som igjen sørger for videre fordeling og utbetaling av vederlaget. I tillegg betaler ulike statlige eller statlig støttede visningssteder såkalt utstillingsvederlag direkte til den enkelte kunstner.

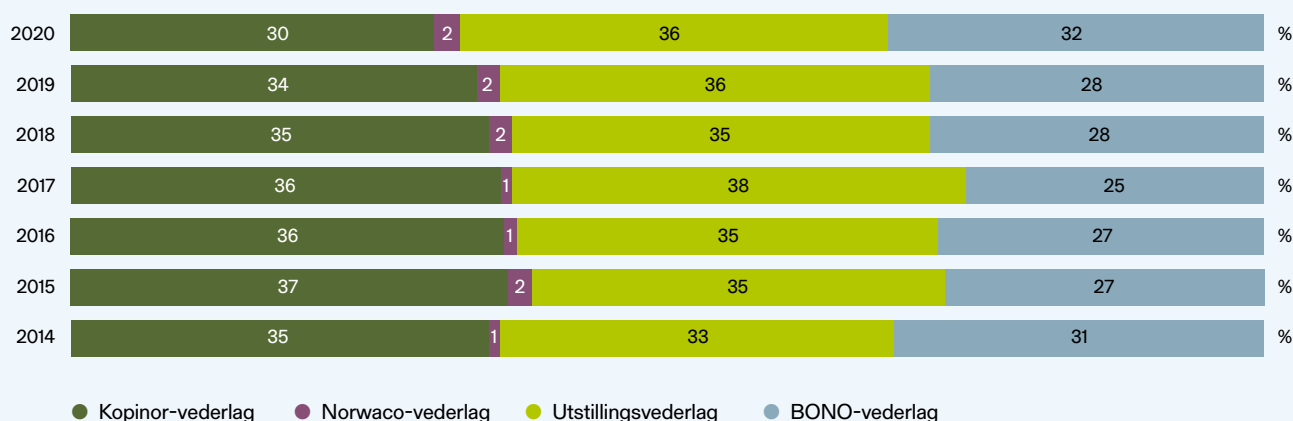
De opphavsrettslige inntektene som tilfalt den visuelle kunstbransjen i Norge, utgjorde 51,4 MNOK i 2020, jmfør tabell 4.6. Dette tilsvarer en vekst på 10 prosent siden 2019, da tilsvarende inntekter utgjorde 46,7 MNOK. I perioden fra 2014 til 2019 har de opphavsrettslige inntektene i gjennomsnitt økt med 6 prosent årlig.

» Tabell 4.5 – Opphavsrettslige inntekter i Norge, 2014–2020 (i MNOK)

Type vederlag	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Kopinor-vederlag	11,8	13,0	13,5	14,7	14,9	15,8	15,6	-1 %	6 %
Norwaco-vederlag	0,2	0,6	0,5	0,6	0,9	1,0	1,0	-1 %	53 %
BONO-vederlag	10,3	9,4	10,1	10,3	11,7	13,1	16,3	24 %	5 %
• Følgerettsvederlag			3,6	2,9	3,5	2,9	3,5	24 %	-6 %
• Lisensieringsvederlag			6,5	7,4	8,6	8,1	8,9	10 %	8 %
• Privatkopieringsvederlag						2,1	3,9	81 %	-
Ustillingsvederlag	11,0	12,4	13,1	15,6	14,5	16,7	18,5	10 %	9 %
Opphavsrettslige inntekter i Norge	33,3	35,4	37,2	41,2	42,0	46,6	51,4	10 %	6 %

* Før 2016 var det ikke mulig å skille følgeretts- og lisensieringsvederlag for inntekter i Norge og utland. Dermed er de presentert samlet for hele perioden, i tillegg til at følgeretts- og lisensieringsvederlag er presentert enkeltvis for 2016 og 2017. Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Kilder: Norwaco, BONO og Kopinor.

» Figur 4.12 – Fordeling av opphavsrettslige inntekter i Norge, 2014–2020

Kilder: Norwaco, BONO og Kopinor.

Vederlag fra Kopinor utgjorde 15,6 MNOK i 2020. Dette tilsvarer en nedgang på 1 prosent fra 2019 (15,6 MNOK), men en gjennomsnittlig årlig vekst på 6 prosent i perioden fra 2014 til 2019. Vederlaget fra Kopinor utgjorde den nest minste andelen

av de opphavsrettslige inntektene til det visuelle kunstfeltet i 2020, tilsvarende 30 prosent, jamfør figur 4.12. Det vil si en relativ nedgang på 4 prosent sammenlignet med de øvrige kategoriene.

Vederlag fra Norwaco utgjorde i 2020 1 MNOK, dette vederlaget var altså det minste av vederlagene i statistikken og utgjorde kun 2 prosent av de totale opphavsrettslige inntektene i 2020.

Utstillingsvederlaget utgjorde 18,5 MNOK i 2020. Dette tilsvarer en økning på 10 prosent fra 2019 (16,7 MNOK) og en gjennomsnittlig årlig vekst på 9 prosent for perioden 2014 til 2019. Utstillingsvederlaget er et vederlag som statlige og statlig støttede utstillingsarrangører betaler til kunstnere som kompensasjon for lån og fremvisning av verk i kunstnerens eie på utstilling i Norge eller i utlandet. Utstillingsvederlaget utgjorde den største andelen av de opphavsrettslige inntektene til det visuelle kunstfeltet i 2020, tilsvarende 36 prosent.

Vederlaget fra BONO er forenklet inndelt i Følgerettsvederlag, Lisensieringsvederlag og Privatkopieringsvederlag (som BONO fra 2020 fordeler til nålevende norske opphavere til visuelle verk, samt til utenlandske rettighetshavere). Samlet utgjorde dette 16,3 MNOK i 2020, og tilsvarer en økning på 24 % sammenlignet med i 2019.

Følgerettsvederlaget i Norge utgjorde 3,5 MNOK i 2020. Dette tilsvarer en økning på 24 prosent fra 2019 (2,9 MNOK). Følgerettsvederlag er et vederlag kunstnere eller deres etterkommere mottar ved videresalg av et opphavsrettslig vernet kunstverk. Dette vederlaget er et internasjonalt regulert vederlag for kunstverk med en salgspris på over 3 000 EUR, og er begrunnet med at kunstneren skal få ta del i verdiøkningen for eget verk. Vederlaget settes som en prosentvis sats av salgssummen ved videresalg og er tatt ut av datagrunnlaget i kapittel 2.

Lisensieringsvederlaget i Norge utgjorde 8,9 MNOK i 2020, noe som tilsvarer en vekst på 10 prosent fra 2019. *Lisensieringsvederlag* er en samlebetegnelse for vederlag som skriver seg fra de lisenser og rammeavtaler BONO inngår om bruk av kunstverk på nett, i publikasjoner og trykksaker, i undervisning, film og TV, i reklame- og markedsføringsammenheng, på produkter og emballasje eller ved andre former for reproduksjon eller tilgjengeliggjøring av verkene for allmenheten.

Det ble ikke skilt mellom følgeretts- og lisensieringsvederlag i Norge og fra utlandet før 2016, og tallene for disse vederlagene er dermed presentert samlet for hele måleperioden i tabell 4.6. Samlet utgjorde disse vederlagene 16,3 MNOK i Norge i 2020, noe som tilsvarer en vekst på 24 prosent fra 2019, da de utgjorde 13,1 MNOK. Veksten har ført til at andelen er større i 2020 enn den var i 2019 (28 prosent) sammenlignet med de øvrige opphavsrettslige inntektene, jamfør figur 4.12.

Privatkopieringsvederlaget er en ordning for å kompensere rettighetshavere for den kopiering av deres verk som finner sted til privat bruk. Ordningen er finansiert over statsbudsjettet. Fra og med andre halvdel av 2018 er selvstendige visuelle (og litterære) verk med i ordningen, og BONO har i samarbeid med de visuelle organisasjonene utbetalt privatkopieringsvederlag til norske opphavere og utenlandske rettighetshavere. I 2020 utgjorde dette totalt 6 MNOK (2,1 MNOK for halve 2018 og 3,9 MNOK for hele 2019).

Tekstboks 4.4

Opphavsrett til visuelle verk

Opphavsrett er betegnelsen på de rettighetene en kunstner har til åndsverk han eller hun har skapt. Grunnlaget for opphavsrett og reglene om dette følger av lov av 15. juni 2018 nr. 40 om opphavsrett til åndsverk (åndsverkloven). Opphavsretten oppstår automatisk når et verk blir skapt, og den varer i 70 år etter utgangen av kunstnerens dødsår. Etter en kunstners død går opphavsretten over til arvingene.

En viktig virkning av opphavsrett er at visuelle kunstnere får mulighet til å kreve økonomisk vederlag når verkene deres brukes, for eksempel i bøker og andre trykksaker, på kort og plakater, i formidling og undervisning, i reklame og markedsføring, på internett eller i tv og film. Vederlaget er både en kompensasjon for arbeidet kunstnerne har hatt med å skape verket, og betaling for at verket blir utnyttet av andre.

Begrepet *opphavsrettslige inntekter* slik det er brukt i dette kapittelet, omfatter vederlag som kunstnere og kollektive forvaltningsorganisasjoner mottar i henhold til avtale om bruk av visuelle verk eller krever inn på annet grunnlag. Vederlag som kreves inn av kollektive forvaltningsorganisasjoner, fordeles enten til kunstnerne/rettighetshaverne hvis verk har blitt brukt, eller til en fagorganisasjon som er ansvarlig for å viderefordre vederlaget. I dag er det følgende forvaltningsorganisasjoner som krever inn og fordeler vederlag for bruk av visuelle verk som er beskyttet av opphavsrett:

- **BONO (Billedkunst Opphavsrett i Norge SA)**
BONO forvalter opphavsretten til over 2.700 norske og 150.000 utenlandske visuelle kunstnere i Norge. BONO lisensierer og inngår avtaler om all bruk av visuelle verk, og sørger for individuell fordeling av vederlag til opphavere og rettighetshavere. BONO inngår lisensavtaler om bruk av visuelle verk med offentlige, ideelle og kommersielle virksomheter. Gjennom lisensavtaler med BONO får forlag og andre utgivere, TV- og filmselskaper, museer, kommersielle foretak, undervisningsinstitusjoner m.m. adgang til å bruke kunst i sin virksomhet. BONO administrerer og følger retten i Norge og sikrer at kunstnere og rettighetshavere mottar vederlag når verk blir videresolgt. Fra og med 2020 fordeler BONO også privatkopieringskompensasjon til rettighetshavere til visuelle verk.
- **Kopinor**
Kopinor inngår avtaler om kopiering og annen bruk av visuelle verk når slike verk inngår i en utgivelse, for eksempel en bok. Kopinor består av 22 medlemsorganisasjoner, blant dem flere fagorganisasjoner på det visuelle feltet. Kopinor fordeler primært vederlag til medlemsorganisasjonene. Vederlag som de visuelle fagorganisasjonene mottar fra Kopinor (kopieringsvederlag), viderefordes for det meste som stipender eller lignende.
- **Norwaco**
Norwaco forvalter rettighetene til visuelle verk som inngår i tv- og filmproduksjoner. Norwaco eies av 35 medlemsorganisasjoner, blant annet fagorganisasjoner på det visuelle feltet. Norwaco fordeler innkrevet vederlag til medlemsorganisasjonene. Vederlag som de visuelle fagorganisasjonene mottar fra Norwaco (kabelvederlag), viderefordes hovedsakelig som stipender eller lignende.

Alle de nevnte organisasjonene har inngått gjensidighetsavtaler med utenlandske forvaltningsorganisasjoner. De kan inngå avtaler på vegne av både norske og utenlandske rettighetshavere, og de kan motta vederlag for bruk av norske rettighetshaveres verk i utlandet.

» Tekstboks 4.5

Kunstnerne som har mottatt høyest følgerettsvederlag fra BONO i 2020

Anna-Eva Bergman
Sverre Koren Bjertnæs
Ida Ekblad
Kai Fjell
Håkon Gullvåg
Gunnar S. Gundersen
Olav Christopher Jenssen
Arne Kavli
Lars Lerin
Bjarne Melgaard
Odd Nerdrum
Rolf Nesch
Kjell Nupen
Terry O'Neill
Kjell Erik Killi Olsen
Terje Brofos (Pushwagner)
Johannes Rian
Skule Waksvik
Jakob Weidemann
Franz West

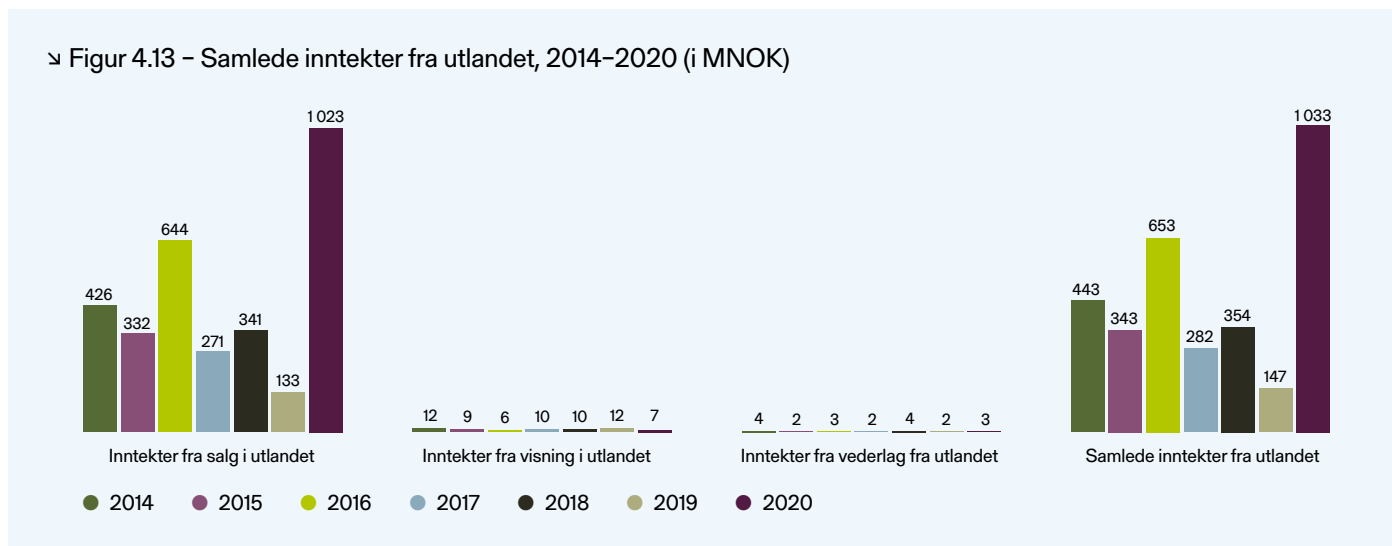
» Tekstboks 4.6

Kunstnere i Norge som var nålevende i 2020, og som mottok høyest følgerettsvederlag fra BONO

Sverre Koren Bjertnæs
Ida Ekblad
Matias Faldbakken
Håkon Gullvåg
Olav Christopher Jenssen
Jone Kvie
Bjarne Melgaard
Odd Nerdrum
Kjell Erik Killi Olsen
Ørnulf Opdahl

4.3 Samlede inntekter fra utlandet

De samlede inntektene fra utlandet utgjorde 1 033 MNOK i 2020, jmfør figur 4.13. Det tilsvarer mer enn syv ganger inntektene fra 2019 (147 MNOK). 2016 og 2020 ser ut til å være unntaksår, da store enkelthendelser påvirket det samlede inntektsnivået.

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Pilene viser gjennomsnittlig årlig vekst.

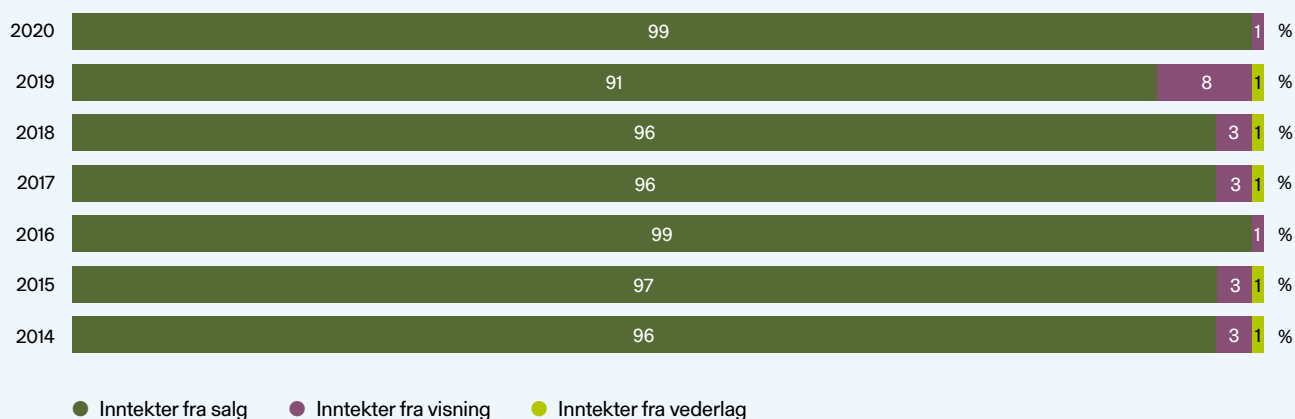
Kilder: Kulturrådet, BONO, SSB, Tolletaten, Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge (KiN) og egen kartlegging blant enkelte auksjonshus.

De samlede inntektene fra utlandet består av inntekter fra salg av visuell kunst i utlandet, inntekter fra visning i utlandet og vederlagsinntekter fra utlandet. *Inntekter fra salg av visuell kunst i utlandet* er i hovedsak knyttet til at aktører fra Norge frakter et kunstverk ut av Norge og selger det på en auksjon i utlandet. Da vil utførselen av verket være registrert som eksport i vår statistikk. *Inntekter fra visning i utlandet* omfatter de inntektene norske museer får gjennom å leie ut verk fra sine samlinger til visningssteder i utlandet. *Vederlagsinntekter fra utlandet* omfatter de vederlagsinntektene som tilfaller norske kunstnere ved videresalg eller lisensiering av deres verk i utlandet.⁵

Inntekter fra salg utgjør den klart største av disse tre kategoriene. I 2020 utgjorde inntekter fra salg av visuell kunst 1 023 MNOK og 99 prosent av de samlede inntektene fra utlandet, jmfør figur 4.13. Inntekter fra visning av visuell kunst i utlandet utgjorde 7 MNOK i 2020 og 1 prosent av de samlede inntektene fra utlandet. Vederlagsinntektene utgjorde i 2020 3 MNOK og under 1 prosent av de samlede inntektene.

⁵ Som samlet inn via BONO og deres søsterorganisasjoner i utlandet

» Figur 4.14 – Fordeling av samlede inntekter fra utlandet, 2014–2020

Kilder: Kulturrådet, BONO, SSB, Tolletaten, Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge (KiN) og egen kartlegging blant enkelte auksjonshus.

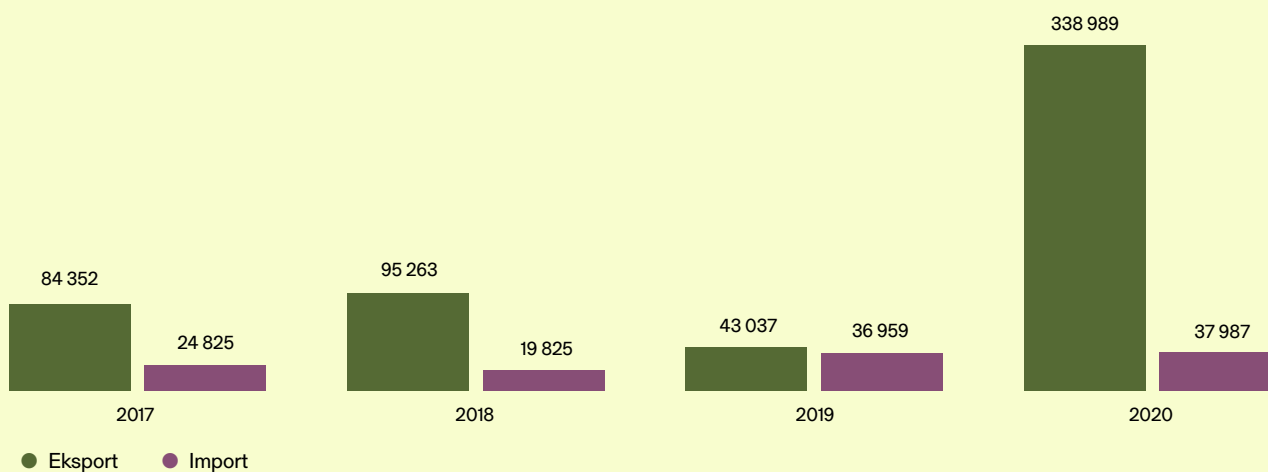
» Tekstboks 4.7

Gjennomsnittlig pris på importerte og eksporterte verk

Gjennomsnittsprisen for verk som ble eksportert fra Norge i 2020, var omtrent 338 000 NOK. Det er langt høyere enn snittprisen i 2019, som var omtrent 43 000 NOK.

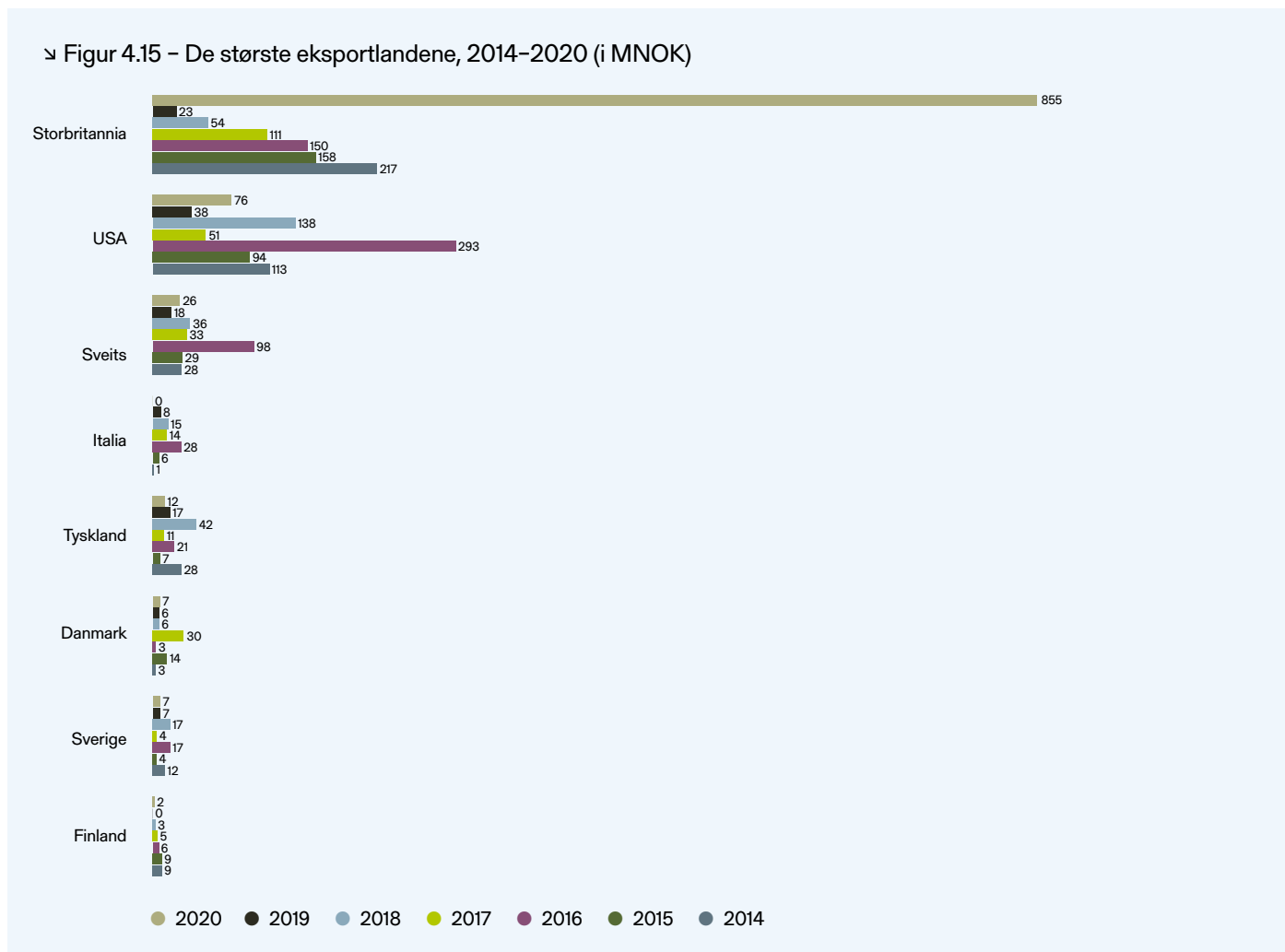
For både videresalg i Norge og importerte verk var tilsvarende tall litt under 38 000 NOK i 2020. Det er marginalt høyere enn i 2019 da gjennomsnittlig pris for slike verk var litt under 38 000 NOK.

Tallene viser altså at de verkene som ble ført inn til Norge i 2020, hadde en lavere snittpris sammenlignet med verkene som ble eksportert. Dette forholdet vedvarte under hele måleperioden. Årsaken til den høye gjennomsnittsprisen for eksporterte verk knyttes til Tolletatens statistikk for verdien av eksporterte verk til Storbritannia på nærmere 855 MNOK i 2020.

4.3.1 Inntekter fra salg av visuell kunst til utlandet

Datamaterialet fra Tolletaten gir anledning til å dele inn inntektene fra salg av visuell kunst til utlandet etter hvilket land inntektene kommer fra – altså hvilket land verkene eksporteres til, jamfør figur 4.15.

Kilder: SSB og Tolletaten.

Storbritannia er det største landet når det gjelder eksport av visuell kunst fra Norge i 2020, målt i verdi. I 2020 utgjorde inntektene fra salg av visuell kunst til eller i Storbritannia 855 MNOK, jamfør figur 4.15. Oversikten viser tydelig at inntektene fra Storbritannia har økt enormt fra året før og er nærmere fire ganger så høye som i 2014 (217 MNOK).

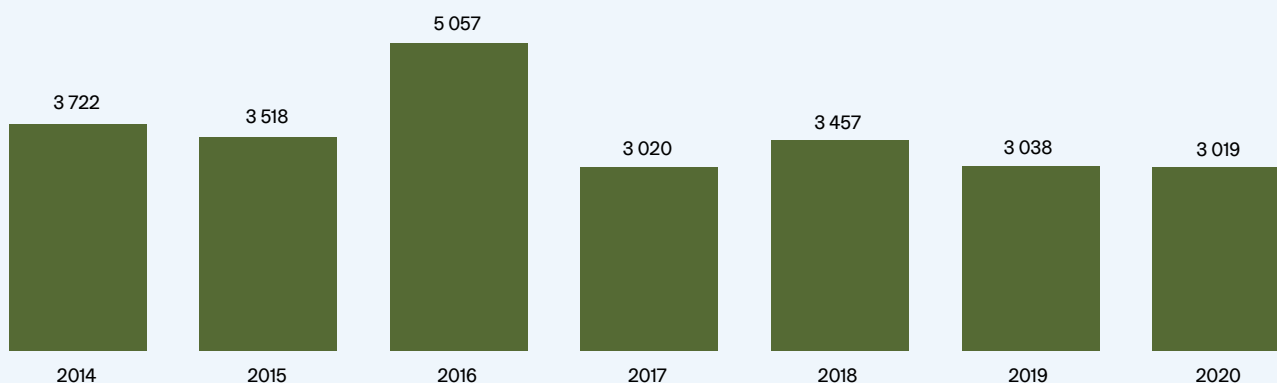
For USA er oversikten preget av den tydelige økningen i 2016. Dette kan sannsynligvis tilskrives salget av ett enkelt verk i 2016, nemlig «Pikene på broen» av Edvard Munch. Dette verket ble solgt i New York for over 400 MNOK. Selv om selgeren var anonym, tyder eksporttallene på at verket ble eksportert fra Norge. Hvis vi ser bort fra den sterke veksten i 2016, har eksport fra Norge til USA en negativ trend.

Blant de øvrige landene som det eksporteres kunst til, varierer det hvilke land som er inne på «topp 5-listen» fra år til år.

De reelle eksportinntektene vil sannsynligvis være noe høyere enn det statistikken viser. Dette er fordi eksportinntektene som presenteres her, er basert på Tolletatens tall på eksport av visuell kunst ut av Norge.⁶ Salgsverdien på en auksjon i utlandet vil kunne være høyere enn estimert verdi ved utførsel. Det blir tydelig med salget av «Pikene på broen» i 2016, som nevnt tidligere. Tolletatens tallgrunnlag og bruken i vår statistikk redegjør vi nærmere for i metodekapittelet.

Oversikten over antall eksporterte kunstverk viser en marginal nedgang fra 2019 til 2020. Antall eksporterte visuelle kunstverk har, sett bort fra målingen i 2016, ligget på et relativt stabilt nivå de siste årene, jamfør figur 4.16. I 2020 ble det eksportert 3 019 kunstverk, mens i 2019 ble det eksportert 3 038 verk fra Norge. At trenden i antall verk og samlede inntekter ikke følger hverandre, indikerer at eksportinntektene blir påvirket av salg av enkeltverk med særlig høy verdi.

» Figur 4.16 – Antall visuelle kunstverk eksportert fra Norge, 2014–2020

Kilder: SSB og Tolletaten.

4.3.2 Inntekter fra utleie av visuell kunst til aktører i utlandet

Den andre kategorien av inntekter fra utlandet stammer fra norske aktørers utleie av visuell kunst til aktører i utlandet. Disse inntektene var 7 MNOK i 2020, jamfør figur 4.13.

Også internasjonalt forekommer utlån og byttelån av kunstverk og samlinger, men som nevnt under avsnitt 4.2.2 tar aktørene i liten grad betalt for dette. I forbindelse med slikt utlån tas det fortrinnsvis kun betalt for vedlikehold, frakt, forsikring og lignende, som ikke omfattes av statistikken.

⁶ Det betales ikke toll på import og eksport av visuell kunst til og fra Norge, men all kunst skal likevel deklarereres for Tollvesenet ved innførsel og utførsel. SSB henter tall fra Tollvesenets informasjonssystem med næringslivet (TVINN).

4.3.3 Opphavsrettslige inntekter fra utlandet

Opphavsrettslige inntekter fra utlandet er inntekter utenlandske opphavsrettsorganisasjoner har samlet inn i utlandet, og som tilfaller opphavspersoner i Norge. I 2020 utgjorde dette 2,6 MNOK, jmf tabell 4.6. Det er betydelig høyere enn i 2019 (1,6 MNOK) og tilsvarer en økning på 62 prosent. Samtidig er inntektene 1 MNOK lavere i 2020 enn i 2018 (3,6 MNOK) når vi justerer for prisvekst.

Blant de opphavsrettslige inntektene fra utlandet er vederlagene fra BONO som utgjør den største andelen. Til sammen utgjorde disse vederlagene 2,3 MNOK i 2020. Også disse vederlagene har steget betydelig sammenlignet med 2019 (1,2 MNOK). Samtidig var inntektene 900 000 NOK lavere i 2020 enn i 2018 (3,2 MNOK). Endringene i disse inntektene kan ifølge BONO knyttes til naturlige svingninger og variasjoner i når vederlagene realiseres.

↘ Tabell 4.6 – Samlede opphavsrettslige inntekter fra utlandet, 2014–2020 (i MNOK)

Type vederlag	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2012–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Kopinor-vederlag	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	-35 %	9 %
Norwaco-vederlag	0,2	0,0	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2	-1 %	2605 %
BONO-vederlag	4,0	2,3	2,3	1,6	3,2	1,2	2,3	91 %	-7 %
Opphavsrettslige inntekter fra utlandet	4,3	2,5	3,1	2,0	3,6	1,6	2,6	62 %	6 %

Note: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Norwaco-vederlaget fra utlandet var tilnærmet null i 2015, og gjennomsnittlig årlig endring er dermed utelatt fra tabellen.
Kilder: Norwaco, BONO og Kopinor.

5 Scenekunst i tall

De samlede inntektene i den norske scenekunstbransjen i 2020 var på 603 MNOK, jamfør tabell 5.1. Dette omfatter inntekter fra scenekunstforestillinger og opphavsrettsinntekter generert både i hjemmemarkedet (i Norge) og i utlandet (eksport). Tilsvarende var de samlede inntektene i 2019 på 1 295 MNOK. Fra 2019 til 2020 har de samlede inntektene i scenekunstbransjen dermed falt med 53 prosent. Den gjennomsnittlige årlige endringen fra 2016 til 2019 var på 3 prosent.

» Tabell 5.1 – Samlede inntekter i Norge og fra utlandet, 2016–2020 (i MNOK)

	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020	2016–2019
						Endring	Gjennomsnittlig årlig endring
Samlede inntekter i Norge	1 176	1 232	1 256	1 276	597	-53 %	3 %
Samlede inntekter fra utlandet	8,1	13,0	11,1	18,4	5,7	-69 %	37 %
Samlede inntekter totalt	1 184	1 245	1 267	1 295	603	-53 %	3 %

Note 1: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Note 2: Se metodekapittelet for en nærmere beskrivelse av datakilder, variabeldefinisjoner og beregninger.

Scenekunsten kjennetegnes av å være en kollektiv kunstart. Det innebærer at mange ulike profesjoner er involvert i kunstprosessen. Denne tverrfagligheten er med på å gjøre det til en kompleks øvelse å definere og kartlegge scenekunsten. I denne rapporten opererer vi med *scenekunst* som et samlebegrep for teater, dans, opera, performance, show, revyer og standup.

Et annen kjennetegn på scenekunst er at kunsten utøves i direkte møte med publikum. En implikasjon av dette er at inntektene fra scenekunst først og fremst genereres gjennom salg av billetter i forbindelse med fremføring og ikke gjennom salg av fysiske eller digitale objekter på samme måte som i musikkbransjen (cd-er, nedlastning og strømming), i litteraturbransjen (bøker, e-bøker og lydbøker) og innenfor visuell kunst (malerier, skulpturer og andre kunstverk). Det eneste faste produktet som selges og kan generere salgsinntekter innenfor scenekunst, er salg av filmer og dvd-er med innspilte scenekunstforestillinger (i hovedsak opera). I forbindelse med den første rapporten for *Scenekunst i tall* undersøkte Rambøll omfanget av dette i Norge. Vi fant at dette markedet er svært lite og genererer små inntekter. På det grunnlaget ble det besluttet ikke å inkludere salg av innspilt scenekunst på dvd/film i statistikken. De samlede inntektene i scenekunstbransjen i denne rapporten refererer til inntekter fra scenekunstforestillinger og opphavsrettsinntekter generert i Norge og i utlandet.

Inntektene fra fremføringer av scenekunst på visningssteder i Norge er i all hovedsak billettinntekter, mens inntektene fra utlandet i all hovedsak er honorarinntekter fra fremføring av scenekunstproduksjoner.

Filmer, drama og serier som er laget spesielt for film og tv-innspillinger, omfattes ikke av denne rapporten. Samtidig vises noe scenekunst også på tv eller på kino. Gimle kino i Oslo overfører for eksempel ofte operaforestillinger fra utenlandske operahus. Inntekter fra denne typen visninger av scenekunst er kartlagt i denne undersøkelsen.

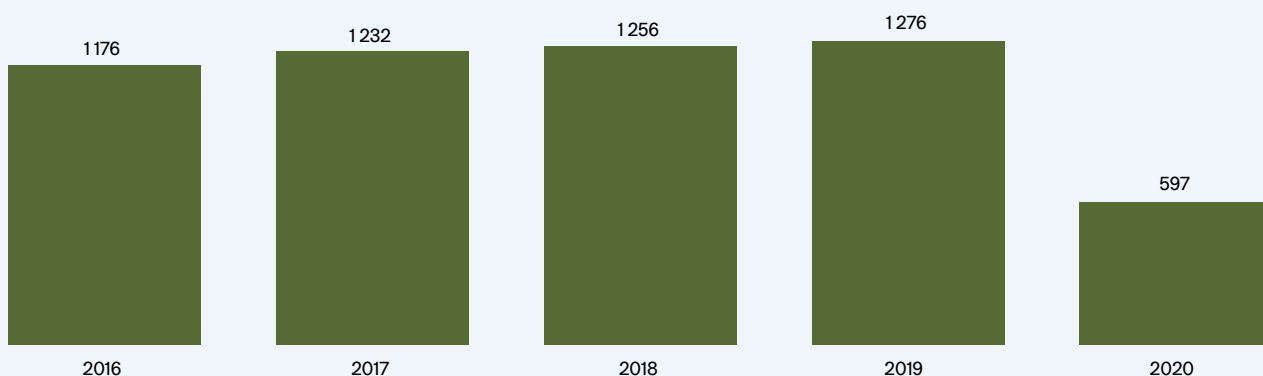
Det samme gjelder inntekter knyttet til NRKs kjøp av scenekunstforestillinger for kringkasting.

I de neste kapitlene beskriver vi nærmere hvordan inntektene i scenekunstbransjen fordeles seg på markedet i Norge og i utlandet, og hvordan inntektene er fordelt på ulike underkategorier.

5.1 Samlede inntekter i Norge

I 2020 var de samlede inntektene i scenekunstbransjen i Norge på 597 MNOK, jamfør figur 5.1 og tabell 5.2. Dette inkluderer billettinntekter fra scenekunstforestillinger i Norge og opphavsrettsinntekter utbetalt til norske rettighetshavere. Sammenlignet med fjorårets måling har inntektene i scenekunstbransjen på hjemmemarkedet falt med 54 prosent. Den gjennomsnittlige årlige endringen mellom 2016 og 2019 var på 3 prosent, som vist i tabell 5.2.

» Figur 5.1 Fremføringsinntekter og opphavsrettsinntekter i det norske markedet, 2016–2020 (i MNOK)

Note 1: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Note 2: Samlede inntekter i Norge vises også i tabell 5.1.

Kilder: Den kulturelle skolesekken / Kulturtanken, E-billett, Eventim, Hoopla, Kulturrådet, Nordisk Film, NRK, Norske Historiske Spel, TicketCo, Ticketmaster, Trondheim Kino og egen kartlegging blant enkeltaktører med egen scene.

» Tabell 5.2 – Fremføringsinntekter og opphavsrettsinntekter i det norske markedet, 2016–2020 (i MNOK)

	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020	2016–2019
						Endring	Gjennomsnittlig årlig endring
Fremføringsinntekter i Norge	1 171	1 226	1 248	1 267	593	-54 %	3 %
Opphavsrettsinntekter i Norge	4,4	6,1	8,3	9,3	4,1	-62 %	29 %
Samlede inntekter til scenekunstbransjen i Norge	1 176	1 232	1 256	1 276	597	-54 %	3 %

Note 1: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Note 2: Samlede inntekter i Norge vises også i tabell 5.1 og figur 5.1. Kilder: Den kulturelle skolesekken / Kulturtanken, E-billett, Eventim, Hoopla, Kulturrådet, Nordisk Film, NRK, Norske Historiske Spel, TicketCo, Ticketmaster, Trondheim Kino og egen kartlegging blant enkeltaktører med egen scene.

5.1.1 Fremføringsinntekter i Norge

Inntekter fra fremføring av scenekunst i Norge i 2020 er beregnet til å utgjøre 593 MNOK, jamfør tabell 5.2 og 5.3.

Inntekter refererer i all hovedsak til billettinntekter fra fremvisning av scenekunst. Tallene reflekterer altså hva forbrukerne har betalt for å oppleve ulike former for scenekunst i 2020. Forbrukerne er først og fremst enkeltpersoner som har kjøpt billetter til billetterte scenekunstarrangementer i Norge.

Når vi har hentet inn data for billettinntekter, har vi tatt utgangspunkt i visningsarenaer for scenekunst. Tallene som presenteres i denne statistikken, dekker en svært stor andel av visningsarenaene for scenekunst, og Rambøll vurderer tallene som dekkende og reliable i så måte. Denne tilnærmingen tillater imidlertid ikke å skille mellom ulike typer visningsarenaer (for eksempel offentlig finansierte programmerende og produserende teatre og privatteatre – se følgende kapittel). Vi kan imidlertid skille mellom fremføringsinntekter fra henholdsvis visningsarenaer, historiske spel, Den kulturelle skolesekken, kinofremvisninger av scenekunst og kjøp av scenekunstforestillinger for visning på tv, siden disse dataene er samlet inn separat.

5.1.1.1 Visningsarenaer for scenekunst

Billettinntektene fra visningsarenaer for scenekunst er beregnet til 571 MNOK i 2020, jamfør tabell 5.3. Dette tilsvarer en nedgang på 52 prosent fra 2019, da tilsvarende inntekter var på 1 199 MNOK. Mellom 2016 og 2019 var det en gjennomsnittlig årlig endring på 4 prosent.

» Tabell 5.3 – Inntekter fra scenekunstforestillinger i Norge, 2016–2020 (i MNOK)

	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2016–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Visningsarenaer for scenekunst	1 055	1 112	1 134	1 199	571	-52 %	4 %
Den kulturelle skolesekken	53	58	48	46	15	-68 %	-4 %
Historiske Spel	54	53	62	17	2	-88 %	-19 %
Kinofremvisninger av scenekunst	1,1	1,2	1,8	2,4	0,9	-61 %	31 %
Kjøp av scenekunstforestilling for visning på TV	7,1	1,6	0,9	2,2	3,6	62 %	7 %
Samlede fremføringsinntekter i Norge	1 171	1 226	1 248	1 267	593	-53 %	3 %

Note 1: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Note 2: Samlede fremføringsinntekter i Norge vises også i tabell 5.2. Kilder: Den kulturelle skolesekken / Kulturtanken, E-billett, Eventim, Hoopla, Kulturrådet, Nordisk Film, NRK, Norske Historiske Spel, TicketCo, Ticketmaster, Trondheim Kino og egen kartlegging blant enkeltaktører med egen scene

Scenekunst formidles på en rekke ulike typer visningsarenaer. De nasjonalt støttede produserende og programmerende scenene er viktige arenaer for fremføring av scenekunst.

De produserende scenene kjennetegnes ved at de produserer egne oppsetninger, men har ulik organisering og varierende grad av faste ensembler og kunstnere engasjert på prosjektbasis. Innenfor dans er det kun Nasjonalballetten og Carte Blanche som er produserende institusjoner med faste stillinger for dansere.

Programmerende scener kjennetegnes av at de i større grad inviterer kompanier til å spille på scenene og i mindre grad produserer oppsetninger selv. Disse scenene er dermed viktige for formidlingen av frittstående kompaniers forestillinger.

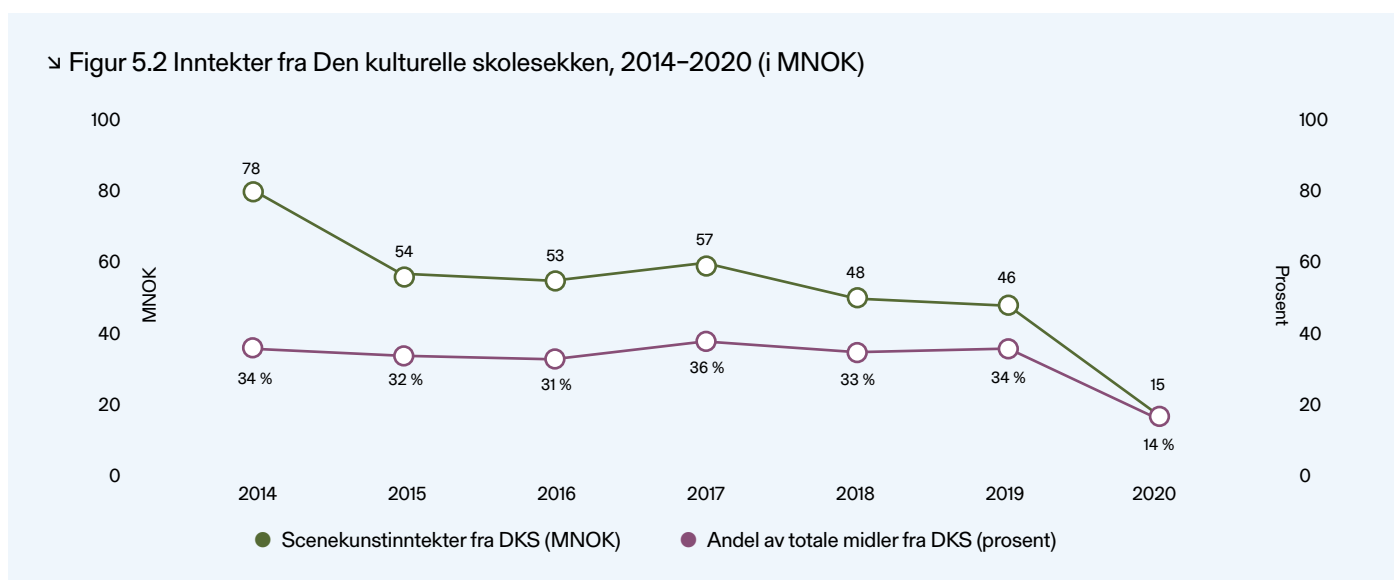
Mens de programmerende scenene i økende grad også co-produserer forestillinger, arbeider de produserende teatrene i økende grad også programmerende og i samarbeid med frittstående kompanier.

Statistikken omfatter nasjonale og regionale institusjoner samt offentlig finansierte produserende og programmerende teatre og scener. I tillegg til de offentlig finansierte produserende og programmerende teatrene kommer privateide teatre som ikke mottar fast offentlig tilskudd. De største privatteatrene er organisert i foreningen Produsentforeningen for Privatteatre. Videre er de mange kulturhusene og andre former for lokale scener viktige visningsarenaer for scenekunst.

5.1.1.2 Den kulturelle skolesekken

I tillegg til billettinntekter fra et bredt spekter av visningsarenaer for scenekunst har vi inkludert honorarer fra Den kulturelle skolesekken (DKS) i tallgrunnlaget. Publikummet til Den kulturelle skolesekken er skoleelever som får se forestillingene gratis. Den kulturelle skolesekken har dermed ikke billettinntekter, men kunstnerne og institusjoner får utbetalt honorar for opptredenene. Inntektene er skilt ut fra billettinntekter fordi de representerer en annen type inntekt.

Våre beregninger viser at inntektene fra formidlet scenekunst gjennom Den kulturelle skolesekken (DKS) i 2020 utgjorde 15 MNOK, jmf figur 5.2. Sammenlignet med 2019 har inntektene fra scenekunst gjennom Den kulturelle skolesekken hatt en nedgang på 68 prosent.

Note 1: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

Note 2: Inntekter fra DKS vises også i tabell 5.3.

Kilder: Den kulturelle skolesekken.

» Tekstboks 5.1

Den kulturelle skolesekken

Den kulturelle skolesekken (DKS) er en nasjonal satsing som skal sørge for at alle skoleelever i Norge får oppleve profesjonell kunst og kultur. Ordningen gir elever over hele landet mulighet til å møte hele bredden av kulturuttrykk: scenekunst, visuell kunst, musikk, film, litteratur og kulturarv. For scenekunst produseres det i stor grad egne oppsetninger for Den kulturelle skolesekken, som scenekunstnere så reiser rundt og formidler til elevene.

Den kulturelle skolesekken er et samarbeidsprosjekt mellom kultur- og opplæringssektoren på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. I hovedsak er det fylkeskommunene som forvalter og fordeler midler til kommunene, men det er også 12 såkalte direktekommuner som mottar og forvalter alle midler selv. I 2016 ble Kulturtanken opprettet som en egen etat med det nasjonale ansvaret for Den kulturelle skolesekken, og inntektstallene fra DKS er hentet herfra. Se metodekapittelet for en mer detaljert beskrivelse av hva som inngår i disse tallene.

5.1.1.3 Kinofremvisninger av scenekunst

Scenekunstforestillinger overføres i noen tilfeller på kino (for eksempel overføring av operaforestillingen *Carmen* fra Metropolitan Opera i New York på Gimle kino i Oslo). Scenekunsten er i mindre grad digitalisert enn andre kunstformer. Foreløpig er kino den fremste arenaen for strømming av teater og annen scenekunst, og det er først og fremst utenlandske forestillinger som strømmes. Opera var den første av scenekunstsjangrene til å bli strømmet på kino.¹

Vi har inkludert billettinntekter fra slike overføringer av scenekunstforestillinger på kino i statistikken. De to kinoaktørene vi har innhentet data fra, Nordisk Film og Trondheim Kino, solgte til sammen 3 701 billetter til kinofremvisninger av scenekunstforestillinger i 2020. Dette ga en inntekt på 1,0 MNOK.²

Disse inntektene er knyttet til 16 ulike forestillinger. Det var primært utenlandske operaer som ble overført på Nordisk Films og Trondheim Kinos kinoer i 2020, som for eksempel *The Gershwins' Porgy and Bess*, men også standup, som *The Arman Show*.

5.1.1.4 Kjøp av scenekunstforestillinger for fremvisning på tv

Utgifter NRK har hatt knyttet til kjøp av scenekunstforestillinger som de har vist på tv, utgjorde 3,6 MNOK i 2020. Dette er mindre enn i 2016, da det ble kjøpt scenekunstforestillinger for 7,1 MNOK, men det er en betydelig økning fra 2019,

1 Gran, Anne-Britt og Rikke Gürgens Gjørsum (2019). *Teaterbransjen. Delbransjer, organisering og finansiering*. Oslo, Universitetsforlaget. S.12, 171.

2 Som redegjort for i metodekapittelet kan vi ikke utelukke at andre kinoaktører overfører scenekunstforestillinger på samme måte. Vi har ikke innhentet tall fra landets mange kommunale kinoer, og det er grunn til å tro at noen av disse kan ha overført scenekunstforestillinger.

da det bare ble kjøpt inn for 2,2 MNOK. Kjøpene knytter seg til både norske og utenlandske titler. I 2020 knytter disse utgiftene seg til flest utenlandske titler, men størsteparten av midlene gikk til innkjøp av norske titler.

» Tekstboks 5.2

Norsk Scenekunstbruk

Norsk Scenekunstbruk er en nasjonal formidler av scenekunst og et kompetansenettverk for scenekunstheltet for barn og unge. Som den største aktøren innen scenekunst for Den kulturelle skolesekken jobber Scenekunstbruket for at barn og unge får oppleve profesjonell scenekunst. Siden 2009 har de også hatt ansvaret for forvaltningen av produksjonsmidlene til scenekunst innenfor Den kulturelle skolesekken gjennom støtteordningen *Spenn*.

Kilde: Norsk Scenekunstbruk

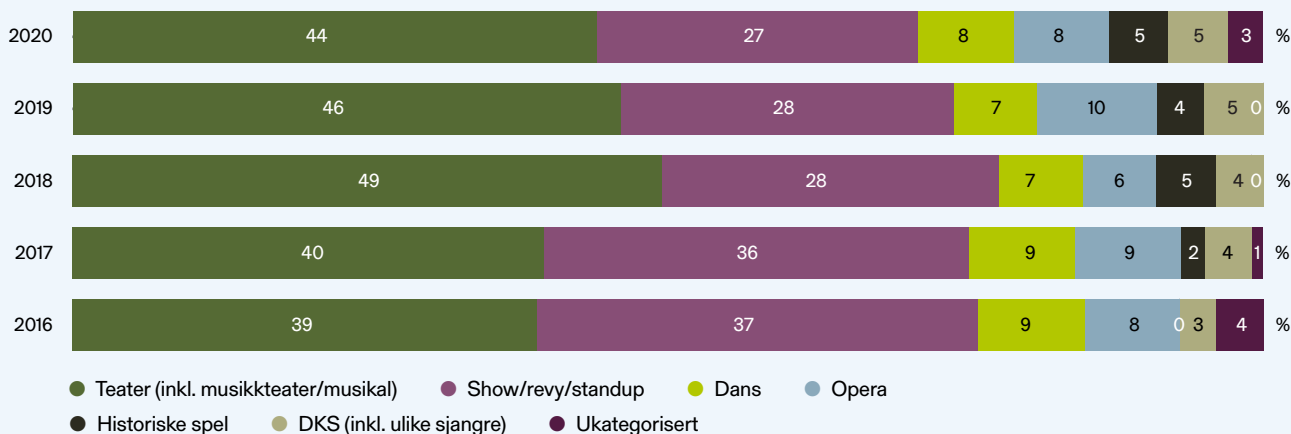
5.1.2 Fordeling på ulike kunstuttrykk

Datagrunnlaget gir mulighet til å bryte ned billettinntektene på ulike kunstuttrykk/sjanger.³ I femårsperioden vi har målt, har teater og revy/show/standup vært de to mest inntektsbringende scenekunstsjangrene. De utgjorde henholdsvis 39 og 37 prosent av de samlede inntektene fra scenekunstforestillinger i 2020. Teater omfatter i denne sammenheng også musikkteater/musikal og barneteater. Dette er en liten nedgang i andelen for teater, som utgjorde 40 prosent i 2019, mens det er en oppgang for revy/show/standup, som utgjorde 36 prosent i 2019.

Videre utgjorde inntekter fra billetter til danseforestillinger 9 prosent. Sjangeren dans omfatter i denne sammenheng alle former for dans, herunder klassisk dans, samtidsdans, hiphop, folkedans med mer. Opera utgjorde 8 prosent av de samlede billettinntektene, historiske spel utgjorde 0,5 prosent, og Den kulturelle skolesekken utgjorde 3 prosent. Kinofremvisninger av scenekunst utgjorde 0,2 prosent, og kategorisert scenekunst utgjorde 4 prosent i 2020. Figur 5.3 viser hvordan billettinntektene er fordelt på sjanger.

3 Det er visningsarenaene selv som har kategorisert opptredenen etter kunstuttrykk/sjanger.

» Figur 5.3 – Inntekter fra scenekunstforestillinger i Norge fordelt på ulike kunstneriske uttrykk, 2016–2020 (prosentandeler av total)

Kilder: Den kulturelle skolesekken / Kulturtanken, E-billett, Eventim, Hoopla, Kulturrådet, Nordisk Film, NRK, Norske Historiske Spel, TicketCo, Ticketmaster, Trondheim Kino og egen kartlegging blant enkeltaktører med egen scene.

» Tabell 5.4 Inntekter fra scenekunstforestillinger i Norge fordelt på ulike scenekunstuttrykk, 2016–2020 (i MNOK)

	2016	2017	2018	2019	2020	2019–2020 Endring	2016–2019 Gjennomsnittlig årlig endring
Teater (inkl. musikkteater/musikal)	512	567	617	506	233	-54 %	0 %
Show/revy/standup	315	338	354	455	219	-52 %	14 %
Dans	96	82	82	116	52	-55 %	9 %
Opera	97	118	74	115	47	-59 %	13 %
Historiske Spel	56	55	64	19	3	-85 %	-18 %
Kinofremvisninger av scenekunst	1,1	1,3	1,8	1,9	1,0	-48 %	21 %
Ukategorisert	40	6,0	5,4	7,4	22,6	205 %	-19 %
DKS (inkluderer ulike sjangre)	55	60	50	48	16	-67 %	-4 %
Samlede inntekter fra scenekunstforestillinger i Norge	1 171	1 226	1 248	1 267	593	-53 %	3 %

Note 1: Siden de totale inntektene er relativt små, vil selv beskjedne endringer i reelle tall gi stort utslag i prosentvis endring. Note 2: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

Note 3: Vederlagsinntekter til dramatikere i Norge vises også i tabell 5.2. Note 4: På grunn av nytt saksbehandlingssystem utbetalte Dramas kun vederlag i 1.–3. kvartal 2018, og vederlag for 4. kvartal ble utbetalt i 2019.

Kilder: Dramas, Kopinor, Nordiska og Songbird.

Billettinntekter fra teaterforestillinger utgjorde 233 MNOK i 2020. Dette representerer en nedgang på 54 prosent fra 2019, jmf tabell 5.4. Tilsvarende utgjorde billettinntekter fra show/revy/standup 219 MNOK. Dette er en nedgang på 52 prosent sammenlignet med 2019, da tilsvarende billettinntekter var 455 MNOK.

Billettinntekter fra danseforestillinger utgjorde 52 MNOK i 2020, noe som tilsvarer en nedgang på 55 prosent fra 2019. Operaforestillinger utgjorde 115 MNOK i 2020. Dette er en nedgang på 55 prosent sammenlignet med 2019, da tilsvarende billettinntekter var 116 MNOK, jf. tabell 5.4. Nedgangen i 2018 skyldes i hovedsak at enkelte av visningsstedene satte opp færre operaforestillinger i 2018 enn i både 2017 og 2019.

5.1.3 Opphavsrettsinntekter i Norge

Det er en rekke kunstnergrupper på scenekunstheltet som i henhold til lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven)⁴ har rettigheter til sine verk. For *skapende kunstnere* (som dramatikere/forfattere, komponister, koreografer, scenografer, lydkunstnere og lyskunstnere) gjelder vernetiden i 70 år etter opphavspersonens død. Dette er såkalte *originære rettigheter*. *Utøvende kunstners* rettigheter omtales i åndsverkloven som *nærstående rettigheter*. For utøvende kunstnere (som skuespillere, dansere og operasangere) gjelder vernetiden i 70 år fra fremføringen eller offentliggjøringen. For utøvende kunstners og produsenters rettigheter til *lydopptak* ble vernetiden nylig forlengt fra 50 til 70 år etter det året opptaket ble utgitt eller offentliggjort.⁵

Scenekunst kjennetegnes av tverrfaglighet. Derfor kan visse stykker, for eksempel en musikal, ha flere opphavspersoner. Alle opphavspersonene eller deres representanter⁶ må gi samtykke og få betalt dersom noen vil ta i bruk hele eller deler av et slikt stykke. Hvis man ikke oppfører stykket slik det er skapt, men ønsker å foreta endringer, må man ha tillatelse fra rettighetshaverne og originære opphavspersoner (på grunn av ideelle rettigheter).

» Tekstboks 5.3

Opphavsrett i åndsverkloven

Åndsverkloven (lov om opphavsrett til åndsverk mv.) gir opphavspersoner eierskap til sine verk. Den gir opphavspersonen enerett til verket og bruken av verket. Opphavsretten er personlig, det vil si at den tilfaller den personen som har skapt verket eller utført en presentasjon, ikke arbeidsgiver eller oppdragsgiver. I Norge oppstår opphavsretten automatisk (det vil si uten krav om registrering eller påberopelse) dersom verket har verkshøyde, det vil si er preget av litterær eller kunstnerisk selvstendighet og originalitet og bærer preg av opphavspersonens kreative innsats. Opphavsretten verner ikke innhold/ideer/konsepter, men snarere formgivningen / åndsverkets uttrykk.

Åndsverkloven gir både ideelle og økonomiske rettigheter. Ideelle rettigheter gjelder så lenge verket eksisterer. De innebærer retten til å bli navngitt og til respekt for opphavspersonen og kunsten som er skapt. Økonomiske rettigheter omfatter opphavspersonens enerett til å fremstille eksemplarer og gjøre verket tilgjengelig for allmennheten ved spredning, visning og fremføring. Ved å overføre rettigheter til andre kan opphavspersonen få inntekter for bruk av sitt verk gjennom utbetaling av engangsvederlag og/eller royalties (ofte en prosentandel av billettinntektene). Ved overføring av rettigheter gjøres avtale om bruk av åndsverket og varigheten av overdragelsen.

4 Åndsverkloven. (1961). Lov om opphavsrett til åndsverk mv

5 Kulturdepartementet. (2017). Om opphavsretten.

6 Representanter som forvalter rettighetene for dem, slik som dramatikerforbund, agent, opphavsrettsorganisasjon, teaterforlag eller arving.

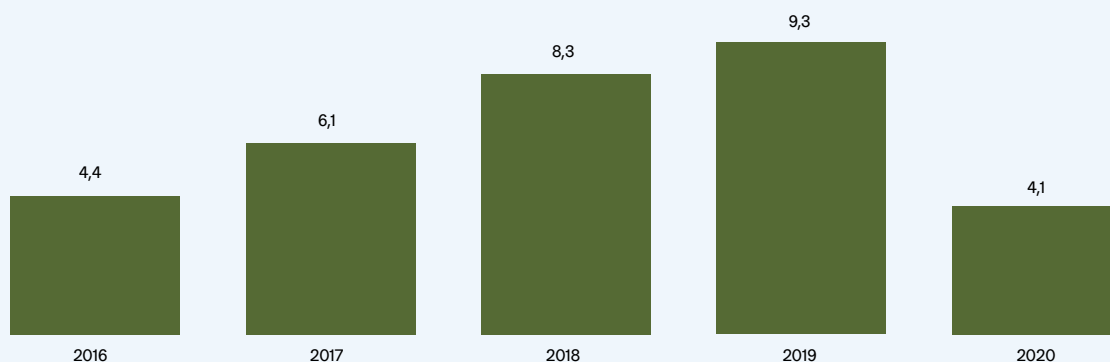
I forbindelse med datainnsamlingen til den første rapporten for *Scenekunst i tall* ble vi gjort oppmerksom på at det i liten grad utbetales vederlag til nålevende scenekunstinstruktører, koreografer, scenografer og kostymedesignere. Dramatikerne utgjør imidlertid et unntak, og vi inkluderte derfor vederlag utbetalt til denne kunstnergruppen. I forbindelse med 2018-målingen undersøkte Rambøll nærmere hvilke strukturer og rutiner som finnes for utbetaling i forbindelse med opphavsrett i scenekunstbransjen. Tilbakemeldingene fra aktørene i bransjen var at det i liten grad utbetales opphavsrettslige vederlag i bransjen, til tross for at både skapende og utøvende kunstnere har opphavsrett til sine verk ifølge åndsverkloven. Enkelte kunstnergrupper har en forståelse av at opphavsrettslige utbetalinger er innbakt i lønn eller honorarutbetalinger. Rambøll har undersøkt dette nærmere og diskutert forståelsen med referansegruppen. Det viser seg at denne forståelsen gjelder enkelte kunstnergrupper innenfor scenekunstbransjen, og slik avtaleverkene foreligger i dag, er det ikke mulig å definere hvor stor andel av lønningen som eventuelt knytter seg til opphavsrettsinntekter.

Det er altså forskjeller i praktiseringen av opphavsrettslige utbetalinger mellom ulike profesjoner/kunstnergrupper innenfor scenekunstbransjen. I tillegg er det også forskjell mellom institusjonsteatrene, det frie feltet og privatteatrene. Norske dansekunstnere har en egen avtale med Spekter for koreografer gjennom teateroverenskomsten. En koreografi som er skapt av et av institusjonsteatrene, er underlagt regler som ivaretar utbetaling av royalties gjennom koreografavtalen med Spekter, mens det per i dag ikke finnes regler om vederlag og royalties for verk som er produsert i det frie feltet og gjester de programmerende husene. Institusjonsteatrene har, gjennom NTO/Spekter, avtaler for henholdsvis sceneinstruktører/scenografer og dramatikere (SIK-avtalen). I disse avtalene er det fastsatt en presentsats for royalties. SIK-avtalen for institusjonsteatrene gir teatrene rett til å fremføre verket på scener verket er laget for, i inntil to år uten å betale vederlag (utover honorar for oppdraget) til opphavspersonen. Dersom teatret ønsker å benytte verket utover denne perioden, har den skapende kunstneren (opphavspersonen) rett til et nytt honorar tilsvarende 50 prosent av det opprinnelige honoraret (eventuelt 50 prosent av årslønnen for fast ansatte).⁷ I det frie feltet gjøres individuelle avtaler mellom arbeidsgiver og arbeidstager for hvert engasjement. For privatteatre forhandles egne avtaler om vederlag, men intervjuer viser at vederlagsinntektene til disse aktørene er svært små og vanskelige å samle inn.

Et forhold som gjør det komplisert å innhente kollektive vederlag på scenekunstområdet, er at det ikke finnes en kollektiv rettighetsforvalter slik det gjør innenfor musikk (TONO), billedkunst (BONO) og lignende. Disse forholdene gjør det vanskelig å innhente gode data på utbetalinger knyttet til opphavsrett.

⁷ SIK-avtalen kan lastes ned og leses på Norske scenografers hjemmeside: http://scenograf.no/?page_id=102.

» Figur 5.4 – Vederlagsinntekter til dramatikere i Norge, 2016–2020 (i MNOK)

Note 1: Siden de totale inntektene er relativt små, vil selv beskjedne endringer i reelle tall gi stort utslag i prosentvis endring. Note 2: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

Note 3: Vederlagsinntekter til dramatikere i Norge vises også i tabell 5.2. Note 4: På grunn av nytt saksbehandlingssystem utbetalte Dramas kun vederlag i 1.–3. kvartal 2018, og vederlag for 4. kvartal ble utbetalt i 2019.

Kilder: Dramas, Kopinor, Nordiska og Songbird.

Vederlag knyttet til videresendingssektoren forhandles og utbetales av Norwaco. Utbetalingene gjennom Norwaco er vederlag for bruk i audio, tv og film. Store deler av disse utbetalingene er knyttet til distribusjon av film- og tv-materiale som er produsert spesielt for visning på tv og/eller kino. Slike vederlag faller utenfor definisjonen av scenekunst som noe som formidles i direkte møte med publikum «live» og i øyeblikket. I forbindelse med 2018-målingen vår undersøkte vi nærmere muligheten for å inkludere utbetalte vederlag fra videresendingssektoren for distribusjonene som er knyttet til transmisjon/strømming av scenekunstforestillinger. Verken Norwaco eller organisasjonene som mottar vederlagsutbetalinger fra Norwaco, hadde imidlertid mulighet til å bryte ned hvilke tall som er knyttet til distribusjon av scenekunstforestillinger. Slike tall er derfor ikke omfattet i denne rapporten. Bransjeaktørene anslår at overføring av scenekunst foregår i liten skala i dag. Videre er store deler av strømmingen som skjer i dag, ikke inntektsbringende.

Det er kun for dramatikerne at det foreligger tall for utbetalte vederlag innenfor scenekunstbransjen. I årets statistikk, som tidligere, omfatter derfor vederlagsinntektene i Norge vederlag for kopiering av skuespill/drama fra Kopinor, vederlag for oppføring av dramatiske verk, inkludert musikal/musikkteater, i amatørfeltet (gjennom Dramas) og vederlag for oppføring av drama og musikal i Norge (gjennom Nordiska og Songbird).

Våre beregninger viser at disse vederlagsinntektene utgjorde 4,1 MNOK i 2020. Dette er en nedgang på 55 prosent fra 2019 da tilsvarende inntekter var 9,3 MNOK, jmf figur 5.4. Den gjennomsnittlige årlige endringen mellom 2016 og 2019 var en økning på 29 prosent.

Opphavsrettsinntektene til scenekunstbransjen som presenteres her, må forstås ut fra at enkelte deler av bransjen ikke er inkludert i vårt tallgrunnlag. Vi har ikke med eventuelle opphavsrettslige utbetalinger som avtales individuelt og derfor er vanskelige å samle inn, heller ikke eventuelle utbetalinger som deler av bransjen anser som vederlag innbakt i lønn, og som heller ikke er innhentet. Tallene inkluderer heller

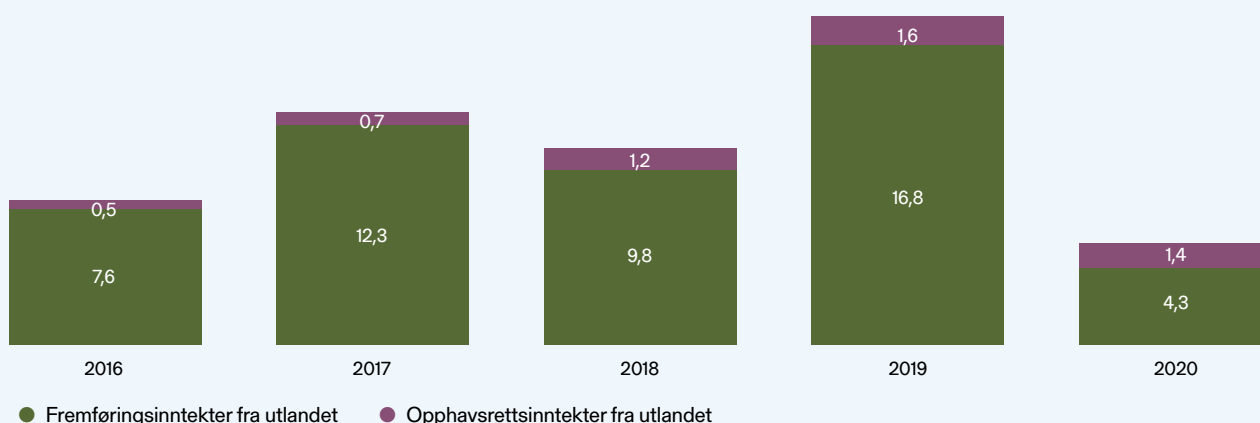
ikke vederlag for musikkverk som er skapt for å fremføres dramatisk (eksempelvis opera, operetter, musikaler, skuespill, pantomime med mer). Dette omtales ofte som «store rettigheter». Når slike verk fremføres i sin helhet, må det gjøres direkte avtale med rettighetshaveren, også for fremføringsrettighetene. Det samme gjelder for musikkverk som er spesialskrevet for å fremføres i en annen scenisk/dramatisk sammenheng (eksempelvis for teater). For såkalte store rettigheter betales honorar til rettighetshavere på grunnlag av billettinntekter. Slike avtaler er det ikke mulig å forvalte kollektivt.⁸

5.2 Samlede inntekter fra utlandet

De samlede inntektene til den norske scenekunstbransjen fra utlandet i 2020 er beregnet til 5,7 MNOK, jamfør figur 5.5. Det betyr at det har vært en nedgang på 69 prosent fra 2019, da inntektene var 18,4 MNOK. I perioden 2016 til 2019 var det en gjennomsnittlig årlig økning på 37 prosent.

Disse eksportinntektene omfatter fremføringsinntekter fra opptredener i utlandet målt i honorarer. De utgjorde 4,3 MNOK i 2020, sammenlignet med 16,8 MNOK i 2019, 9,8 MNOK i 2018, 12,3 MNOK i 2017 og 7,6 MNOK i 2016. Det utgjør en nedgang på 75 prosent i 2020 sammenlignet med 2019. I tillegg inngår opphavsrettsinntekter utbetalt for oppføring av norsk dramatik og musikaler i utlandet. Disse er beregnet til 1,4 MNOK i 2020 (gjennom teaterforlagene Nordiska og Songbird), utbetalt på bakgrunn av oppsetninger av 9 forskjellige verk. Tilsvarende tall i 2019 utgjorde 1,6 MNOK fordelt på 41 verk. Vederlagene per verk har altså gått betraktelig opp i 2020 sammenlignet med tidligere år, selv om de totale vederlagene har gått ned.

↘ Figur 5.5 – Fremføringsinntekter og opphavsrettsinntekter fra utlandet, 2016–2020 (i MNOK)

Note 1: Alle tall er omregnet til 2020-kroner. Siden de totale inntektene er relativt små, vil selv beskjedne endringer i reelle tall gi stort utslag i prosentvis endring.

Note 2: Totale inntekter fra utlandet vises også i tabell 5.1.

Kilder: profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innen scenekunst (medlemmer av NTO), frie scenekunstgrupper med støtte fra tilskuddsordningen Fri scenekunst – kunstnerskap, stikk.no, Nordiska og Songbird.

⁸ Nordiska (2012). Scenekunstens rettigheter. <http://nordiska.dk/wp-content/uploads/Scenekunstens-rettigheder-norskwebonly.pdf>.

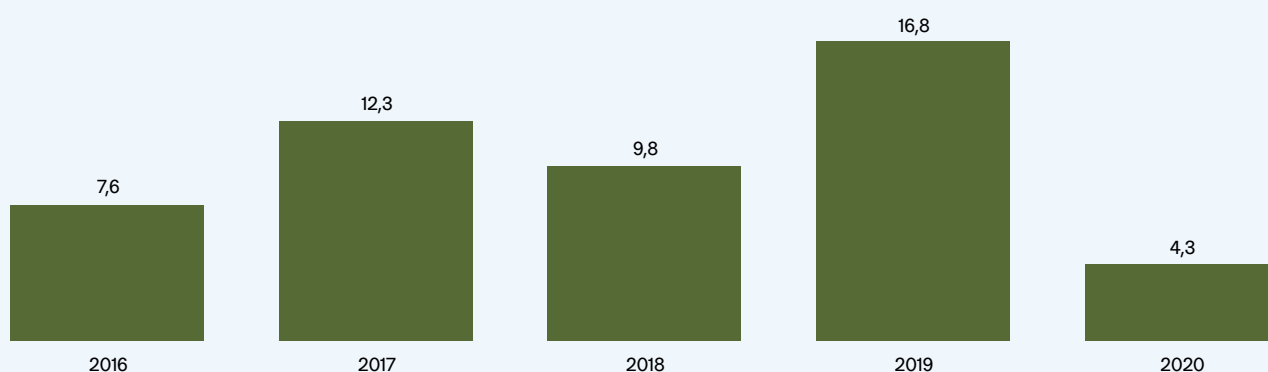
5.2.1 Fremføringsinntekter fra utlandet

Samlede inntekter fra fremføring av scenekunst i utlandet utgjorde ifølge våre beregninger 4,3 MNOK i 2020. Inntektene har falt med 75 prosent sammenlignet med 2019, da tilsvarende inntekter var på 16,8 MNOK. I gjennomsnitt har inntektene i denne kategorien økt med 38 prosent årlig siden 2016 og til og med 2019, jamfør figur 5.6.

Fremføringsinntekter fra utlandet (eksport) er i denne rapporten målt som honorarer utbetalt til scenekunstnere for fremføring av scenekunst i utlandet. Bakgrunnen for at vi måler inntekter fra fremføringer av scenekunst i utlandet på denne måten, er at vi har til hensikt å samle inn tall for inntekter som kommer direkte tilbake til scenekunstbransjen i Norge. Dersom vi hadde målt inntekter fra sceneopptredener i utlandet på samme måte som for sceneopptredener i Norge, det vil si i billettinntekter som tilfaller arrangøren, hadde vi risikert å måle inntekter som tilfaller en arrangør i utlandet og ikke aktører i Norge. Siden fremføringsinntekter i henholdsvis Norge og utlandet er forskjellige, er de heller ikke direkte sammenlignbare.

Datagrunnlaget for fremføringsinntekter fra frie scenekunstnere er samlet inn på to måter: For det første har vi sammenstilt honorartall fra regnskap og budsjetter i scenekunstneres søknader om reisestøtte for opptredener i utlandet gjennom Utenriksdepartementets reisestøtteordning Stikk, som forvaltes av Danse- og teatersentrum (DTS).⁹ Dette er supplert med tall for honorarer fra utenlandsopptredener av kunstnergrupper som har mottatt offentlig støtte gjennom tilskuddsordningen Fri scenekunst – kunstnerskap.¹⁰

» Figur 5.6 – Inntekter fra scenekunstforestillinger i utlandet, 2016–2020 (i MNOK)

Note 1: Siden de totale inntektene er relativt små, vil selv beskjedne endringer i reelle tall gi stort utslag i prosentvis endring. Note 2: Alle tall er omregnet til 2020-kroner.

Note 3: Inntekter fra forestillinger i utlandet vises også i figur 5.6.

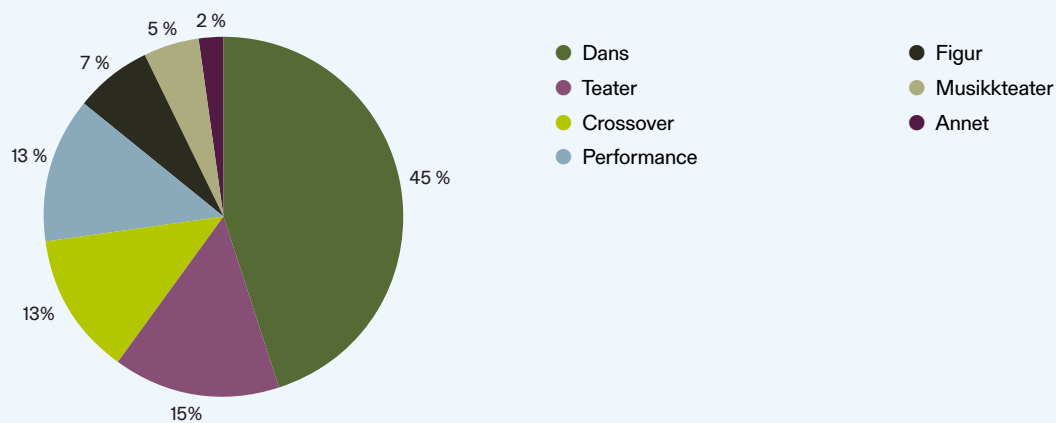
Kilder: Profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innen scenekunst (medlemmer av NTO), frie scenekunstgrupper med støtte fra tilskuddsordningen Fri scenekunst – kunstnerskap og stikk.no.

⁹ Stikk-databasen gir oversikt over hvilke grupper som har søkt om reisestøtte, og deres budsjetter og regnskap (herunder oversikt over utbetalte honorarer). Se tekstboks 5.5 for mer informasjon om Stikk. Se ellers metodekapittelet for en redegjørelse for utregningene.

¹⁰ Se tekstboks 5.6 for mer informasjon om tilskuddsordningen Fri scenekunst – kunstnerskap og hvilke kunstnergrupper dette gjelder. Se ellers metodekapittelet for en redegjørelse for utregningene.

Danse- og teatersentrum (DTS), som forvalter Stikk-midlene, har oversikt over fordeling av uttrykksformer blant søkerne.¹¹ Som det kommer frem av figur 5.7, er det en overvekt av dans (45 prosent). Deretter følger teater med 15 prosent og så crossover og performance med 13 prosent hver.

» Figur 5.7 – Fordeling av uttrykksformer blant søkere, 2020 (i prosent)

Kilde: Danse- og teatersentrum.

¹¹ Søkerne definerer selv uttrykkstilhørighet i søkeprosessen.

» Tekstboks 5.4

Scenekunstneres inntekter fra opptredener i utlandet

På grunn av nedstengingen i 2020, var det flere av scenekunstnerne som ikke fikk fremført etter planen. Blant de som fikk innvilget søknad om reisestøtte for forestilling i 2020, var det under halvparten (43 prosent) som faktisk fikk gjennomført.

Det er stor variasjon i hvilke avtaler som gjøres mellom kunstner og arrangør når en kunstner skal fremføre sin scenekunst i utlandet. Inntektene som kommer tilbake til kunstneren, utbetales ofte i form av et honorar. I vårt datagrunnlag ser vi at 81 prosent av de som søkte og fikk innvilget reisestøtte for utenlandsopptredener i 2020, ble honorert på denne måten. Dette er en betydelig økning fra 76 prosent i 2019 og 55 prosent i 2018. Det er imidlertid svært stor variasjon i størrelsen på honoraret som utbetales. Noen kunstnere har også avtale om at (deler av) billettinntektene fra fremføringen skal tilfalle kunstneren, istedenfor eller i tillegg til avtale om utbetaling av honorar

Regnskapene fra kunstnerne som har fått innvilget reisestøtte gjennom Stikk-ordningen, viser at i 2018 fikk scenekunstnerne i nesten 40 prosent av tilfellene verken honorar eller (deler av) billettinntektene for sine fremvisninger i utlandet. I 2019 og 2020 har denne andelen vært 19 prosent. Det er derimot nokså utbredt at arrangøren isteden dekker kunstnerens utgifter knyttet til oppholdet, slik som transport, overnatting, per diem, frakt av scenografi med mer. I praksis betyr dette for mange kunstnergrupper enten at de går i null, eller at de bruker egenkapital for å finansiere sine utenlandsopptredener. Ellers er det utbredt å finansiere store deler av utenlandsopptredener med midler fra andre offentlige støtteordninger.

Videre fremkommer det av datainnsamlingen at scenekunstgruppers aktivitet i utlandet varierer stort fra år til år. Det kan også være store forskjeller mellom ulike scenekunstgruppers produksjonssykluser og dermed på aktivitet i utlandet (og hjemlandet). Enkelte grupper produserer mindre forestillinger og fremfører hyppig, mens andre produserer større forestillinger og fremfører sjeldnere. Dette kan forklare eventuelle variasjoner i statistikken fra år til år.

» Tekstboks 5.5

Om UD's reisestøtteordning for frie scenekunstnere

Danse- og teatersentrum (DTS) har siden 2003 forvaltet Utenriksdepartementet sin reisestøtteordning Stikk. I tillegg har de vært rådgiver for departementet i scenekunsthaglige spørsmål. DTS er et nasjonalt kompetansesenter for det profesjonelle, frie scenekunsthaget i Norge. De arbeider for å fremme profesjonell scenekunst nasjonalt og internasjonalt.

Frie scenekunstnere og kompanier kan søke om økonomisk støtte til utenlandsreiser gjennom UD's reisestøtteordning for offentlige opptredener i utlandet. Den overordnede målsettingen til tilskuddsordningen er å bidra til at profesjonelle scenekunstnere får internasjonale muligheter og kan gjennomføre opptredener i utlandet som de er engasjert til. For å motta støtte må det foreligge en invitasjon fra arrangøren, og forestillingene må være offentlig annonsert.

Tilskuddsordningen er rettet mot det frie scenekunsthaget og omfatter ikke norske teaterinstitusjoner eller utdanningsinstitusjoner som i det vesentligste mottar driftsstøtte fra den norske stat.

Kilder: Danse- og teatersentrums årsrapport 2020 og UD's tilskuddsordninger for scenekunst.

» Tekstboks 5.6

Fri scenekunst – kunstnerskap (tidl. Basisfinansiering av frie scenekunstgrupper)

Tilskuddsordningen Fri scenekunst – kunstnerskap av frie scenekunstgrupper er en tilskuddordning som forvaltes av Kulturrådet. Med frie scenekunstgrupper menes kunstnere, konstallasjoner og andre produksjonsheter som lager scenekunst med utgangspunkt i et selvstendig kunstnerisk virke. Ordningen har som formål å styrke det kunstneriske virket gjennom et fast årlig tilskudd som gis for en periode på inntil fire år. På denne måten legger ordningen til rette for en større grad av økonomisk forutsigbarhet og langsiktighet i det kunstneriske arbeidet. Fra og med 2019 er ordningen for basisfinansiering erstattet av ordningen for kunstnerskapsstøtte.

Oversikt over tilskuddsmottagerne for 2020:

- Transiteatret-Bergen
- Publikum Trine Johanne Falch
- Ingeleiv Berstad
- Findlay//Sandsmark
- Claire de Wangen
- Stiftelsen Verk Produksjoner
- Cirka Teater
- Fiksdal Dans
- Traavik.Info
- Zero Visibility
- Tori Wrånes Produksjoner
- De Utvalgte
- Jo Strømgren Kompani
- Mia Habib Productions
- Verdensteatret
- Stiftelsen Vinge/Müller

Kilde: Kulturrådet og Kleppe, Berge, Hylland og Erichsen (2018).

6 Metode

Dette kapitlet beskriver analyserammen og sentrale begreper som er felles for kunstområdene. Videre redegjør vi for prosjektets referansegrupper og sentrale dataleverandører. Deretter tar vi for oss hvert av kunstområdene og redegjør for sentrale begreper for området, den overordnede verdikjeden og datagrunnlaget for hver av variablene som benyttes i modellen. Vi gjør også en vurdering av dataenes kvalitet for de enkelte variablene.

6.1 En overordnet modell som er gjentagbar og robust

Gjennom *Kunst i tall* ønsker Norsk kulturråd kunnskap om de samlede inntektene i musikk-, litteratur-, visuell kunst- og scenekunstbransjen i Norge. Hensikten er å belyse hva som kjennetegner inntektene på de ulike kunstområdene, og hvordan de ulike delene av kunstområdene utvikler seg over tid. Statistikken skal bidra til å synliggjøre kunstområdenes økonomiske verdi og bidra til et kunnskapsgrunnlag for politikkutvikling. Oppdraget til Rambøll har hatt et todelt mål:

- utvikle modeller for å tallfeste inntektene for hvert av de fire kunstområdene
- beskrive inntektstallene for de fire kunstområdene samlet og hver for seg

Modellene som er utviklet for å tallfeste inntektene på kunstområdene, sikter mot å skape et tallgrunnlag som, så langt det er mulig, er etterprøvbart og robust over tid. Vi har også tatt sikte på at modellene skal gi grunnlag for sammenligning med tallgrunnlaget i andre bransjer.

Dette legger noen føringer for datainnsamlingen og hvilke kilder vi kan benytte oss av. For det første ligger det i Rambølls oppdrag at vi, så langt det lar seg gjøre, skal benytte bransjenes egne tall. Det vil si tall som aktørene i bransjene selv sitter på. Bakgrunnen for dette er blant annet at vi vil unngå merbelastningen en ny datainnsamling vil medføre for bransjeaktørene.

I tillegg er det en overordnet målsetting med prosjektet at vi skal kunne bruke den samme modellen for datainnsamling og måle omsetningen *på lik måte* over flere år. Kun på denne måten får vi tall som kan *sammenlignes over tid*. Oppdraget Rambøll har fått fra Kulturrådet, har vært å utvikle en statistikk som aktørene i og utenfor kunstbransjene selv kan benytte til videre undersøkelser og analyser.

6.1.1 Analyseramme

I *Kunst i tall* er beregningene av de samlede inntektene på hvert av kunstområdene gjort ved å samle inn omsetningsstatistikk langs tre spor: *opphavsrettslige inntekter*, *salgsinntekter* og *inntekter fra fremføring eller visning*. Hver inntektstype har potensielle eksportinntekter. Etter at vi har samlet inn og sammenstilt tallmaterialet for disse tre inntektstypene, har vi aggregert tallene til de samlede inntektene for hvert av kunstområdene. Videre har vi beregnet eksportinntekter for hver av de tre kategoriene, og igjen har vi aggregert disse tallene for å beregne den samlede eksporten for hvert av kunstområdene.

Når tallene aggregeres, er det en risiko for både underrapportering og overrapportering av omsetningen. I de tilfellene hvor vi må gjøre antagelser om markedsstørrelser, har vi kvalifisert disse antagelsene i samarbeid med bransjeaktørene ved å vurdere samsvar mellom ulike datakilder. Generelt har vi vært oppmerksomme på risikoen for dobbelttelling. Eksempelvis er vederlags- og opphavsrettsinntekter trukket ut av omsetningen for både salg av innspilt musikk og konsertvirksomhet og behandlet i et eget kapittel.

Videre har det vært et poeng at selv om vi har hatt denne modellen som utgangspunkt for datainnsamlingen og statistikken for alle kunstfeltene, har vi likevel ønsket å la hvert kunstområdes egenart være det styrende for hvilke tall vi samler inn og presenterer. Denne avveiningen har vi diskutert med referansegruppene. Eksempelvis har vi utelatt kategorien salgsinntekter for scenekunst, fordi det ikke er en relevant kategori for dette kunstområdet.

For hver av de inkluderte variablene presenterer vi de konkrete inntektstallene for hvert år. Videre beregner vi også den prosentvise endringen fra 2019 til 2020, samt den gjennomsnittlige årlige endringen i tidsperioden vi har målt for det enkelte kunstfelt. Beregningene av gjennomsnittlig årlig endring er gjort ved først å beregne den prosentvise endringen for hvert enkelt år (2013–2014, 2014–2015 osv.) og deretter beregne gjennomsnittet for hele perioden sett under ett.

6.2 Referansegrupper

Hensikten med prosjektet er å utvikle en statistikk og en rapport som aktørene på de ulike kunstområdene har nytte av. For å sikre dette, og for å sikre kvaliteten i prosjektet som helhet, er det nedsatt flere referansegrupper som følger og har fulgt prosjektet.

Det er nedsatt referansegrupper for hvert av kunstområdene. Medlemmene i referansegruppene er valgt ut med tanke på at gruppen til sammen skal representere bredden på hvert av kunstområdene. Gruppene har bistått Rambøll med kunnskap om hvert av kunstområdene og bidratt til datainnsamlingen underveis i prosjektet. De kommenterer på og kvalitetssikrer også kapittelutkast innenfor sitt kunstområde.

Referansegruppen for musikk består av: FONO, Gramo, IFPI, NEMAA, Music Norway, Musikkforleggerne, Norske Konsertarrangører og TONO.

Referansegruppen for litteratur består av: Den norske Forleggerforening (DNF), Den norske Bokhandlerforening, Kopinor, NORLA og Norsk Forfattersentrum.

Referansegruppen for visuell kunst består av: Bildende Kunstneres Hjelpesfond (BKH), Billedkunst Ophavsrett i Norge (BONO), Blomqvist, Forbundet Frie Fotografer (FFF), Kulturrådet, Kunst i offentlige rom (KORO), Kunstsentrene i Norge (KiN), Norsk Billedhoggerforening, Norske Billedkunstnere, Norske Kunstforeninger, Norske Kunsthåndverkere og Unge Kunstneres Samfund (UKS).

Referansegruppen for scenekunst består av: Danseinformasjonen, Danse- og teatersentrum (DTS), Norske Dansekunstnere (NODA), Norske Dramatikeres Forbund, Norsk scenekunstinstruktørforening (NScF), Norsk teater- og orkesterforening (NTO), Produsentforeningen for Privatteatre, Scenekunstbruket, Skuespillerforbundet og Teateralliansen.

6.3 Musikk i tall

Rambøll har gjennomført *Musikk i tall* på oppdrag for Kulturrådet siden 2013 (måleår 2012). Hovedlinjene i datainnsamlingen og modellen for musikkområdet har ligget fast siden 2012. Det betyr at vi i år kan presentere sammenlignbare tall for en niårsperiode. På tross av dette ser årets statistikk annerledes ut enn i 2012, og innholdsmessig er også tallene og nedbrytningene forskjellige. Bakgrunnen for dette er at vi årlig har oppdatert og justert modellen i henhold til utviklingen på musikkfeltet i perioden, og vi har stadig forbedret data- og tallgrunnlaget med mer detaljerte og presise tall. Tilgangen til og formen på datamaterialet har også endret seg gjennom prosjektet. Endringer i metode og datagrunnlag for beregningene i 2020 gjelder i hovedsak at datagrunnlaget for noen av variablene er endret fra tidligere år, men uten at det har påvirket sammenligningsmuligheten for tidligere år.

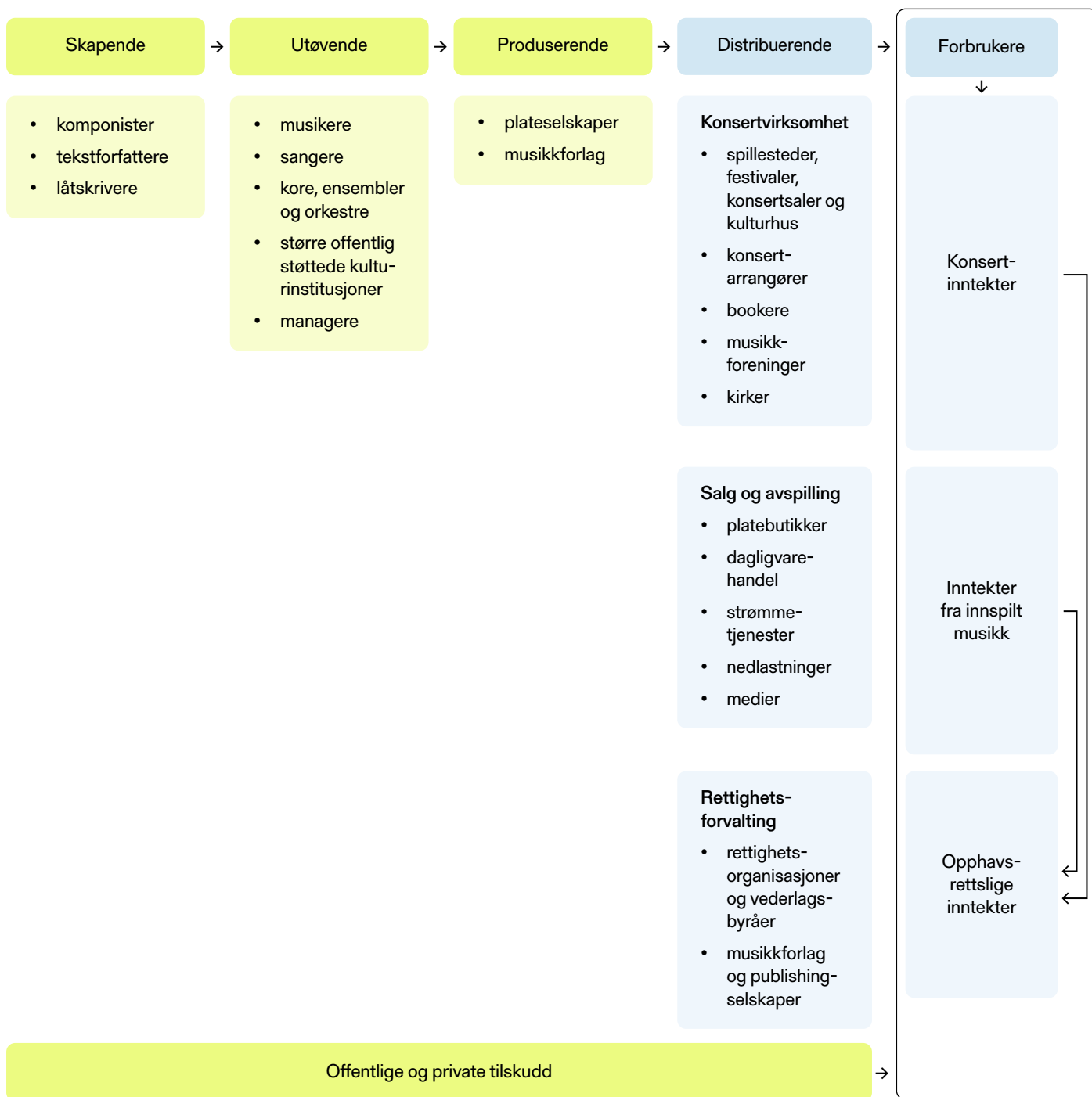
I det følgende vil vi redegjøre for hvordan verdikjeden og pengestrømmen i musikkbransjen relaterer seg til tallene vi presenterer i denne statistikken, og hvordan vi definerer sentrale begreper som benyttes i rapporten.

6.3.1 Verdikjeden og pengestrømmen i musikkbransjen

Figur 6.1 gir et forenklet bilde av verdikjeden i musikkbransjen. Verdikjeden starter med de *skapende* og går videre via *utøvende* og *produserende* til *distribuerende* aktører. De *distribuerende* aktørene er delt i tre kategorier, som sammenfaller med hovedkategoriene i inntektsgrunnlaget til musikkbransjen. I enden av verdikjeden finner vi *forbrukerne*. Det er inntekter generert fra denne gruppen som kartlegges i dette oppdraget.

Figuren inkluderer også en pil nederst der det står «Offentlig og privat tilskudd». Denne illustrerer støtte fra det offentlige eller private som tilfaller de ulike aktørene i kjeden. Denne delen av musikkbransjen inngår ikke i vår kartlegging, men offentlige innkjøp er regnet med. Boksen er likevel inkludert for å synliggjøre at dette er en vesentlig del av musikkbransjen i Norge.

» Figur 6.1 – Verdikjeden i musikkbransjen

6.3.2 Sentrale begreper

Salgsinntekter:

Salgsinntekter fra innspilt musikk kommer fra salg av musikkinnspillinger i ulike formater fra distributør til konsument, fysisk (cd, vinyl eller dvd) eller digitalt (nedlastning eller strømming).

Eksporinntekter fra innspilt musikk gjelder enten salg av innspilt musikk i utlandet eller lisenser til å distribuere og markedsføre sanger eller album som plateselskapene selger til aktører i utlandet.

Fremføringsinntekter:

Fremføringsinntekter for musikk er inntekter fra billettsalg til publikum for konserter i Norge, altså den prisen forbrukere betaler for å høre på levende musikk i Norge. (Inntekter fra fremføring av musikk i denne sammenhengen må ikke forveksles med de «fremføringsinntektene» som omtales i sammenheng med opphavsrettslige inntekter under.)

Eksporinntekter gjelder honorarer som norske artister og musikere får for sine opptredener utenfor Norges grenser.

Vederlag og opphavsrettsinntekter:

Opphavsrettslige inntekter for musikk gjelder vederlag som tilfaller opphavspersoner med enerett ifølge åndsverkloven til å fremstille eksemplarer av verket (mekaniske rettigheter) og til å tilgjengeliggjøre verket for allmennheten (fremføringsrettigheter). Norske rettighetsorganisasjoner krever inn penger for dette og fordeler disse pengene videre til opphavspersonene. I tillegg kommer blant annet vederlag for kopiering av noter og sangbøker, inntekter fra avtalene i videresendingssektoren og fra privatkopiering og avgifter fra ikke-vernet musikk.

Eksporinntekter i denne kategorien er vederlagsinntekter som er samlet inn av rettighetsorganisasjoner i utlandet og overført til norske rettighetsorganisasjoner.

Norskandeler:

Det finnes ikke en entydig beskrivelse av, eller enighet om, hva som anses som «norsk» musikk: om det kun omfatter norske opphavspersoner eller komponister, fremføringer av norske artister og utøvere eller norske utgivere (eller kombinasjoner av disse). Ut ifra slike betraktninger definerer også musikkbransjen selv *norsk musikk* ulikt.

Norskandel innspilt musikk: Dette er andelen solgt musikk som regnes som norsk. Med *norsk* menes i denne sammenhengen innspillinger utgitt av plateselskap registrert i Norge. Dette er den eneste definisjonen av norskandeler som er brukt i denne rapporten.

Norskandel på norsk radio: Dette er andelen musikk som spilles på radio i Norge, som regnes som norsk. Med *norsk* menes da innspillinger utgitt av plateselskap registrert i Norge, alternativt innspillinger hvor rettighetshaverne (opphavspersonene) er norske. Siden 2015 er det ikke publisert eller gjort tilgjengelig tall for norskandeler i denne betydningen.

Norskandel konsertfeltet: Det finnes ikke noen tilgjengelig statistikk for norskandeler som dekker hele konsertfeltet. For å beskrive norskandelen innenfor (deler av) konsertfeltet i Norge benytter vi oss av *Festivalstatistikk 2015*. Siden 2015 er det ikke publisert tall som beskriver norskandeler innenfor konsertfeltet.

Volumtall:

Antall arrangementer: Det finnes ingen helhetlig oversikt over antall konserter i Norge og hvor de avholdes. Ved offentlig fremføring av musikk som er opphavsrettslig beskyttet, betales det imidlertid en avgift til TONO. En rekke aktører har faste avtaler med TONO, men for øvrige konserter innvilges det enkelttillatelser. Disse er fordelt på fylker på grunnlag av postnummeret i fakturaadressen til arrangementene. Fakturaadressen vil i enkelte tilfeller ikke være den samme som stedet hvor arrangementet ble gjennomført. Derfor har vi valgt å samle fordelingen på fylkesnivå. Antallet arrangementer er ikke knyttet til hvorvidt det finnes musikkrapporter på arrangementene.

6.3.3 Beskrivelse av variablene

I det følgende beskriver vi i nærmere detalj hva som inngår i de ulike variablene. Dette inkluderer en spesifisering av hva variabelen omfatter og regnes med, men også hva variabelen ikke omfatter. Det som ikke er omfattet av statistikken, er utelatt av metodiske årsaker, enten fordi det er definert å være utenfor statistikkens formål, eller fordi det ikke foreligger systematiske data.

Variabel 1: Inntekt fra salg av innspilt musikk i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter omsetningstall generert gjennom salg av innspilt musikk i Norge, som fysiske eksemplarer (i butikk og over internett) og digitalt (i nedlastbart format og som strømming).

Variabelen omfatter ikke selvpublisering og direkte salg (merchandise), direkteavtaler og sync-rettigheter, da vi i samråd med referansegruppen oppfatter at dette faller utenfor oppdraget. Variabelen omfatter heller ikke salg av brukte fysiske formater eller direkteimport av innspilt musikk til norske forhandlere og privat direkteimport til norske forbrukere. Bakgrunnen for dette er at det ikke finnes noen gode kilder på eller metoder for å beregne omfanget av denne typen salg.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er IFPI og intervjuer med og undersøkelser av distribusjonsledd.

Metode: Datagrunnlaget for variabelen baserer seg på at Rambøll har systematisert tilgjengelig statistikk og gjort videre beregning til populasjon basert på IFPI-tall. IFPI oppgir musikksektorens salg blant deres medlemmer fordelt på fysisk salg, strømming og nedlastning. Antagelser om fordelinger og påslag er basert på intervjudata og samtaler med aktørene. I det følgende presenterer vi vår metodiske tilnærming til de tre kategoriene.

Fysisk format: Vi vurderer at IFPI-tallene dekker størstedelen av markedet, og de resterende prosentene legges til. Videre blir påslag fra salg i butikk (platebutikker, dagligvare og bensinstasjoner) lagt til salgstallene for det fysiske markedet.

Tallene vi opererer med i beregningen, holder noen antagelser om gitte andeler i fordelingen av omsetningstallene:

- en andel til plateselskap (IFPI-tallene)
- en gitt andel til distribusjonsledd (påslag) (legges på IFPI-tallene)
- en gitt andel til opphavsrett (trekkes fra, fordi de er inkludert i IFPI-tallene)

Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Nedlastning: Strukturen er omtrent lik som for fysisk format. Vi vurderer at IFPI-tallene dekker 100 prosent av dette markedet. Tallene vi opererer med i beregningen, holder noen antagelser om gitte andeler i fordelingen av omsetningstallene:

- en gitt andel til plateselskap (IFPI-tallene)
- en gitt andel til opphavsrett (trekkes fra, fordi de er inkludert i IFPI-tallene)
- en gitt andel til distribusjonsledd (legges på IFPI-tallene)

Grunnet konfidensialitet kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Strømming: Det er vurdert at IFPI-tallene dekker 100 prosent av markedet.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endringer.

Vurdering av kvalitet: Estimaten som brukes til å beregne det samlede salget, er kvalitetssikret, og vi vurderer dem som robuste. Tallene er basert på selskapenes inntekter, og vi vurderer at de har høy kvalitet. Videre kan beregningen oppdateres direkte når IFPI oppdaterer sin statistikk. I tillegg er tallene sammenlignbare med det som har blitt publisert i den svenske rapporten *Musikbranschen i siffror* og den danske *Dansk musikomsætning*. IFPI har fra 2019 endret hvordan de rapporterer inntektstallene, «hvor det nå i større grad tar høyde for salg som ikke direkte innrapporteres til IFPI Norges statistikk»¹.

Variabel 2: Konsertinntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter konsertinntekter. Disse består i all hovedsak av inntekter fra salg av billetter til publikum til konserter i Norge, men også eventer når de registreres hos TONO. Inntekter forstås her som den prisen forbrukerne betaler for å høre på fremføringer av musikk på konserter og lignende. I tillegg inkluderer tallene fylkeskommunenes innkjøp av musikkproduksjoner i forbindelse med Den kulturelle skolesekken. I 2020 inkluderer variabelen også strømmede konserter under pandemien som er registrert hos TONO.

Variabelen omfatter ikke sponsede billettinntekter, gratisarrangementer eller øvrige inntekter i forbindelse med konsertvirksomhet, som mat og drikke eller merchandise, da vi i samråd med referansegruppen oppfatter dette til å falle utenfor oppdragets formål. Videre omfatter variabelen heller ikke konserter som ikke er registrert hos TONO, og favner på denne måten kun en kjerne av konsert- og eventvirksomheten i Norge. Musikkteater inkluderes ikke, fordi det er knyttet til scenekunst. Bruk av musikk i en del av kirkens arrangementer (begravelser, bryllup mv.) er ikke inkludert i variabelen, da det ikke finnes noen gode kilder på eller metoder for å beregne omfanget av og eventuelle inntekter knyttet til dette.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er informasjon samlet inn fra medlemmer i Norsk teater- og orkesterforening, Den kulturelle skolesekken, rettighetsbetalinger til TONO og intervjuer.²

Metode: Datagrunnlaget for variabelen baserer seg på at Rambøll har innhentet og systematisert talldata og relevant informasjon. Rettighetsinnbetalingene refererer til konkrete billettinntekter ved at TONO krever inn en prosentandel av de samlede billettinntektene for ulike arrangementer. Ved å benytte ulike prosentandeler regner vi

1 IFPI (2021). *Årsrapport 2020*.

2 Tidligere har flere organisasjoner levert data, men etter en endring i avtalene med TONO i 2017 har disse ikke levert tall for dette året ettersom TONOs tall også dekker disse.

oss frem til reelle billettinntekter. Procentsatsene er verifisert av TONO og foreninger som har kjennskap til dette.

TONOs vederlagstall omfatter ikke konsertvirksomhet som ikke er underlagt opphavsrett, slik som eldre eller større verk. Dette gjelder særlig klassiske musikk. Derfor er det i tillegg samlet inn billettinntekter fra det klassiske feltet, herunder Oslo-Filharmonien og NTO-medlemmer. Disse inntektene supplerer altså tallene i modellen.

For å unngå dobbelttelling er den opphavsrettslige andelen trukket fra de totale inntektene og presenteres i kapittelet som omhandler vederlags- og opphavsrettslige inntekter.

Inntekter fra Den kulturelle skolesekken beregnes ut fra antall arrangementer og en gjennomsnittlig kostnad per arrangement.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endringer.

Vurdering av kvalitet: Vi vurderer at statistikken gir et godt bilde av konsertvirksomheten. Estimaten som benyttes til å beregne de samlede billettinntektene, er etter vår vurdering robuste. Denne metoden gjør at det er mulig å oppdatere tallene på en relativt enkel måte, og tallene henviser til det samme universet. Derfor er sammenligning over tid mulig.

Samtidig rapporteres ikke alle konserter inn til TONO. Ved å benytte TONO-vederlag til å beregne samlede billettinntekter, fanger vi derfor ikke opp all konsertvirksomhet i Norge.

Variabel 3: Opphavsrettslige inntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter vederlags- og opphavsrettsinntekter som samles inn i Norge og fordeles videre til norskregistrerte selskaper. Opphavsretten innebærer at de som for eksempel ønsker å gi ut plater med musikk eller spille en sang på radio eller på en kafé, må ha komponistens tillatelse til dette. I tillegg må de betale for tjenesten. En aktør fra musikkfeltet kan inngå en forvaltningskontrakt med et vederlagsbyrå som krever inn pengene for andres bruk av verket. Vederlagsbyrået forvalter penger som er generert gjennom bruk av opphavsrettslig materiale og fordeler pengene videre til den opphavsrettslige.

Variabelen omfatter ikke synkroniseringsavtaler gjort direkte mellom brukere og rettighetshavere/musikkforlag da det ikke finnes noen gode kilder på eller metoder for å beregne omfanget av dette. Den omfatter heller ikke selskaper som er registrert i utlandet, eller salg og lisensieringer gjennom utenlandske forlag som ikke er registrert hos for eksempel TONO, av samme grunn. Den inkluderer heller ikke «store rettigheter» i forbindelse med blant annet dramatiske produksjoner, da dette i hovedsak er knyttet scenekunst.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er TONO, Gramo, NCB, Norwaco, Kopinor og Musikkforleggerforeningen.

Metode: Datagrunnlaget for variabelen samles inn og systematiseres slik at det ikke foreligger overlapp mellom tallene. Vederlagsbyråene hjelper til med å klargjøre data til modellen.

Statistikken omfatter mekaniske rettigheter, fremføringsrettigheter, videresendingssektoren og avgifter for ikke-vernet musikk. *Mekaniske rettigheter* omhandler retten til å spille inn, produsere og utgi innspillinger av opphavsrettslig musikk, mens *fremføringsrettigheter* omfatter inntekter for bruk av opphavsrettslige verk i det offentlige rom, for eksempel i form av kringkasting over tv og radio, bakgrunnsmusikk på hoteller, serveringssteder, butikker og lignende eller livefremføring av musikk for publikum. *Videresendingssektoren* refererer til sekundær utnyttelse av lyd i for eksempel tv-produksjoner, og *avgifter for ikke-vernet musikk* omfatter innkrevde avgifter for kringkasting og annen offentlig bruk av ikke-vernede opptak.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endring.

Vurdering av kvalitet: Tallene gjenspeiler vederlagsbyråenes inntekter, og vi vurderer at disse er robuste og av høy kvalitet. Det er mulig å oppdatere tallene når vederlagsbyråene oppdaterer sine tall.

Variabel 4:inntekt fra innspilt musikk i utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter eksporttall som er generert gjennom salg av innspilt norsk musikk i utlandet, som fysiske eksemplarer (i butikk og over internett) og digitalt (i nedlastbart format og som strømming).

Variabelen omfatter ikke selvpublikering og direkte salg (merchandise), direkteavtaler eller norske artister som har signert med utenlandske plateselskaper, da det ikke finnes noen gode kilder på eller metoder for å beregne omfanget av og eventuelle inntekter fra denne typen salg.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er NCB, TONO, IFPI Global Music Report samt egne beregninger.

Metode: Med utgangspunkt i vederlagstall for mekaniske rettigheter som overføres til Norge (tall fra NCB), har vi estimert totale inntekter til den norske musikkbransjen fra salg av innspilt musikk i utlandet. I beregningen gjør vi antagelser om en forventet lisensavtale mellom plateselskap og en part i et annet land, på lik linje med hva som er forventet i Sverige og Danmark. Metoden og estimatene er i tråd det som er gjort i den svenske og den danske musikkbransjen, henholdsvis *Musikbranschen i siffror* og *Dansk musikomsætning*.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endring.

Vurdering av kvalitet: Vi estimerer eksportinntektene basert på mekaniske rettigheter forvaltet av NCB. Derfor vil endringer i de estimerte inntektene gjenspeile endringer i NCBs inntekter snarere enn i den faktiske eksportaktiviteten det gjeldende måleåret. Datagrunnlaget varierer fra år til år grunnet avtalegrunnlaget til NCB. NCB har gjennom omlegging endret datagrunnlag både i 2014 og i 2017, hvilket gjør at estimatene er for lave. Vi benytter IFPIs beskrivelse av trendene i det internasjonale online-markedet, men vi vet ikke om de tilsvarer trendene i de største eksportmarkedene for norsk musikk. Vi vurderer derfor at tallene på eksportinntekter fra innspilt musikk er usikre.

Variabel 5: Inntekter fra konserter i utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter konsertrelaterte eksportinntekter i form av honorarer, og billettinntekter dersom det er en del av avtalene, som genereres når norskregistrerte musikere og artister opptrer i utlandet. Konsertinntektene er begrenset til å omfatte honorarer til artister og musikere som har registrerte selskaper i Norge, og som har hatt konsertvirksomhet i utlandet i gjeldende virksomhetsår. Variabelen omfatter ikke aktører som ikke er norskregistrerte.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er rapporteringer fra artister som har mottatt reisestøtte, forvaltet av Music Norway, samt kartlegging av inntekter blant NTO sine medlemmer.

Metode: Datagrunnlaget for variabelen baserer seg på data fra rapporteringer fra artister. Disse dataene har vi benyttet til å beregne hvor stort honorar aktørene har generert fra konsertvirksomhet i utlandet. Datagrunnlaget er kvalitetssikret av Music Norway. I tillegg benytter vi dataene til å beregne forventet honorar og forventet antall opptredener norske artister (av ulik størrelse) har i utlandet, for dem som ikke har mottatt reisestøtte. Dette danner grunnlaget for videre beregninger av samlede honorarer i utlandet, utover aktørene som har mottatt reisestøtte. For den siste gruppen gjøres det også en kartlegging (intervjuer og research) av honorarer som store artister er forventet å generere fra opptredener i utlandet, samt antall opptredener de har hatt i utlandet foregående år.

Antagelsene om hvor mange aktører som har hatt konsertvirksomhet i utlandet, baserer vi på (1) antall aktører som har søkt reisestøtte, men som ikke har mottatt slik støtte, (2) antagelse om at det er aktører som ikke søker og allikevel drar utenlands, og (3) kartlegging av større aktører som har hatt konsertvirksomhet i utlandet i de respektive virksomhetsårene. Estimert antall aktører i disse gruppene ganges så med estimert honorar, basert på datagrunnlaget fra mottagere av reisestøtte, og for de større artistene basert på kartlegging av antall konserter, research av inntekter og intervjuer om forventet honorar.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endring.

Vurdering av kvalitet: Konsertaktiviteten i utlandet er varierende, og forventet honorar for konsertaktivitet vil variere med hvilke land det turneres i. Metoden med bruk av kartlegging og research gjør at vi står i fare for ikke å fange opp alle aktører som har hatt konsertvirksomhet i utlandet gjeldende år. Fordi det ikke foreligger en samlet statistikk eller kilder for å estimere konsertvirksomheten i utlandet, underestimerer vi disse inntektene. Vi mangler for eksempel en fullstendig oversikt over alle aktører som har hatt konsertvirksomhet i utlandet. Dette gjør at det er knyttet vesentlig usikkerhet til de estimerte inntekstene for større artister som ikke søker eller rapporterer på reisestøtte. Ved bruk av en konsistent metodikk muliggjør vi likevel sammenligning av konsertvirksomheten i utlandet over tid, fordi beregningen baserer seg på forutsetninger og trender som finnes i øvrig innsamlet materiale.

Variabel 6: Opphavsrettslige inntekter fra utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter de samlede vederlags- og opphavsrettsinntektene som overføres fra utenlandske aktører til norske vederlags- og opphavsrettsforvaltere, og som videre fordeles til norskregistrerte selskaper.

Variabelen omfatter ikke vederlag som går utenom norske vederlags- og opphavsrettsforvaltere, da det ikke finnes noen gode kilder på eller metoder for å beregne omfanget av dette.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er TONO, Gramo, Norwaco og NCB.

Metode: Rambøll har innhentet og systematisert det tilgjengelige materialet slik at det ikke forekommer overlapp mellom tallene. Vederlagsbyråene hjelper til med å klargjøre data til modellen.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endring.

Vurdering av kvalitet: Inntektene har ikke alltid opphav i det gjeldende måleåret, ettersom det tar tid før den utførte aktiviteten i utlandet registreres som rettighetsinntekt i Norge. Tallene gjenspeiler vederlagsbyråenes inntekter, og vi vurderer at de er robuste og av høy kvalitet. Det er mulig å oppdatere tallene når vederlagsbyråene oppdaterer sine tall.

6.4 Litteratur i tall

Rambøll samlet inn tall for litteratur for første gang i 2014 (måleår 2013). Hovedlinjene i datainnsamlingen og modellen har ligget fast siden 2014. Dermed kan vi i år presentere sammenlignbare tall for en syvårsperiode. På tross av dette ser årets statistikk annerledes ut enn tidligere år, og innholdsmessig er også tallene og nedbrytningene forskjellige. Bakgrunnen for dette er at vi årlig har oppdatert og justert modellen i henhold til utviklingen på litteraturfeltet i perioden, og vi har stadig forbedret data- og tallgrunnlaget med mer detaljerte og presise tall. I årets rapport har vi justert alle omsetningstallene i henhold til konsumprisindeksen (KPI), og tallene for tidligere år samsvarer derfor ikke med det som er presentert i tidligere rapporter.³

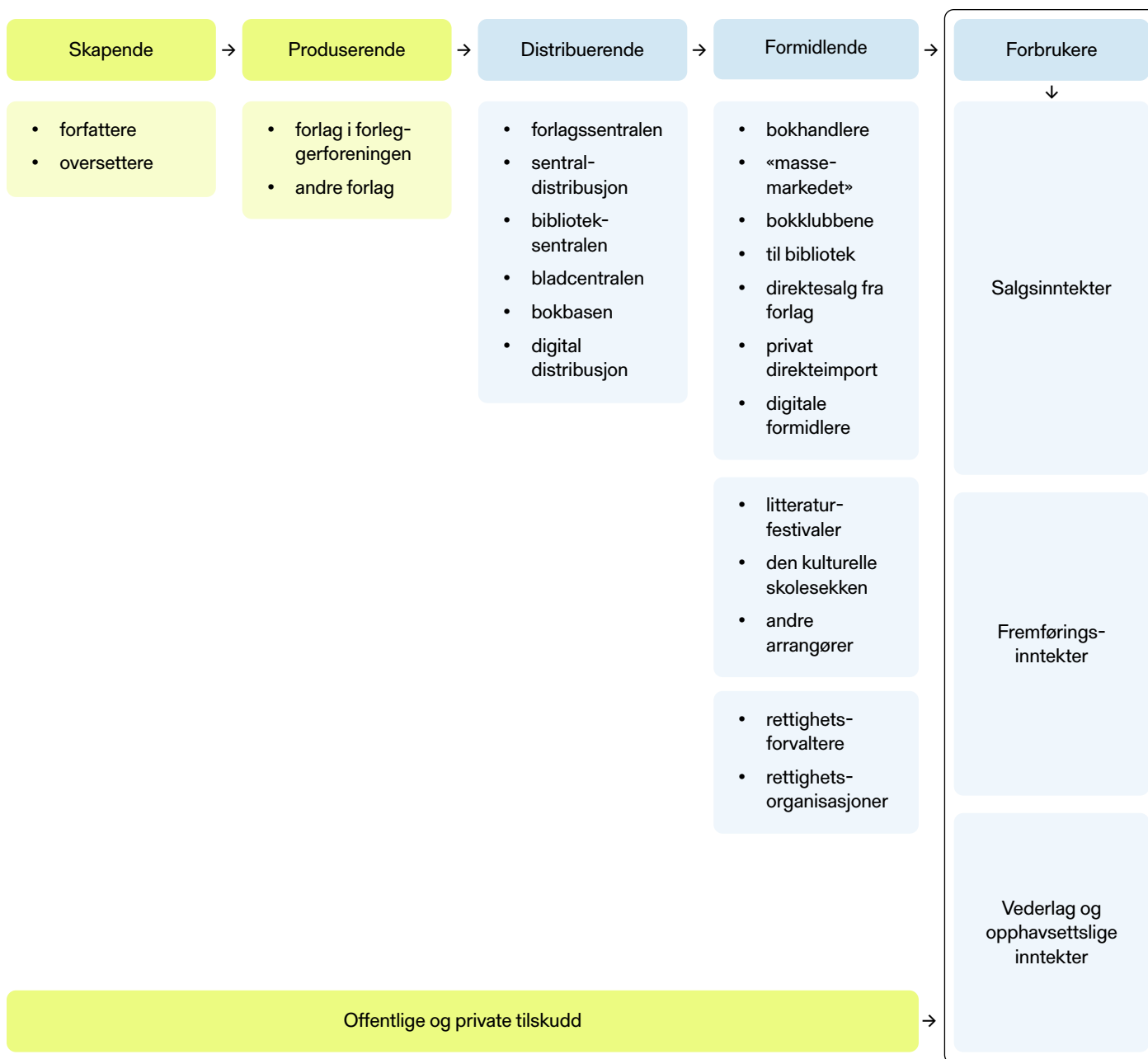
I det følgende vil vi redegjøre for hvordan verdikjeden og pengestrømmen i litteraturbransjen relaterer seg til tallene som presenteres i denne statistikken, og hvordan vi definerer sentrale begreper som benyttes i rapporten, samt innholdet og endringer i årets datainnsamling.

6.4.1 Verdikjeden i litteraturbransjen

Figur 6.2 illustrerer hvordan de ulike aktørene i litteraturbransjen henger sammen i en verdikjede.

³ Beregningene er gjort med utgangspunkt i SSBs beregningsmetode. Vi har regnet om alle tall til 2020-kroner.

➤ Figur 6.1 – Verdikjeden i litteraturbransjen

Figuren illustrerer hvordan litteraturen går fra forfattere og oversettere (skapende), gjennom forlagene (produserende) og distribusjonssentralene (distribuerende), via forhandlere (formidlende) og til forbrukere/kjøpere.

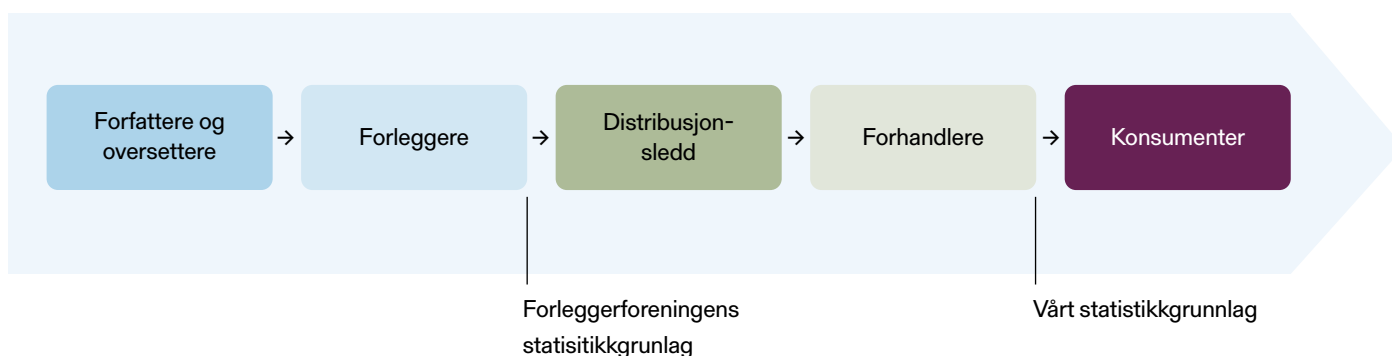
Figuren er naturligvis forenklet. Det er ikke slik at alle produserte bøker og all litteratur følger en slik flyt. Statistikken dokumenterer blant annet hvordan en stadig økende del av omsetningen av litteratur skjer gjennom digitale distribusjonskanaler og formidlere, enten direkte gjennom de tradisjonelle bokhandlernes egne hjemme- og nettsider eller via andre og nye aktører som for eksempel Amazon. I tillegg er det en stadig økende omsetning knyttet til digitale former for litteratur – i form av e-bøker eller lydbøker. Også når det gjelder lydbøker, er det ulike salgs- og distribusjonskanaler og

formater. Lydbøker kan kjøpes i fysisk format i en bokhandel eller lastes ned gjennom abonnementstjenester som Storytel.

I enden av verdikjeden finner vi forbrukerne. Det er altså inntektene fra denne gruppen vi kartlegger i denne rapporten. Det kommer frem av figuren at offentlige og private tilskudd også utgjør en del av verdikjeden i litteraturbransjen. Denne delen av litteraturbransjen inngår ikke i denne kartleggingen, med et viktig unntak: salg til offentlige kjøpere via innkjøpsordningene. I vår sammenheng er dette definert som salg til norske bibliotek.

Statistikken i denne rapporten har en annen tilnærming enn Forleggerforeningens bransjestatistikk. Mens Forleggerforeningen benytter forlagenes salgsstatistikk og estimerer utsalgsverdien på bakgrunn av disse salgstallene, forsøker vi i denne statistikken å komme så nær utsalgsverdien som mulig, ved å innhente data fra de kildene som er nærmest konsumenten i verdikjeden. Figur 6.3 illustrerer forskjellen mellom datagrunnlagene i de to statistikkene.

▸ Figur 6.3 – Forholdet mellom Forleggerforeningens statistikk og Litteratur i tall

6.4.2 Sentrale begreper

Salgsinntekter:

Salgsinntekter for litteratur er inntekter fra salg av litteratur i fysisk og digitalt format. Tall for privat direkteimport av litteratur på andre språk enn norsk er inkludert, det er også bokhandlernes direkteimport fra utenlandske forlag.

Eksportinntekter består av tre deler: 1) salg av rettigheter til utenlandske utgivere, 2) inntekter fra utlandet i forbindelse med samproduksjon og 3) direkteeksport, det vil si salg til utlandet av bøker utgitt i Norge.

Inntekter knyttet til solgte rettigheter er hentet inn i samarbeid med NORLA og Eksportutvalget i Forleggerforeningen. Med inntekter knyttet til solgte rettigheter mener vi både innbetalt forskudd og avregning av royalties som har tilfalt forlaget i de respektive årene.

Inntekter knyttet til samproduksjon inkluderer kun inntekter som tilkommer forlaget fra andre land enn Norge. I forbindelse med samproduksjon har det norske forlaget både inntekter (gjennom eget salg) og produksjonskostnader.

Salg av sekundærrettigheter, det vil si rettigheter til omgjøring for tv og film, inkluderer alle inntekter tilkommet fra andre land enn Norge.

Fremføringsinntekter:

Fremføringsinntekter for litteratur er forfatterens honorarer for fremføring av egne verk og/eller andre oppdrag. Dette kan være opplesninger ved ulike typer arrangementer, festivaler, skolebesøk med mer. Formidlingsinntekter fra arrangementer via Den kulturelle skolesekken som er tilknyttet litteratur, er også inkludert.

Eksportinntekter vil i denne sammenhengen være de honorarene norske forfattere får for sine opptredener i utlandet. Gjennom intervjuer med aktører i litteraturbransjen fremkommer det at det er svært få norske forfattere som har inntekter fra denne typen fremføring i utlandet. Rambøll har derfor ikke kartlagt disse inntektene, og de inngår ikke i statistikken.

Vederlags- og opphavsrettsinntekter:

Opphavsrettslige inntekter for litteratur er de vederlagene forfattere og forleggere (utgivere) mottar fra Kopinor. Vederlagsmidlene betales ut til rettighetshavere gjennom deres organisasjoner, og noe av vederlaget utbetales individuelt til den enkelte rettighetshaver.

Eksportinntekter er vederlagene Kopinor utbetaler til norske rettighetshavere for kopiering i utlandet. I tillegg kommer de såkalte B-avtalene, der vederlag som er opptjent i utlandet, betales i det enkelte land, ikke via Kopinor.

6.4.3 Beskrivelse av variablene

Variabel 1: Inntekter fra salg av fysiske bøker i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter omsetningstall fra salg av fysiske bøker i Norge, både gjennom fysiske og digitale utsalgssteder. Det er videre gjort en avgrensning til kun å inkludere publikasjoner med ISBN-nummer.⁴

Variabelen omfatter ikke inntekter fra salg av brukte bøker gjennom antikvariater og andre forhandlere som faller utenfor «øvrige» forhandlere i Forleggerforeningens bransjestatistikk. Forfatteres direktesalg, for eksempel ved salg av selvpubliserte bøker i kanaler utenom de vanlige salgskanalerne, er heller ikke inkludert. Bakgrunnen for at dette ikke er inkludert, er at det ikke finnes noen gode kilder på salg gjennom denne typen kanaler.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Akademika, Aschehoug, Bokhandlerforeningen, Biblioteksentralen, Cappelen Damm, Forlagssentralen, Forleggerforeningen, Gyldendal, Lydbokforlaget, NORLA, Sentraldistribusjonen, egen omnibusundersøkelse via Norstat samt forlag og bokhandlere som har levert tall gjennom Bokhandlerforeningen, Forleggerforeningen og NORLA.

Metode: Rambøll har hentet inn og systematisert tilgjengelig salgsstatistikk fra en rekke aktører. I mange tilfeller omfatter salgsstatistikken hele populasjonen

⁴ Fysiske bøker inkluderer også lydbøker på mp3-cd, digikort og andre minnekort. Dette var henholdsvis bokgruppe 8.6 og 8.7 frem til og med 2017. Fra og med 2018 utgår disse to bokgruppene, og alle titler flyttes til bokgruppe 8.1, *Lydbøker fysisk format allmenmarkedet*.

og dermed hele inntektsgrunnlaget. I noen tilfeller omfatter ikke den tilgjengelige salgsstatistikken hele populasjonen (dette gjelder f.eks. salgstall fra Den norske Forleggerforening), og i slike tilfeller har vi i samråd med referansegruppen oppjustert tallene gjennom en estimeringsmetode som tar hensyn til (den antatte) differansen mellom utvalget og populasjonen. Primært hentes tallene så direkte fra forhandlere eller så nærme konsumentene som mulig. Enkelte tall er imidlertid hentet fra Forleggerforeningens bransjestatistikk og regnet om til bruttoomsetning. Dette gjelder for eksempel direktesalg fra forlag til forbrukere.

Vi forsøker, så langt det er mulig, å fordele salget på de ulike bokgruppene, men dette er avhengig av dataleverandørenes mulighet til å levere tall på et slikt detaljnivå.

Salgstall fra bokhandlere er hentet inn gjennom Bokhandlerforeningen og foreningens kontakt med bokhandlerne. På bakgrunn av den oppgitte markedsandelen for innkjøp av bøker i ulike bokgrupper er det laget et estimat for bokhandlere som er en del av Bokhandlerforeningen, men som ikke inngår i tallgrunnlaget.

Forlagenes direktesalg til forbrukere er estimert med utgangspunkt i Forleggerforeningens bransjestatistikk. I forbindelse med undersøkelsen for 2014 forsøkte vi å gjøre en større kartlegging av direktesalget fra forlag utenfor Forleggerforeningen for å få et sikrere estimat. Dette viste seg å være vanskelig, og vi lyktes ikke med dette arbeidet. En av grunnene til dette er at en stor andel forlag som ikke er medlem av Forleggerforeningen, opererer med andre rapporteringssystemer som ikke harmonerer med den statistikken som benyttes av Forleggerforeningen. Det blir dermed vanskelig å hente ut sammenlignbare tall.

Innen direktesalg fra forlag og massemarkedet er det gjort påslag for forlag utenfor Forleggerforeningen. I år har vi benyttet informasjon fra Forleggerforeningens bransjestatistikk om deres markedsandel og justert dette bakover i tid. Det samme påslaget benyttes uansett bokgruppe ettersom vi ikke har kjennskap til en eventuell variasjon i markedsandeler mellom bokgruppene.

Omsetningstallene til bokklubbene kommer fra Forleggerforeningen, som henter inn disse tallene i forbindelse med utarbeiding av bransjestatistikken sin. Tallene kan brukes direkte da de utgjør bokklubbenes salg til forbrukere.

Salg til norske bibliotek og andre offentlige myndigheter er hentet inn gjennom distribusjonsleddene, først og fremst Biblioteksentralen. Salgstall knyttet til Innkjøpsordningen er hentet direkte fra Kulturrådets fordelingsbudsjett.

Omfanget av privat direkteimport i 2018 og 2020 er estimert på bakgrunn av en undersøkelse gjennom Norstats omnibusundersøkelse. For 2019 har vi estimert på bakgrunn av 2018 og 2020. Resultatene fra undersøkelsene i 2018 og 2020 viser et omfang som er større enn tidligere år. Ettersom vi ikke har konkrete tall for 2016 og 2017 (se under), er det vanskelig å si om resultatet for 2020 reflekterer en reell økning i privat direkteimport eller forskjeller i undersøkelsen utført av Norstat kontra tidligere undersøkelser fra Virke. På bakgrunn av overordnede trender mot digitale produkter og utsalgssteder, særlig i form av lydbøker, tror vi likevel at de nye tallene er en god

representasjon av utviklingen i privat direkteimport. Økende bruk av for eksempel Amazons to digitale plattformer Kindle og Audible vil være fanget opp i disse tallene.

For 2013, 2014 og 2015 er omfanget av privat direkteimport estimert på bakgrunn av Virkes e-handelsbarometer. For 2016 endret TNS Gallup (som gjennomfører undersøkelsen på oppdrag for Virke) på datainnsamlingen og modellen. Det tilgjengelige datamaterialet for 2016 svarte ikke lenger til det vi hadde behov for til *Litteratur i tall*. For 2016 og 2017 har vi derfor benyttet undersøkelsen for 2013, 2014 og 2015 og estimert størrelsen for 2016 og 2017 på bakgrunn av den gjennomsnittlige utviklingen for tidligere år.

Endringer fra 2019-rapporten: Privat direkteimport er for 2018 og 2019 innhentet og estimert på nytt.

Vurdering av kvalitet: Omsetningstallene fra bokhandlere, nettbokhandlere og salg av bøker til norske forbrukere er direkte salgstall. Det er robust tallmateriale med god kvalitet. I kategorien salg av fysiske bøker gjennom nettbokhandler og salg av digitale bøker til norske forbrukere inngår det som omtales som privat direkteimport. Tallet for privat direkteimport bygger på et estimat fra utvalgsundersøkelsen som er beheftet med feilmarginer og usikkerhet rundt dataenes reliabilitet og validitet. Innen direkte salg fra forlag og massemarkedet er det gjort påslag for forlag utenfor Forleggerforeningen. Dette påslaget er beheftet med noe usikkerhet.

Variabel 2: Inntekter fra salg av digitale litterære produkter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter omsetningstall fra salg av digitale bøker i Norge. Dette omfatter alle bøker og publikasjoner med ISBN-nummer i bokgruppe 8.5 (E-bøker for allmenntilgjengelig markedet), bokgruppe 8.8⁵ (Lydbøker lydfil for allmenntilgjengelig markedet) og bokgruppe 8.9 (E-bøker for undervisnings- og profesjonsformål). Variabelen inkluderer i tillegg omsetning fra salg av andre digitale tjenester som springer ut fra bokbransjen, for eksempel bok-apper og lisensbaserte læremidler. Omsetningstall fra strømming av lydbøker og e-bøker inngår også. Vi har også estimert salg av utenlandske titler direkte til det norske markedet gjennom lesebrett og andre salgskanaler.

Variabelen omfatter ikke salg av digitale, litterære publikasjoner uten ISBN-nummer eller salg av selvpublikerte e-bøker som selges direkte fra egne nettstedet. Bakgrunnen for dette er at det ikke finnes noen gode kilder på omfanget av salg gjennom denne typen kanaler.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Akademika, Aschehoug, Biblioteksentralen (BS) (digitale tjenester og salg av e-bøker til bibliotekene), Bokbasen, Cappelen Damm, De norske bokklubbene, digitalbok.no, e-bok.no, Gyldendal, Lydbokforlaget, Storytel, TNS Gallup og andre forlag.

Metode: Rambøll har innhentet og systematisert tilgjengelig salgsstatistikk fra en rekke ulike aktører. I mange tilfeller omfatter salgsstatistikken hele populasjonen og dermed hele inntektsgrunnlaget. I noen tilfeller omfatter ikke den tilgjengelige salgsstatistikken hele populasjonen, og i slike tilfeller har vi i samråd med

5 Bokgruppe 8.8 var tidligere «Lydbøker på lydfil for nedlastning». I 2018 ble bøker til undervisningsformål flyttet til bokgruppe 8.2.

referansegruppen oppjustert tallene gjennom en estimeringsmetode som tar hensyn til (den antatte) differansen mellom utvalget og populasjonen.

Norske e-bøker distribueres nesten utelukkende gjennom Bokskya, som driftes av Bokbasen. Bokbasen har følgelig omsetningstall knyttet til salg av e-bøker i samtlige norske bokhandlere. Privat direkteimport av digitale bøker er beregnet gjennom Norstats omnibusundersøkelse for 2018, 2019 og 2020 og Virkes e-handelsbarometer til og med 2017, hvor forbrukerne rapporterer hvorvidt bøkene de har kjøpt fra utenlandske nettsteder, er e-bøker eller papirbøker. Salg av andre digitale litterære produkter, som for eksempel bok-apper og lisensbaserte digitale læremidler, er samlet inn fra de største forlagene.

Endringer fra 2019-rapporten: Privat direkteimport er for 2018 og 2019 innhentet og estimert på nytt.

Vurdering av kvalitet: Tallene for salg av norske e-bøker til norske forbrukere er svært robuste, da nesten samtlige bokhandlere og forlag benytter Bokbasens tjenester. Salget av norske e-bøker utenom dette er også direkte salgstall av høy kvalitet. Estimert på privat direkteimport av utenlandske e-bøker er basert på Norstats omnibusundersøkelse og Virkes e-handelsbarometer, som begge er utvalgsundersøkelser som er beheftet med en viss usikkerhet. I 2013 var det ikke noe salg gjennom strømmetjenester, da ordflyt.no solgte e-bøker og lydbøker til stykkpris. Fra og med 2014 er dette endret, og Storytel selger nå sine bøker som en strømmetjeneste.

Variabel 2: Fremføringsinntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter utbetalte honorarer til forfattere formidlet gjennom Forfattersentrum samt inntekter for formidling i forbindelse med aktiviteter kategorisert som litteratur i Den kulturelle skolesekken.

Omfatter ikke: Variabelen omfatter ikke honorarer for forfatteres private oppdrag, honorarer til forfattere på fylkesbetalte oppdrag utenom Forfattersentrum, honorarer for forlagsinitierte oppdrag, honorarer til forfattere for oppdrag i utlandet eller reise- og diett penger i forbindelse med oppdrag gjennom Forfattersentrum. I forbindelse med en tidligere rapport i denne rapportserien ble det gjort et større arbeid for å kartlegge denne typen opptredener. Det viste seg imidlertid å være vanskelig, og det finnes ingen gode kilder til data om omfanget av dette.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Forfattersentrum og Den kulturelle skolesekken (DKS) / Kulturtanken.

Metode: Innhentet statistikk fra Forfattersentrum gir oversikt over honorarer utbetalt gjennom Forfattersentrum. Videre er statistikken brutt ned på bibliotekoppdrag, festivaloppdrag og «andre oppdrag». Det ble i forbindelse med undersøkelsen for 2014 gjort en stor innsats for å kartlegge omfanget av fremføringsoppdrag på fylkesbibliotekene som ikke går gjennom Forfattersentrum. Det kom frem at mange fylkesbibliotek ikke har oppdatert oversikt over / statistikk på dette, og at det er snakk om forholdsvis små summer. Folkebibliotekene antas å ha flere fremføringsoppdrag hvor Forfattersentrum ikke benyttes til utbetaling av honorarer, men det er sannsynligvis store variasjoner også her.

I tillegg har vi inkludert honorarer for forfatter-/litteraturoppdrag gjennom Den kulturelle skolesekken.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endring.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer honorarene for oppdrag gjennom Forfattersentrum som svært robuste tall. Estimert for de øvrige oppdragene i Den kulturelle skolesekken er bygget på gjennomsnittshonoraret i forbindelse med Forfattersentrums formidling, og Rambøll vurderer også disse til å være av god kvalitet. Likevel er det usikkert hvor stor del av det samlede markedet som dekkes av disse tallene, da en del forfattere som forventes å ha inntekter fra formidling gjennom egne agenter og private oppdrag, ikke omfattes av statistikken.

Variabel 3: Opphavsrettslige inntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter vederlag for kopiering av bøker.

Variabelen omfatter ikke salg av sekundærrettigheter i Norge, det vil si rettigheter for omgjøring til andre formål, for eksempel til filmmanus, antologier og andre trykte medier, da vi anser at dette faller utenfor rammene for oppdraget. Variabelen omfatter heller ikke vederlag for utlån av norske bøker, da vi i samråd med referansegruppen oppfatter at det faller utenfor oppdragets avgrensning.⁶

Kilder: Kilden for datagrunnlaget til variabelen er Kopinor.

Metode: Vederlaget for kopiering av bøker er estimert med utgangspunkt i hvor stor andel av vederlaget som stammer fra kopiering av bokkilder. Vederlagsutbetalingene består av kollektive vederlag og individuelle vederlag. Tidligere år har individuelle vederlag dreid seg om tre avtaler: lydbokvederlag, eksamensvederlag og klareringsvederlag. Fra og med 2016 fikk Kopinor imidlertid ansvaret for tre nye avtaler knyttet til individuelle vederlag: Bokhylla, Skaff og Bolk (se tekstboks for nærmere forklaring). Dette gjør at det ikke gir mening å sammenligne med de øvrige årene for individuelle vederlag, da de totale individuelle vederlagene er vesentlig større i 2017 sammenlignet med tidligere år.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endringer.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer tallene som robuste da Kopinors faktiske vederlagsutbetalinger utgjør tallgrunnlaget. Det er estimert hvor mye av dette som tilfaller bokbransjen, basert på Kopinors undersøkelser av kopiering av ulike kilder og stofftyper.

Variabel 4: Salgsinntekter fra utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter forlagenes inntekter knyttet til salg av rettigheter, samproduksjoner og inntekter knyttet til salg av sekundærrettigheter i utlandet. I tillegg omfatter variabelen forlagenes direkteeksport av norske bøker til det utenlandske markedet.

6 Bibliotekvederlaget er en kompensasjon for utnyttelse av verk som er utgitt i Norge, og som disponeres til utlån i offentlige bibliotek. Vederlaget regnes ut på bakgrunn av bibliotekenes bokbestand og ikke på bakgrunn av utlånstall eller bibliotekenes innkjøp. E-bøker er ikke regnet som en del av bokbestanden i den gjeldende avtalen i 2014. Vederlaget går frem av det årlige statsbudsjettet.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Forleggerforeningen, forlagsagenter i Forleggerforeningens eksportutvalg, frittstående agenter og NORLA.

Metode: Rambøll har innhentet og systematisert tilgjengelig salgsstatistikk fra en rekke aktører. I mange tilfeller omfatter salgsstatistikken hele populasjonen og dermed hele inntektsgrunnlaget. I noen tilfeller omfatter ikke den tilgjengelige salgsstatistikken hele populasjonen (dette gjelder f.eks. salgstall fra agentene som leverer tall), og i slike tilfeller har vi i samråd med referansegruppen oppjustert tallene gjennom en estimeringsmetode som tar hensyn til (den antatte) differansen mellom utvalget og populasjonen.

Både norske og utenlandske forlagsagenter og frittstående agenter har rapportert sin samlede omsetning av solgte rettigheter til utlandet, samproduksjon og sekundærrettigheter til NORLA. Inntekter fra direkteeksport er estimert på bakgrunn av Forleggerforeningens bransjestatistikk, med et påslag for de øvrige forlagenes direkte salg. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endringer.

Vurdering av kvalitet: Vi har hentet inn konkrete omsetningstall fra utvalgte forlagsagenter og andre agenter. Disse tallene anses som robuste. Videre er det estimert omsetning for agenter som ikke har levert tall, og disse er beheftet med større usikkerhet. Dette gjelder spesielt for de utenlandske agentene. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Variabel 5: Opphavsrettslige inntekter fra utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter vederlag for kopiering av bøker innhentet fra utlandet.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Kopinor.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endringer.

Metode: Vederlag mottatt fra utlandet utgjør midler som Kopinor får overført fra sine søsterorganisasjoner i andre land. Dette utgjør én samlet sum, og hvor mye av dette som stammer fra bøker, er estimert.

Vurdering av kvalitet: Det er hentet inn konkrete vederlagstall fra Kopinor som vi anser som robuste.

6.5 Visuell kunst

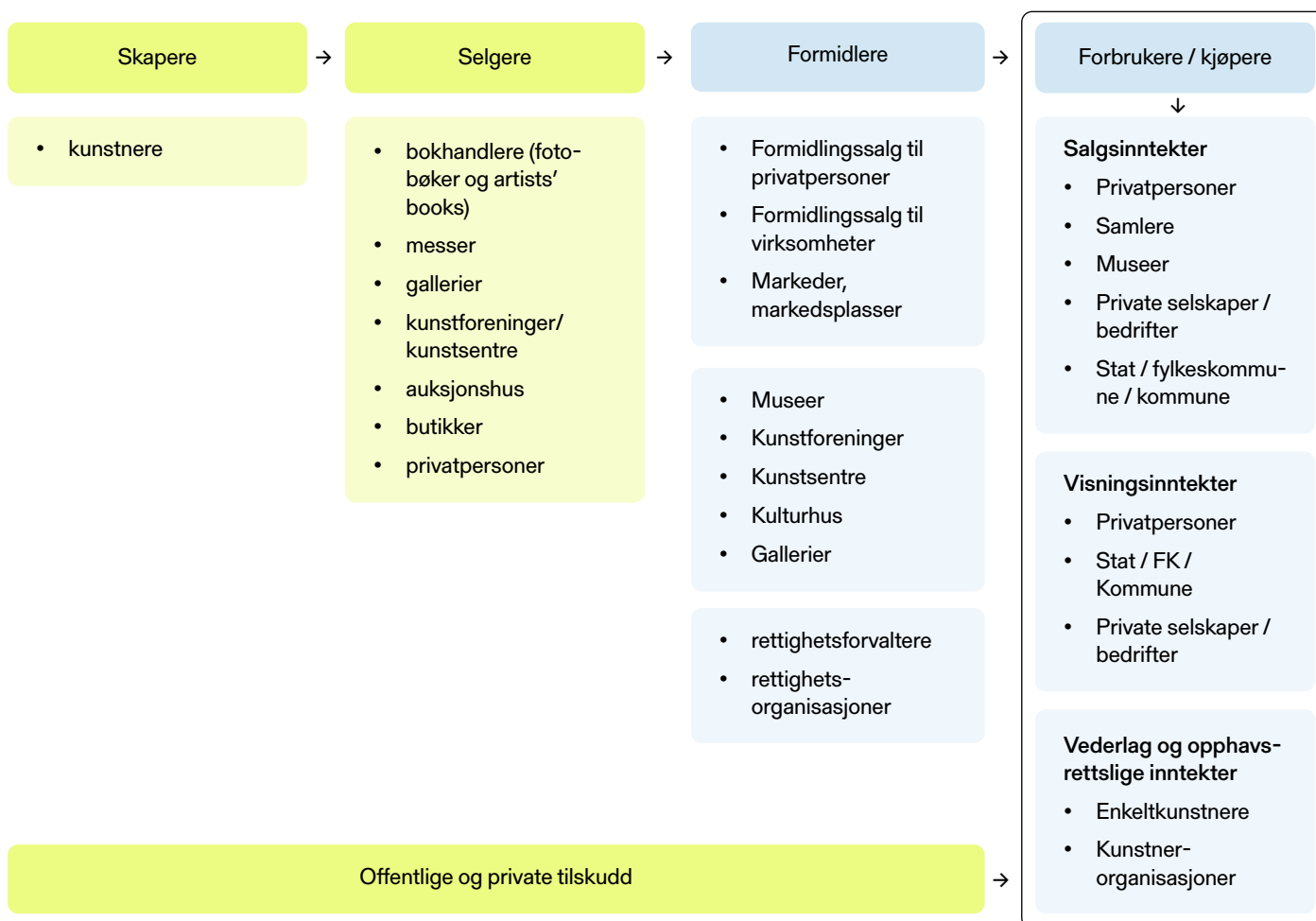
Da Rambøll samlet inn tall for *Visuell kunst i tall* for første gang i 2016, baserte dette seg på et stort arbeid med å kartlegge pengestrømmene og aktørene i bransjen. Til forskjell fra musikk- og litteraturområdet forelå det få samlede tall. Det var derfor nødvendig med en noe annerledes metodisk tilnærming til dette kunstområdet, og vi gjennomførte flere spørreundersøkelser blant ulike aktører i bransjen (blant annet en egen undersøkelse blant samtlige kunstforeninger). De siste tre årene har bransjen selv systematisert og detaljert mer av sin statistikk, noe som har redusert behovet for slike undersøkelser. I tillegg har vi benyttet spørreundersøkelsene fra det første året til å estimere den lille andelen av omsetningen hvor det ikke finnes statistikk. Ved å benytte tilsvarende estimater gir metoden sammenlignbare tall til tidsserien.

I denne delen vil vi redegjøre for hvordan verdikjeden og pengestrømmen i den visuelle kunstbransjen relaterer seg til tallene som presenteres i denne statistikken, hvordan vi definerer ulike sentrale begreper som benyttes i rapporten, samt innholdet og endringer i årets datainnsamling. I tillegg redegjør vi for hvordan den visuelle kunstbransjen skiller seg fra de øvrige kunstbransjene ved at den i stor grad er preget av to omsetningsløp: førstehåndssalg og annenhåndssalg. Dette har implikasjoner for datainnsamlingen og metoden vi har benyttet, og i denne statistikken er salgskategorien for visuell kunst avgrenset til inntekter fra offentlige salg av visuell kunst samt privat førstehåndssalg. Privat annenhåndssalg er ikke omfattet (se figur 6.6 for nærmere forklaring).

6.5.1 Verdikjeden i den visuelle kunstbransjen

Figur 6.4 illustrerer hvordan de ulike aktørene på det visuelle kunstfeltet henger sammen i en verdikjede.

» Figur 6.4 – Verdikjeden i den visuelle kunstbransjen

Figuren illustrerer hvordan de skapte produktene, det vil si kunstverkene, går fra det skapende leddet (kunstnerne), gjennom et salgsledd og eventuelt et formidlingsledd, til forbrukerne eller kjøperne. Figuren er naturligvis forenklet. Det er ikke slik at alle solgte kunstverk følger en slik flyt. I noen tilfeller vil for eksempel en kunstner selge kunstverket sitt direkte fra eget atelier uten å gå via en egen salgsaktør og/eller en formidler. I andre tilfeller vil ikke salget gå gjennom en egen formidlingsaktør. I enden av verdikjeden finner vi forbrukerne, og det er i hovedsak inntektene fra denne gruppen vi kartlegger i dette oppdraget.

For kategorien *salgsinntekter* skiller visuell kunst seg fra blant annet litteratur- og musikkbransjen ved at en forbruker potensielt kan selge og kjøpe det samme kunstverket flere ganger.⁷ Det eksisterer med andre ord både et førstehånds- og et annenhåndsmarked for visuell kunst, og personen som kjøper et kunstverk i første omgang, kan opptre som selger av kunst på et senere tidspunkt. Dette illustreres og redegjøres nærmere for i figur 6.5.2.

⁷ Musikk og litteratur vil også kunne omsettes flere ganger, gjennom henholdsvis brukthandler for fysiske utgivelser i musikkbransjen og bruktbokhandlere i litteraturbransjen. Annenhåndssalg er imidlertid en vesentlig mindre del av markedet for disse bransjene og er bare inkludert i statistikken for visuell kunst.

For visningsinntekter er det privatpersoner som utgjør forbrukerne, gjennom å besøke og betale for inngangsbilletter på utstillingssteder som museer, kunstforeninger, kunstsentre og så videre. I tillegg vil statlige og offentlige aktører samt private selskaper og bedrifter fungere som betalende aktører for visning av visuell kunst gjennom ordninger som Kunst på Arbeidsplassen, Kunst i Skolen og så videre.

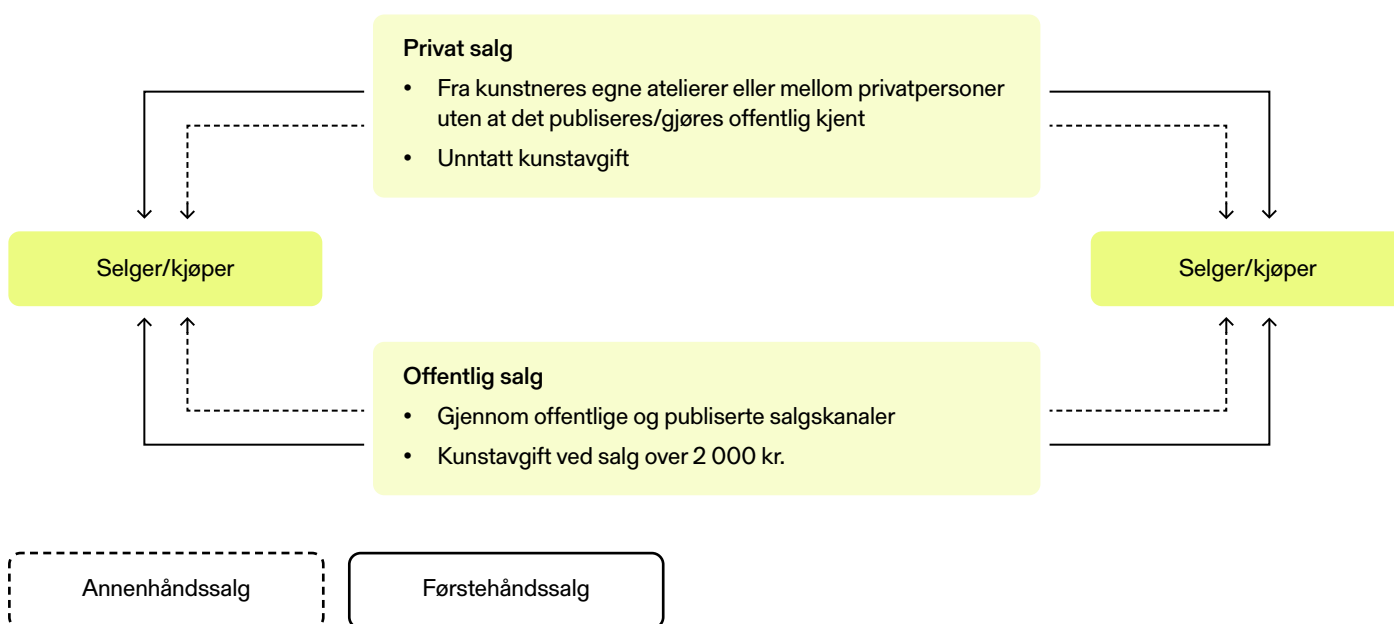
For vederlagsinntekter er det enkeltkunstnere og kunstnerorganisasjoner som er de aktuelle forbrukerne/mottagerne, ved at de får utbetalt henholdsvis individuelle og kollektive vederlag fra ulike rettighetsforvaltere.

Det går videre frem av figuren at offentlige og private tilskudd også utgjør en del av verdikjeden. Denne delen av økonomien på det visuelle kunstfeltet inngår ikke i denne kartleggingen, men er likevel inkludert i figuren for å synliggjøre at disse bidragene er en vesentlig del av den visuelle kunstbransjen i Norge.

6.5.2 Nærmere om modellen for salg av visuell kunst

En aktør som kjøper et kunstverk på ett tidspunkt, vil på et senere tidspunkt kunne selge det samme kunstverket og dermed fungere som selger. På denne måten er det visuelle kunstfeltet sirkulært, noe som illustreres av figur 6.5. De heltrukne linjene illustrerer førstehåndssalget, og de stiplede linjene illustrerer annenhåndssalget.

» Figur 6.5 – Første- og annenhåndssalg gjennom private og offentlige salgskanaler

I tillegg til skillet mellom første- og annenhåndssalg er det et skille mellom salg gjennom offentlige og private salgskanaler. Dette skillet er knyttet til kunstavgiften som skal betales for all offentlig omsetning av visuell kunst med en utsalgspris på over 2 000 NOK. Visuell kunst som omsettes privat, enten direkte fra kunstnerens eget atelier eller mellom privatpersoner, uten å bli offentliggjort eller publisert, omfattes ikke av kunstavgiften.

Dette skillet har vært viktig for denne statistikken, da vi har benyttet den innbetalte kunstavgiften (til BKH) for å regne oss frem til den totale omsetningen av det offentlige salget av visuell kunst med en utsalgspris på over 2 000 NOK, både for første- og annenhåndssalget. For det offentlige salget av visuell kunst med en utsalgspris på under 2 000 NOK har vi samlet inn tall fra en rekke utsalgssteder og, i samråd med referansegruppen, gjort beregninger og estimert oss frem til totalen. Førstehåndssalget gjennom ikke-offentlige salgskanaler omfatter salg direkte fra kunstneres egne atelierer. Dette har vi samlet inn tall på gjennom næringsoppgaven for billedkunstnere samt en spørreundersøkelse med et utvalg kunstnere. Det ikke-offentlige, private annenhåndssalget inngår ikke i statistikken, da en kartlegging av dette vil kreve en annen beregningsmodell enn det som er mulig innenfor rammene av denne bransjestatistikken.

6.5.3 Sentrale begreper

Visuell kunst:

Begrepet *visuell kunst* er ikke entydig. Grensene mellom de ulike visuelle kunstuttrykkene har gradvis blitt mer flytende, samtidig som de også er stadig mer påvirket av andre kunst- og kulturuttrykk som arkitektur, teater og musikk.⁸

I arbeidet med denne statistikken har vi forholdt oss til Kulturrådets definisjon av visuell kunst, som sier at det visuelle kunstfeltet i dag omfatter uttrykk som «maleri, fotografi, kunsthåndverk, tegning, grafikk, skulptur, video/film/dokumentar, installasjoner, stedsspesifikke og relasjonelle uttrykk, lydkunst, performance, nettkunst, street art, graffiti, tegneserier, artists' books, bruk av uterom og offentlige rom m.m. Kunsten kan være gjenstandsbasert, men like gjerne ta form av handlinger, hendelser og situasjoner». Dette er uttrykk som er omfattet av kunstavgiften ved offentlig omsetning. For deler av statistikken er det imidlertid aktørene som selger eller viser ulike former for visuell kunst, og ikke uttrykkene i seg selv som har vært det avgjørende for hva vi har inkludert og ikke. I vårt arbeid har vi for eksempel hentet tall på visningsinntekter fra aktører som i all hovedsak viser visuell kunst. Det medfører at noen aktører som viser visuell kunst som en (liten) del av sitt tilbud, ikke inngår i statistikken. Se tabellene i avsnitt 6.7 for en nærmere redegjørelse for og definisjon av hvilke tall som inngår i statistikken.

Kunstavgiften:

Kunstavgiften er en særnorsk ordning som har eksistert siden 1948. Kunstavgiften er regulert av lov om avgift på omsetning av billedkunst m.m. (kunstavgiftsloven), som sier at det skal betales en avgift på 5 prosent på all offentlig omsetning av originale kunstverk i Norge med en salgspris over 2 000 NOK ekskludert moms, men inkludert eventuelt salær. Det er Bildende Kunstneres Hjelpesfond som krever inn kunstavgiften. Avgiftsmidlene går i sin helhet til fondet, som sørger for at pengene går til ny produksjon av kunst gjennom tilskudd og stipender til kunstnere i Norge.

Siden 2007 har kunstavgiften vært samordnet med følgeretten for å tilpasses et EU-direktiv. Samordningen med følgeretten innebærer at den som betaler kunstavgift, kun betaler inn avgift til BKH. Deretter krever BONO inn følgerettsvederlag fra BKH der dette er aktuelt. BONO fordeler så dette til rettighetshaverne.

8 Meld. St. 23 (2011–2012) *Visuell kunst*.

Tolletatens tall på eksport og import av visuell kunst:

I statistikken benyttes Tolletatens tall på deklarererte kunstverk ved innførsel til Norge (import) og utførsel fra Norge (eksport). Dette er reliable tall som er sammenlignbare over tid. Det er imidlertid også noen utfordringer med å bruke disse tallene.

Kunsten deklarerer på grunnlag av fire ulike definisjoner som er gitt i tolltariffen. Disse definisjonene er materialbaserte og samsvarer ikke nødvendigvis med et moderne kunstbegrep, slik den visuelle kunstbransjen ser det. Dette har vært en utfordring for kunstbransjen tidligere, ettersom fritaket for merverdiavgift har vært knyttet til tolltariffen. Ved flere anledninger har norske kunstnere hatt vansker med å få importert kunstverk til Norge under tolltariffens definisjoner. Dette har ført til en endring i regelverket for fritak fra merverdiavgift (siste endring i mars 2017). Enkelte verk med mer blandede teknikker og bruk av utradisjonelle materialer vil derfor ikke være inkludert i vår statistikk.

Ved fortolling blir det heller ikke tatt hensyn til hva de eksporterte verkene selges for i utlandet. Det innebærer for eksempel at dersom et verk selges til en høyere pris på auksjon i utlandet enn det verket er blitt verdsatt til ved fortolling i Norge, fanges ikke dette opp i vårt tallgrunnlag. Dette medfører at våre tall for eksport heller er underestimerte enn overestimerte.

Salg av visuell kunst:

Salg av visuell kunst refererer til salg av kunstverk i det norske markedet. Provisjon, salær og kunstavgift som inngår i salget, samt import av visuell kunst og inntekter fra oppdragskunst er inkludert.

Eksportinntekter for salg av visuell kunst er norske aktørers inntekter fra salg av kunstverk utenfor Norges grenser.

Visningsinntekter:

Visningsinntekter for visuell kunst er inntekter fra publikums betaling for å se/oppleve visuell kunst i Norge. Disse inntektene omfatter billettinntekter i forbindelse med utstilling av visuell kunst, herunder eventuelle omvisningsinntekter og inntekter i forbindelse med utlån av audioguides. Videre er medlemsinntekter i museene inkludert i de tilfellene hvor medlemskap gir gratis eller rabatterte inngang på utstillinger der det vanligvis tas inngangspenger. Betaling for leie av kunst er også inkludert.

Eksportinntekter for visning av visuell kunst er norske aktørers inntekter fra utleie av kunst utenfor Norges grenser.

Opphavsrettsinntekter:

Opphavsrettslige inntekter for visuell kunst er de vederlagene som tilfaller norske opphavspersoner og/eller kunstnerorganisasjoner for bruk av kunstnerens verk (utstillinger, reproduksjon/kopiering, tilgjengeliggjøring for allmennheten, slik som kringkasting, nettpubliserings og annen videreutnyttelse), samt ved videresalg av kunstverk (følgerett).

Eksportinntekter er opphavsrettslige vederlag krevd inn av rettighetsorganisasjoner i utlandet og overført til rettighetsorganisasjoner i Norge.

6.5.4 Beskrivelse av variablene

Variabel 1: Inntekter fra salg av visuell kunst i det norske markedet

Omfatter: Variabelen omfatter salg av visuell kunst med en utsalgspris på over 2 000 NOK, inkludert kunstavgift, salg av visuell kunst med en utsalgspris på under 2 000 NOK, salg av kataloger og fotografier av kunstsamlinger på museer, kunstneres direktesalg fra privat atelier og import av visuell kunst.

Variabelen omfatter ikke salg av visuell kunst med en utsalgspris på over 2 000 NOK som det ikke er innbetalt kunstavgift for, privat annenhåndssalg av visuell kunst eller importert visuell kunst som ikke er fortollet. Grunnen til dette er at det ikke finnes noen gode kilder på eller metoder for å beregne omfanget av og inntektene fra denne typen salg.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Bildende Kunstneres Hjelpesfond, Billedkunst Opphavsrett i Norge (BONO), Statistisk sentralbyrå (SSB) / Skatteetaten, Statistisk sentralbyrå (SSB) / Tolletaten, kunstmuseer i Norge, Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge, Norske Kunsthåndverkere og utsalgssteder for kunst.

Metode: *Salg av visuell kunst med en utsalgspris på over 2 000 NOK:*

For denne kategorien har vi benyttet den innbetalte kunstavgiften til BKH som beregningsgrunnlag for de totale salgstillene. Vi har tatt hensyn til følgerettsvederlaget og reduserte satser ved salgssummer over 50 000 EUR. Vi har videre gjort undersøkelser blant en rekke store utsalgssteder for å beregne hvilken andel av salget som har gått til aktører i utlandet. Denne delen av salget er så trukket fra tallene for omsetning i Norge.

Salg av visuell kunst med en utsalgspris på under 2 000 NOK: Salget av visuell kunst som ikke omfattes av kunstavgiften på grunn av innslagspunktet på 2 000 NOK, er kartlagt i ulike deler. Kunstforeningene rapporterer sitt salg til Norske Kunstforeninger, slik at vi kan benytte disse tallene direkte. For kunstmuseene bruker vi museumsstatistikken og visningsinntekter som utgangspunkt for å estimere utviklingen i salget fra museumsbutikkene (kataloger og fotografier fra samlingene). For øvrige utsalgssteder er det gjort estimater basert på den utvidede kartleggingen som ble gjennomført i forbindelse med rapporten i 2016. Vi antar at utviklingen hos disse øvrige utsalgsstedene følger utviklingen i salg av visuell kunst som omfattes av kunstavgiften. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Kunstneres privatsalg fra egne atelierer: Dette salget har vi kartlagt ved å hente inn tall fra næringsoppgaven for billedkunstnere hvor kunstnerne rapporterer inntekter fra slikt salg. Det er også enkelte kunstnere som ikke benytter denne næringsoppgaven, men organiserer seg annerledes. I 2016 gjorde Rambøll en større kartlegging av disse aktørene. Resultatene fra dette kartleggingsarbeidet har vi brukt for å estimere størrelsesforholdet mellom salg rapportert i næringsoppgaven og salg som ikke dekkes av næringsoppgaven, og dermed estimere totalt omfang av det private førstehåndssalget. Næringsoppgaven er ikke tilgjengelig for det foregående året, så vi presenterer reelle tall fra 2014 til 2019 og estimerer den videre utviklingen til 2020 basert på de foregående årene.

Import av visuell kunst: For å kartlegge omfanget på importen av visuell kunst til Norge har vi benyttet Tolletatens/SSBs tall på visuell kunst som er deklartert inn i Norge. Her har vi benyttet varegruppene 97011000, 97019000, 97020000 og 97030000 i tolltariffen.

Endringer fra 2019-rapporten: Tall som stammer fra næringsoppgaven for billedkunstnere, er oppdatert på bakgrunn av oppdatert tallgrunnlag for 2020. Dette er gjort for hele tidsserien, slik at tallene er sammenlignbare for perioden 2014–2020. Vi har videre gjort en mer omfattende innsamling av tall fra større auksjonshus og gallerier for å avdekke eksporten deres, som vil utgjøre en overlapp mellom salg i Norge og eksport i statistikken.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer dataene for import av visuell kunst som robuste og av god kvalitet, da dette er tall hentet direkte fra tollvesenet. En utfordring er at tolltariffen ikke stemmer helt overens med et moderne kunstbegrep, slik bransjen ser det. Det har medført endringer i kunstdefinisjonen i merverdiforskriften, som tidligere var knyttet til tolltariffens definisjoner. Import av kunst som ikke omfattes av tolltariffens definisjoner, er dermed ikke inkludert i statistikken, men Rambøll vurderer omfanget av slike tilfeller som lite.

Rambøll vurderer dataene for salg av visuell kunst over 2 000 NOK også til å være av god kvalitet, men de fanger ikke opp salg det ikke er betalt kunstavgift for, og privat annenhåndssalg er ikke inkludert. Tallene er dermed heller for små enn for store.

Salget av visuell kunst under 2 000 NOK er beheftet med noe usikkerhet, da en betydelig andel baserer seg på en undersøkelse blant et utvalg utsalgssteder i 2015 og videre estimeringer for utviklingen. Estimeringen er basert på en antagelse om at dette salget følger utviklingen i avgiftspliktig salg. Omsetning gjennom digitale utsalgssteder og privat annenhåndssalg er ikke inkludert. Tallene er dermed heller for små enn for store.

Rambøll vurderer tallene som er hentet fra næringsoppgaven for billedkunstnere, og som gjelder kunstneres privatsalg fra eget atelier, til å være robuste og av god kvalitet. Tidsserien fra 2014 til 2019 vurderes som sikker, men 2020-tallene estimeres på bakgrunn av en antagelse om at utviklingen følger utviklingen for tidligere år. Det er dermed usikkert i hvilken grad dette gjenspeiler reell utvikling. Ved beregning til populasjon er det gjort estimeringer og påslag for kunstnere som ikke benytter næringsoppgaven. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene. Estimaten er basert på en spørreundersøkelse og dermed beheftet med noe usikkerhet.

I enkelte tilfeller vil kunst være produsert i utlandet og solgt i Norge. Da vil inntektene falle inn under både import og øvrig salg av kunst i Norge. Rambøll har vurdert at omfanget av dette er lite. Det vil dermed ikke ha stor betydning for statistikken.

Variabel 2: Inntekter fra visning av visuell kunst i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter omsetningstall generert gjennom salg av billetter, omvisningsinntekter, inntekter fra utlån av audioguides og inntekter fra salg av medlemskap hos visningsaktører forutsatt at medlemskap medfører rabatterte eller gratis inngang til utstillinger/visning av visuell kunst. Variabelen inkluderer også utleie

av kunst til aktører i Norge og formidlingsinntekter i forbindelse med Den kulturelle skolesekken.

Variabelen omfatter ikke visningsinntekter i kulturhus der det holdes kunstutstillinger som ikke er i regi av kunstforeningene, da det ikke finnes noen gode kilder på eller metoder for å beregne omfanget av salg gjennom denne typen aktører. Den omfatter heller ikke øvrige vederlag knyttet til vedlikehold, transport, forsikring og lignende av kunstverk i forbindelse med utleie, da vi i samråd med referansegruppen oppfatter at dette faller utenfor oppdragets formål.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Kulturrådet (museumsstatistikken), Norske Kunstforeninger, Kunstsentrene i Norge, Kunst i Skolen, Kunst på Arbeidsplassen og Norsk Billedhoggerforening.

Metode: Visningsinntekter er kartlagt gjennom museumsstatistikken, Norske Kunstforeningers medlemsstatistikk og årsmeldingen til Kunstsentrene i Norge.

Billettinntekter for *rene* visuelle kunstmuseer hentes direkte fra museumsstatistikken. For utstillingsarenaer for visuell kunst som inngår som en av flere arenaer i en museumsenhet, regner vi ut billettinntektene ved hjelp av billettpris og antall solgte billetter for enheten som viser visuell kunst.

Videre gir museumsstatistikken både grunnlagstall og gode estimeringsgrunnlag for de øvrige visningsinntektene der det ikke er direkte oppgitt, slik som omvisningsinntekter. Dette har vi så kryssjekket med kartleggingen som ble gjort til fjorårets rapport, samt direkte med noen enkeltmuseer (eventuelt deres årsmeldinger) for å kvalitetssikre estimatene.

Norske Kunstforeninger har utført egne medlemsundersøkelser og dermed levert tall direkte til denne statistikken.

Kunstsentrene i Norge har levert samlet årsmelding, som vi har benyttet.

Utleieinntekter har også blitt samlet inn fra Kunst i Skolen, Kunst på Arbeidsplassen og Skulpturkontoret til Norsk Billedhoggerforening.

Visningsinntekter i kulturhus er vurdert i stor grad å være dekket inn gjennom kunstforeninger, ettersom disse leier lokaler og tar egne billettinntekter. En større kartlegging i forbindelse med rapporten for 2017 ga indikasjoner på at det i liten grad innhentes billett- eller andre visningsinntekter i kulturhusene utover dette.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endring.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer visningsinntektene som presenteres i statistikken, til å være reliable og av god kvalitet. I all hovedsak baserer tallene seg på regnskapsførte tall. De tallene som er estimert, er videre kvalitetssikret over de årene statistikken har vært utarbeidet. Analysen er gjennomført på tilsvarende måte for årene i måleperioden, noe som gir sammenlignbare tall. Tallene fra DKS er videre sammenlignbare for perioden 2014–2016, noe som gjør at de gir et robust bilde av utviklingen på feltet. For 2017, 2018, 2019 og 2020 vil ikke tallene være helt presise grunnet manglende rapportering, som nevnt over, men Rambøll vurderer estimatene til å gi et godt bilde av utviklingstrekkene. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos

aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Variabel 3: Opphavsrettslige inntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter følgerettsvederlag, lisensieringsvederlag (vederlag for reproduksjon), utstillingsvederlag, kopieringsvederlag og kabelvederlag.

Variabelen omfatter ikke vederlag for offentlig visning av kunstverk i offentlig eie (visningsvederlaget)⁹ eller vederlag for utlån av norske (kunst)bøker (bibliotekvederlaget)¹⁰, da vi i samråd med referansegruppen oppfatter at dette faller utenfor oppdragets formål.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Billedkunst Opphavsrett i Norge (BONO), Kopinor, Norwaco og næringsoppgaven for billedkunstnere (Skatteetaten/SSB).

Metode: Vi har samlet inn tall på utbetalte vederlag direkte fra vederlagsbyråene. Disse tallene er videre systematisert slik at det er de faktiske utbetalingene som presenteres i statistikken. For følgerettsvederlaget og lisensieringsvederlagene baserer vi oss på totaltallene til BONO, som i sin helhet utbetales til aktører på det visuelle kunstfeltet. Følgerettsvederlag er videre trukket fra omsetningstallene og presenteres kun i avsnitt 4.2.3.

For vederlagene som utbetales av Norwaco og Kopinor (kopieringsvederlag og kabelvederlag), har vi identifisert vederlagene som utbetales til det visuelle kunstfeltet. Disse har så blitt skilt ut fra de resterende og fordelt på inntekter i Norge og fra utlandet.

Det finnes ingen systematisk oversikt over utstillingsvederlagene som utbetales til kunstnere i Norge. Til årets rapport er tall fra næringsoppgaven for billedkunstnere benyttet for å kartlegge utstillingsvederlaget. Estimeringsmetoden er nærmere beskrevet under punkt 6.5.5.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endringer.

Vurdering av kvalitet: Tallene for følgerettsvederlag, lisensieringsvederlag, kopieringsvederlag og kabelvederlag kommer fra vederlagsbyråene, og Rambøll vurderer disse til å være av god kvalitet.

Rambøll vurderer tallene for utstillingsvederlag til å være av god kvalitet og til å gi et godt grunnlag for en tidsserie. Tilgjengeligheten for disse dataene gjør det imidlertid nødvendig å estimere utviklingen for det seneste året, slik at den reelle utviklingen for dette året er beheftet med noe usikkerhet. Det er også usikkert i hvilken grad kunstnerne selv skiller mellom utstillingsvederlag og andre lignende honorarer i sin rapportering, slik at det utbetalte vederlaget potensielt kan være lavere enn det som er gjengitt i vår rapport.

9 Visningsvederlaget er en kompensasjon for offentlig visning av kunstverk i offentlig eie eller verk som er eid av institusjoner som mottar støtte fra det offentlige.

10 Bibliotekvederlaget er et vederlag som utbetales for lovlig utleie av bøker. For det visuelle kunstfeltet vil det her være aktuelt med den delen av vederlaget som utbetales for illustrasjoner og grafikk i bøker.

Variabel 4: Inntekter fra eksport av visuell kunst

Omfatter: Variabelen omfatter visuell kunst som deklarerer hos tollvesenet i forbindelse med eksport ut av Norge. Visuell kunst inngår i varegruppene 97011000, 97019000, 97020000 og 97030000.

Variabelen omfatter ikke eksport av visuell kunst som ikke er registrert hos det norske tollvesenet. Dette er blant annet visuell kunst med en salgspris på under 5 000 kr. Den inkluderer heller ikke visuell kunst som ikke faller inn under tollvesenets definisjon av visuell kunst i varegruppene nevnt over. En eventuell prisøkning som følge av høyere utsalgspris i det utenlandske markedet enn verdisetningen ved den norske grensen er ikke medregnet. Bakgrunnen for disse begrensningene er at det ikke finnes noen gode kilder for å beregne omfanget av denne typen eksport av visuell kunst.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Statistisk sentralbyrå (SSB) / Tolletaten.

Metode: Datagrunnlaget for variabelen baserer seg på at Rambøll har systematisert tilgjengelig statistikk og tall fra SSB/Tolletaten på den samlede verdien av varer som tilhører varegruppene 97011000, 97019000, 97020000 og 97030000, og som er deklart hos Tolletaten i forbindelse med eksport fra Norge.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endringer.

Vurdering av kvalitet: Dataene omfatter visuell kunst som eksporteres ut av Norge, og som i den forbindelse er registrert hos det norske tollvesenet. Rambøll vurderer at disse dataene er av god kvalitet.

Det er imidlertid flere forhold som gjør at den opprinnelige eksportverdien av visuell kunst kan være høyere enn det Tolletatens tall impliserer. For det første er det bare visuell kunst med en utsalgsverdi over 5 000 NOK som skal deklarerer hos tollvesenet ved eksport. Visuell kunst med en utsalgsverdi under 5 000 NOK inngår dermed ikke i tallene. Videre er det kjent at det som omfattes av tollvesenets definisjon av visuell kunst, avviker noe fra det flere aktører på det visuelle kunstfeltet selv opplever at faller inn under definisjonen av visuell kunst. Regelverket ble til dels oppdatert i slutten av 2016, men det er ikke vurdert å ha en spesielt stor innvirkning på vår statistikk. I mars 2017 ble regelverket endret, og det samsvarer nå bedre med dagens kunstpraksis, noe som vil kunne påvirke fremtidige målinger.

Eksport av kunstverk som ikke omfattes av tollvesenets definisjon, er ikke inkludert i tallene som presenteres i denne statistikken. I tillegg er det varens verdi ved passering av den norske grensen som er utgangspunktet for verdisetningen hos tollvesenet, og ikke det varen blir solgt for i utlandet. For eksport av visuell kunst vil dette si at en vare (i dette tilfelle et kunstverk) kan selges til en (betydelig) høyere pris på for eksempel en internasjonal auksjon enn det som blir oppgitt som varens verdi når den eksporteres ut av landet.

Tallene som presenteres i denne statistikken, vil dermed kunne være noe små, da det ikke er tatt høyde for en slik eventuell prisøkning som følge av høyere utsalgspris i det utenlandske markedet enn verdisetningen ved den norske grensen.

Variabel 5: Inntekter fra visning av visuell kunst i utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter inntekter fra utleie av kunst til aktører i utlandet.

Variabelen omfatter ikke billettinntekter for visning av kunstverk tilhørende norske aktører som vises i utlandet, da det ikke finnes noen gode kilder på eller metoder for å beregne omfanget av denne typen inntekter.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er kunstmuseene i Norge og Norske Kunstforeninger.

Metode: For kunstmuseene har vi brukt tall fra museumsstatistikken for å estimere utleieinntekter, ettersom tallene ikke er direkte tilgjengelige fra museumsstatistikken. Estimaten er gjort basert på fjorårets undersøkelse med museene, som kartla disse inntektene for en betydelig del av feltet og har gitt grunnlag for estimer. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene. Kunstforeningene har rapportert inntekter gjennom sin medlemsstatistikk.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endringer.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer tallene som er samlet inn for utleie av (hele eller deler av) kunstsamlingen fra norske kunstforeninger, til å være av god kvalitet. Rambøll vurderer tallene for norske kunstmuseer til å være noe mer usikre, ettersom de er basert på estimer, men de gir allikevel et godt bilde av utviklingen på feltet. Kartleggingen som ble gjennomført i forbindelse med fjorårets rapport, har gitt et godt grunnlag for å estimere disse tallene. I den grad tallene avviker fra faktiske forhold, er de trolig heller for små enn for store. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Variabel 6: Opphavsrettslige inntekter fra utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter følgerettsvederlag, lisensieringsvederlag, kopieringsvederlag og kabelvederlag.

Variabelen omfatter ikke vederlag som går utenom norske vederlags- og opphavsrettsforvaltere da det ikke finnes noen gode kilder på eller metoder for å beregne omfanget av slike eventuelle vederlag.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er BONO, Norwaco og Kopinor.

Metode: Det er de norske vederlagsbyråene som betaler ut vederlag fra utenlandske aktører til norske rettighetshavere. Tallene for vederlag og opphavsrettsinntekter i utlandet er dermed samlet inn direkte fra de norske vederlagsbyråene og systematisert slik at tallene ikke overlapper med de norske utbetalingene. Vederlagsbyråene selv har bistått i denne prosessen.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endringer.

Vurdering av kvalitet: Tallene gjenspeiler vederlagsbyråenes utbetalinger, og vi vurderer dem derfor som robuste og av god kvalitet.

6.6 Scenekunst i tall

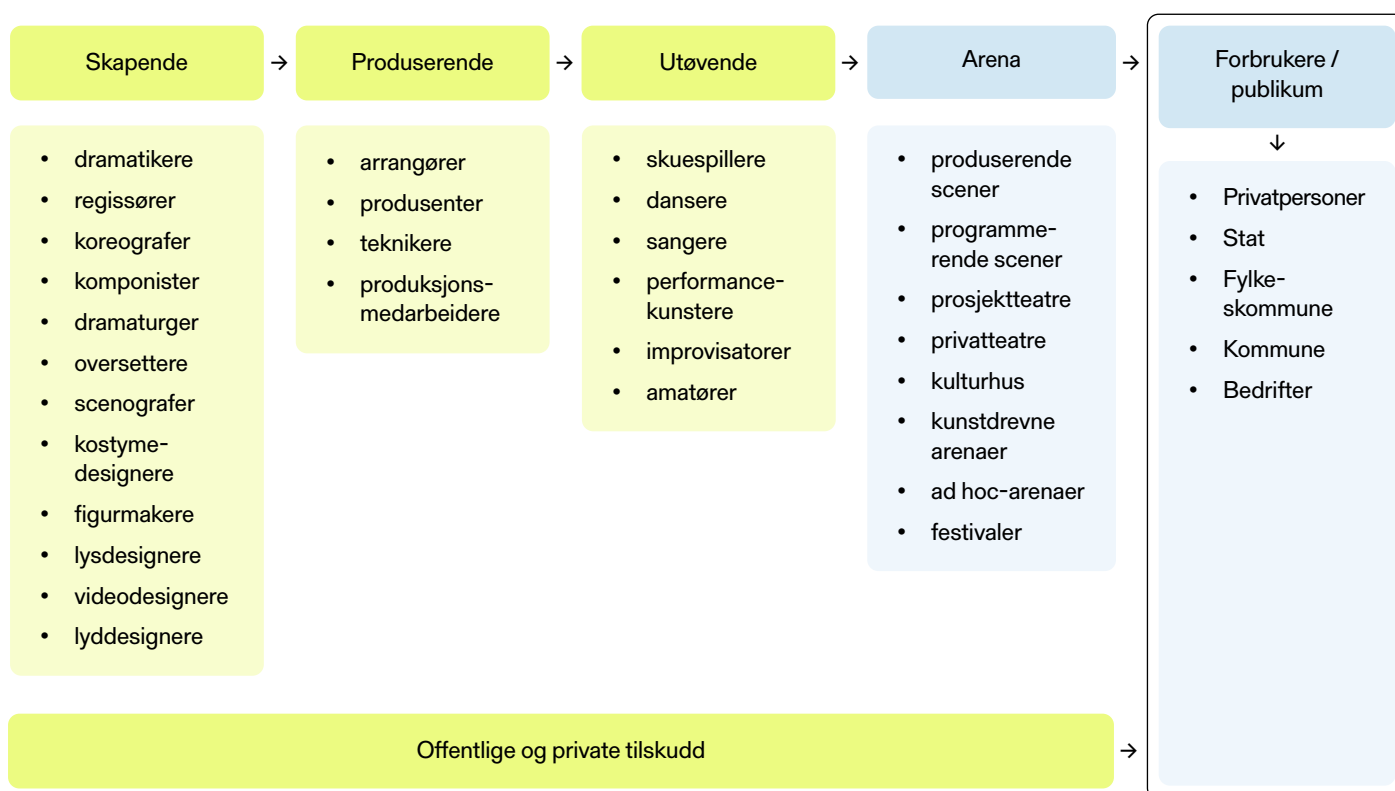
Det er i år femte gang scenekunst inngår i rapportserien *Kunst i tall*. Første gang var i 2016. Scenekunst skiller seg fra de øvrige kunstbransjene som er inkludert (musikk, litteratur og visuell kunst), ved at bransjen ikke er kjennetegnet av (omsetning av) et fysisk objekt. Der musikkbransjen selger innspilt musikk i fysisk eller digitalt format, litteraturbransjen selger litteratur i fysisk eller digitalt format, og den visuelle kunstbransjen selger visuelle kunstverk, er omsetningen fra forbrukerleddet i scenekunst knyttet til en fremføring som skjer her og nå, og dermed ikke et fysisk (eller digitalt) objekt. Rambøll inkluderer derfor ikke salgsinntekter i statistikken på samme måte som for de øvrige kunstbransjene, og inntektene som kartlegges for denne bransjen, er i all hovedsak knyttet til billettinntekter for fremføring.

I det følgende vil vi redegjøre for verdikjeden og pengestrømmene i scenekunstbransjen, hvordan vi definerer ulike sentrale begreper som benyttes i rapporten, samt innholdet og endringer i årets datainnsamling.

6.6.1 Verdikjeden i scenekunstbransjen

Figur 6.6 illustrerer hvordan de ulike aktørene i scenekunstbransjen henger sammen i en verdikjede.

» Figur 6.6 – Verdikjeden og aktørbildet i scenekunstbransjen

Figur 6.7 viser hvordan de mange aktørene i scenekunstbransjen henger sammen i en verdikjede. Vi understreker at figuren er en forenklet illustrasjon, da scenekunstbransjen er, kanskje i enda større grad enn andre kunstbransjer, preget av

et mangfold av aktører som har til dels overlappende roller. Scenekunst er en kollektiv kunstform som involverer flere ulike profesjoner, og den er preget av tverrfaglighet og samarbeid. Figur 6.7 illustrerer den sammensatte bransjen og rollene som er involvert ved oppsetning av scenekunst som til syvende og sist blir et produkt for publikum. Ved ulike produksjoner, og også innenfor samme produksjon, vil én og samme person kunne inneha rollen som skapende, produserende og utøvende. I mange tilfeller er det ikke en kronologisk rekkefølge på initiativ, samarbeid og utforming av en produksjon. Det er ikke slik at initiativet til å sette opp en forestilling alltid starter hos en dramatiker eller en koreograf. I noen tilfeller vil for eksempel en arrangør, en produsent eller en skuespiller fungere som initiativtagende part. Heller ikke den videre utformingen av produksjoner og forestillinger skjer gjennom en kronologisk verdikjede som i illustrasjonen.

Visningsarenaer for scenekunst omfatter både produserende og programmerende teatre og andre formidlingsarenaer. Det er fortsatt et skille mellom disse aktørene, selv om det ikke er like skarpt som før. De produserende teatrene skiller seg for eksempel fra de programmerende teatrene ved at de (i all hovedsak) har fast ansatte fra hver av kategoriene i oversikten. De produserende arenaene er imidlertid ulikt organisert, og i tillegg til at de har egne fast ansatte, er de i mange tilfeller viktige arbeidsgivere for kunstnere og andre teaterfaglige arbeidstagere i ulike tilknytningsformer.

I enden av verdikjeden finner vi forbrukerne. Det er inntektene fra denne gruppen som kartlegges av Rambøll i dette oppdraget. Forbrukerne består i denne sammenheng i all hovedsak av privatpersoner. Også offentlige og private organisasjoner kan fungere som forbrukere, blant annet gjennom ordninger som Den kulturelle skolesekken, som er inkludert i statistikken.

Figur 6.7 og redegjørelsen over viser at det er svært mange aktører og ledd i scenekunstbransjen før forbrukerleddet. En samfunnsøkonomisk analyse av alle transaksjoner og pengestrømmer i bransjen ville sett helt annerledes ut enn statistikken og tallene som presenteres i denne rapporten.

Det går videre frem av figuren at offentlige og private tilskudd også utgjør en del av verdikjeden. Denne delen av økonomien i scenekunstbransjen inngår ikke i denne kartleggingen, men vi har likevel inkludert den i figuren for å synliggjøre disse økonomiske bidragene i bransjen.

6.6.2 Sentrale begreper

Scenekunst:

Scenekunst er en kunstform som involverer flere ulike profesjoner. Kunstformen preges ofte av tverrfaglighet i kunstprosessen.¹¹ Nettopp denne tverrfagligheten gjør det komplekst å definere scenekunst. I arbeidet med denne rapporten er Kulturrådets definisjon av scenekunst benyttet, og *scenekunst* er i denne rapporten et samlebegrep for *teater*, *dans*, *ballett*, *opera* og *performance*. Videre er det et sentralt element i scenekunsten at utøvelsen av kunstarten skjer her og nå og i mange tilfeller «live» for et publikum. Dette fremføringsaspektet ved scenekunsten innebærer

¹¹ <https://www.kulturradet.no/scenekunst>

at film og tv (opptak av scenekunst) ikke regnes med til scenekunst. Direkteoverførte scenekunstforestillinger på kino og tv er inkludert i rapporten.

Salgsinntekter:

I de andre kunstbransjene som inngår i denne statistikken, er inntekter fra salg av kunst en betydelig kategori. For litteraturbransjen og den visuelle kunstbransjen omfatter dette henholdsvis salg av litteratur i digitale og fysiske formater og salg av visuelle kunstverk, og det er inntektene i denne kategorien som er dominerende for bransjen. For musikk er den største inntektskategorien fremførings- og konsertinntekter, men det kommer også betydelige inntekter fra salg av musikk i fysiske formater (cd m.m.) eller digitale formater (nedlastning eller strømming).

Scenekunstbransjen skiller seg fra de øvrige kunstbransjene som inngår i dette prosjektet, ved at kunstbransjen ikke er preget av et fysisk eller digitalt objekt som selges til forbrukere. Den eneste formen for fast produkt som selges og genererer inntekter i scenekunstbransjen, er salg av filmer og dvd-er med innspilling av scenekunstforestillinger. I all hovedsak dreier dette seg om opera.

Rambøll har i forbindelse med prosjektet undersøkt omfanget av salg av scenekunst-dvd-er, og mye tyder på at det er snakk om et svært lite marked i Norge med tilhørende svært små inntekter. Rambøll har derfor besluttet ikke å inkludere dette i statistikken. For scenekunst er det derfor ikke inkludert en egen kategori for «salgsinntekter».

Inntekter fra forestillinger (fremføringsinntekter):

Fremføringsinntekter for scenekunst i Norge er inntekter fra det publikum betaler for å se/oppleve scenekunst. Dette omfatter billettinntekter i forbindelse med forestillinger og visninger av scenekunst. Vi har også inkludert inntekter til scenekunstbransjen knyttet til tilgjengeliggjøring av scenekunst for publikum gjennom kjøp av forestillinger for kringkasting.

Eksporthinntekter for fremføring av scenekunst er norske aktørers honorarinntekter utenfor Norges grenser.

Opphavsrettslige inntekter:

Opphavsrettslige inntekter i scenekunstbransjen er vederlag som utbetales til skapende scenekunstnere (opphavspersoner) og utøvende scenekunstnere (skuespillere, dansere, operasangere m.m.). Som vi redegjorde for i kapittel 5, har vi kun inkludert vederlag utbetalt til norske dramatikere gjennom Kopinor, Dramas og enkelte store (dramatiker)forlag.

6.6.3 Beskrivelse av variablene

Variabel 1: Visningsinntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter inntekter fra salg av billetter for scenekunstforestillinger i Norge, formidlingsinntekter i forbindelse med Den kulturelle skolesekken og inntekter knyttet til NRKs kjøp av forestillinger for kringkasting.

Variabelen omfatter ikke sponsede billettinntekter, gratisarrangementer eller øvrige inntekter i forbindelse med forestillinger, som salg av kioskvarer,

program, merchandise og lignende. Bakgrunnen for dette er at vi i samråd med referansegruppen oppfatter at denne typen inntekter og salg faller utenfor formålet for oppdraget.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget er Ticketmaster, TicketCo, E-billett, Eventim, Hoopla, Tikkio, Norske Historiske Spel, Kulturrådet, scenekunstinstitusjoner med egen scene, Den kulturelle skolesekken / Kulturtanken, NRK, Nordisk Film og Trondheim Kino.

Metode: Rambøll har hentet inn og systematisert talldata og relevant informasjon fra en rekke scener og visningssteder for scenekunst. Billettdistributørene Ticketmaster, TicketCo, E-billett og Eventim har bidratt med tall for billettinntekter fra scenekunstforestillinger for aktører de har avtaler med. Norske Historiske Spel har bidratt med tall og estimater for billettinntekter for historiske spel. For øvrige visningssteder, som ikke er inkludert av noen av de nevnte aktørene, har vi hentet tall fra ulike kilder. Kulturrådet har bidratt med regnskapstall for en rekke scenekunsthøytider som får støtte gjennom arrangørstøtteordningen for scenekunst, samt for en rekke scenekunstaktører som får støtte. Vi har også innhentet tall direkte fra scenekunstinstitusjoner med egen scene.

På bakgrunn av det innsamlede tallmaterialet har vi estimert billettinntekter for aktører (visningssteder) som vi ikke har konkrete tall fra gjennom de øvrige kildene. Dette er gjort gjennom research og antagelser om størrelse og aktivitet ved visningsstedene, basert på tallmaterialet for aktørene vi har konkrete billettinntekter fra. Av hensyn til forretningshemmeligheter hos aktøren/aktørene som har levert data, kan vi ikke her oppgi nøyaktig hvordan vi gjør beregningene.

Endringer fra 2019-rapporten: Billettdistributøren Tikkio er lagt til som ny kilde for innhenting av data på visningsinntekter i Norge. De har ikke levert tall for tidligere år, men utgjør en såpass liten andel at tallgrunnlaget regnes som sammenlignbart. Tikkio er en relativt ny aktør, med tidligere svært liten omsetning knyttet til scenekunst. Det er derfor ikke nødvendig å justere tidligere tall for å opprettholde sammenligningsgrunnlaget.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer inntektene fra scenekunstforestillinger i det norske markedet som presenteres i statistikken, til å være sikre og av god kvalitet. I all hovedsak baserer tallene for visningsinntekter seg på regnskapsførte tall. Vi mener vi har samlet inn konkrete billettinntekter for de største aktørene og flertallet av aktørene på feltet. Estimater som er lagt til for å dekke opp for inntekter fra visningsarenaer som vi ikke har samlet inn tall fra, er i år som i fjor fordelt på scenekunstsjangrene etter samme fordeling som de faktiske billettinntektene. Vi kjenner ikke alle visningsstedene dette gjelder, men vi antar at de ikke skiller seg systematisk fra visningsstedene vi dekker. På det grunnlaget har vi valgt å fordele på sjanger heller enn å legge alle inntektene i kategorien «ukategorisert».

I årets måling dekker vi en enda større andel av visningsstedene enn tidligere år, ettersom Tikkio er inkludert blant billettdistributørene. En større del av tallene er derfor basert på direkte innhentede tall, og en mindre del av tallene er basert på estimater enn ved tidligere målinger, særlig 2016- og 2017-målingene. Analysen er gjennomført på tilsvarende måte for alle årene i måleperioden, noe som gir sammenlignbare tall. Det er derimot en noe lavere andel NTO-medlemmer og fri scenekunst-aktører som har levert tall til årets rapport enn tidligere år, så en større del

av tallgrunnlaget er basert på estimater. Årsaken til dette antar vi er at det er flere av aktørene som ikke hadde noen inntekter i 2020, og at det er derfor de ikke har svart på henvendelsene våre. De totale inntektene fra disse gruppene er relativt små, og eventuelle avvik påvirker ikke totalen. Tallene fra DKS er videre sammenlignbare for perioden 2014–2016, noe som gjør at de gir et robust bilde av utviklingen i feltet. For 2017 og 2018 vil ikke DKS-tallene være helt presise grunnet manglende rapportering, som nevnt over, men vi vurderer at estimatene gir et godt bilde av de overordnede utviklingstrekkene.

Variabel 2: Opphavsrettslige inntekter i Norge

Omfatter: Variabelen omfatter vederlag som er utbetalt til Norske Dramatikers Forbund fra Kopinor i forbindelse med kopiering av drama/skuespill, vederlag utbetalt til opphavspersoner fra Dramas for fremføring av dramatiske verk, inkludert musikal og musikkteater, i amatørfeltet samt vederlag til norske dramatikere/komponister for profesjonell fremføring innhentet gjennom forlagene Nordiska og Songbird.

Variabelen omfatter ikke bibliotekvederlag, vederlag til oversetting av dramatikk og vederlagsutbetalinger knyttet til scenekunstforestillinger fra videresendingssektoren, som utbetales av Norwaco, da vi i samråd med referansegruppen oppfatter at denne typen vederlagsinntekter faller utenfor oppdraget. Videre omfatter variabelen heller ikke vederlag for «store rettigheter», da det ikke finnes noen gode kilder på eller metoder for å beregne inntektene knyttet til dette.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er Kopinor, Dramas, Nordiska og Songbird.

Metode: Vi har samlet inn tall på utbetalte vederlag til norske dramatikere. For vederlag som utbetales gjennom Nordiska og Songbird, omfatter tallene utbetalte vederlag (royalties) til norske dramatikere og komponister for profesjonell fremføring, både i Norge og i utlandet. Dette er lagt sammen med vederlag utbetalt til norske dramatikere av Dramas i forbindelse med fremføring av dramatiske verk i amatørfeltet. Det administrative gebyret på 10 prosent som går til Dramas for formidling av tjenesten, er ikke inkludert.

For vederlagene som utbetales av Kopinor (kopieringsvederlag), har vederlagene som utbetales til scenekunstfeltet, blitt skilt ut fra de resterende.

Endringer fra 2019-rapporten: Ingen endring.

Vurdering av kvalitet: Tallene som presenteres, er reelle tall av god kvalitet. Dette gjelder både tallene fra Kopinor, Dramas, Nordiska og Songbird.

Variabel 3: Visningsinntekter fra utlandet

Omfatter: Variabelen omfatter eksportrelaterte inntekter fra forestillinger i utlandet, i form av honorarer norske scenekunstnere har mottatt for opptredener i utlandet.

Honorarer til frie scenekunstnere som ikke er medlem av Danse- og teatersentrum (DTS), eller som ikke har søkt om reisestøtte for opptredener i utlandet de siste tre årene, er ikke inkludert. Vi har heller ikke inkludert eventuelle billettinntekter som har tilfalt kunstnerne ved opptredener i utlandet. Bakgrunnen for dette er at det ikke

finnes noen gode kilder på eller metoder for å beregne omfanget av denne typen honorarer og billettinntekter.

Kilder: Kildene for datagrunnlaget til variabelen er rapporteringer fra institusjoner, frie scenekunstnere som har søkt om reisestøtte gjennom UD's reisestøtteordning, og grupper med støtte gjennom basisfinansieringsordningen.

Metode: Datagrunnlaget for variabelen baserer seg for det første på tall fra institusjonene som er brukt direkte. Dette er reelle og reliable tall av god kvalitet. Aktørene oppgir imidlertid at det er store forskjeller mellom de ulike årene når det gjelder omfanget på opptredener i utlandet, og dermed også honorarer for dette. For scenekunstaktører i det frie feltet har vi gjennomgått og registrert mottatte honorarer fra alle regnskap (eventuelt budsjetter) fra søkere som har fått innvilget reisestøtte til scenekunstopptredener i utlandet gjennom UD's reisestøtteordning, STIKK, som forvaltes av Danse- og teatersentrum. Totalen er estimert på bakgrunn av disse tallene i tråd med antagelser om at noen av de som fikk innvilget støtte, også utvidet turneen sin, at noen av de aktørene som fikk avslag på søknaden sin, likevel reiste utenlands, optrådte og mottok et visst honorar, og at enkelte større aktører ikke har søkt om reisestøtte, men likevel har optrådt utenlands. I tillegg har vi hentet inn regnskap med oversikt over honorarutbetalinger fra grupper med støtte gjennom basisfinansieringsordningen direkte fra gruppene det gjelder, grunnet en antagelse om at disse gruppene har mer virksomhet i utlandet enn det som vil komme frem av søknader om reisestøtte, på grunn av deres størrelse og finansiering.

Endringer fra 2019-rapporten: Det er en noe lavere andel NTO-medlemmer og fri scenekunst-aktører som har levert tall til årets rapport enn tidligere år, så en større del av tallgrunnlaget er basert på estimater. Årsaken til dette antar vi er at det er flere av aktørene som ikke hadde noen inntekter i 2020, og at de derfor ikke har svart på henvendelsene våre. Utenlandsinntektene fra disse gruppene utgjør en vesentlig andel av de totale utenlandsinntektene, og eventuelle avvik kan derfor påvirke totalen.

Vurdering av kvalitet: Rambøll vurderer at tallene fra institusjonene er reliable og av god kvalitet, da dette er reelle tall. Størrelsen på honorarene for opptredener i utlandet varierer både med tanke på hvilket land opptredenen skjer i, hvilken kunstform det er snakk om, og andre faktorer. Dette gjelder også for de frie scenekunstnerne, noe som gjør at estimatet for denne delen av variabelen er noe usikkert. Honorarer er hentet inn direkte fra regnskap (eventuelt budsjetter) fra aktører som har søkt reisestøtte. Disse tallene er reliable og av god kvalitet. Metoden for datainnsamling betraktes som sikker og dekker mange aktører. Dette betyr at den største andelen av tallene er basert på rapporter, og at tallene i mindre grad er basert på estimater.

7 English Summary

Arts in numbers 2020 describes turnover in the music, literature, visual arts, and performing arts industries in Norway. Ramboll has measured revenue in the music and literature industries since 2012 and 2013, respectively. The visual arts were included for the first time in 2015 and the performing arts in 2017.

The objective of this project is to present turnover data from a wide range of sources in order to illuminate characteristic features of the various arts industries and how they develop over time. Turnover, in this regard, is defined as revenue at the consumer level. We focus deliberately on gross revenue, so that the results presented in this report reflect what consumers pay within the different industries. This ensures that turnover is not counted repeatedly throughout the value chain. The statistics do not include grants or other forms of external or public funding, though public acquisitions of art, for example through Norway's "innkjøpsordningen"¹ for literature and works of art commissioned for public spaces, are included.

The total turnover for each arts industry is calculated across three main revenue categories: sales, copyright-related income, and performance fees. Although the intention of this broad approach is to generate a complete picture of these revenue categories within the various industries, it has been necessary to make certain adjustments and projections. This applies to areas where there are no available data, where calculations are difficult to reproduce over time, or where the data provided are too heterogeneous for aggregation to make sense.

An important clarification is that these statistics do not indicate standard of living. Nor should the statistics be mistaken for a socioeconomic analysis, in which the industry's broader economic effects (added value) are mapped. A socioeconomic analysis would probably conclude that the total turnover in these industries is *far greater* than the amount presented in this report.

Several publishers, retailers, and organizations have contributed to the statistics presented in this report. We are very grateful for their cooperation throughout the project and for their different, but equally important contributions. The actors in the industries have readily offered both data and advice on how to interpret them. Importantly, we have also been supported by a group of researchers established by Arts Council Norway.

Ramboll has aimed to collect data which are, to the greatest extent possible, verifiable and robust over time. To ensure comparability, previous years' figures have been updated regularly to reflect the changes made over the course of the project. Thus, the figures in this report vary somewhat in relation to the figures presented in previous years' reports. In addition, all monetary figures from previous years have been updated to reflect their 2020 value.

The following sections of this summary highlight key features of the revenue data across the four arts industries. In the main report, each of the sectors is explored in

¹ "Innkjøpsordningen" is a national funding scheme for Norwegian literature. The scheme is administered by Arts Council Norway, which purchases books for distribution to public libraries.

further detail in separate chapters. A key point, as evidenced by the descriptions in the next sections, is that there are major structural differences between the four arts industries. This is particularly evident in the distribution of income. There is also an important distinction between art forms that rely on monetization through the sale of physical objects, such as music, literature, and the visual arts, and the performing arts industry, which does not have this form of revenue. Performance revenues in the literature industry are negligible, while forming a significant part of the visual arts and music industries' revenues, as well as constituting the vast majority of the revenue within the performing arts industry. Furthermore, these revenue categories consist of different revenue streams particular to certain industries. For performance revenue in the literature industry, we use appearance fees as the unit of measurement, while in the other industries we rely on ticket revenue.

These variations in the data make direct comparisons across the arts difficult and imprecise. When we present and describe the figures for turnover and revenue, our aim is to emphasize the differences between the industries and in the statistics' underlying source data, not to compare the size of the tallied revenues. The revenue figures presented in the next section are adjusted for *the consumer price index* for the various years.

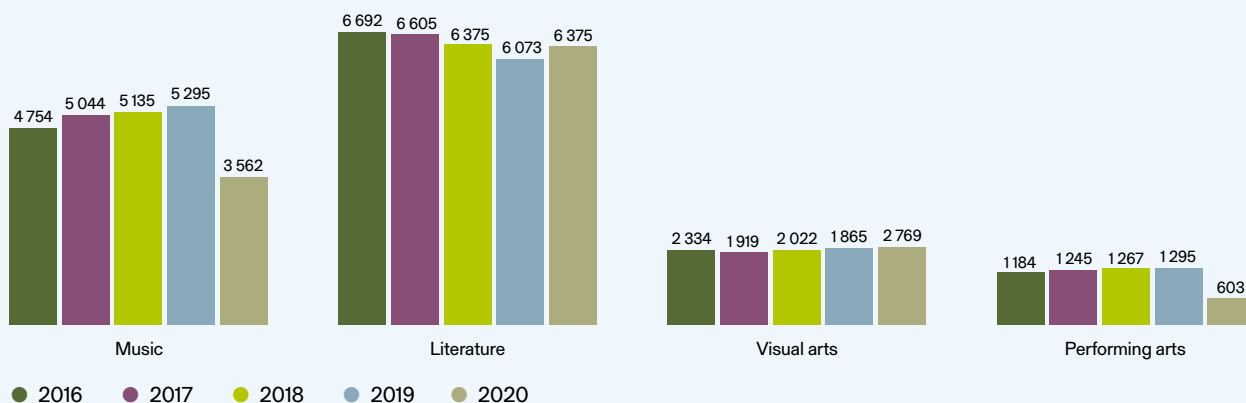
As a result of the Covid-19 pandemic, the arts industries have undergone, and still are undergoing, a challenging situation. Due to the objective of this report series, which is to present turnover data from a wide range of sources to illuminate characteristic features of the various arts industries and how they develop over time, we now have a basis that can provide insight into how the pandemic has affected the arts industries, by using data from the industries.

7.1 Total turnover in the arts industries

In 2020, the arts industries combined generated a total turnover of 13,309 million Norwegian kroner (MNOK). Which is 1,219 MNOK less than in 2019 and can be seen as a result of the pandemic. This figure includes revenue from the Norwegian domestic market and from abroad in all four industries.

The turnover generated in music, literature, visual arts, and performing arts varies substantially, see figure 7-1. In 2020, the music industry generated a total turnover of 3,562 MNOK, the literature industry 6,375 MNOK, the visual arts industry 2,769 MNOK, while the performing arts industry had a turnover of 603 MNOK.

Figure 7.1 – Total turnover in the art industries, 2016–2020 (in MNOK)

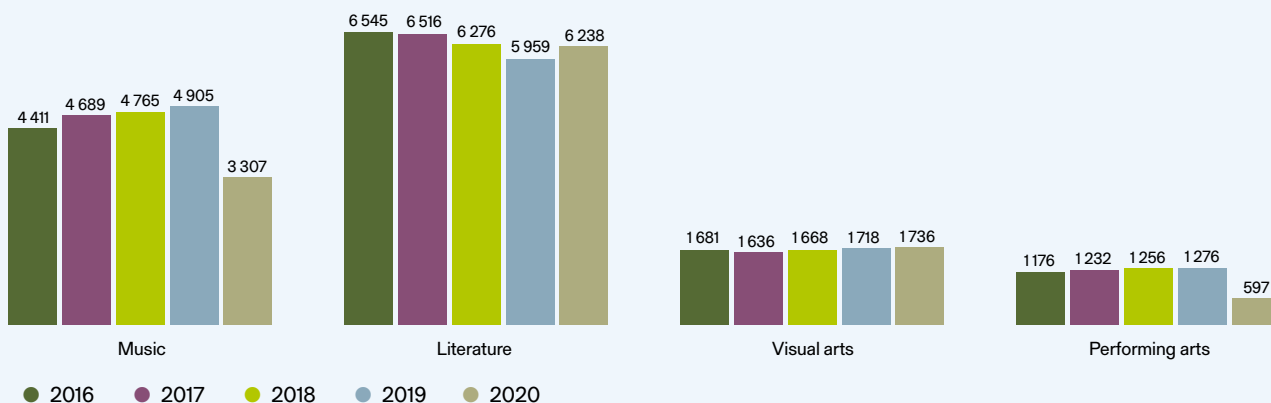

Note: All values are in 2020 Norwegian kroner (NOK).

7.1.1 Turnover in Norway

Most of the revenue is generated in the domestic market. The total revenue in the Norwegian arts market was 11,878 MNOK in 2020. The revenue in the two largest industries, music, and literature, came to 3,307 MNOK and 6,238 MNOK, respectively. The visual arts industry generated a revenue of 1,736 MNOK in Norway, while the revenue in the performing arts industry totaled 597 MNOK.

Figure 7.2 – Total turnover in Norway, 2016–2020 (in MNOK)

Note: All values are in 2020 Norwegian kroner (NOK).

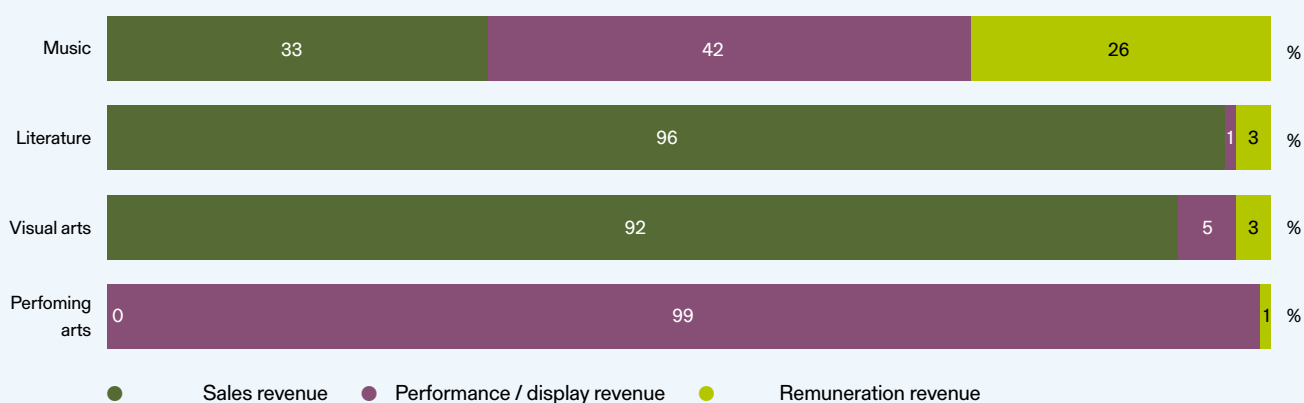
There are significant differences in the total turnover generated within the four arts industries covered by these statistics. Some of these differences relate to the

structure of the industries and are reflected in the distribution of turnover across the categories: sales revenue, performance revenue and remuneration and copyright revenue.

The music industry is characterized by relatively large revenues in each of the three categories, but 42 percent of the total is performance revenue, see figure 7-3. The literature and visual arts industries derive the bulk of their revenue from the sale of physical objects, books, and visual art works, respectively. Sales revenues in these two industries account for 96 percent (literature) and 92 percent (visual arts) of their total revenue in the Norwegian market. Revenue in the performing arts is primarily related to the performance itself, and performance revenue therefore makes up as much as 99 percent of the total revenue in the Norwegian market.

Apart from the music industry, remuneration and copyright revenue makes up a very small proportion of the total turnover in the arts industries.

» Figure 7.3 – Distribution of total turnover in the arts industries in Norway, 2020

7.1.2 Turnover from abroad

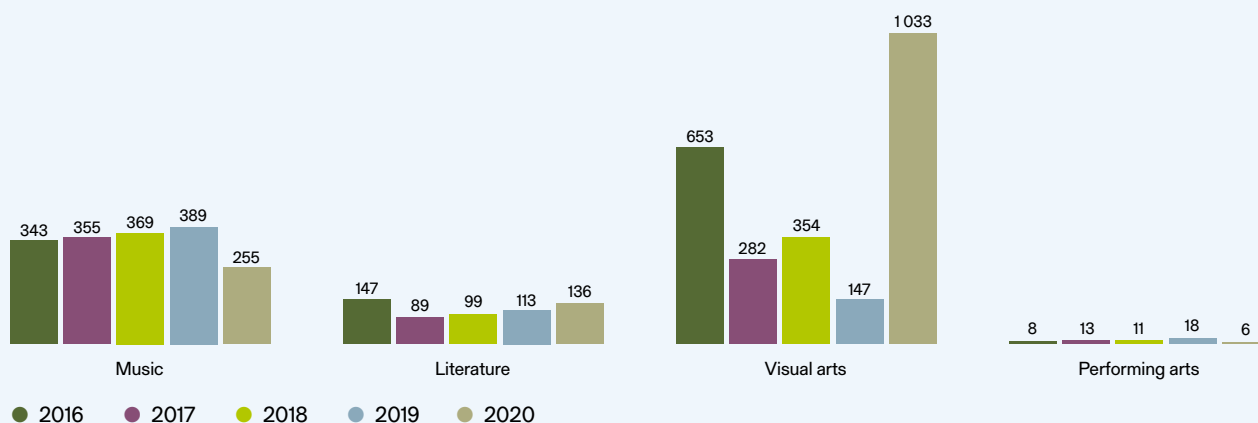
The total revenue derived by the music industry from abroad is estimated at 255 MNOK in 2020. This includes export of recorded music, fees from concert activities abroad, as well as remuneration collected by organizations outside of Norway and transferred to stakeholders in Norway.

In the literature industry, revenues from abroad include sales (export of literature from Norwegian publishing houses and income derived from copyrighted material) and remuneration collected by organizations outside Norway and transferred to actors in Norway. This amounted to 134 MNOK in 2020. In contrast, the total revenue for 2016 was 147 MNOK, which represents a 1 percent decrease over the past five years. The decrease is due to the re-classification of an actor from export to domestic, which was carried out by the Norwegian Publishers’ Association and made applicable in their statistics from 2017 onwards. Other variables and income from abroad within the literature industry, including income from the sales of rights, have increased.

In the visual arts industry, revenues from abroad include income from the export of visual art from Norway (sales revenue), income from the rental of visual art for exhibition abroad (exhibition revenue), and remuneration collected by organizations outside Norway and transferred to actors in Norway. These revenues amounted to 1,033 MNOK in 2020, compared to 645 MNOK in 2016 and 147 MNOK in 2019. The sharp increase is mainly due to an increase in export revenue related to the sale of visual art works, which varies considerably from year to year. 2020 and 2016 seems to have been exceptional years, where single events affected the overall income level. See Chapter 4 for a more detailed description.

The total revenue from abroad for the Norwegian performing arts industry in 2020 is estimated at 6 MNOK. Corresponding revenue in 2019 was 18 MNOK.

Figure 7.4 – Total revenue from abroad, 2016–2020 (in MNOK)

Note: All values are in 2020 Norwegian kroner (NOK).

Forfattere

Tiril Salhus Røed

Har en mastergrad i samfunnsøkonomi fra Universitetet i Oslo og er seniorkonsulent i Rambøll. Tiril har hatt hovedansvar for statistikkproduksjon for litteratur og har vært prosjektleder for *Kunst i tall 2020*.

Jon Martin Sjøvold

Har mastergrad i statsvitenskap fra Universitetet i Oslo og er manager i Rambøll. Jon Martin har hatt hovedansvar for statistikkproduksjon for musikk.

Lars Ivar Slemdal

Har en mastergrad i organisasjon, ledelse og arbeid fra Universitetet i Oslo og er seniorkonsulent i Rambøll. Lars Ivar har hatt hovedansvaret for statistikkproduksjonen for visuell kunst.

Peder Laumb Stampe

Har en mastergrad i internasjonale relasjoner fra London School of Economics and Political Science og er konsulent i Rambøll. Peder har hatt hovedansvaret for statistikkproduksjonen for scenekunst.